

द्वितीयोऽनुवाकः ।

कृत्तिकास्वग्निमादधीत । एतद्वा अग्नेर्नक्षत्रं । यत्कृत्तिकाः । स्वायामेवैनं देवतायामाधाय । ब्रह्मवर्चसी भवति । मुखं वा एतन्नक्षत्राणां । यत्कृत्तिकाः । यः कृत्तिकास्वग्निमाधत्ते । मुख्य एव भवति । अथो खलु ॥ १ ॥

अग्निनक्षत्रमित्यपचायन्ति । गृहान् ह दाहुंको भवति । पुजापतीरोहिण्यामग्निमसृजत । तं देवा रोहिण्यामादधत । ततो वै ते सर्वान्रोहानरोहन् । तद्रोहिण्यै रोहिणित्वं । यो रोहिण्यामग्निमाधत्ते । ऋध्नोत्येव । सर्वान्रोहान्रोहति । देवा वै भद्रास्सन्तोऽग्निमाधित्सन्त ॥ २ ॥

तेषामनाहितोऽग्निरासीत् । अथैभं । वामं वसूपाम् । कामत् । ते पुनर्वस्वोरादधत । ततो वैतान् वामं वसूपाम् । वर्तत । यः पुरा भद्रः सन्पापीयान्त्स्यात् । स पुनर्वस्वोरग्निमादधीत । पुनरेवैनं वामं वसूपाम् । वर्तते । भद्रो

कामयेत दानकामा मे पुजाः स्युरिति । स पूर्वयोः फल्गुन्योरग्निमादधीत ॥ ३ ॥

अर्यम्णो वा एतन्नक्षत्रं । यत्पूर्वं फल्गुनी । अर्यमेति तमाहुर्गो ददाति । दानकामा अस्मै पुजा भवन्ति । यः कामयेत भगी स्यामिति । स उत्तरयोः फल्गुन्योरग्नि-

मादधीत । भगस्य वा एतन्नक्षत्रं । यदुत्तरे फल्गुनी ।
भर्ग्येव भवति । कालकञ्जावै नामासुरा आसन् ॥ ४ ॥

ते सुवर्गाय लोकायाम्निमचिन्वन्त । पुरुष इष्टकामु-
पादधात्युरुष इष्टकां । स इन्द्रो ब्राह्मणो ब्रुवाण इष्ट-
कामुपाधत्त । एषा मे चिचा नामेति । ते सुवर्गलोकमा-
प्रारोहन् । स इन्द्र इष्टकामावृहत् । तेवाकीर्यन्त । ये-
वाकीर्यन्त । तज्जर्णनाभयोऽभवन् । द्वावुदपततां ॥ ५ ॥

तौ दिव्यौ श्वानावभवतां । यो भ्रातृव्यवान्त्स्यात् ।
स चिचायामग्निमादधीत । अवकीर्यैव भ्रातृव्यान् ।
ओजो बलमिन्द्रियं वीर्यमात्मन्यत्ते । वसन्ते ब्राह्मणोऽग्नि-
मादधीत । वसन्तो वै ब्राह्मणस्यर्तुः । स्वएवैनमृतावाधा-
य । ब्रह्मवर्चसी भवति । मुखं वा एतदृतूनां ॥ ६ ॥

यद्वसन्तः । यो वसन्ताग्निमाधत्ते । मुख्य एव भवति ।
अथो यो निमन्तमेवैनं प्रजातमाधत्ते । ग्रीष्मे राजन्य
आदधीत । ग्रीष्मो वै राजन्यस्यर्तुः । स्व एवैनमृतावा-
धाय । इन्द्रियावी भवति । शरदि वैश्य आदधीत । शर-
द्वै वैश्यस्यर्तुः ॥ ७ ॥

स्व एवैनमृतावाधाय । पशुमान् भवति । न पूर्वयोः
फल्गुन्योरग्निमादधीत । एषा वै जघन्या रात्रिः संव-

त्सरस्य । यत्पूर्वे फल्गुनी । पृष्ठत एव संवत्सरस्याग्नि-
माधाय । पापीयान् भवति । उत्तरयोरादधीत । एषा वै
प्रथमा रात्रिः संवत्सरस्य । यदुत्तरे फल्गुनी । मुखत
एव संवत्सरस्याग्निमाधाय । वसीयान् भवति । अथो
खलु । यदेवैनं यज्ञ उपनमेत् । अथादधीत । सैवास्य-
धिः ॥ ८ ॥

खल्वधित्सन्त फल्गुन्योरग्निमादधीतासन्नपततामृ-
तूनां वैश्यस्यर्तुरुत्तरे फल्गुनी षट् च ॥ अनु० २ ॥

तृतीयोऽनुवाकः ।

उद्धन्ति । यदेवास्या अमेध्यं । तदपहन्ति । अपोवो-
क्षति शान्त्यै । सिकृतानि वपति । एतद्वा अग्नेर्वैश्वान-
रस्य रूपं । रूपेणैव वैश्वानरमवरुन्धे । ऊषान्निवपति ।
पुष्टिर्वा एषा पूजननं । यदूषाः ॥ १ ॥

पुष्ट्यामेव पूजननेऽग्निमाधत्ते । अथो संज्ञान एव ।
संज्ञानं ह्येतत्पशूनां । यदूर्धाः । द्यावापृथिवी सहा-
स्ता । ते वियतो अब्रूतां । अस्त्वेव नौ सहयन्नियमिति ।
यदमुष्या यन्नियमासीत् । तदस्यामदधात् । तऊषा
अभवन् ॥ २ ॥

यदस्या यन्नियमासीत् । तदमुष्यामदधात् । तदद-
 श्चन्द्रमसि कृष्णं । ऊषान्निवपन्नदोध्यायेत् । द्यावा-
 पृथिव्योरेव यन्नियेऽग्निमाधत्ते । अग्निर्देवेभ्योनिलायत ।
 आखूरूपं कृत्वा । स पृथिवीं प्राविशत् । स जतीः
 कुर्वाणः पृथिवीमनुसमचरत् । तदाखुकरीषमभवत्
 ॥ ३ ॥

यदाखुकरीषः सम्भारो भवति । यदेवास्य तच न्य-
 क्तं । तदेवावरुन्धे । ऊर्जं वा एतश्चरसं पृथिव्या उपदी-
 का उद्दिहन्ति । यद्वल्लीकं । यद्वल्लीकवपा सम्भारो भ-
 वति । ऊर्जमेव रसं पृथिव्या अवरुन्धे । अथो ओच-
 मेव । ओचः ह्येतत् पृथिव्याः । यद्वल्लीकः ॥ ४ ॥

अबधिरो भवति । य एवं वेद । प्रजापतिः प्रजा
 असृजत । तासामन्नमुपाक्षिप्यत । ताभ्यः सूदमुपप्रा-
 भिनत् । ततो वै तासामन्नं नाक्षीयत । यस्य सूदः सम्भा-
 रो भवति । नास्य गृहेऽन्नं क्षिप्यते । आपोवा इदमग्रे
 सलिलमासीत् । तेन प्रजापतिरश्राम्यत् ॥ ५ ॥

कथमिदं स्यादिति । सौऽपश्यत् पुष्करपर्णं तिष्ठत् ।
 सौऽमन्यत । अस्ति वै तत् । यस्मिन्निदमधितिष्ठतीति ।
 स वराहो रूपं कृत्वोपन्यमज्जत् । स पृथिवीमध आ-

र्च्यत् । तस्या उपहृत्योदमज्जत् । तत्पुष्करपर्णेप्रथयत् ।
यदप्रथयत् ॥ ६ ॥

तत् पृथिव्यै पृथिवित्वं । अभूद्वा इदमिति । तद्भूम्यै
भूमित्वं । तां दिशोनु वातः समवहत् । ताः शर्करा-
भिरदहत् । शं वै नोऽभूदिति । तच्छर्कराणां शर्क-
रत्वं । यद्वराहविहतः सम्भारो भवति । अस्यामेवाह-
म्बट्कारमग्निमाधत्ते । शर्करा भवन्ति धृत्यै ॥ ७ ॥

अथो शन्त्वाय । सरिता अग्निराधेय इत्याहुः । आपो
वरुणस्य पत्नय आसन् । ता अग्निरभ्यध्यायन् । ताः
समभवन् । तस्य रेतः परापतत् । तद्विरण्यमभवत् ।
यद्विरण्यमुपास्यति । सरितसमेवाग्निमाधत्ते । पुरुष इन्वै
स्वाद्रेतसोबीभत्सत् इत्याहुः ॥ ८ ॥

उत्तरत उपास्यत्यबीभत्सायै । अति प्रयच्छति ।
आर्त्तिमेवातिप्रयच्छति । अग्निदेवेभ्योनिलायत । अश्वौ-
रूपं कृत्वा । सोऽश्वत्ये संवत्सरमतिष्ठत् । तदश्वत्यस्या-
श्वत्यत्वं । यदाश्वत्यः सम्भारो भवति । यदेवास्य तत्र-
न्यक्तं । तदेवावरुन्धे ॥ ९ ॥

देवा वा ऊर्जं व्यभजन्त । तत् उदुम्बर उदतिष्ठत् ।
ऊर्जा उदुम्बरः । यदौदुम्बरः सम्भारो भवति । ऊर्ज-

मेवावरुन्धे । तृतीयस्यामितो दिवि सोम आसीत् ।
तं गायत्र्या हरत् । तस्य पर्षसमच्छिद्यत् । तत्पर्षसोऽभवत् ।
तत्पर्षस्य पर्षत्वं ॥ १० ॥

यस्य पर्षसमयः सम्भारो भवति । सोमपीथमेवावरु-
न्धे । देवा वै ब्रह्मन्नवदन्त । तत्पर्ष उपाशृणोत् । सु-
श्रवा वै नाम । यत्पर्षसमयः सम्भारो भवति । ब्रह्मवर्च-
समेवावरुन्धे । प्रजापतिरग्निमसृजत् । सोऽग्निमेत्यमा-
धक्ष्यतीति । तः शस्याशमयत् ॥ ११ ॥

तच्छस्यै शमित्वं । यच्छसीमयः सम्भारो भवति ।
शान्त्या अग्रदाहाय । अग्नेः सृष्टस्य यतः । विकङ्कतं
भा आर्च्छत् । यद्वैकङ्कतः सम्भारो भवति । भा एवा-
वरुन्धे । सहृदयोऽग्निराधेय इत्याहुः । मरुतोऽद्विरग्नि-
मतमयन् । तस्य तान्तस्य हृदयमाच्छिन्दन् । साश-
निरभवत् । यदशनिहतस्य वृक्षस्य सम्भारो भवति ।
सहृदयमेवाग्निमाधत्ते ॥ १२ ॥

जषा अभवन्नभवद्वलीकोऽग्राम्यदप्रययत्पृथ्व्यै बीभ-
त्सत् इत्याह्वरुन्धे पर्षत्वं शमयदाच्छन्दः स्त्रीणि च ॥
अन० ३ ॥

चतुर्थोऽनुवाकः ।

द्वादशसु विक्रामेष्टमिमादधीत । द्वादशमासाः संवत्सरः । संवत्सरादेवैनमवरुन्धीत । यद्द्वादशसु विक्रामेष्टादधीत । परिमितमवरुन्धीत । चक्षुर्निमित्तआदधीत । इयद्द्वादशविक्रामा इति । परिमितञ्चैवापरिमितञ्चावरुन्धे । अनृतं वै वाचा वदति । अनृतं मनसा ध्यायति ॥ १ ॥

चक्षुर्वै सत्यं । अद्रा इ गित्याह । अदर्शमिति । तत्सत्यं । यश्चक्षुर्निमित्तेष्टमिमाधत्ते । सत्यएवैनमाधत्ते । तस्मादाहिताग्निर्नानृतं वदेत् । नास्य ब्राह्मणोनाश्वान् गृहे वसेत् । सत्ये ह्यस्याग्निराहितः । आग्नेयी वै राचिः ॥ २ ॥

आग्नेयाः पशवः । ऐन्द्रमहः । नक्तं गार्हपत्यमादधाति । पशून्वावरुन्धे । दिवाहवनीयं । इन्द्रियमेवावरुन्धे । अर्धोदिते सूर्ये आहवनीयमादधाति । एतस्मिन् वै लोके पूजापतिः पूजाअसृजत । पूजाएव तद्वजमानः सृजते । अथो भूतञ्चैव भविष्यञ्चावरुन्धे ॥ ३ ॥

इडा वै मानवी यज्ञानूकाशिन्यासीत् । साशृणोत् । असुराअग्निमादधत इति । तदगच्छत् । तआहवनीयमगआदधत । अथ गार्हपत्यं । अथान्वाहार्यप-

चनं । साब्रवीत् । पुतीच्येषाः श्रीरगात् । भद्राभूत्वा
पराभविष्यन्तीति ॥ ४ ॥

यस्यैवमग्निराधीयते । पुतीच्यस्य श्रीरेति । भद्रो
भूत्वा पराभवति । साश्रुस्रोत् । देवाअग्निमादधत्
इति । तदगच्छत् । तैऽन्वाहार्यपचनमगुआदधत् ।
अथ गार्हपत्यं । अथाहवनीयं । साब्रवीत् ॥ ५ ॥

प्राच्येषाः श्रीरगात् । भद्राभूत्वा सुवर्गं लोकमेष्य-
न्ति । पुजान्तु न वेत्स्यन्तइति । यस्यैवमग्निराधीयते ।
प्राच्यस्य श्रीरेति । भद्रोभूत्वा सुवर्गं लोकमेति । पुजा-
न्तु न विन्दते । साब्रवीदिडा मनुं । तथा वाअहं तवाग्नि-
माधास्यामि । यथाप्रपूजया पशुभिर्मिथुनैर्जनिष्यसे ॥ ६ ॥

प्रत्यस्मिँल्लोके स्थास्यसि । अभि सुवर्गं लोकं जेष्य-
सीति । गार्हपत्यमगुआदधात् । गार्हपत्यं वाअनु पु-
जाः पशवः प्रजायन्ते । गार्हपत्येनैवास्मै पूजां पशून् प्रा-
ज्जनयत् । अथान्वाहार्यपचनं । तिर्यङ्ङिव वाअयं
लोकः । अस्मिन्नेव तेन लोके प्रत्यतिष्ठत् । अथाहव-
नीयं । तेनैव सुवर्गं लोकमभ्यजयत् ॥ ७ ॥

यस्यैवमग्निराधीयते । प्रपूजया पशुभिर्मिथुनैर्जायते ।
प्रत्यस्मिँल्लोके तिष्ठति । अभि सुवर्गं लोकं जयति ।

यस्य वाञ्छयथादेवतमग्निराधीयते । आ देवताभ्यो वृ-
 ष्यते । पापीयान् भवति । यस्य यथादेवतं । न देवता-
 भ्यः प्रावृष्यते । वसीयान् भवति ॥ भृगूणां त्वाङ्गिरसां
 व्रतपते वृतेनादधामीति भृग्वङ्गिरसामादध्यात् । आ-
 दित्यानां त्वा देवानां व्रतपते व्रतेनादधामीत्यन्यासां
 ब्राह्मणीनां पूजानां । वरुणस्य त्वा राज्ञो व्रतपते वृते-
 नादधामीति राज्ञः । इन्द्रस्य त्वेन्द्रियेण व्रतपते वृते-
 नादधामीति राजन्यस्य । मनोस्त्वा ग्रामण्यो व्रतपते
 वृतेनादधामीति वैश्यस्य । ऋभूणां त्वा देवानां व्रत-
 पते वृतेनादधामीति रथकारस्य । यथादेवतमग्निरा-
 धीयते । न देवताभ्यः प्रावृष्यते । वसीयान् भवति ॥ ८ ॥

ध्यायति रात्रिश्चावरुन्धे भविष्यन्तोत्यब्रवीज्जनिष्यसे
 ऽजयद्वसीयान् भवति नव च ॥ अनु० ४ ॥

पञ्चमोऽनुवाकः ।

पूजापतिर्वाचः सत्यमपश्यत् । तेनाग्निमाधत्त । तेन
 वै सञ्जग्धात् । भूर्भुवः सुवरित्याह । एतद्वै वाचः सत्यं ।
 य एतेनाग्निमाधत्ते । ऋध्नोत्येव । अथो सत्यप्राशूरेव भ-
 वति । अथो य एवं विद्वानभिचरति । स्तृणुतएवैनं ॥ १ ॥

भूरित्याह । पूजाएव तद्वजमानः सृजते । भुवइ-

त्याह । अस्मिन्नेव लोके प्रतितिष्ठति । सुवरित्याह ।
सुवर्गएव लोके प्रतितिष्ठति । त्रिभिरक्षरैर्गाहपत्यमा-
दधाति । त्रयइमे लोकाः । एधेवैनं लोकेषु प्रतितिष्ठत-
माधत्ते । सर्वैः पञ्चभिराहवनीयं ॥ २ ॥

सुवर्गाय वाएष लोकायाधीयते । यदाहवनीयः ।
सुवर्गएवास्मै लोके वाचः सत्यः सर्व्वमाप्नोति । त्रि-
भिर्गाहपत्यमादधाति । पञ्चभिराहवनीयं । अष्टौ स-
म्पद्यन्ते । अष्टाक्षरा गायत्री । गायत्रौऽग्निः । यावानेवा-
ग्निः । तमाधत्ते ॥ ३ ॥

पूजायतिः पूजाअस्तुजत । ताअस्मात्मुष्टाः परा-
चीरायन् । ताभ्योज्योतिरुदगृह्णात् । तं ज्योतिः पश्य-
न्तीः पूजाअभिसमावर्त्तन्त । उपरीवाग्निमुद्गृह्णीया-
दुद्धरन् । ज्योतिरेव पश्यन्तीः पूजायजमानमभिसमा-
वर्त्तन्ते । पूजापतेरक्ष्यश्वयत् । तत्परापतत् । तदश्वो-
ऽभवत् । तदश्वस्याश्वत्वं ॥ ४ ॥

एष वै पूजायतिः । यदग्निः । पूजापत्योऽश्वः । यदश्वं
पुरस्तान्नयति । स्वमेव चक्षुः पश्यन् पूजापतिरनूदेति ।
वज्री वाएषः । यदश्वः । यदश्वं पुरस्तान्नयति । जाता-
नेव धातुव्यान् प्रणुदते । पुनरावर्त्तयति ॥ ५ ॥

जनिष्यमाणानेव प्रतिनुदते । न्याहवनीयोगार्ह-
पत्यमकामयत् । निगार्हपत्यआहवनीयं । तौ विभाजं
नाशक्नोत् । सोऽश्वः पूर्ववाङ्भूत्वा । प्राञ्चं पूर्वमुदवहत् ।
तत्पूर्ववाहः पूर्ववाटत्वं । यदश्वं पुरस्तान्नयति । वि-
भक्तिरेवैनयोः सा । अथो नानावीर्यावेवैनौ कुरुते ॥ ६ ॥

यदुपर्युपरि शिरोहरेत । प्राणान् विच्छिन्द्यात् ।
अधोऽधः शिरोहरति । प्राणानां गोपीथाय । इयत्यग्रे
हरति । अथेयत्यथेयति । त्रयइमे लोकाः । एषेवैनं
लोकेषु प्रतिष्ठितमाधत्ते । पूजापतिरग्निमसृजत् । सो-
ऽविभेत्प्रमाधक्ष्यतीति ॥ ७ ॥

तस्य चेधामहिमानं व्यौहत् । शान्त्याअप्रदाहाय ।
यत् चेधाम्गिराधीयते । महिमानमेवास्य तद्व्यूहति । शा-
न्त्याअप्रदाहाय । पुनरावर्त्तयति । महिमानमेवास्य
सन्दधाति । पशुर्वाएषः । यदश्वः । एष रुद्रः ॥ ८ ॥

यदग्निः । यदश्वस्य पदेऽग्निमादध्यात् । रुद्राय पशू-
नपिदध्यात् । अपशुर्यजमानः स्यात् । यन्नाक्रमयेत् ।
अनवरुद्धाअस्य पशवः स्युः । पार्श्वतआक्रमयेत् । यथा-
हितस्याग्नेरङ्गाराअभ्यववर्त्तेरन् । अवरुद्धाअस्य पश-
वोभवन्ति । न रुद्रायपिदधाति ॥ ९ ॥

चीणि हवींषि निर्वपति । विराजएव विक्रान्तं य-
जमानो नुविक्रमते । अग्नये पवमानाय । अग्नये पाव-
काय । अग्नये शुचये । यदग्नये पवमानाय निर्वपति ।
पुनात्येवैनं । यदग्नये पावकाय । पूतएवास्मिन्ननाद्यं
दधाति । यदग्नये शुचये ॥ ब्रह्मवर्चसमेवास्मिन्नुपरिष्ठा-
दधाति ॥ १० ॥

एनमाहवनीयं धत्तेऽश्वत्वं वर्त्तयति कुरुतइति रुद्रे
दधाति यदग्नये शुचये एकञ्च ॥ अनु० ५ ॥

षष्ठोऽनुवाकः ।

देवासुराः संयत्ता आसन् । ते देवा विजयमुपय-
न्तः । अग्नौ वामं वसु सन्वदधत । इदमु नो भविष्यति ।
यदि नो जेष्यन्तीति । तदग्निर्नोत्सहमशक्नोत् । तत्
चेधा विन्यदधात् । पशुषु तृतीयं । अप्सु तृतीयं । आ-
दित्ये तृतीयं ॥ १ ॥

तद्देवा विजित्य । पुनरवारुरुत्सन्त । तेऽग्नये पवमा-
नाय पुरोडाशमष्टाकपालं निर्वपन् । पशवो वा अग्निः
पवमानः । यदेव पशुधासीत् । तत्तेनावारुन्धत । तेऽग्नये
पावकाय । आपो वा अग्निः पावकः । यदेवाप्सासीत् ।
तत्तेनावारुन्धत ॥ २ ॥

तेऽग्नये शुचये । असौ वाआदित्योऽग्निः शुचिः । यदे-
वादित्यआसीत् । तत्तेनावारुन्धत् । ब्रह्मवादिनोवद-
न्ति । तनुवोवावैताअग्न्याधेयस्य । आग्नेयोवाअष्टाक-
पालोऽग्न्याधेयमिति । यत्तं निर्वपेत् । नैतानि । यथा-
त्मा स्यात् ॥ ३ ॥

नाङ्गानि । तादृगेव तत् । यदेतानि निर्वपेत् । न तं ।
यथाङ्गानि स्युः । नात्मा । तादृगेव तत् । उभयानि
सहनिरुप्याणि । यज्ञस्य सात्मत्वाय । उभयं वाएत-
स्येन्द्रियं वीर्यमाप्यते ॥ ४ ॥

योऽग्निमाधत्ते । ऐन्द्राग्नमेकादशकपालमनुनिर्वपेत् ।
आदित्यञ्चरुं । इन्द्राग्नी वै देवानामयातयामानौ । ये
एव देवते अयातयाम्नी । ताभ्यामेवास्माइन्द्रियं वीर्य-
मवरुन्धे । आदित्यो भवति । इयं वाअदितिः । अस्या-
मेव प्रतितिष्ठति । धेन्वै वाएतद्रेतः ॥ ५ ॥

यदाज्यं । अनडुहस्तण्डुलाः । मिथुनमेवावरुन्धे ।
घृते भवति । यज्ञस्यालूक्षान्तत्वाय । चत्वारिआर्षेयाः
प्राश्नन्ति । दिशामेव ज्योतिषि जुहोति । पशवोवा-
एतानि हवींषि । एष रुद्रः । यदग्निः ॥ ६ ॥

यत्सद्यएतानि हवींषि निर्वपेत् । रुद्राय पशूनपि

दध्यात् । अपशुयजमानः स्यात् । यन्नानुनिर्वपेत् ।
 अनवरुद्धा अस्य पशवः स्युः । द्वादशसु रात्रीष्वनुनिर्व-
 पेत् । संवत्सरप्रतिमावै द्वादशरात्रयः । संवत्सरेणै-
 वास्मै रुद्रः शमयित्वा । पशूनवरुन्धे । यदेकमेकतानि
 हवींषि निर्वपेत् ॥ ७ ॥

यथा चीर्यावपनानि पूरयेत् । तादृक्तत् । न पूजन-
 नमुच्छिःषेत् । एकं निरुप्य । उत्तरे समस्येत् । तृतीय-
 मेवास्मै लोकमुच्छिःषति पूजननाय । तं पूजया पशु-
 भिरनुप्रजायते । अथो यज्ञस्यैवैषाभिक्रान्तिः । रथचक्रं
 प्रवर्त्तयति । मनुष्यरथेनैव देवरथं पुत्यवरोहति ॥ ८ ॥

ब्रह्मवादिनोवदन्ति । होतव्यमग्निहोत्रांश्च होत-
 व्याश्मिति । यद्यजुषा जुहुयात् । अथयापूर्वमाहुती-
 र्जुहुयात् । यन्न जुहुयात् । अग्निः पराभवेत् । तूष्णीमेव
 होतव्यं । यथापूर्वमाहुतीर्जुहोति । नाग्निः पराभवति ।
 अग्नीधे ददाति ॥ ९ ॥

अग्निमुखानेवर्त्तून् प्रीणाति । उपबर्हणं ददाति ।
 रूपाणामवरुन्धे । अश्वं ब्रह्मणे । इन्द्रियमेवावरुन्धे ।
 धेनुः होत्रे । आशिषण्वावरुन्धे । अनङ्गाहमध्वर्यवे ।
 वह्निर्वा अनङ्गान् । वह्निरध्वर्युः ॥ १० ॥

व॒ह्नि॒नै॒व व॒ह्नि॒य॒ज्ञ॒स्याव॑रुन्धे । मि॒थु॒नौ गा॒वौ द॑दा-
ति । मि॒थु॒न॒स्याव॑रुन्धे । वा॒सो॒द॒दा॒ति । स॒र्व॒दे॒व॒त्यं वै वा॑-
सः । स॒र्व्वी॒ए॒व दे॒वताः॑ प्री॒णा॒ति । आ॒द्वा॒द॒श॒भ्यो द॑दाति ।
द्वा॒द॒श॒मा॒साः सं॒वत्स॑रः । सं॒वत्स॑र॒ए॒व प्र॒ति॒ति॒ष्ठ॒ति ।
का॒म॒मूर्ध्वं दे॒यं । अ॒परि॒मित॒स्याव॑रुन्धे ॥ ११ ॥

आ॒दि॒त्ये तृ॒ती॒य॒म॒प्स्वा॒सी॒त्त॒त्तेना॑वा॒रुन्ध॑त॒ स्या॑दा॒प्य॒ते
रे॒तोऽग्नि॑रे॒कमे॒कमे॒तानि॑ ह॒वीर॑षि निर्व॑पेत् पु॒त्यव॑रो-
ह॒ति द॑दा॒त्य॒ध्व॒र्युर्दे॒यमे॒कञ्च ॥ अ॒नु० ६ ॥

सप्तमोऽनुवाकः ।

घ॒र्मः शि॒र॒स्त॒द॒य॒म॒ग्निः । स॒म्प्रि॒यः प॒शुभि॑र्भुवत् ।
बृ॒दि॒स्तो॒काय॑ त॒नया॑य यच्छ । वा॒तः प्रा॒ण॒स्त॒द॒य॒म॒ग्निः ।
स॒म्प्रि॒यः प॒शुभि॑र्भुवत् । स्व॒दि॒तं तो॒काय॑त॒नया॑ययि॒तुं
प॑च । प्रा॒ची॒म॒नु॒प॒दि॒शं प्रे॒हि वि॒द्वान् । अ॒ग्नेर॑ग्ने पु॒रो
अ॒ग्निर्भ॑वे॒ह । वि॒श्वा आ॒शादी॑द्या॒नो वि॒भा॒हि । ऊ॒र्ज्ज॑न्तो
धे॒हि द्वि॒पदे॑ चतु॒ष्पदे॑ ॥ १ ॥

अ॒र्कश्च॑क्षु॒स्त॒द॒सौ सू॒र्य॒स्त॒द॒य॒म॒ग्निः । स॒म्प्रि॒यः प॒शु-
भि॑र्भुवत् । य॒त्ते शु॒क्र शु॒क्रं व॑र्चः शु॒क्रा त॒नूः । शु॒क्रं ज्योति॑-
र॒ज॒सं । तेन॑ मे दी॒दि॒हि तेन॑ त्वा॒द॒धे । अ॒ग्नि॒ना॒ग्ने ब्र॑-

ह्यणा । आ॒न॒शे व्या॒न॒शे स॒र्व॒मा॒यु॒र्व्या॒न॒शे । ये ते॑ अ॒ग्न॒
शि॒वे त॒नु॒वौ । वि॒राट् च॑ स्व॒राट् च॑ । ते मा॒वि॒श॒तां ते
मा॒ जि॒न्व॒तां ॥ २ ॥

ये ते॑ अ॒ग्ने शि॒वे त॒नु॒वौ । सं॒म्राट् चा॒भि॒भू॒श्च । ते मा॒-
वि॒श॒तां ते मा॒ जि॒न्व॒तां । ये ते॑ अ॒ग्ने शि॒वे त॒नु॒वौ । वि॒-
भू॒श्च परि॒भू॒श्च । ते मा॒ वि॒श॒तां ते मा॒ जि॒न्व॒तां । ये ते॑
अ॒ग्ने शि॒वे त॒नु॒वौ । पु॒म्भी च॑ प्र॒भू॒तिश्च॑ । ते मा॒ वि॒श॒तां ते
मा॒ जि॒न्व॒तां । या॒स्ते अ॒ग्ने शि॒वास्त॒नु॒वः ॥ ता॒भि॒स्त्वा द॑धे ।
या॒स्ते अ॒ग्ने धो॒रास्त॒नु॒वः । ता॒भि॒र॒मु॒ङ्ग॒च्छ ॥ ३ ॥

चतु॒ष्पदे॑ जि॒न्व॒तां त॒नु॒व॒स्त्रीणि॑ च ॥ ७ ॥

अष्टमोऽनुवाकः ।

इ॒मे वा॒एते॑ लो॒का अ॒ग्नयः॑ । ते यद॒व्यावृ॒त्ता आ॒-
धी॒येरन् । शोच॑ये॒युर्यज॑मानं । घ॒र्मः शि॒र इति॑ गा॒र्हप॒त्य-
मा॒द॒धाति॑ । वा॒तः प्रा॒ण इत्य॑न्वाहा॒र्य्यप॑चनं । अ॒र्कश्च॑-
क्षु॒रित्या॑हव॒नीयं॑ । तेनै॒वैना॒न्व्याव॑र्त्तयति । तथा न शो॒-
च॑यन्ति यज॑मानं । र॒थ॒न्त॒र॒म॒भिगा॑यति गा॒र्हप॒त्य आ॒-
धी॒य॒मा॒ने । रा॒थ॒न्त॒रो॒वा अ॒यं लो॒कः ॥ १ ॥

अ॒स्मिन्ने॒वैनं॑ लो॒के प्र॑ति॒ष्ठि॒त॒मा॒धत्ते॑ । वा॒म॒दे॒व्यम॑-

भिगायतउध्रिय्यमाणे । अन्तरिक्षं वै वामदेव्यं । अन्तरिक्षेवैनं प्रतिष्ठितमाधत्ते । अथो शान्तिर्वै वामदेव्यं । शान्तमेवैनं पश्यमुद्धरते । बृहद्भिगायत-
आहवनीयआधीयमाने । बार्हतोवाअसौ लोकः । अमुष्मिन्नेवैनं लोके प्रतिष्ठितमाधत्ते । पूजापतिरग्नि-
मसृजत ॥ २ ॥

सोऽश्वोवारो भूत्वा पराङ्मैत् । तं वारवन्तीयेनावारयत । तद्धारवन्तीयस्य वारवन्तीयत्वं । श्यैतेन श्येती अकुरुत । तच्छ्यैतस्य श्यैतत्वं । यद्धारवन्तीयमभिगायते । वारयित्वैवैनं प्रतिष्ठितमाधत्ते । श्यैतेन श्येतीकुरुते । घर्मः शिरइति गार्हपत्यमादधाति । सशीर्षाणमेवैनमाधत्ते ॥ ३ ॥

उपैनमुत्तरोयज्ञोनमति । रुद्रीवाएषः । यदग्निः । सआधीय्यमानईश्वरोयजमानस्य पशून् हिंसितोः । सम्प्रियः पशुभिर्भुवदित्याह । पशुभिरेवैनं सम्प्रियं करोति । पशूनामहिंसायै । छर्दिस्तोकाय तनयाय यच्छेत्याह । आशिषमेवैतामाशास्ते । वातः प्राणइत्यन्वहार्यपचनं ॥ ४ ॥

सप्राणमेवैनमाधत्ते । स्वदितं तोकाय तनयाययितुं

प॒चेत्या॑ह । अ॒न्नमे॒वास्मै॑ स्व॒दय॑ति । प्रा॒चीम॑नु पु॒दिशं॑
 ग्रेहि॑ वि॒द्वानि॒त्याह॑ । वि॒भक्ति॑रे॒वैन॑योः सा । अ॒थो ना॒
 ना॒वीया॑वे॒वैनौ॑ कुरु॒ते । ऊ॒र्ज॒न्नो धे॒हि द्वि॒पदे॑ च॒तुष्प॑द॒
 इत्या॑ह । आ॒शिष॑मे॒वैता॑माशास्ते । अ॒र्कश्चक्षु॑रि॒त्याह॑व॒
 नी॒य्यं । अ॒र्कोवै॑ दे॒वाना॑मन्नं ॥ ५ ॥

अ॒न्नमे॒वावरु॑न्धे । ते॒न मे॑ दी॒दिही॒त्याह॑ । स॒मिन्ध॑
 ए॒वैनं॑ । आ॒न॒शे व्या॒न॒श॒इति॑ चि॒रुदि॑ङ्ग॒यति॑ । च॒य॒इमे॒
 लो॒काः । ए॒ध्वेवैनं॑ लो॒केषु॑ प्र॒ति॒ष्ठित॑मा॒धत्ते॑ । त॒त्तथा॑ न
 का॒र्य्यं । वी॒क्षित॑म॒प्रति॑ष्ठित॒माद॑धीत । उ॒द्धृत्यै॒वाधा॑
 या॒भि॒मन्थ्यः॑ । अ॒वी॒क्षित॑मे॒वैनं॑ प्र॒ति॒ष्ठित॑मा॒धत्ते॑ ॥ वि॒
 राट् च॑ स्व॒राट् च॑ यास्ते॑ अ॒ग्ने शि॒वास्त॑नु॒वस्ता॑भि॒स्त्वा
 द॒ध॒इत्या॑ह । ए॒तावा॑अ॒ग्नेः शि॒वास्त॑नु॒वः । ता॑भि॒रे॒वै
 नः॑ स॒म॒र्ध॒यति॑ । यास्ते॑ अ॒ग्ने घो॒रास्त॑नु॒वस्ता॑भि॒रमुं॑ ग॒
 च्छेति॑ ब्रू॒याद्यं॑ द्वि॒ष्ट्यात् । ता॑भि॒रे॒वैनं॑ प॒राभा॑व॒यति॑ ॥ ६ ॥

लो॒कोऽस्तृ॒जतै॑न॒माध॑त्तेऽन्वा॒हार्य॑प॒चनं॑ दे॒वाना॑मन्न॒
 मे॒नं प्र॒ति॒ष्ठित॑मा॒धत्ते॑ पञ्च॑ च ॥ अ॒नु० ८ ॥

नवमोऽनुवाकः ।

श॒मीग॑र्भाद्भिं॑ म॒न्यते॑ । ए॒षा वा॒अ॒ग्नैर्य॑ज्ञि॒या त॒नूः ।
 ता॒मे॒वास्मै॑ ज॒नय॑ति । अ॒दि॒तिः पु॒चका॑मा । सा॒ध्येभ्यो॑

देवेभ्यो ब्रह्मौदनमपचत् । तस्या उच्छेषणमददुः । त-
त्प्राश्नात् । सा रेतोऽधत्त । तस्यै धाता चार्यमा चाजा-
येतां । सा द्वितीयमपचत् ॥ १ ॥

तस्या उच्छेषणमददुः । तत्प्राश्नात् । सा रेतोऽधत्त ।
तस्यै मिचश्च वरुणश्चाजायेतां । सा तृतीयमपचत् ।
तस्या उच्छेषणमददुः । तत्प्राश्नात् । सा रेतोऽधत्त । तस्या
अशश्च भगश्चाजायेतां । सा चतुर्थमपचत् ॥ २ ॥

तस्या उच्छेषणमददुः । तत्प्राश्नात् । सा रेतोऽधत्त ।
तस्या इन्द्रश्च विवस्वाश्चाजायेतां । ब्रह्मौदनं पचति ।
रेत एव तदधाति । प्राश्नन्ति ब्राह्मणा औदनं । यदा-
ज्यमुच्छिद्यते । तेन समिधोभ्यज्यादधाति । उच्छेषणा-
द्वा अदिति रेतोऽधत्त ॥ ३ ॥

उच्छेषणादेव तद्रेतोऽधत्ते । अस्थि वा एतत् । यत्स-
मिधः । एतद्रेतः । यदाज्यं । यदाज्येन समिधोभ्यज्या-
दधाति । अस्थ्येव तद्रेतसि दधाति । तिस्र आदधाति
मिथुनत्वाय । इयतीर्भवन्ति । पुजापतिना यज्ञमुखेन
सम्मिताः ॥ ४ ॥

इयतीर्भवन्ति । यज्ञपुरुषा सम्मिताः । इयतीर्भवन्ति ।
एतावद्वै पुरुषे वीर्यं । वीर्यसम्मिताः । आर्द्रा भवन्ति ।

आर्द्रमिव हि रेतः सिच्यते । चित्रियस्याश्वत्यस्याद-
धाति । चित्रमेव भवति । घृतवतीभिरादधाति ॥ ५ ॥

एतद्वाञ्छमेः पियं धाम । यद्वृतं । पियेणैवैनं धाम्ना
समर्धयति । अथो तेजसा । गायत्रीभिर्ब्राह्मणस्याद-
ध्यात् । गायत्रेण्छन्दावै ब्राह्मणः । स्वस्य छन्दसः प्रत्यय-
नस्त्वाय । चिष्टुग्भीराजन्यस्य । चिष्टुपेण्छन्दावै राज-
न्यः । स्वस्य छन्दसः प्रत्ययनस्त्वाय ॥ ६ ॥

जगतीभिवश्यस्य । जगतीछन्दावै वैश्यः । स्वस्य छ-
न्दसः प्रत्ययनस्त्वाय । तः संवत्सरं गोपायेत् । संवत्स-
रः हि रेतो हितं वर्धते । यद्येनः संवत्सरे नोपन-
मेत् । समिधः पुनरादध्यात् । रेतएव तद्धितं वर्धमा-
नमेति । न माः समश्नीयात् । न स्त्रियमुपेयात् ॥ ७ ॥

यन्माः समश्नीयात् । यत्स्त्रियमुपेयात् । निर्वीर्यः
स्यात् । नैनमग्निरुपनमेत् । श्वआधास्यमानो ब्रह्मौदनं
पचति । आदित्यावाइतउत्तमाः सुवर्गं लोकमायन् ।
ते वाइतोयन्तं प्रतिनुदन्ते । एते खलु वादित्याः । यद्वा-
ह्मणाः । तैरेव सन्त्वं गच्छति ॥ ८ ॥

नैनं प्रतिनुदन्ते । बृहद्वादिनो वदन्ति । कासः ।
अग्निः कार्यः । योऽस्मै पुजां पशून् प्रजनयतीति । शल्कै-

स्ताः रात्रिमग्निमिन्धीत । तस्मिन्नुपव्युषमरणीनिष्ट-
पेत् । यथर्षभाय वाशितान्याविच्छायति । तादृगेव तत् ।
अपोदूह्यभस्माग्निं मन्यति ॥ ९ ॥

सैव साम्नेः सन्ततिः । तं मन्यित्वा प्राञ्चमुद्धरति ।
संवत्सरमेव तद्रेतो हितं प्रजनयति । अनाहितस्तस्या-
ग्निरित्याहुः । यः समिधोभ्याधायाग्निमाधत्तइति ।
ताः संवत्सरे पुरस्तादादध्यात् । संवत्सरादेवैनमवरु-
ध्याधत्ते । यदि संवत्सरे नादध्यात् । द्वादश्यां पुरस्ता-
दादध्यात् । संवत्सरप्रतिमावै द्वादशरात्रयः ॥ संवत्स-
रमेवास्याहिताभवन्ति । यदि द्वादश्यां नादध्यात् ।
त्यहे पुरस्तादादध्यात् । आहिताण्यस्य भवन्ति
॥ १० ॥

द्वितीयमपचक्षतुर्थमपचददितीरेतोऽधत्त सम्मिता-
घृतवतीभिरादधाति राजन्यः स्वस्य छन्दसः प्रत्ययन-
स्त्वार्येयाङ्गच्छति मन्यति रात्रयश्चत्वारि च ॥ अनु० ९ ॥

दशमोऽनुवाकः ।

पूजापतिः पूजाअसृजत । स रिरिचानोऽमन्यत ।
स तपोऽतप्यत । स आत्मन् वीर्यमपश्यत् । तदवर्धत ।

तदस्मात्सहसोर्ध्वमसृज्यत । सा विराडभवत् । तां देवा-
सुराअगृह्णन्त । सोऽब्रवीत्पूजापतिः । मम वाएषा ॥ १ ॥

दोहाएव युष्माकमिति । सा ततः प्राच्युदक्रामत् ।
तत्पूजापतिः पर्यगृह्णात् । अथर्वपितुं मे गोपायेति ।
सा द्वितीयमुदक्रामत् । तत्पूजापतिः पर्यगृह्णात् । नर्यं
पूजां मे गोपायेति । सा तृतीयमुदक्रामत् । तत्पूजा-
पतिः पर्यगृह्णात् । शःस्य पशून्मे गोपायेति ॥ २ ॥

सा चतुर्थमुदक्रामत् । तत्पूजापतिः पर्यगृह्णात् ।
सप्रथ सभां मे गोपायेति । सा पञ्चममुदक्रामत् ।
तत्पूजापतिः पर्यगृह्णात् । अहेबुभ्रिय मन्त्रं मे गोपा-
येति । अग्नी वाव सा तान् व्याक्रामत् । तान् पूजापतिः
पर्यगृह्णात् । अथो पङ्क्तिमेव । पङ्क्तिर्वाएषा ब्राह्मणे
प्रविष्टा ॥ ३ ॥

तामात्मनोऽधिनिर्मिमीते । यद्गिराधीयते । तस्मा-
देतावन्तोऽग्नयआधीयन्ते । पाण्डु इदः सर्व्व । पाण्डु-
नैव पाण्डुः सृणोति । अथर्वपितुं मे गोपायेत्याह ।
अन्नमेवैतेन सृणोति । नर्यं पूजां मे गोपायेत्याह ।
पूजामेवैतेन सृणोति । शःस्य पशून्मे गोपायेत्याह
॥ ४ ॥

पशून्मेवैतेन स्पृणोति । सप्रथ सभां मे गोपायेत्या-
ह । सभामेवैतेनेन्द्रियं स्पृणोति । अहेबुध्निय मन्त्रं
मे गोपायेत्याह । मन्त्रमेवैतेन श्रियं स्पृणोति । य-
दन्वाहार्यपचनेऽन्वाहार्यं पचन्ति । तेन सौऽस्याभीष्टः
प्रीतः । यज्ञार्हपत्यञ्ज्यमधिश्रयन्ति सम्पत्नीर्याज-
यन्ति । तेन सौऽस्याभीष्टः प्रीतः । यदाहवनीये जुह्व-
ति ॥ ५ ॥

तेन सौऽस्याभीष्टः प्रीतः । यत्सभायां विजयन्ते ।
तेन सौऽस्याभीष्टः प्रीतः । यदावसथेऽन्नं हरन्ति । तेन
सौऽस्याभीष्टः प्रीतः । तथास्य सर्व्वं प्रीताऽभीष्टाऽऽ-
धीयन्ते । पृवसथमेष्यन्नेवमुपतिष्ठेत्तैकमेकं । यथा ब्रा-
ह्मणाय गृहे वासिने परिदाय गृहानेति । तादृगेव तत् ।
पुनरागत्योपतिष्ठते ॥ सा भागेयमेवैषां तत् । सा तत-
जर्ध्वरौहत् । सा रौहिण्यभवत् । तद्रौहिण्यै रौहिणि-
त्वं । रौहिण्यामग्निमादधीत । स्ववैनं योनौ प्रतिष्ठि-
तमाधत्ते । ऋध्नोत्येनेन ॥ ६ ॥

एषा पशून्मे गोपायेति प्रविष्टा पशून्मे गोपायेत्याह
जुह्वति तिष्ठते सप्त च ॥ अनु० १० ॥

ब्रह्म सन्धत्तं कृत्तिकासूद्वन्ति द्वादशसु पृजापति-

वा॒चोदे॒वासुरा॒घर्म्मः शिर॒इ॒मे वै श॒मी॒ग॒र्भात्पृ॒जाप॑तिः
स रिरि॒चानः॑ स तपः॑ स॒ञ्चात्मन्वी॒र्य्यं द॑श ॥

ब्रह्म सन्ध॒त्तं तौ दि॒व्याव॑था श॒न्त्वाय॑ प्रा॒च्यैषां॑ यदु॒-
र्यु॒परि॑ यत्स॒द्यः सोऽश्वो॒वारो॑भू॒त्वा ज॑गतीभि॒रशो॑तिः ॥
इति प्रथमोऽध्यायः ॥

हरिः ॐ ॥

प्रथमाष्टके द्वितीयाध्याये

प्रथमोऽनुवाकः ।

उ॒द्ध॒न्यमा॑नम॒स्याअ॒मे॒ध्यं । अप॒पा॒प्मानं॑ यज॒मा॒नस्य॑
ह॒न्तु । शि॒वानः॑ स॒न्तु पृ॒दिश॑श्च॒तस्रः॑ । श॒न्नो मा॒ता
पृ॒थि॒वी तो॑कसा॒ता । श॒न्नोदे॒वीर॒भिष्ट॑ये । आ॒पोभ॑वन्तु
पी॒तये॑ । शं॒योर्भि॑स्रवन्तु नः । वै॒श्वान॒रस्य॑ रू॒पं । पृ॒थि॒-
व्यां प॑रि॒स्रसा॑ । स्यो॒नमा॑वि॒शन्तु॑ नः ॥ १ ॥

यदि॒दं दि॒वो यद॑दः पृ॒थि॒व्याः । स॒ज्ज॒ज्ञाने॑ रो॒दसी॑
स॒म्बभू॑वतुः । ऊ॒षान् कृ॒ष्णम॑वतु कृ॒ष्णमू॑षाः । इ॒होभ॑र्यो॒-
र्य॒ज्ञिय॑मा॒गमि॑ष्ठाः । ऊ॒तीः कु॒र्व्वाणो॑ यत् पृ॒थि॒वीम॑च॒रः ।
गु॒हाका॑रमा॒खुरूपं॑ पृ॒तीत्य॑ । तत्ते न्य॒क्तमि॒ह स॒म्भर॑न्तः ।
श॒तं जी॑वेम श॒रदः॑ स॒वीराः॑ । ऊ॒र्जं पृ॒थि॒व्यार॑स॒माभ॑-
रन्तः । श॒तं जी॑वेम श॒रदः॑ पु॒रूचोः॑ ॥ २ ॥

वंश्रीभिरनुवित्तं गुहासु । श्रोत्रं त उर्व्यं बधिराभ-
वामः । पूजापतिस्तृष्टानां पूजानां । क्षुयोपहत्यै सुवितन्त्रौ
अस्तु । उपग्रभिन्नमिषमूर्जं पूजाभ्यः । सूदं गृहेभ्योरस-
माभरामि । यस्य रूपं बिभ्रदिमामविन्दत् । गुहाप्र-
विष्टाः सरिरस्य मध्ये । तस्येदं विहृतमाभरन्तः ।
अच्छं बट्कारमस्यां विधेम ॥ ३ ॥

यत्पर्यपश्यत्सरिरस्य मध्ये । उर्वीमपश्यज्जगतः प्र-
तिष्ठां । तत्पुष्करस्यायतनाद्वि जातं । पर्शुं पृथिव्याः प्रथ-
नः हरामि । याभिरद्वहज्जगतः प्रतिष्ठां । उर्वीमि-
मां विश्वजनस्य भर्त्री । तानः शिवाः शर्कराः सन्तु सर्व्वाः ।
अग्नेरेतश्चन्द्रः हिरण्यं । अद्भ्यः सम्भूतममृतं पूजासु ।
तत्सम्भरन्नुत्तरतोनिधाय ॥ ४ ॥

अतिप्रयच्छन्दुरितित्तरेयं । अश्वारूपं कृत्वा यद-
श्वत्येतिष्ठः । संवत्सरं देवेभ्योनिलाय । तत्ते न्यक्तमिह
सम्भरन्तः । शतं जीवेम शरदः सर्वाः । ऊर्जः पृथिव्या
अध्युत्थितोऽसि । वनस्पते शतं वल्गो विरोह । त्वया वय-
मिषमूर्जं मदेन्तः । रायस्योषेण समिषा मदेम । गाय-
त्रिया हियमाणस्य यत्ते ॥ ५ ॥

पर्शमपतत्तृतीयस्यै दिवोधि । सोऽयं पर्शुः सोमप-

र्षाङ्गि जातः । ततो हरामि सोमपीथस्यावरुध्यै । देवानां
ब्रह्मवा दं वदतां यत् । उपाशृणोः सुश्रवा वै श्रुतोऽसि ।
ततो मामाविशतु ब्रह्मवर्चसं । तत्सम्भरस्तदवरुन्धीय
साक्षात् । यया ते सृष्टस्याग्नेः । हेतिमशमयत्पुजाप-
तिः । तामिमामप्रदाहाय ॥ ६ ॥

शमीः शान्त्यै हराम्यहं । यत्ते सृष्टस्य यतः । विक-
कृतं भा आर्च्छिजातवेदः । तया भासा सम्मितः । उ-
रुन्नोलोकमनुप्रभाहि । यत्ते तान्तस्य हृदयमाच्छिन्द-
जातवेदः । मरुतोऽङ्गिस्तमयित्वा । एतत्ते तदशनेः स-
म्भरामि । सात्मा अग्ने सहृदयो भवेह । चित्रियाद-
श्वत्थात्सम्भृतावृहत्यः ॥ ७ ॥

शरीरमभिसंस्कृतास्थ । पुजापतिना यज्ञमुखेन
सम्मिताः । तिस्रस्त्रिवृद्धिर्मिथुनाः प्रजात्यै । अश्वत्थाङ्ग-
व्यवाहाङ्गि जातां । अग्नेस्तनूं यज्ञियाः सम्भरामि । शा-
न्तयौनिः शमीगर्भं । अग्नये प्रजनयितवै । यो अश्वत्यः
शमीगर्भः । आरुरोह त्वेसंवा । तन्ते हरामि ब्रह्मणा
॥ ८ ॥

यज्ञियैः केतुभिः सह । यन्त्वा समभरं जातवेदः ।
यथा शरीरं भूतेषु न्यक्तं । स सम्भृतः सीद शिवः पु । अभ्यः ।

उरुन्नो लोकमनुनेषि विद्वान् । प्रवेधसे कवये मेधाय ।
वचो वन्दारु वृषभाय वृष्णे । यतो भयमभयं तन्नो अस्तु ।
अवदेवान् यजेहेद्वान् । समिधाग्निं दुवस्यत ॥ ९ ॥

घृतैर्बाधयतातिथिं । आस्मिन् हव्याज होतन । उप-
त्वाग्ने हविष्मतीः । घृताचीर्यन्तु हर्यत । जुषस्व समिधो
मम । तन्त्वा समिद्भिरङ्गिरः । घृतेन वर्धयामसि । बृह-
च्छोचायविद्य । समिध्यमानः प्रथमोऽनु धर्म्मः । सम-
क्तुभिरज्यते विश्ववारः ॥ १० ॥

शोचिष्केशो घृतनिर्णिकपावकः । सुयज्ञो अग्निर्यज-
थाय देवान् । घृतप्रतीको घृतयोनिरग्निः । घृतैः समि-
द्धो घृतमस्यान्नं । घृतपृषस्त्वा सरितो वहन्ति । घृतं
पिवन्त्सुयज्ञा यस्मि देवान् । आयुर्दा अग्ने हविषो जु-
षाणः । घृतप्रतीको घृतयोनिरेधि । घृतं पीत्वा मधु-
चारुगन्धं । पितेव पुत्रमभिरक्षतादिमं ॥ ११ ॥

त्वामग्ने समिधानं यविष्ठ । देवादूतं चक्रिरे हव्य-
वाहं । उरुज्ययसं घृतयोनिमाहुतं । त्वेषच्चक्षुर्दधिर
चोदयन्वति । त्वामग्ने पुदिव आहुतं घृतेन । सुम्नायवः
सुषमिधा समीधिरे । स वा वृधानओषधीभिरुक्षितः
उरुज्यासि पार्थिवावितिष्ठसे । घृतप्रतीकञ्च च-

तस्य धूरुषदं । अग्निं मिचं न समिधानञ्जते ॥ १२ ॥

इन्धानो अक्रोविदयेषु दीद्यत् । शुक्रवर्षामुदुनो
यः स ते धियं । पूजाअग्ने संवासय । आशाश्च पशुभिः
सह । राघ्राण्यस्माअर्धेहि । यान्यासंतसवितुः सवे ।
मही विष्पत्नी सदर्ने चतस्य । अर्वाचीरातं धरुणेरयी-
णां । अन्तर्वत्नी जन्धं जातवेदसं । अध्वराणां जनयथः
पुरोगां ॥ १३ ॥

आरोहतं दशतः शक्नोमीर्मम । चतेनाम आयुषा
वर्चसा सह । ज्योग्जीवन्त उत्तरामुत्तराः समां । दश-
महं पूर्यमासं यज्ञं यथा यजै । चत्विर्वतीस्थो अग्नि-
रेतसौ । गर्भं दधाथान्ते वामहं ददे । तत्सत्यं यद्दीरं
विभृथः । वीरं जनयिष्यथः । ते मत्प्रातः प्रजनिष्येथे ।
ते मा प्रजाते प्रजनयिष्यथः ॥ १४ ॥

पूजया पशुभिर्ब्रह्मवर्चसेन सुवर्गे लोके । अन्तात्स-
त्यमुपैमि । मानुषाह्व्यमुपैमि । दैवीं वाचं यच्छामि ।
शल्कैरग्निमिन्धानः । उभौ लोकौ सनेमहं । उभयो-
र्लोकयोर्ऋध्वा । अतिमृत्युं तराम्यहं । जातवेदोभु-
वनस्य रेतः । इह सिञ्च तपसो यज्जनिष्यते ॥ १५ ॥

अग्निमश्वत्यादधिहव्यवाहं । शमीगर्भाज्जनयन् यो

मयोऽभूः । अयं ते योनिर्कृत्वियः । यतो जातो अरा-
चथाः । तं जानन्नग्नश्चरौह । अथा नो वर्धया रयिं ।
अपेतवीतविचसर्पतातः । येऽत्र स्थ पुराणा ये च नूत-
नाः । अदादिदं यमौवसानं पृथिव्याः । अकन्निमं
पितरौ लोकमस्मै ॥ १६ ॥

अग्नेर्भस्मास्यग्नेः पुरीषमसि । सञ्ज्ञानमसि कामध-
रणं । मयि ते कामधरणं भूयात् । संवः सृजामि ह-
दयानि । सःसृष्टं मनो अस्तु वः । सःसृष्टः प्राणो
अस्तु वः । संयावः प्रियास्तनुवः । सम्प्रियाहृदयानि
वः । आत्मा वा अस्तु सम्प्रियः । सम्प्रियास्तनुवो
मम ॥ १७ ॥

कल्पेतां द्यावापृथिवी । कल्पन्तामापञ्चोषधीः ।
कल्पन्तामग्नयः पृथक् । मम ज्यैष्ठ्याय सव्रताः । येऽग्नयः
समनसः । अन्तरा द्यावापृथिवी । वासन्तिकावृतू
अभिकल्पमानाः । इन्द्रमिव देवा अभिसंविशन्तु ।
दिवस्त्वा वीर्येण । पृथिव्यै महिम्ना ॥ १८ ॥

अन्तरिक्षस्य पोषेण । सर्वपशुमादधे । अजीजनन्न-
मृतं मर्त्यासः । अस्त्रेमाणं तरणिं वोडुजमं । दश स्व-
सारो अयुवः समीचीः । पुमाः सञ्जातमभिसरंभ-

न्तां । पूजायतेस्त्वा प्राणेनाभिप्राणिमि । पूष्णः पोषेण
मह्यं । दीर्घायुत्वाय शतशरदाय । शतः शरद्वा आयुषे
वर्चसे ॥ १९ ॥

जीवात्वै पुण्याय । अहं त्वदस्मि मदसि त्वमेतत् ।
ममासि योनिस्तव योनिरस्मि । ममैव सन्वहहव्या-
न्यग्ने । पुत्रः पित्रे लोककृज्जातवेदः । प्राणे त्वामृतमा-
दधामि । अन्नादमन्नाद्याय । गोप्तारं गुह्यै । सुगा-
हपत्योविदहन्नरातीः । उषसश्रेयसी श्रेयसीर्दधत्
॥ २० ॥

अग्ने सपत्नाः अपबाधमानः । रायस्योषमिषमूर्ज-
मस्मासु धेहि । इमाउ मामुपतिष्ठन्तु रायः । आभिः
पूजाभिरिह संवसेय । इहो इडा तिष्ठतु विश्वरूपी ।
मध्ये वसोर्दीर्घिदिहि जातवेदः । ओजसे बलाय त्वोद्यच्छे ।
वृषणे शुष्मायायुषे वर्चसे । सपत्नतूरसि वृचतूः । यस्ते
देवेषु महिमा सुवर्गः ॥ २१ ॥

यस्तआत्मा पशुषु प्रविष्टः । पुष्टिर्याते मनुष्येषु पृथे ।
तथा नो अग्ने जुषमाणेहि । दिवः पृथिव्याः पर्य-
न्तरिक्षात् । वातात्पशुभ्योऽध्योषधीभ्यः । यच्च यच्च
जातवेदः सम्बभूव । ततो नो अग्ने जुषमाणेहि । प्राची-

मनु॑ पृ॒दिशं॑ प्रेहि॑ वि॒द्वान् । अ॒ग्नेर॑ग्ने पु॒रोअ॑ग्निर्भव॒ह ।
वि॒श्वाआ॑शादी॒द्यानो॑ विभा॒हि ॥ २२ ॥

ऊ॒र्ज॒न्नो॒धेहि॑ द्वि॒पदे॑ चतु॒ष्पदे॑ । अ॒न्व॒ग्नि॒रुष॑सा॒मग्र॑-
म॒स्यत् । अ॒न्व॒हानि॑ प्रथ॒मोजा॑तवे॒दाः । अ॒नु॒सू॒र्यस्य॑
पु॒रु॒चाच॑ र॒श्मीन् । अ॒नु॒द्यावा॑पृथि॒वी आ॑त॒तान् । वि॒क्र-
म॒स्व म॒ह्यं अ॒सि । वे॒दि॒षन्मानु॑षेभ्यः । चि॒षु लो॒केषु॑
जा॒य॒हि । य॒दिदं॑ दि॒वोय॑द॒दः पृ॒थि॒व्याः । स॒वि॒दाने॑
रो॒द॒सी स॒म्बभू॑वतुः ॥ २३ ॥

तयोः॑ पृ॒ष्ठे सी॑दतु जा॒तवे॑दाः । श॒म्भूः पू॒जाभ्य॑स्त॒नुवे॑
स्यो॒नः । पू॒राणं॑ त्वा॒मृत॑त॒आद॑धामि । अ॒न्नाद॑म॒न्नाद्या॑य ।
गो॒प्तारं॑ गु॒ह्यै । यत्ते॑ शु॒क्र शु॒क्रं व॑र्चः शु॒क्रा त॒नूः । शु॒क्रं ज्यो-
ति॒रज॑सं । तेन॑ मे दी॒दिहि॑ तेन॒ त्वा॒द॒धे । अ॒ग्निना॑ग्ने
ब्र॒ह्म॒णा । आ॒न॒शे व्या॑न॒शे स॒र्वमा॑यु॒र्व्या॒न॒शे ॥ २४ ॥

न॒र्यं पू॒जां मे॑ गो॒पाय॑ । अ॒मृत॑त्वाय जी॒वसे॑ । जा॒तां
ज॒नि॒धमा॑णाञ्च । अ॒मृते॑ स॒त्ये प्र॑ति॒ष्ठितां॑ । अथ॑र्व्वं पि॒तुं
मे॑ गो॒पाय॑ । र॒स॒म॒न्नमि॑हायुषे । अ॒द॒व्यायोऽशै॑त॒तनो॑ ।
अ॒वि॒ष॒न्नः पि॒तुं कृ॑णु । श॒स्यं प॒शून्मे॑ गो॒पाय॑ । द्वि॒पादो॑
ये चतु॒ष्पदः॑ ॥ २५ ॥

अ॒ष्टा॒श॒फाश्च॑ यद्वा॒ग्ने । ये चै॒क॒श॒फाआ॑शु॒गाः ।

सप्रथ सभां मे गोपाय । येच सभ्याः सभासदः । तानि-
न्द्रियावतः कुरु । सर्व्वमायुरुपासतां । अहे बुद्धिय मन्त्रं
मे गोपाय । यमृषयस्त्रयिविदाविदुः । ऋचः सामानि
यजूंषि । सा हि श्रीरमृता सतां ॥ २६ ॥

चतुःशिखण्डा युवतिः सुपेशाः । घृतप्रतीका भुवनस्य
मध्ये । मर्मज्यमाना महते सौभगाय । मह्यं धुक्व यज-
मनाय कामान् । इहैव सन्त च सतो वोऽग्रयः । प्राणेन
वाचा मनसा विभर्म्मि तिरोमासन्तमायुर्माप्रहासीत् ।
ज्योतिषा वो वैश्वानरेणोपतिष्ठे । पञ्चधाग्नीन्व्यकामत् ।
विराट्सुष्टा पूजापतेः । ऊर्ध्वारो हद्रोहिणी ॥ योनिरग्नेः
प्रतिष्ठितिः ॥ २७ ॥

विशन्तु नः पुरूचीर्विधेम निधापयन्तेऽप्रदाहाय बृह-
त्यो ब्रह्मणा दुवस्यत विश्ववारइममृज्जते पुरोगां प्रज-
नयिष्यथो जनिष्यतेऽस्मै मम महिम्ना वर्चसे दधत्सुवर्गा
भाहि सम्बभूवतुरायुर्व्यानशे चतुष्पदः सतां पूजापते-
र्दे च ॥ अनु० १ ॥

द्वितीयोऽनुवाकः ।

नवैतान्यहानि भवन्ति । नव वै सुवर्गलोकाः । यदे-
तान्यहान्युपयन्ति । नवस्वेव तत्सुवर्गेषु लोकेषु सचिणः

प्रति॒तिष्ठन्तो॒यन्ति । अ॒ग्नि॒ष्टो॒माः परः॑ सा॒मानः का॒र्थ्या-
इत्याहुः । अ॒ग्नि॒ष्टो॒मस॑न्मि॒तः सु॒वर्गो लो॒क इति॑ । द्वा-
द॒शाग्नि॒ष्टो॒मस्य॑ स्तो॒त्राणि । द्वा॒द॒श॒मा॒साः सं॒वत्स॒रः । तत-
न्न॒सू॒क्ष्मं । उ॒क्थ्या॒ ए॒व स॑प्त॒द॒शाः परः॑ सा॒मानः का॒र्थ्याः ॥ १ ॥

प॒श॒वो॒वाउ॒क्थ्यानि॑ । प॒शूना॑म॒व॒रु॒ध्यै । वि॒श्वजि॒द्भि-
जि॒ता॒व॒ग्नि॒ष्टो॒मौ । उ॒क्थ्याः स॑प्त॒द॒शाः परः॑ सा॒मानः ।
ते स॒स्तु॒ता॒वि॒राज॑म॒भिस॑म्प॒द्यन्ते । द्वे च॒र्चा॒वति॑रि-
च्ये॒ते । एक॑या गौ॒रति॑रि॒क्तः । एक॑यायु॒रू॒नः । सु॒वर्गो॒ वै
लो॒को॒ज्योतिः॑ । ऊ॒र्ग्वि॒राट् ॥ २ ॥

सु॒वर्ग॑मे॒व तेन॑ लो॒कम॑भिज॒यन्ति । यत्प॒रं रा॒थन्त॑-
रं । तत्प्र॒थ॒मेऽह॑न् का॒र्थ्यं । बृ॒हद्वि॒तीये॑ । वै॒रूपं॑ तृ॒तीये॑ ।
वै॒राजं॑ चतु॒र्थे । शा॒क्तरं॑ प॒ञ्च॒मे । रै॒वतं॑ ष॒ष्ठे । तदु॑ पृ॒ष्ठेभ्यो
न॒यन्ति॑ । स॒न्तत॑य॒न्ते ग्र॑हा॒ष्ट॒ह्यन्ते ॥ ३ ॥

अ॒ति॒ग्रा॒ह्याः परः॑ सा॒मसु । इ॒माने॒वैतै॒र्लो॒कान्त॑स॒न्त-
न्वन्ति॑ । मि॒थुना॑न्ते ग्र॒हा॒ष्ट॒ह्यन्ते । अ॒ति॒ग्रा॒ह्याः परः॑
सा॒मसु । मि॒थुन॑मे॒व तैर्य॑ज॒माना॑श्च॒व॒रु॒न्वते । बृ॒हत्पृ॒ष्ठं
भ॒वति॑ । बृ॒हद्वै सु॒वर्गो॒ लोकः॑ । बृ॒हतै॒व सु॒वर्गं॑ लो॒कं
य॒न्ति । च॒यस्त्रि॑ं॒शि ना॒म सा॒म । मा॒र्थ्यन्दि॑ने॒ प॒व॒माने
भ॒वति ॥ ४ ॥

त्रयस्त्रिंशद्वै देवताः । देवता एवावरुन्धते । ये वा-
इतः पराञ्च संवत्सरमुपयन्ति । न हैनन्ते स्वस्ति सम-
श्रुवते । अथ येऽमुतोऽर्वाञ्चमुपयन्ति । ते हैनः स्वस्ति स-
मश्रुवते । एतद्वा अमुतोऽर्वाञ्चमुपयन्ति । यदेवं । यो ह खलु
वाव पूजापतिः । स उ वेवेन्द्रः । तदु देवेभ्योनयन्ति ॥ ५ ॥

कार्याविराड्गृह्यन्ते पवमाने भवतीन्द्र एकञ्च ॥
अनु० २ ॥

तृतीयोऽनुवाकः ।

सन्ततिर्वा एते ग्रहाः । यत्परः सामानः । विषूचीं
दिवा कीर्त्यं । यथा शालायै पक्षसी । एव संवत्सरस्य
पक्षसी । यदेतेन गृह्येरन् । विषूची संवत्सरस्य पक्ष-
सी व्यवसंसेयातां । आर्तिमार्छेयुः । यदेते गृह्यन्ते ।
यथा शालायै पक्षसी मध्यमं वः शमभिसमायच्छति ॥ १ ॥

एव संवत्सरस्य पक्षसी दिवा कीर्त्यमभिसन्तन्वन्ति ।
नार्तिमार्छन्ति । एकविंशमहर्भवति । शुक्राग्राग्रहा-
गृह्यन्ते । प्रत्युत्तब्ध्यै सयत्वाय । सौर्य एतदहः पशुरा-
लभ्यते । सौर्योऽतिग्राह्योगृह्यते । अहरेव रूपेण सम-
र्धयन्ति । अथोअह्र एवैष बलिर्हियते । सप्तैतदहर-
तिग्राह्यागृह्यन्ते ॥ २ ॥

सु॒प्त वै शी॒र्ष॒ण्याः पु॒ाणाः । अ॒सा॒वादि॒त्यः शि॒रः पु॒-
जानां । शी॒र्ष॒न्ने॒व पु॒जानां पु॒ाणान् द॑धाति । तस्मात्सु॒प्त-
शी॒र्ष॒न् पु॒ाणाः । इन्द्रो॒वृ॒चः ह॒त्वा । असु॒रान् परा॒भा-
व्य । स इ॒मां॒ल्लो॒कान॒भ्यज॑यत् । तस्या॒सौ लो॒कोना॑भिजि-
त॒आसीत् । तं वि॒श्वक॑र्मा भू॒त्वाभ्य॑जयत् । यद्वैश्वक॑र्मा-
णो॒गृह्य॑ते ॥ ३ ॥

सु॒व॒र्गस्य॑ लो॒कस्या॑भिजित्यै । प्र वा॒ एते॑ऽस्मा॒ल्लो॒का च॑च्य-
वन्ते । ये वैश्व॑क॒र्माणं॑ ग॒ह्णते॑ । आ॒दि॒त्यश्चो गृ॑ह्यते । इयं
वा॒अदि॑तिः । अ॒स्यामे॒व प्र॑ति॒तिष्ठ॑न्ति । अ॒न्योऽन्यो॑गृ-
ह्येते । वि॒श्वान्ये॒वान्ये न॒ कर्मा॑णि कु॒र्व्वाणा॑यन्ति । अ॒-
स्याम॒न्ये न॒ प्र॑ति॒तिष्ठ॑न्ति । तावाप॑रा॒र्धात्सं॑वत्स॒रस्या-
न्यो॒न्यो गृ॑ह्येते ॥ तावु॒भौ स॒ह म॑हावृ॒ते गृ॑ह्येते । य॒ज्ञस्यै॒-
वान्तं॑ ग॒त्वा । उ॒भयो॑र्लो॒कयोः प्र॑ति॒तिष्ठ॑न्ति । अ॒र्क्य-
मु॒क्थं भ॑वति । अ॒न्नाद्य॑स्याव॒रुध्यै ॥ ४ ॥

स॒माय॑च्छत्यतिगा॒ह्यागृ॑ह्यन्ते गृ॒ह्यते॑ सं॒वत्स॒रस्या-
न्यो॒न्यो गृ॑ह्येते प॒ञ्च॒च ॥ अनु॑ ०३ ॥

चतुर्थोऽनुवाकः ।

ए॒कवि॑ः॒श॒ष्ट भ॑वति । ए॒तेन॒ वै दे॒वाए॑कवि॒ःशेन॑ ।
आ॒दि॒त्यमि॒तउ॑त्त॒मः सु॒व॒र्गं लो॒कमा॑रो॒हयन् । स वा-

एषइतएकविंशः । तस्य दशावस्तादहानि । दश
परस्तात् । स वाएष विराज्युभयतः प्रतिष्ठितः । विरा-
जि हि वाएषउभयतः प्रतिष्ठितः । तस्मादन्तरेमौ
लोकौ यन् । सर्वेषु सुवर्गेषु लोकेष्वभितपन्नेति ॥ १ ॥

देवावाञ्चादित्यस्य सुवर्गस्य लोकस्य । पराचो-
ऽतिपादादविभयुः । तच्छन्दोभिरदृहन्धृत्यै । देवावा-
ञ्चादित्यस्य सुवर्गस्य लोकस्य । अवाचोऽवपादादविभयुः ।
तं पञ्चभीरश्मिभिरुदवयन् । तस्मादेकविंशोऽहन् पञ्च
दिवाकीर्त्यानि क्रियन्ते । रश्मयोवै दिवाकीर्त्यानि ।
ये गायत्रे । ते गायत्रीषूत्तरयोः पवमानयोः ॥ २ ॥

महादिवाकीर्त्यं होतुः पृष्ठं । विकर्षं ब्रह्मसाम ।
भासोऽग्निष्टोमः । अथैतानि पराणि । परैर्वै देवाञ्चा-
दित्यं सुवर्गं लोकमपारयन् । यदपारयन् । पत्पराणां
परत्वं । पारयन्त्येनं पराणि । य एवं वेद । अथैतानि
स्वराणि । स्वरैर्वै देवाञ्चादित्यं सुवर्गं लोकमस्वार-
यन् । यदस्वारयन् । तत्स्वराणां स्वरत्वं । स्वारय-
न्त्येनं स्वराणि । य एवं वेद ॥ ३ ॥

एति पवमानयोः स्वराणि पञ्च च ॥ अनु० ४ ॥

पञ्चमोऽनुवाकः ।

अप्रतिष्ठां वा॒एते गच्छन्ति । येषां॑ संवत्सरेऽना॒न्ते-
ऽयं । ए॒काद॒शिन्या॒प्यते । वैष्ण॒वं वा॒म॒न॒माल॑भन्ते । य॒ज्ञो
वै विष्णुः । य॒ज्ञमे॒वा॒ल॑भन्ते प्रति॒ष्ठित्यै । ऐन्द्रा॒ग्नमाल॑-
भन्ते । इन्द्रा॒ग्नी वै दे॒वाना॒मया॑तयामा॒नौ । ये ए॒व दे॒व-
ते अ॒यात॑याम्नी । ते ए॒वा॒ल॑भन्ते ॥ १ ॥

वैश्व॒दे॒वमाल॑भन्ते । दे॒वता॑ए॒वाव॑रुन्धते । द्या॒वापृ॒-
थि॒व्यां धे॒नुमाल॑भन्ते । द्या॒वापृ॒थि॒व्योरे॒व प्रति॑तिष्ठन्ति ।
वा॒यव्यं व॒त्समाल॑भन्ते । वा॒युरे॒वैभ्यो॑ यथा॒यत॑नाद्दे॒वता॑-
अ॒वरु॑न्धे । आ॒दि॒त्याम॒विं व॒शमाल॑भन्ते । इ॒यं वा॒अ-
दि॒तिः । अ॒स्यामे॒व प्रति॑तिष्ठन्ति । मै॒त्राव॑रु॒णीमाल॑-
भन्ते ॥ २ ॥

मि॒त्रेणै॒व य॒ज्ञस्य॒ स्विष्टे॑ श॒मय॑न्ति । वरु॒णेन॒ दुरि॑ष्टं ।
पू॒जाप॒त्यं तू॒परं म॑हावृ॒तआ॑ल॒भन्ते । पू॒जाप॒त्योऽति॑-
ग्राह्यो॒गृह्यते । अ॒हरे॒व रू॒पेण॒ सम॑र्धयन्ति । अथो॒ अ॒ह-
ए॒वैष ब॒लिहि॑यते । आ॒ग्नेय॑माल॒भन्ते प्रति॑प्रज्ञा॒त्यै ।
अ॒जपे॒त्वान्वा॒एते पू॒र्व्वैर्मा॑सै॒रव॑रुन्धते । यदे॒ते ग॒व्याः प॒-
श॒व॑आल॒भ्यन्ते । उ॒भये॑षां प॒शूना॑म॒वरु॑न्धे ॥ यदति॑रि॒-
क्तामे॒काद॒शिनी॑माल॒भेरन् । अ॒प्रियं॒ धात॑व्यम॒भ्यति॑रि॒-

चेत । यद्द्वौ द्वौ पशू समस्येयुः । कनीयश्चायुः कुर्वी-
रन् । यदेते ब्राह्मणवन्तः पशवश्चालभ्यन्ते । नाग्रियं
भ्रातृव्यमभ्यतिरिच्यते । न कनीयश्चायुः कुर्वते ॥ ३ ॥

ते एवालभन्ते मैत्रावरुणीमालभन्तेऽवरुध्यै सप्तच ॥

अनु० ५ ॥

षष्ठोऽनुवाकः ।

पूजापतिः पूजाः सृष्ट्वा वृत्तोऽशयत् । तं देवाभूतानां
रसं तेजः सम्भृत्य । तेनैनमभिषज्यन् । महानववर्त्ती-
ति । तन्महावृतस्य महाव्रतत्वं । महद्वृतमिति । तन्म-
हावृतस्य महाव्रतत्वं । महतोवृतमिति । तन्महावृतस्य
महाव्रतत्वं । पञ्चविंशस्तोमो भवति ॥ १ ॥

चतुर्विंशत्यर्धमासः संवत्सरः । यद्वा एतस्मिन्संव-
त्सरेऽधिप्राजायत । तदन्नं पञ्चविंशमभवत् । मध्यतः
क्रियते । मध्यतो ह्यन्नमशितं धिनोति । अथो मध्यत-
एव पूजानामूर्ध्वीयते । अथ यद्वा इदमन्ततः क्रियते ।
तस्मादुदन्ते पूजाः समेधन्ते । अन्ततः क्रियते पूजनना-
यैव । त्रिदृच्छिरो भवति ॥ २ ॥

चेधाविहितश्च शिरः । लोमछवीरस्थि । परा
चास्तुवन्ति । तस्मात्तत्सहगेव । न मेद्यतोऽनुमेद्यति । न

कश्यतोऽनु कश्यति । पञ्चदशोऽन्यः पक्षो भवति । सप्त-
दशोऽन्यः । तस्माद्व्यास्यन्यतरमर्धमभिपर्यावर्तन्ते ।
अन्यतरतो हि तज्जरीयः क्रियते ॥ ३ ॥

पञ्चविंश आत्मा भवति । तस्मान्मध्यतः पशवो व-
रिष्ठाः । एकविंशं पुच्छं । द्विपदास्तुवन्ति प्रतिष्ठित्यै ।
सर्वेण सह स्तुवन्ति । सर्वेण ह्यात्मनात्मन्वी । स हो-
त्यतन्ति । एकैकामुच्छिषन्ति । आत्मन् ह्यङ्गानि ब-
द्धानि । न वा एतेन सर्वः पुरुषः ॥ ४ ॥

यदितइते लोमानि दतो न खान् । परिमादः क्रि-
यन्ते । तान्येव ते न प्रत्युप्यन्ते । औदुम्बरस्तल्पो भवति ।
जर्वा अन्नमुदुम्बरः । ऊर्ज एवान्नाद्यस्यावरुध्यै । यस्य
तल्पसद्यमनभिजित् स्यात् । स देवानां साम्यक्षे ।
तल्पसद्यमभिजयानीति तल्पमारुह्योद्गायेत् । तल्पस-
द्यमेवाभिजयति ॥ ५ ॥

यस्य तल्पसद्यमभिजित् स्यात् । स देवानां साम्यक्षे ।
तल्पसद्यं मा पराजेषीति तल्पमारुह्योद्गायेत् ।
न तल्पसद्यं पराजयते । स्नेह्ने शसति । महो वै स्नेहः ।
महस एवान्नाद्यस्यावरुध्यै । देवासुराः संयत्ता आसन् ।
त आदित्ये व्यायच्छन्त । तं देवाः समजयन् ॥ ६ ॥

तेनाज्यभागः । तेन सौम्यः । वृधन्वत्याग्नेयस्याज्यभागस्य
पुरोनुवाक्या भवति ॥ ३ ॥

यथा सुसम्बोधयति । तादृगेव तत् । अग्निव्यक्ताः
पत्नीसंयजानामृचः स्युः । तेनाग्नेयः सर्व्वं भवति । ए-
कधा तेजस्विनीं देवतामुपैतीत्याहुः । सैनमीश्वरा पु-
दहइति । नेति ब्रूयात् । पूजनं वा अग्निः । पूजन-
मेवोपैतीति । कृतयजुः सम्भृतसम्भारइत्याहुः ॥ ४ ॥

न सम्भृत्याः सम्भाराः । न यजुः कार्य्यमिति । अथो
खलु । सम्भृत्याएव सम्भाराः । कार्य्यं यजुः । पुनराधि-
यस्य समृध्यै । तेनोपांशु प्रचरति । एष्यइव वा एषः ।
यत्पुनराधेयः । यथोपांशु नष्टमिच्छति ॥ ५ ॥

तादृगेव तत् । उच्चैः स्विष्टकृतमुत्सृजति । यथा नष्टं
वित्वा प्राहायमिति । तादृगेव तत् । एकधा तेजस्विनीं
देवतामुपैतीत्याहुः । सैनमीश्वरा पुदहइति । तत्तथा
नोपैति । पुयाजानूयाजेष्टेव विभक्तीः कुर्यात् । यथा
पूर्व्वमाज्यभागौ स्यातां । एवं पत्नीसंयजाः ॥ तद्वै-
श्वानरवत्पूजनं नवत्तरमुपैतीति । तदाहुः । व्यृद्धं वा ए-
तत् । अनाग्नेयं वा एतत्क्रियतइति । नेति ब्रूयात् ।
अग्निं प्रथमं विभक्तीनां यजति । अग्निमुत्तमं पत्नी-

संयाजानां । तेनाग्नेयं । तेन समृद्धं क्रियतइति ॥ ६ ॥

अरुन्धतैव तद्भवति सम्भृतसम्भार इत्याहुरिच्छति
पत्नीसंयाजानव च ॥ अनु० १ ॥

द्वितीयोऽनुवाकः ।

देवावै यथादशं यज्ञानाहरन्त । योऽग्निष्टोमं । य-
उक्थ्यं । योऽतिरात्रं । ते सहैव सर्व्वे वाजपेयमपश्यन् ।
ते । अन्योन्यस्मै नातिष्ठन्त । अहमनेन यजाइति । ते
ज्जुवन् । आजिमस्य धावामेति ॥ १ ॥

तस्मिन्नाजिमधावन् । तं बृहस्पतिरुदजयत् । तेना-
यजत । स स्वाराज्यमगच्छत् । तस्मिन्नेऽब्रवीत् । मामनेन
याजयेति । तेनेन्द्रमयाजयत् । सोऽग्रं देवतानां पर्येत् ।
अगच्छत्स्वाराज्यं । अतिष्ठन्तास्मै ज्यैष्ठ्याय ॥ २ ॥

यएवं विद्वान् वाजपेयेन यजते । गच्छति स्वाराज्यं ।
अग्रं समानानां पर्येति । तिष्ठन्तेऽस्मै ज्यैष्ठ्याय । स वाएष
ब्राह्मणस्य चैव राजन्यस्य च यज्ञः । तं वा एतं वाजपेय-
इत्याहुः । वाजाप्योवाएषः । वाजं ह्येतेन देवाण्यसन् ।
सोमोवै वाजपेयः । योवै सोमं वाजपेयं वेद ॥ ३ ॥

वाज्येवैनं पीत्वा भवति । आस्य वाजी जायते । अन्नं

व वाजपेयः । य एवं वेद । अत्यन्नं । आस्थान्नादोजा-
यते । ब्रह्म वै वाजपेयः । य एवं वेद । अति ब्रह्मणान्नं ।
आस्य ब्रह्मा जायते ॥ ४ ॥

वाग्वै वाजस्य प्रसवः । य एवं वेद । करोति वाचा-
वीर्यं । ऐनं वाचा गच्छति । अपिवर्तो वाचं वदति ।
पुजापतिर्देवेभ्यो यज्ञान व्यादिशत् । स आत्मन् वाजपेय-
मधत्त । तन्देवा अब्रुवन् । एष वाव यज्ञः । यद्वाजपेयः ॥ ५ ॥

अप्येव नोऽच्चास्त्विति । तेभ्य एतानुज्जितीः प्रायच्छत् ।
तावा एता उज्जितयो व्याख्यायन्ते । यज्ञस्य सर्व्वत्वाय ।
देवतानामनिर्भागाय । देवा वै ब्रह्मणश्चान्नस्य च शम-
लमपाघ्नन् । यद्ब्रह्मणः शमलमासीत् । सा गाथा ना-
राशः स्यभवत् । यदन्नस्य । सा सुरा ॥ ६ ॥

तस्माज्जायतश्च मत्तस्य च न प्रतिगृह्यं । यत्प्रतिगृ-
ह्णीयात् । शमलं प्रतिगृह्णीयात् । सर्वावा एतस्य वा-
चोऽवरुद्धाः । यो वाजपेययाजी । या पृथिव्यां याग्नौ या
रथन्तरे । यान्तरिक्षे या वायौ या वामदेव्ये । या दिवि
यादित्ये या बृहति । याप्सु यौषधीषु या वनस्पतिषु ।
तस्माद्वाजपेययाज्यात्विजीनः ॥ सर्वाह्यस्य वाचोऽव-
रुद्धाः ॥ ७ ॥

धा॒वा॒मे॒ति॒ ज्यै॒ष्ठा॒य॒ वे॒दं ब्र॒ह्मा॒ जा॒य॒ते वा॒ज॒पे॒यः
सुरा॒र्त्वि॒जी॒न॒एक॑ञ्च ॥ अ॒नु० २ ॥

तृ॒तियोऽनु॒वाकः ।

दे॒वा॒वै य॒द॒न्यैर्ग्र॑हैर्य॒ज्ञस्य॒ नावा॑रु॒न्धत । त॒द॒ति॒ग्रा॒ह्यै॒र॒ति॒गृ॒ह्या॒वा॑रु॒न्धत । त॒द॒ति॒ग्रा॒ह्या॒णाम॒ति॒ग्रा॒ह्यत्वं । य॒द॒ति॒ग्रा॒ह्या॒गृ॒ह्यन्ते॑ । य॒दे॒वा॒न्यैर्ग्र॑हैर्य॒ज्ञस्य॒ नावा॑रु॒न्धे । त॒दे॒व तै॑र॒ति॒गृ॒ह्या॒वा॑रु॒न्धे । प॒ञ्च गृ॒ह्यन्ते॑ । पा॒ंक्तो॑ य॒ज्ञः । या॒वा॒नै॒व य॒ज्ञः । त॒मा॒ह्ना॒वा॑रु॒न्धे ॥ १ ॥

स॒र्व्वे॒न्द्रा॒भ॒व॒न्ति । ए॒क॒धै॒व य॒ज॒मा॒नइ॒न्द्रि॒यं द॑ध॒ति । स॒प्त॒द॒श प्रा॒जाप॑त्याग्र॒हा॒गृ॒ह्यन्ते॑ । स॒प्त॒द॒शः पु॒जाप॑तिः । पु॒जाप॑ते॒रा॒थै । ए॒क॒य॒र्चा गृ॒ह्णा॒ति । ए॒क॒धै॒व य॒ज॒मा॒ने वी॒र्य्यं॑ द॒धा॒ति । सो॒म॒गृ॒हाश्च॑ सु॒रा॒गृ॒हाश्च॑ गृ॒ह्णा॒ति । ए॒त॒द्वै दे॒वा॒नां॑ प॒र॒म॒म॒न्नं । य॒त्सो॒मः ॥ २ ॥

ए॒त॒न्म॒नु॒ष्या॒णां । य॒त्सु॒रा । प॒र॒मे॒णै॒वा॒स्मा॒ञ्च॒न्नाद्ये॑ना॒वा॒र॒म॒न्नाद्य॑म॒वा॑रु॒न्धे । सो॒म॒गृ॒ह्ना॒न् गृ॒ह्णा॒ति । ब्र॒ह्म॒णो॒ वा॒ए॒त॒त्तेजः॑ । य॒त्सो॒मः । ब्र॒ह्म॒ण॒ए॒व ते॒जसा॑ ते॒जो॒य॒ज॒मा॒ने द॑धा॒ति । सु॒रा॒गृ॒ह्ना॒न् गृ॒ह्णा॒ति । अ॒न्नस्य॒ वा॒ए॒त॒च्छ॒म॒लं । य॒त्सु॒रा ॥ ३ ॥

अ॒न्नस्यै॒व श॒म॒ले॒न श॒म॒लं॒ य॒ज॒मा॒ना॒द॒प॒ह॒न्ति । सो॒-

म॒ग्रहाः॑श्च॒ सुरा॑गृ॒हाः॑श्च गृह्णाति । पु॒मान् वै सोमः॑ ।
 स्त्री सुरा । तन्मिथु॑नं । मिथु॑नमे॒वास्य॒ तद्य॑ज्ञे करोति पु॒-
 जन॑नाय । आ॒त्मान॑मे॒व सोम॑गृ॒हैः स्पृ॑णोति । जा॒याः॑
 सुरा॑गृ॒हैः । तस्मा॑द्वाजपेययाज्यमु॒ष्मिँल्लो॑के स्त्रियः॑ स-
 भ॒वति । वा॒जपे॒याभि॑जितः॑ ह्यस्य ॥ ४ ॥

पूर्वे॑ सोम॑गृ॒हागृह्ण॑न्ते । अ॒परे॑ सुरा॑गृ॒हाः । पुरो॑-
 क्षः॑ सोम॑गृ॒हान्त्सा॑दयति । प॒श्चाद॒क्षः॑ सुरा॑गृ॒हान् । पा॒-
 प॒स्य स॒स्यवि॑धृत्यै । ए॒ष वै यज॑मानः । यत्सो॑मः । अ॒न्नः॑
 सुरा । सोम॑गृ॒हाः॑श्च सुरा॑गृ॒हाः॑श्च व्यति॑षजति । अ॒-
 न्नाद्ये॑नै॒वैनं॑ व्यति॑षजति ॥ ५ ॥

स॒म्पृच॑स्य स॒म्मा भ॒द्रेण॑ पृ॒ङ्क्तेत्या॑ह । अ॒न्नं वै भ॒द्रं ।
 अ॒न्नाद्ये॑नै॒वैनः॑ सः॑ सृजति । अ॒न्नस्य॑ वा॒एतच्छ॑मलं । य-
 त्सुरा । पा॒प्मेव॑ खलु॒ वै श॑मलं । पा॒प्मना॑ वा॒एनमे॑तच्छ-
 म॒लेन॑ व्यति॑षजति । यत्सो॑म॑गृ॒हाः॑श्च सुरा॑गृ॒हाः॑श्च
 व्यति॑षजति । वि॒पृच॑स्यवि॒मा पा॒प्मना॑पृ॒ङ्क्तेत्या॑ह
 पा॒प्मनै॑वैनः॑ श॒मलेन॑ व्याव॑र्त्तयति ॥ ६ ॥

तस्मा॑द्वाजपेययाजी पू॒तोमे॒ध्या दक्षि॑ण्यः । प्रा॒ङ्द्र॒वति॑
 सोम॑गृ॒हैः । अ॒मुमे॑व तै॒र्लो॒कम॑भिजयति । पु॒त्यङ् सुरा॑-
 गृ॒हैः । इ॒ममे॑व तै॒र्लो॒कम॑भिजयति । प्र॒तिष्ठ॑न्ति सोम-

गृहैः । यावदेव सत्यं । तेन सूयते । वाजसृङ्गाः । सुरा-
गृहान् हरन्ति । अन्तेनैव विश्वसृजति ॥ हिर-
ण्यपात्रं मधोः पूरुं ददाति । मधव्योसानीति । एकधा
बृहण्युपहरति । एकधैव यजमानआयुस्तेजोदधाति
॥ ७ ॥

आह्नावरुन्धे सोमः शमलं यत्सुराह्यस्यैनं व्यतिष-
जति व्यावर्त्तयति सृजति चत्वारि च ॥ अनु० ३ ॥

चतुर्थोऽनुवाकः ।

बृहन्वादिनोवदन्ति । नाग्निष्टोमो नोक्थ्यः । न षो-
डशी नातिराचः । अथ कस्माद्वाजपेये सर्व्वं यज्ञकृतवो-
ऽवरुन्धन्त इति । पशुभिरिति ब्रूयात् । आग्नेयं पशुमा-
लभते । अग्निष्टोममेव तेनावरुन्धे । ऐन्द्राग्नेनोक्थ्यं ।
ऐन्द्रेण षोडशिनस्तोत्रं । सारस्वत्यातिराचं ॥ १ ॥

मारुत्या बृहत्स्तोत्रं । एतावन्तोवै यज्ञकृतवः । तान्
पशुभिरेवावरुन्धे । आत्मानमेव स्पृणोत्यग्निष्टोमेन ।
प्राणापानावुक्थ्येन । वीर्य्यं षोडशिनस्तोत्रेण । वाच-
मतिराचेण । पूजां बृहत्स्तोत्रेण । इममेव लोकमभि-
जयत्यग्निष्टोमेन । अन्तरिक्षमुक्थ्येन ॥ २ ॥

सुवर्गं लोकं षोडशिनस्तोत्रेण । देवयानानेव पथ

आरोहत्यतिराचेण । नाक् रोहति बृहतस्तीचेण ।
 तेजएवात्मन्तत्तआग्नेयेन पशुना । ओजोबलमैन्द्राग्ने-
 न । इन्द्रियमैन्द्रेण । वाचः सारस्वत्या । उभावेव देव-
 लोकञ्च मनुष्यलोकञ्चाभिजयति मारुत्या वशया ।
 सप्तदश प्राजापत्यान् पशूनालभते । सप्तदशः पूजा-
 पतिः ॥ ३ ॥

पूजापतेराग्नौ । श्यामाएकरूपाभवन्ति । एवमिव
 हि पूजापतिः समृद्धौ । तान्पर्यग्निकृतानुत्सृजति । म-
 रुतोयज्ञमजिघासन् पूजापतेः । तेभ्यएतां मारुतीं
 वशमालभत । तथैवैनानशमयत् । मारुत्या पृच्यन्ते ।
 एतान् सज्जपयेत् । मरुतएव शमयित्वा ॥ ४ ॥

एतैः प्रचरति । यज्ञस्याधाताय । एकधा वपाजुहोति ।
 एकदेवत्याहि । एते । अथो एकधैव यज्ञमानेवायं द-
 धाति । नैवारेण सप्तदशशरावेणैतर्हि प्रचरति । एत-
 त्पुरोडाशह्येते । अथो पशूनामेव च्छिद्रमपि दधाति ।
 सारस्वत्योत्तमया प्रचरति ॥ वाग्वै सरस्वती । तस्मात्प्रा-
 णानां वागुत्तमा । अथो पूजापतावेव यज्ञं प्रतिष्ठापय-
 ति । पूजापतिर्हि वाक् । अपन्नदती भवति । तस्मान्म-
 नुष्याः सर्वा वाचं वदन्ति ॥ ५ ॥

अतिराचमन्तरिक्षमुक्थ्येन पूजापतिः शमयित्वो-
त्तमया प्रचरति षट्च ॥ अनु० ४ ॥

पञ्चमोऽनुवाकः ।

सावित्रं जुहोति कर्मणः कर्मणः पुरस्तात् । कस्त-
द्देत्याहुः । यद्वाजपेयस्य पूर्वं यदपरमिति । सवितृ-
प्रसूतएव यथा पूर्वं कर्मणि करोति । सवने सवने
जुहोति । आक्रमणमेव तत्सेतुं यजमानः कुरुते । सुव-
र्गस्य लोकस्य समर्थै । वाचस्पतिर्वाचमद्य स्वदाति त
इत्याह । वाग्वै देवानां पुरान्नमासीत् । वाचमेवास्मा
अन्नं स्वदयति ॥ १ ॥

इन्द्रस्य वज्रोऽसि वार्त्तघ्नइति रथमुपावहरति वि-
जित्यै । वाजस्यनुप्रसवे मातरं महीमित्याह । यच्चैवेयं ।
यच्चास्यामधि । तदेवावरुन्धे । अथो तस्मिन्नेवोभयेऽभि-
षिच्यते । अप्स्वन्तरमृतमप्सु भेषजमित्यश्वान्पल्पूलय-
ति । अप्सु वा अश्वस्य तृतीयं प्रविष्टं । तदनुवे नन्ववस्र-
वते । यदप्सु पल्पूलयति ॥ २ ॥

यदेवास्याप्सु प्रविष्टं । तदेवावरुन्धे । बहु वाअश्वो-
मेध्यमुपगच्छति । यदप्सु पल्पूलयति । मेध्यानेवैनान्
करोति । वायुर्वा त्वामनुर्वात्वेत्याह । एतावाएतं देवता

अग्ने अश्वमयुञ्जन् । ताभिरेवैनान् युनक्ति । स्वस्यो-
ज्जित्यै । यजुषा युनक्ति व्यावृत्त्यै ॥ ३ ॥

अपान्नपादाशु हेमन्निति सम्मार्ष्टि । मेध्यानेवनान्
करोति । अथोस्तौस्तेवैनानाजिःसरिष्यतः । विष्णुक्र-
मान् क्रमते । विष्णुरेव भूत्वेमाँल्लोकानभिजयति ।
वैश्वदेवोवै रथः । अकौ न्यङ्कावभितो रथं यावित्याह ।
याएव देवतारथे प्रविष्टाः । ताभ्य एव नमस्करोति ।
आत्मनोनात्यै ॥ अशमरथं भावुकोऽस्य रथोभवति ।
यएवं वेद ॥ ४ ॥

स्वदयति पल्पूलयति व्यावृत्त्याअनात्यै द्वे च ॥
अनु० ५ ॥

षष्ठोऽनुवाकः ।

देवस्याहःसवितुः प्रसवे बृहस्पतिना वाजजिता
वाजं जेषमित्याह । सवितृप्रसूतएव ब्रह्मणा वाजमु-
ज्जयति । देवस्याहःसवितुः प्रसवे बृहस्पतिना वाजं
जितावर्षिष्ठं नाकः रुहेयमित्याह । सवितृप्रसूतएव
ब्रह्मणा वर्षिष्ठं नाकः रोहति । चात्वाले रथचक्र-
न्निमित्तः रोहति । अतोवाअङ्गिरसउत्तमाः सुवर्गं
लोकमायन् । साक्षादेव यजमानः सुवर्गं लोकमे-

ति । आवेष्टयति । वज्रोवै रथः । वज्रैर्गैव दिशाऽभि-
जयति ॥ १ ॥

वाजिना॑ सामं गायते । अन्नं॑ वै वाजः । अन्नमेवा-
वरुन्धे । वाचोवर्षं देवेभ्योऽपाक्रामत् । तद्वनस्पतीन् प्रा-
विशत् । सैषा वाग्वनस्पतिषु वदति । या दुन्दुभौ । त-
स्मादुन्दुभिः सर्वा॑ वाचोऽतिवदति । दुन्दुभीन्त्समाघ्न-
न्ति । पर॒मा वा॒ण्णा वाक् ॥ २ ॥

या दुन्दुभौ । पर॒मयै॒व वा॒चाव॑रां वाचमवरुन्धे ।
अथो॑ वाच॒एव वर्षं॑ यज॒मानोऽव॑रुन्धे । इन्द्राय॑ वाचं वद-
तेन्द्रं॑ वाजं जापयतेन्द्रो वाजमजयिदित्याह । एष वा॒ण-
होन्द्रः । योयज॑ते । यज॒मान॑एव वाजमुज्जयति । सप्त-
द॒शग्र॑व्याधानाजिं धा॑वन्ति । सप्त॒द॒शः स्तोत्रं॑ भवति ।
सप्त॒द॒श सप्त॒द॒श दी॑यन्ते ॥ ३ ॥

सप्त॒द॒शः पू॒जाप॑तिः । पू॒जाप॑ते॒रास्यै । अ॒र्वा॒सि स॒प्ति-
र॒सि वा॒ज्यसी॑त्याह । अ॒ग्नि॒र्वा अ॒र्वा । वा॒युः स॒प्तिः ।
आ॒दि॒त्यो वा॒जी । ए॒ताभि॑रे॒वास्मै॑ दे॒वता॑भिर्दे॒वर॑थं यु-
नक्ति । पु॒ष्टि॒वा॒हि॒नं यु॑नक्ति । पु॒ष्टि॒वा॒ही वै दे॒वर॑थः । दे॒-
व॒र॑थमे॒वास्मै॑ युनक्ति ॥ ४ ॥

वाजिनो॒वाजं॑ धावत का॒ष्ठां ग॒च्छ॒तेत्या॑ह । सु॒व॒र्गो॒वै

लो॒कः का॒ष्ठा । सु॒व॒र्गमे॒व लो॒कं य॒न्ति । सु॒व॒र्गं वा॒एत
लो॒कं य॒न्ति । य॒ञ्चाजिं॑ धा॒वन्ति । प्रा॒ञ्चो॒धाव॑न्ति ।
प्रा॒डि॒व॒हि सु॒व॒र्गो॒लो॒कः । च॒त॒सृ॒भि॒रनु॑मन्त्रयते । च॒-
त्वा॒रि॒ छन्दा॑सि । छन्दा॑भिरे॒वैनां॑ सु॒व॒र्गं लो॒कं ग॒-
म॒यति ॥ ५ ॥

प्र॒वा॒एते॑ऽस्मा॒ल्लो॒काच्च॑वते । य॒ञ्चाजिं॑ धा॒वन्ति । उ॒द॒ञ्च
आ॒व॒र्त्तन्ते । अ॒स्मादे॒व तेन॑ लो॒कन्त्र॑यन्ति । र॒थ॒वि॒मा॒-
च॒नीयं॑ जु॒होमि॒ प्रति॑ष्ठित्ये॒वं । आ॒मा॒वाज॑स्य प्र॒स॒वो॒ज॒-
ग॒म्यादि॒त्याह॑ । अ॒न्नं वै वाजः॑ । अ॒न्नमे॒वा॒रु॒न्धे । य॒था
लो॒कं वा॒ एत॑ उज्ज॒यन्ति । य॒ञ्चाजिं॑ धा॒वन्ति ॥ ६ ॥

कृ॒ष्णलं॑ कृ॒ष्णलं॑ वाज॒सृ॒ङ्गाः प्र॒यच्छ॑ति । यमे॒व ते वाजं॑
लो॒कमु॒ज्ज॒यन्ति । तं प॒रि॒क्री॒याव॑रुन्धे । ए॒क॒धा बृ॒ह्म॒ण
उ॒प॒हर॑ति । ए॒क॒धैव॑ यज॒माने॑ वी॒र्यं॑ दधाति । दे॒वावा॒-
ओष॑धी॒ष्वाजि॑म॒युः । ताव॑ह॒स्पति॑रु॒द॒ज॒यत् । स नी॒वा॒-
रा॒न्नि॒र॒वृ॒णीत॑ । तन्नी॒वा॒रा॒णां॑ नी॒वा॒र॒त्वं । नै॒वा॒र॒श्च॒रु॒-
भ॑वति ॥ ७ ॥

ए॒तद्वै दे॒वानां॑ प॒र॒म॒म॒न्नं । य॒न्नी॒वा॒राः । प॒र॒मे॒-
णै॒वास्मा॑ अ॒न्नाद्ये॒ना॒व॒र॒म॒न्नाद्य॑व॒रु॒न्धे । स॒प्त॒द॒श॒श॒रा॒वो
भ॑वति । स॒प्त॒द॒शः प्र॒जाप॑तिः । प्र॒जाप॑ते॒राथै॑ । क्षी॒रे

भवति । रुचमेवास्मिन्दधाति । सर्पिष्णान् भवति मेध्य-
त्वाय । बार्हस्पत्योवाएष देवतया ॥ ८ ॥

योवाजपेयेन यजते । बार्हस्पत्यएष चरुः । अश्वान्
सरिष्यतः रससुषश्चावधापयति । यमेव ते वाजं लो-
कमुज्जयन्ति । तमेवावरुन्धे । अजीजियतवनस्पतय-
इन्द्रं वाजं विमुच्यध्वमिति दुन्दुभीन् विमुञ्चति । यमेव
ते वाजं लोकमिन्द्रियं दुन्दुभयउज्जयन्ति । तमेवा-
वरुन्धे ॥ ९ ॥

अभिजयति वाएषा वाग्दीयन्तेऽस्मै युनक्ति गमयति
यश्चाजिन्धावन्ति भवति देवतयाष्टौ च ॥ अनु० ६ ॥

सप्तमोऽनुवाकः ।

तार्थं यजमानं परिधापयति । यज्ञोवै तार्थं । यज्ञे-
नैवैनं समर्धयति । दर्भमयं परिधापयति । पवित्रं वै
दर्भाः । पुनात्येवैनं । वाजं वाएषोऽवरुत्सते । योवा-
जपेयेन यजते । ओषधयः खलु वै वाजः । यद्दर्भमयं
परिधापयति ॥ १ ॥

वाजस्यावरुध्यै । जायएहि सुवोरोहावेत्याह ।
पत्न्या एवैष यज्ञस्यान्वारम्भो नवच्छित्यै । सप्तदशर-

त्रिर्यूपो भवति । सप्तदशः पूजापतिः । पूजापतेराप्त्यै ।
तूपरश्चतुरश्रिर्भवति । गौधूमञ्च पालं । न वा एते बीह-
यो न यवाः । यज्ञोधूमाः ॥ २ ॥

एवमिव हि पूजापतिः समृध्यै । अथो अमुमेवास्मै
लोकमन्नवन्तं करोति । वासोभिर्वेष्टयति । एष वै यज-
मानः । यद्यूपः । सर्व्वदेवत्यं वासः । सर्व्वाभिरेवैनं देव-
ताभिस्समर्धयति । अथो आक्रमणमेव तत्सेतुं यज-
मानः कुरुते । सुवर्गस्य लोकस्य समर्थ्यै । द्वादशवाज-
प्रसवीयानि जुहोति ॥ ३ ॥

द्वादशमासाः संवत्सरः । संवत्सरमेव प्रीणाति ।
अथो संवत्सरमेवास्मा उपदधाति । सुवर्गस्य लोकस्य
समर्थ्यै । दशभिः कल्पैरोहति । नव वै पुरुषे प्राणाः ।
नाभिर्दशमी । प्राणानेव यथा स्थानं कल्पयित्वा । सु-
वर्गं लोकमेति । एतावद्वै पुरुषस्य स्वं ॥ ४ ॥

यावत्प्राणाः । यावद्देवास्यास्ति । तेन सह सुवर्गं
लोकमेति । सुवर्हेवाः अगन्मेत्याह । सुवर्गमेव लोक-
मेति । अमृता अभूमेत्याह । अमृतमिव हि सुवर्गो
लोकः । पूजापतेः पूजा अभूमेत्याह । पूजापत्योवा
अयं लोकः । अस्मादेव तेन लोकान्नैति ॥ ५ ॥

सम॒हं पु॒जया॒ सं म॒या पु॒जेत्या॒ह । आ॒शिष॒मेवै॒तामा॒-
शा॒स्ते । आ॒स॒पु॒टैर्घ्नन्ति॑ । अन्नं॒ वा॒इ॒यं । अ॒न्नाद्ये॒नैवैनं॑
सम॑र्धयन्ति । ऊ॒षैर्घ्नन्ति॑ । ए॒ते हि सा॒क्षादन्नं॑ । यदू॒षाः ।
सा॒क्षादे॒वैनम॒न्नाद्ये॒न सम॑र्धयन्ति । पर॒स्तात्प्रत्य॑च्चं घ्न-
न्ति ॥ ६ ॥

पु॒रस्ता॒द्वि प्र॒तीची॒नम॒न्नम॒द्यते॑ । शी॒र्षतो॑घ्नन्ति ।
शी॒र्षतो॑ह्यन्नम॒द्यते॑ । दि॒ग्भ्यो॑घ्नन्ति । दि॒ग्भ्यए॒वात्मा
अ॒न्नाद्यम॑वरुन्धते । ई॒श्वरो॒वाए॒ष परा॑ङ्मु॒दयः॑ । यो॒यू-
पः॑ रो॒हति॑ । हि॒र॒ण्यम॒ध्यव॑रोहति । अ॒मृतं॑ वै हि॒र॒ण्यं ।
अ॒मृतं॑ सु॒वर्गो॒लोकः॑ ॥ अ॒मृत॑ए॒व सु॒वर्गे॑ लो॒के प्र॒ति-
ति॑ष्ठति । श॒तमा॑नं भवति । श॒तायुः॑ पु॒रुषः॑ श॒तेन्द्रि॑यः ।
आ॒युष्ये॒वेन्द्रि॑ये प्र॒ति॒ति॑ष्ठति । पु॒ष्ट्यै वा॒एत॑द्रूपं । यदु॒-
जा । त्रिःसं॑वत्सरस्यान्यान् प॒शून् परि॒भ्रजा॑यते । व॒-
स्ता॒जिन॑म॒ध्यव॑रोहति । पु॒ष्ट्यामे॒व पु॒जन॑ने प्र॒ति॒ति॑-
ष्ठति ॥ ७ ॥

परि॒धाप॑यति गो॒धूमा जुहो॑ति स्व॒नैति॑ पु॒त्यच्चं॑ घ्नन्ति
लो॒कोन॑व च ॥ अनु० ७ ॥

अष्टमोऽनुवाकः ।

सप्तान्नहोमाज्जुहोति । सप्त वा अन्नानि । यावन्त्ये-
वान्नानि । तान्येवावरुन्धे । सप्त ग्राम्याओषधयः । स-
प्तारण्याः । उभयोषामवरुन्धै । अन्नस्यान्नस्य जुहोति ।
अन्नस्यान्नस्यावरुन्धै । यद्वाजपेययाज्यनवरुद्धस्याश्री-
यात् ॥ १ ॥

अवरुद्धेन व्यूध्येत । सर्वस्य समवदाय जुहोति ।
अनवरुद्धस्यावरुन्धै । औदुम्बरेण सुवेण जुहोति । ऊर्ग्व
अन्नमुदुम्बरः । ऊर्जएवान्नाद्यस्यावरुन्धै । देवस्य त्वा-
सवितुः प्रसवइत्याह । सवितृप्रसवएवैनं ब्रह्मणा
देवताभिरभिषिञ्चति । अन्नस्यान्नस्याभिषिञ्चति । अ-
न्नस्यान्नस्यावरुन्धै ॥ २ ॥

पुरस्तात्पृत्यञ्चमभिषिञ्चति । पुरस्ताद्धि प्रतीचीन-
मन्नमद्यते । शीर्षतोऽभिषिञ्चति । शीर्षतो ह्यन्नमद्यते ।
आमुखादन्ववसावयति । मुखतएवास्मा अन्नाद्यं दधा-
ति । अग्नेस्त्वा साम्राज्येनाभिषिञ्चामीत्याह । एष वा
अग्नेः सवः । तेनैवैनमभिषिञ्चति । इन्द्रस्य त्वा साम्रा-
ज्येनाभिषिञ्चामीत्याह ॥ ३ ॥

इन्द्रियमेवास्मिन्नेतेन दधाति । बृहस्पतेस्त्वा साम्रा-

ज्येनाभिषिञ्चामीत्याह । ब्रह्म वै देवानां बृहस्पतिः ।
 ब्रह्मणैवैनमभिषिञ्चति । सोमगृहाः श्वावदानीयानि
 चत्विर्गभ्य उपहरन्ति । अमुमेव तैर्लोकमन्नवन्तं करो-
 ति । सुरागृहाः श्वानवदानीयानि च वाजसृङ्गाः । इम-
 मेव तैर्लोकमन्नवन्तं करोति । अथो उभयीष्टेवाभि-
 षिञ्चते । विमाथं कुर्वते वाजसृतः ॥ ४ ॥

इन्द्रियस्यावरुध्यै । अनिरुक्ताभिः प्रातः सवने स्तुव-
 ते । अनिरुक्तः पूजापतिः । पूजापतेरायै । वाजवतीभि-
 र्माध्यन्दिने । अन्नं वै वाजः । अन्नमेवावरुध्यै । शिपि-
 विष्टवतीभिस्तृतीयसवने । यज्ञोवै विष्णुः । पशवः शि-
 पिः ॥ यज्ञएव पशुषु प्रतितिष्ठति । बृहदन्त्यं भवति ।
 अन्तमेवैनः श्रियै गमयति ॥ ५ ॥

अश्रीयादन्नस्यान्नस्यावरुध्या इन्द्रस्य त्वा साम्ना-
 ज्येनाभिषिञ्चामीत्याह वाजसृतः शिपिस्त्रीणि च ॥
 अनु० ८ ॥

नवसोऽनुवाकः ।

नृषदन्त्वेत्याह । पूजावै नृन् । पूजानामेवैतेन सू-
 यते । द्रषदमित्याह । वनस्पतयोवै द्रु । वनस्पतीनामे-
 वैतेन सयते । भवनसदमित्याह । यदा वै वसीयान्

भवति । भुवनमगन्निति वै तमाहुः । भुवनमेवैतेन गच्छति ॥ १ ॥

असुषदन्त्वा घृतसदमित्याह । अपामेवैतेन घृतस्य सूयते । व्योमसदमित्याह । यदा वै वसीयान् भवति । व्योमागन्निति वै तमाहुः । व्योमेवैतेन गच्छति । पृथिविषदन्त्वान्तरिक्षसदमित्याह । एषामेवैतेन लोकानां सूयते । तस्माद्वाजपेययाजी न कञ्चन पृत्यवरोहति । अधीवहि देवतानां सूयते ॥ नाकसदमित्याह । यदा वै वसीयान् भवति । नाकमगन्निति वै तमाहुः । नाकमेवैतेन गच्छति । ये ग्रहाः पञ्चजनीना इत्याह । पञ्चजनानामेवैतेन सूयते । अपां रसमुद्वयसमित्याह । अपामेवैतेन रसस्य सूयते । सूर्यरश्मिः समामृतमित्याह सशुक्त्वाय ॥ २ ॥

गच्छति सूयते नव च ॥ अनु० ९ ॥

दशमोऽनुवाकः ।

इन्द्रोवृत्रं हत्वा । असुरान् पराभाव्य । सोऽमावास्यां प्रत्यागच्छत् । ते पितरः पूर्वेदुरागच्छन् । पितृन् यज्ञोऽगच्छत् । तं देवाः पनरयाचन्त । तमेभ्यो न

पुनरददुः । तेऽब्रुवन् वरं दृणामहै । अथ वः पुनर्दा-
स्यामः । अस्मभ्यमेव पूर्व्वेद्युः क्रियतइति ॥ १ ॥

तमेभ्यः पुनरददुः । तस्मात्पितृभ्यः पूर्व्वेद्युः क्रियते ।
यत्पितृभ्यः पूर्व्वेद्युः करोति । पितृभ्यएव तद्यज्ञं नि-
ष्क्रीय यजमानः प्रतनुते । सोमाय पितृपीताय स्वधा
नमइत्याह । पितुरेवाधि सोमपीथमवरुन्धे । नहि
पिता प्रमीयमाणआहैष सोमपीथइति । इन्द्रियं वै
सोमपीथः । इन्द्रियमेव सोमपीथमवरुन्धे । तेनेन्द्रि-
येण द्वितीयां जायामभ्यश्रुते ॥ २ ॥

एतद्वै ब्राह्मणं पुरा वाजश्रवसाविदामक्रन् । तस्मा-
त्ते द्वे द्वे जाये अभ्यासत । यएवं वेद । अभि द्वितीयां
जायामश्रुते । अग्नये कव्यवाहनाय स्वधा नमइत्याह ।
यएव पितृणामग्निः । तं प्रीणाति । तिस्रआहुतीर्जु-
होति । चिर्निदधाति । षट् सम्पद्यन्ते ॥ ३ ॥

षड्वाच्यतवः । च्यतूनेव प्रीणाति । तूष्णीं मे शृणु-
मादधाति । अस्ति वाहि षष्ठच्यतुर्नवा । देवान् वै पि-
तृन्पीतान् । मनुष्याः पितरोनुप्रपियते । तिस्रआहु-
तीर्जुहोति । चिर्निदधाति । षट् सम्पद्यन्ते । षड्वा
च्यतवः ॥ ४ ॥

अ॒तवः खलु॑ वै दे॒वाः पि॒तरः॑ । अ॒तूने॒व दे॒वान् पि॒-
तृ॒न्प्री॑णाति । तान् प्री॒तान् । म॒नुष्याः पि॒तरो॒नुप्र॑पि॒-
यते । स॒कृदाच्छि॒न्नं ब॒र्हिर्भ॑यति । स॒कृदि॒व हि पि॒तरः॑ ।
चि॒र्निर्द॑धाति । तृ॒तीये वा॒इतो॒लोके पि॒तरः॑ । ताने॒व
प्री॑णाति । परा॒ङ्गव॑र्त्तते ॥ ५ ॥

ह्नीका॒हि पि॒तरः॑ । ओ॒ष्मणो॒व्यावृ॑त॒उपा॑स्ते । ऊ॒ष्म
भागा॒हि पि॒तरः॑ । ब्र॒ह्मवा॒दिनो॑ वदन्ति । प्रा॒श्यां३ न
प्रा॒श्यां३ मिति । यत्प्रा॒श्नीया॑त् । ज॒न्यम॒न्नम॑द्यात् । प्र॒मा-
यु॒कः स्या॑त् । यन्न प्रा॒श्नीया॑त् । अ॒हविः स्या॑त् ॥ ६ ॥

पि॒तृभ्य॑आवृ॒श्चेत् । अ॒वग्रे॑यमे॒व । तन्ने॒व प्रा॑शि॒-
तन्ने॒वाप्रा॑शितं । वी॒रं वै वा पि॒तरः॑ प्र॒यन्तो॑हर॒न्ति ।
वी॒रं वा द॑दति । द॒शाञ्छि॑नन्ति । हर॒णभागा॑हि पि॒तरः॑ ।
पि॒तृने॒व नि॒रव॑दयते । उ॒त्तर॑आयु॒षि लो॒मं छि॑न्दीत ।
पि॒तृणां॑ ह्येत॒र्हि ने॒दीयः॑ ॥ ७ ॥

नम॑स्करोति । न॒मस्का॒रोहि पि॒तृणां॑ । नमो॑वः पि॒त-
रो॒रसा॑य । नमो॑वः पि॒तरः॑ शु॒ष्माय॑ । नमो॑वः पि॒तरो
जी॒वाय॑ । नमो॑वः पि॒तरः॑ स्व॒धायै॑ । नमो॑वः पि॒तरो म॒-
न्यवै॑ । नमो॑वः पि॒तरोघो॑राय । पि॒तरो॒नमो॑वः । य-
ए॒तस्मिँ॑लोके स्थ ॥ ८ ॥

युष्मास्तेन । येऽस्मिँल्लोके । मान्तेन । यएतस्मिँल्लो-
के स्थ । यूयं तेषां वसिष्ठाभूयास्त । येऽस्मिँल्लोके । अहं
तेषां वसिष्ठोभूयासमित्याह । वसिष्ठः समानानां भ-
वति । यएवं विद्वान् पितृभ्यः करोति । एष वै मनुष्याणां
यज्ञः ॥ ८ ॥

देवानां वाइतरे यज्ञाः । तेन वाएतत् पितृलोके
चरति । यत्पितृभ्यः करोति । स ईश्वरः प्रमेतोः । प्राजा-
पत्ययर्चा पुनरैति । यज्ञोवै प्रजापतिः । यज्ञेनैव सह
पुनरैति । न प्रमायुको भवति । पितृलोके वाएतद्य-
जमानश्चरति । यत्पितृभ्यः करोति ॥ स ईश्वर आर्त्ति-
मार्त्ताः । प्रजापतिस्त्वावैनन्तत उन्नेतुमर्हतीत्याहुः ।
यत्प्राजापत्ययर्चा पुनरैति । प्रजापतिरेवैनन्तत उन्न-
यति । नार्त्तिमार्हति यजमानः ॥ १० ॥

इत्यश्रुते पद्यन्ते पद्यन्ते षड्वा ऋतवो वर्त्ततेऽहविः स्या-
न्नेदीयः स्थ यज्ञो यजमानश्चरति यत्पितृभ्यः करोति
पञ्च च ॥

देवा सुरा अग्नीषोमयो देवा वै यथा दशीं देवा वै यद-
न्यैर्ग्रहैर्ब्रह्मवादिनाग्निष्टोमो न सावित्रं देवस्याहं
तायं सप्तान्न होमान् नृषदन्त्वेन्द्रो वृचः हत्वा दश ॥

दे॒वा॒सुरा॒वाज्ये॒वैनं॒ तस्मा॑द्वाजपेययाजी दे॒वस्या॒हं वा॒-
ज॒स्याव॑रुध्याद्द्वि॒त्रयमे॒वास्मिन्॒ ह्नीका॑हि पि॒तरः॒ पञ्च॑-
षष्टिः ॥ ६५ ॥ हरिः ॐ ॥ इति तृतीयाध्यायः ॥

चतुर्थाध्यायः ।

प्रथमानुवाकः ।

उ॒भये॒ वा॒एते॒ पूजा॑प॒तेर॒ध्य॑सृज्यन्त । दे॒वाश्चासुरा॑-
श्च । तान्न॒ व्य॑जानात् । इ॒मेन्य॑ इ॒मेन्य॑ इति । स दे॒वान्
श्रू॒नकरो॑त् । तान॒भ्य॑षु॒णोत् । तान् प॒वित्रे॑णापुनात् ।
तान् पु॒रस्ता॑त् प॒वित्र॑स्य व्य॒गृह्णा॑त् । ते ग्र॒हा॑श्चभवन् ।
तद्ग्र॒हाणां॑ ग्र॒हत्वं ॥ १ ॥

दे॒वता॑वा॒एता॒यज॑मानस्य गृ॒हे गृ॑ह्यन्ते । यद्ग्र॒हाः ।
वि॒दुरे॑नं दे॒वाः । यस्यै॒वं वि॒दुष॑एते ग्र॒हागृ॑ह्यन्ते । ए॒षा वै
सोम॑स्याहु॒तिः । यदु॒पा॒शुः । सोमे॑न दे॒वाः स्त॑र्पया॒-
णीति॑ खलु वै सोमे॑न यजते । यदु॒पा॒शुं जु॒होति॑ । सोमे॑
नै॒व तद्दे॒वाः स्त॑र्पयति । यद्ग्र॒हाञ्जु॒होति॑ ॥ २ ॥

दे॒वाए॒व तद्दे॒वान् ग॑च्छन्ति । यच्च॑म॒सञ्जु॒होति॑ । ते-
नै॒वानु॑रूपेण यज॑मानः सु॒वर्गं॑ लो॒कमे॑ति । किन्त्वे॒त-
द्ग्र॒आसी॑दित्याहुः । यत्पा॒चाणी॑ति । इ॒यं वा॒एतद्ग्र॑
आसीत् । मृ॒ण्मया॑नि वा॒एतान्या॑सन् । तै॒द्वान-

व्यावृ॒तम॑गच्छन् । तए॒तानि॑ दा॒रुम॑याणि॒ पात्रा॑ण्यय॒-
श्यन् । तान्य॑कुर्व्वत ॥ ३ ॥

तैर्वै ते व्यावृ॒तम॑गच्छन् । यद्दा॒रुम॑याणि॒ पात्रा॑णि॒
भव॑न्ति । व्यावृ॒तमे॒व तैर्य॑ज॒माने॑गच्छति । यानि॑ दा॒-
रुम॑याणि॒ पात्रा॑णि॒ भव॑न्ति । अमु॑मे॒व तैर्लो॑कम॒भिज॑-
यति । यानि॑ मृ॒न्मया॑नि । इ॒ममे॒व तैर्लो॑कम॒भिज॑यति ।
बृ॒ह्मवा॑दिनो॒वद॑न्ति । काश्च॑त॒स्रस्था॑ली॒र्वाय॑व्याः सोम॒-
ग्रह॑णीरिति । दे॒वावै॑ पृ॒श्निम॑दुहन् ॥ ४ ॥

तस्या॑ए॒ते स्तना॑आसन् । इ॒यं वै॑ पृ॒श्निः । तामा॒-
दि॒त्याआ॑दि॒त्यस्था॑ल्या चतु॒ष्पदः॑ प॒शून्दु॑हन् । यदा॒-
दि॒त्यस्था॑ली भव॑ति । चतु॒ष्पद॑ए॒व तया॑ प॒शून्य॑ज॒मान
इ॒मां दु॑हे । तामिन्द्र॑उ॒क्थ्य॑स्था॒ल्येन्द्रि॒यम॑दुहत् । यदु॒-
क्थ्य॑स्था॒ली भव॑ति । इन्द्रि॒यमे॒व तया॑ यज॒मानइ॒मां
दु॑हे । तां वि॒श्वेदे॒वाआ॑ग्र॒यण॑स्था॒ल्योर्ज॑मदुहन् । य॒-
दा॒ग्र॒यण॑स्था॒ली भव॑ति ॥ ज॒र्जमे॒व तया॑ यज॒मानइ॒मां
दु॑हे । तां मनु॒ष्याद्भु॑वस्था॒ल्यायु॑रदुहन् । यद्भु॑वस्था॒ली
भव॑ति । आ॒युरे॒व तया॑ यज॒मानइ॒मां दु॑हे । स्था॒ल्या
गृ॒ह्णाति॑ । वा॒यव्ये॑न जुहोति । तस्मा॑दन्येन॒ पात्रे॑ण प॒शून्

दुहन्ति । अन्येन प्रतिगृह्णन्ति । अथो व्यावृत्तमेव
तद्यज्ञमानो गच्छति ॥ ५ ॥

गृहत्वं ग्रहाञ्जुहोत्यकुर्व्वतादुहन्नाग्रयणस्थाली भ-
वति नव च ॥ अनु० १ ॥

द्वितीयोऽनुवाकः ।

यवः सुराममश्विना । नमुचा वासुरेसचा । विपि-
पाना शुभस्पती । इन्द्रं कर्मस्वावतं । पुत्रमिव पितरा-
वश्विनोभा । इन्द्रावतं कर्मणा दुःसनाभिः । यत्सुरामं
व्यपिबः शचीभिः । सरस्वती त्वा मघवन्नभीष्णात् । अ-
हाव्यग्ने हविरास्येते । सुचीव घृतञ्चमूड्व सोमः ॥ १ ॥

वाजसनिः रयिमस्मेसु वीरं । पृशस्तं धेहि यशसं
वृहन्तं । यस्मिन्नश्वासच्छषभासउक्ष्णः । वशामेषा
अवसृष्टासआहुताः । कीलालपे सोमपृष्ठाय वेधसे ।
हृदा मतिं जनय चारुमग्नये । नानाहि वां देवहितः
सदोमितं । मासः सृष्टायां परमे व्योमन् । सुरा त्व-
मसि शुष्मिणी सोम एषः । मा माहिः सीत्वां योनिमा-
विशन् ॥ २ ॥

यदत्र शिष्टः रसिनः सुतस्य । यदिन्द्रो अपिबच्छ-
चीभिः । अहं तदस्य मनसा शिवेन । सोमः राजा-

नमि॒ह भ॑क्षयामि । द्वे स्तु॒ती अ॒श्रुण॑वं पि॒तृणां॑ । अ॒हं
दे॒वाना॑मु॒त म॒र्त्यानां॑ । ताभ्यामि॒दं वि॒श्वं भु॒वन् स॒मे-
ति॑ । अ॒न्त॒रा पृ॒र्व्वम॑प॒रं च॑ के॒तुं । यस्ते॑ दे॒व वरु॑ण गा॒य-
च॒छन्दाः॑ पा॒शः । तन्त॑ए॒तेना॑व॒यजे ॥ ३ ॥

यस्ते॑ दे॒व वरु॑ण चि॒ष्टुप॑छन्दाः पा॒शः । तन्त॑ए॒तेना॑व॒-
यजे । यस्ते॑ दे॒व वरु॑ण ज॒गती॑छन्दाः पा॒शः । तन्त॑ए॒तेना॑-
व॒यजे । सो॒मोवा॑ए॒तस्य॑ रा॒ज्यमा॑द॒त्ते । योरा॑जा स॒-
ना॒ज्योवा॑ सो॒मेन॑ यज॒ते । दे॒वसु॑वा॒मेता॑नि ह॒वीर॑षि
भव॑न्ति । ए॒ताव॑न्तो॒वै दे॒वानां॑ स॒वाः । त॒एवा॑स्मै स॒-
वा॒न्प्रय॑च्छन्ति । त॒एनं॑ पु॒नस्सु॑वन्ते रा॒ज्याय॑ ॥ दे॒वसू॑-
रा॒जा भव॑ति ॥ ४ ॥

सोम॑आवि॒शन् य॑जे रा॒ज्यायै॑क॒च्च ॥ अनु० २ ॥

तृतीयोऽनुवाकः ।

उ॒द॒स्थाद्दे॒व्यदि॑तिर्वि॒श्वरू॒पी । आ॒यु॒र्यज्ञ॑प॒ताव॑धात् ।
इन्द्रा॑य कृ॒ण्वती॑ भा॒गं । मि॒त्राय॑ वरु॒णाय॑ च । इ॒यं वा
अ॒ग्निहो॑त्री । इ॒यं वा॑ए॒तस्य॑ नि॒षीद॑ति । यस्या॑ग्निहो॒त्री
नि॒षीद॑ति । ता॒मुह्या॑पयेत् । उ॒द॒स्थाद्दे॒व्यदि॑तिरि॒ति ।
इ॒यं वै दे॒व्यदि॑तिः ॥ १ ॥

इ॒यमे॒वास्मानु॑त्थापय॑न्ति । आ॒यु॒र्यज्ञ॑प॒ताव॑धादि-

त्याह । आयुरेवास्मिन्दधाति । इन्द्राय कृण्वती भागं
मित्राय वरुणाय चेत्याह । यथा यजुरेवैतत् । अवर्त्ति
वा एषैतस्य पाप्मानं प्रतिस्थाय निषीदति । यस्याग्नि-
होत्युपसृष्टा निषीदति । तां दुग्ध्वा ब्राह्मणाय दद्यात् ।
यस्यान्नं नाद्यात् । अवर्त्तिमेवास्मिन् पाप्मानं प्रतिसु-
ञ्चति ॥ २ ॥

दुग्ध्वा ददाति । न ह्यदृष्टा दक्षिणा दीप्यते । पृथिवीं
वारतस्य पयः प्रविशति । यस्याग्निहोत्रं दुह्यमानं
स्कन्दयति । यदद्य दुग्धं पृथिवीमसक्तं । यदोषधीरप्य-
सरद्ददापः । पयोऽगृहेषु पयोऽग्निधासु । पयोवत्सेषु
पयो अस्तु तन्मयीत्याह । पय एवात्मन् गृहेषु पशुषु
धत्ते । अप उपसृजति ॥ ३ ॥

अङ्गिरेवैनदाप्नोति । यो वै यज्ञस्यार्त्तेनानार्त्तं सः सृ-
जति । उभे वै ते तर्ह्यार्च्छतः । अर्च्छति खलु वारतदग्नि-
होत्रं । यद्दुह्यमानं स्कन्दति । यदभिदुह्यात् । आर्त्ते-
नानार्त्तं यज्ञस्य सः सृजेत् । तदेव यादृक्कीदृक् च हो-
तव्यं । अथान्यां दुग्ध्वा पुनर्होतव्यं । अनार्त्तेनैवात्ते
यज्ञस्य निष्करोति ॥ ४ ॥

यद्यदतस्य स्कन्देत् । यत्ततो हुत्वा पुनरेयात् । यज्ञं

विच्छिन्द्यात् । यत्र स्कन्देत् । तन्निषद्य पुनर्गृह्णीयात् ।
यत्रैव स्कन्दति । ततएवैनत्पुनर्गृह्णाति । तदेव यादृक्
कीदृक् च होतव्यं । अथान्यां दुग्ध्वा पुनर्होतव्यं । अ-
नार्त्तेनैवार्त्तं यज्ञस्य निष्करोति ॥ ५ ॥

वि वाएतस्य यज्ञश्छिद्यते । यस्याग्निहोत्रेऽधिश्चिते
श्वान्तरा धावति । रुद्रः खलु वाएषः । यदग्निः । यज्ञा-
मन्वत्यावर्त्तयेत् । रुद्राय पशूनपि दध्यात् । अपशुर्यज-
मानः स्यात् । यदपोऽन्वतिषिञ्चेत् । अनाद्यमग्नेरापः ।
अनाद्यमाभ्यामपि दध्यात् ॥ गार्हपत्याह्वादाय ।
इदं विष्णुर्विचिक्रमइति वैष्णव्यर्चाहवनीयाध्वंसय-
न्नुद्रवेत् । यज्ञोवै विष्णुः । यज्ञेनैव यज्ञः सन्तनोति ।
भस्मना पदमपि वपति शान्त्यै ॥ ६ ॥

वै देव्यदितिर्मुञ्चति सृजति करोति करोत्याभ्या-
मपि दध्यात्पञ्च च ॥ अनु० ३ ॥

चतुर्थोऽनुवाकः ।

नि वाएतस्याहवनिव्यो गार्हपत्यं कामयते । नि गा-
र्हपत्यआहवनीयं । यस्याग्निमनुधुतः सूर्योऽभिनिम्नो-
चति । दर्भेण हिरण्यं प्रबध्य पुरस्ताद्धरेत् । अथाग्निं ।
अथाग्निहोत्रं । यद्विरण्यं पुरस्ताद्धरति । ज्योतिर्व

हिरण्यं । ज्योतिरेवैनं पश्यन्नुद्धरति । यद्भिं पूर्वः
हरत्यथाग्निहोत्रं ॥ १ ॥

भागधेयेनैवैनं प्रणयति । ब्राह्मणार्घ्येयउद्धरेत् ।
ब्राह्मणो वै सर्वादेवताः । सर्वाभिरेवैनं देवताभि-
रुद्धरति । अग्निहोत्रमुपसाद्या तमितोरासीत् । वृतमेव
हतमनुम्रियते । अन्तं वा एष आत्मनो गच्छति । यस्ता-
म्यति । अन्तमेष यज्ञस्य गच्छति । यस्याग्निमनुवृत्तः
सूर्योऽभिनिश्चोचति ॥ २ ॥

पुनः समन्य जुहोति । अन्तेनैवान्तं यज्ञस्य निष्क-
रोति । वरुणो वा एतस्य यज्ञं गृह्णाति । यस्याग्निमनु-
वृत्तः सूर्योऽभिनिश्चोचति । वारुणं चरुं निर्वपेत् । ते-
नैव यज्ञं निष्क्रीणीते । निवा एतस्याहवनीयो गार्हपत्यं
कामयते । निगार्हपत्य आहवनीयं । यस्याग्निमनुवृ-
त्तः सूर्योऽभ्युदेति । चतुर्गृहीतमाज्यं पुरस्ताद्धरेत् ॥ ३ ॥

अथाग्निं । अथाग्निहोत्रं । यदाज्यं पुरस्ताद्धरति ।
एतद्वा अग्नेः प्रियं धाम । यदाज्यं । प्रियेणैवैनं धाम्ना
समर्धयति । यद्भिं पूर्वः हरत्यथाग्निहोत्रं । भागधे-
येनैवैनं प्रणयति । ब्राह्मणार्घ्येयउद्धरेत् । ब्राह्मणो
वै सर्वादेवताः ॥ ४ ॥

सर्व्वाभिरेवैनं देवताभिरुद्धरति । पराची वाएतस्मै
व्युच्छन्ती व्युच्छति । यस्याग्निमनुधुतः सूर्याभ्युदेति ।
उषाः केतुना जुपतां । यज्ञं देवेभिरन्वितं । देवेभ्यो
मधुमत्तमः स्वहितिं पुत्यङ्घ्रिपद्याज्येन जुहुयात् । पुती-
चीमेवासमै विवासयति । अग्निहोचमुपसाद्यातमितो-
रांसीत । वृतमेव हतमनुम्रियते । अन्तं वाएषआ-
त्मनोगच्छति ॥ ५ ॥

यस्ताम्यति । अन्तमेष यज्ञस्य गच्छति । यस्याग्निम-
नुधुतः सूर्याभ्युदेति । पुनः समन्य जुहोति । अन्ते-
नैवान्तं यज्ञस्य निष्करोति । मिचोवाएतस्य यज्ञं गृ-
ह्णाति । यस्याग्निमनुधुतः सूर्याभ्युदेति । मैत्रं चरुं नि-
र्वपेत् । तेनैव यज्ञं निष्क्रीणीते । यस्याहवनिथ्येऽनुद्वाते
गार्हपत्यउद्वायेत् ॥ ६ ॥

यदाहवनीयमनुद्वाप्य गार्हपत्यं मन्येत् । विच्छिन्द्या-
त् । भ्रातृव्यमस्यै जनयेत् । यद्वै यज्ञस्य वास्तव्यं कि-
यते । तदनुर्द्रोऽवचरति । यत्पूर्व्वमन्ववस्येत् । वास्तव्य-
मग्निमुपासीत । रुद्रोऽस्य पशून्नातुकः स्यात् । आहवनी-
यमुद्वाय्य । गार्हपत्यं मन्येत् ॥ ७ ॥

इतः प्रथमं जज्ञे अग्निः । स्वाद्योनेरधि जातवेदाः ।

स गायत्रिया चिष्टुभा जगत्यां । देवेभ्यो हव्यं वहतु प्र-
जानन्निति । छन्दोभिरेवैनः स्वाद्योनेः प्रजनयति ।
गार्हपत्यं मन्यति । गार्हपत्यं वा अन्वाहिताग्नेः पशव-
उपतिष्ठन्ते । स यदुद्वायति । तदनुपश्वोऽपक्रामन्ति ।
इषे रय्यै रमस्व ॥ ८ ॥

सहसे द्युन्माय । ऊर्जे पत्यायेत्याह । पशवो वै रयिः ।
पशूनेवास्मै रमयति । सारस्वतौ त्वोत्सौ समिन्धातामि-
त्याह । ऋक्क्षामे वै सारस्वतावुत्सौ । ऋक्क्षामाभ्यामे-
वैनः समिन्धे । संम्राडसि विराडसीत्याह । रथन्तरं वै
संम्राट् । बृहद्विराट् ॥ ९ ॥

ताभ्यामेवैनः समिन्धे । वज्रो वै चक्रं । वज्रो वा एतस्य
यज्ञं विच्छिनत्ति । यस्यानो वा रथो वा न्तरामी याति ।
आहवनीयमुद्वाय्य । गार्हपत्यादुद्धरेत् । यदग्नेः पूर्वं
प्रभृतं पदः हि ते । सूर्यस्य रश्मीनन्वाततान । तच्च
रयिष्ठामनुसम्भरैतं । सन्नः सृज सुमत्या वाजवत्येति ॥
पूर्वैर्गैवास्य यज्ञेन यज्ञमनुसन्तनोति । त्वमग्ने स
प्रधा असीत्याह । अग्निः सर्वा देवताः । देवताभिरेव
यज्ञः सन्तनोति । अग्नये पथि कृतं पुरोडाशमष्टाक-
पालं निर्वपेत् । अग्निमेव पथि कृतं स्वेन भागधेयेनो-

पधावति । स एवैनं यन्नियं पन्थानमपि नयति । अनञ्जान्
दक्षिणा । वही ह्येष समृद्धौ ॥ १० ॥

हरत्यथाग्निहोचं निम्नोचति हरेद्देवतागच्छत्युद्धार्ये-
न्मन्येद्रमस्व बृहद्विराडेति नव च ॥ अनु० ४ ॥

निवै पूर्वं चीणि निम्नोचति दर्भेण यद्विरण्यमग्नि-
होचं । पुनर्वरुणोवारुणं निवारतस्याभ्युदेति चतुर्ग-
हीतमाज्यं यदाज्यं यद्भिं पराच्युषाः । पुनर्मित्रोमैचं
यस्याहवनि येनुद्वाते गार्हपत्ये यद्वै मन्येदुद्धरेत् ॥

पञ्चमोऽनुवाकः ।

यस्य प्रातःसवने सोमोऽतिरिच्यते । माथ्यन्दिनः
सवनं कामयमानोऽभ्यतिरिच्यते । गौर्धयति मरुतामिति
धयद्वतीषु कुर्वन्ति । हिनस्ति वै सन्ध्यधीतं । सन्धीव खलु
वारतत् । यत्सवनस्यातिरिच्यते । यद्वयद्वतीषु कुर्व-
न्ति । सन्धेः शान्त्यै । गायत्रः सामं भवति पञ्चदशः
स्तोमः । तेनैव प्रातःसवनान्नयन्ति ॥ १ ॥

मरुत्वतीषु कुर्वन्ति । तेनैव माथ्यन्दिनात्सवनान्न-
यन्ति । होतुश्चमसमनूयन्ते । होतानुशंसति । म-

मध्यतएव यज्ञः समादधाति । यस्य माध्यन्दिने सवने सोमोऽतिरिच्यते । आदित्यं तृतीयसवनं कामयमानोऽभ्यतिरिच्यते । गौरिवीतः सामं भवति । अतिरिक्तं वै गौरिवीतं । अतिरिक्तं यत्सवनस्यातिरिच्यते ॥ २ ॥

अतिरिक्तस्य शान्त्यै । बण्महाः असि सूर्येति कुर्वन्ति । यस्यैवादित्यस्य सवनस्य कामेनातिरिच्यते । तेनैवैनं कामेन समर्धयन्ति । गौरिवीतः सामं भवति । तेनैव माध्यन्दिनात्सवनान्नयन्ति । सप्तदशः स्तोमः । तेनैव तृतीयसवनान्नयन्ति । होतुश्चमसमनून्नयन्ते । होतानुशः सति ॥ ३ ॥

मध्यतएव यज्ञः समादधाति । यस्य तृतीयसवने सोमोऽतिरिच्येत । उक्थं कुर्वीत । यस्योक्थेऽतिरिच्येत । अतिरात्रं कुर्वीत । यस्यातिरात्रेऽतिरिच्यते । तं वै दुष्प्रज्ञानं । यजमानं वा एतत्पशवश्चासाद्य यन्ति । बृहत्सामं भवति । बृहद्वाइमं लोकान्दाधार ॥ बाह्वताः पशवः । बृहतैवास्मै पशून्दाधार । शिपिविष्टवतीषु कुर्वन्ति । शिपिविष्टो वै देवानां पुष्टं । पुष्ट्यैवैनः समर्धयन्ति । होतुश्चमसमनून्नयन्ते । होतानुशः सति । मध्यतएव यज्ञः समादधाति ॥ ५ ॥

यन्ति सवनस्यातिरिच्यते शः सति दाधाराष्टौ च ॥
अनु० ५ ॥

षष्ठाऽनुवाकः ।

एकैकोवै जनतायामिन्द्रः । एकं वाएताविन्द्रमभि-
सः सुनुतः । यौ द्वौ सः सुनुतः । पूजापतिर्वाएष विता-
यते । यद्यज्ञः । तस्य ग्रावाणोदन्ताः । अन्यतरं वाएते
सः सुन्वतोर्निर्वप्सति । पूर्व्वेणोपसृता देवताइत्याहुः ।
पूर्व्वोपसृतस्य वै श्रेयान् भवति । एतावन्त्याज्यानि भव-
न्त्यभिजित्यै ॥ १ ॥

मरुत्वतीः प्रतिपदः । मरुतोवै देवानामपराजित-
मायतनं । देवानामेवापराजितआयतने यतते । उभे
वृहद्रथन्तरे भवतः । इयं वाव रथन्तरं । असौ बृहत् ।
आभ्यामेवैनमन्तरेति । वाचश्च मनसश्च । प्राणाच्चापा-
नाच्च । दिवश्च पृथिव्याश्च ॥ २ ॥

सर्व्वस्मादित्तादेद्यात् । अभिवर्त्तो ब्रह्मसाम भवति ।
सुवर्गस्य लोकस्याभिजित्यै । अभिजिद्भवति । सुवर्गस्य
लोकस्याभिजित्यै । विश्वजिद्भवति । विश्वस्य जित्यै ।
यस्य भूयाः सोयज्ञकृतवइत्याहुः । स देवतावृङ्क्तइति ।
यद्यग्निष्टोमः सोमः पुरस्तात्स्यात् ॥ ३ ॥

उक्थं कुर्वीत । यद्युक्थं स्यात् । अतिरात्रं कुर्वीत
 यन्नकुतुभिरेवास्य देवता वृक्षे । योवै छन्दाभिरभि-
 भवति । स सः सुन्वतो रभिभवति । संवेशाय त्वोपवेश-
 य त्वेत्याह । छन्दाः सि वै संवेश उपवेशः । छन्दाभिरे-
 वास्य छन्दाः स्यभिभवति । इष्टर्गोवाचष्ट्विजामध्वर्युः
 ॥ ४ ॥

इष्टर्गः खलु वै पूर्वोर्ध्वः क्षीयते । प्राणापानौ मृत्यो-
 मापातमित्याह । प्राणापानयोरेव अयते । प्राणापानौ
 मामाहासिष्टमित्याह । नैनं पुरायषः प्राणापानौ ज-
 हितः । आर्त्तिं वाएते नियन्ति । येषां दीक्षितानां
 पुमीयते । तं यदववर्जेयुः । क्रूरकृतामिवैषां लोकः स्यात् ।
 आहर दहेति ब्रूयात् ॥ ५ ॥

तं दक्षिणतो वेद्यै निधाय । सर्परात्रिया ऋग्मिस्तु-
 युः । इयं वै सर्पतो राज्ञी । अस्याएवैनं परिददति ।
 व्यृञ्चं तदित्याहुः । यस्तुतमननुशस्तमिति । होता प्रथ-
 मः प्राचीनावीतो मार्जालीयं परीयात् । यामीरनुब्रुवन् ।
 सर्परात्रीनां कीर्त्तयेत् । उभयोरेवैनं लोकयोः परि-
 ददति ॥ ६ ॥

अथोध्वन्येवैनं । अथोन्ये चास्मै ह्रुवते । चिःपरि-

यन्ति । चयइ॒मे लो॒काः । ए॒भ्यए॒वैनं॑ लो॒केभ्यो॑धुवते ।
त्रिः पुनः॑ परि॒यन्ति । षट्स॒म्यद्य॑न्ते । षड्वा॒च॒तवः॑ । च॒-
तुभिरे॒वैनं॑ धुवते । अ॒म्र॒आयू॑षि पवस॒इति॑ प्र॒तिप॑दं
कु॒र्वीर॑न् ॥ र॒थन्त॑र॒सामै॑षाः सोमः॑ स्यात् । आ॒युरे॒-
वा॒त्मन्द॑धते । अथै॑ पा॒प्मान॑मेव वि॒ज॒ह॒तोय॑न्ति ॥ ७ ॥

अ॒भिजि॑त्यै पृथि॒व्याश्च॒ स्याद॑ध्व॒र्युर्ब्रू॑या॒ल्लोक॑योः प-
रि॒द॒दति॑ कु॒र्वीर॑स्ती॒णि च ॥ अ॒नु० ६ ॥

सप्तमोऽनुवाकः ।

अ॒सु॒य्यं वा॒एत॑स्मा॒दस्मि॑ कृ॒त्वा । प॒शवो॑वी॒र्य्यम॑प॒क्रा-
म॑न्ति । यस्य॑ यू॒पोवि॑रो॒हति॑ । त्वा॒घ्रं बहु॑ रू॒पमा॑ल॒भेत॑ ।
त्वष्टा॑ वै रू॒पाणा॑मी॒शे । य॒एव॑ रू॒पाणा॑मी॒शे । सोऽस्मि॑न्
प॒शून् वी॒र्य्यं॑ यच्छ॑ति । ना॒स्मात्प॒शवो॑वी॒र्य्यम॑प॒क्राम॑न्ति ।
आ॒र्त्ति॒मेते॑ नि॒यन्ति॑ । येषां॑ दी॒क्षिता॑ना॒मग्नि॑रु॒द्वाय॑ति
॥ १ ॥

यदा॑ह॒वनी॑य॒उद्वा॑येत् । यत्तं॑ म॒न्येत् । वि॒च्छि॒न्धात् ।
आ॒तृ॒व्यम॑सौ ज॒नये॑त् । यदा॑ह॒वनी॑य॒उद्वा॑येत् । आ॒ग्नी॒-
ध्रा॒दुद्ध॑रेत् । यदा॑ग्नी॒ध्र॒उद्वा॑येत् । गा॒र्हप॑त्या॒दुद्ध॑रेत् ।
य॒ज्ञा॒र्हप॑त्य॒उद्वा॑येत् । अ॒तए॒व पुन॑र्म॒न्यत् ॥ २ ॥

अत्र वाव स निलयते । यत्र खलु वै निलीनमुत्तमं
पश्यन्ति । तदेनमिच्छन्ति । यस्माद्धारोरुद्धार्येत् । तस्या-
रणीं कुर्यात् । क्रुमुकमपि कुर्यात् । एषा वाअग्नेः
प्रिया तनूः । यत् क्रुमुकः । प्रिययैवैनं तनुवा समर्ध-
यन्ति । गार्हपत्यं मन्यति ॥ ३ ॥

गार्हपत्योवाअग्नेर्योनिः । स्वादेवैनं योनेर्जनयति ।
नास्मै भ्रातृव्यं जनयति । यस्य सोमं उपदस्येत् । सुव-
र्षः॑ हिरण्यं द्वेधा विच्छिद्य । ऋजीषेऽन्यदा धूनुयात् ।
जुहुयादन्यत् । सोममेवाभिषुणोति । सोमं जुहोति ।
सोमस्य वाअभिषूयमाणस्य प्रिया तनूरुदक्रामत् ॥ ४ ॥

तत्सुवर्षः॑ हिरण्यमभवत् । यत्सुवर्षः॑ हिरण्यं कुर्व-
न्ति । प्रिययैवैनं तनुवा समर्धयन्ति । यस्याक्रीतः॑ सोम-
मपहरैयुः । क्रीणीयादेव । सैव ततः प्रायश्चित्तिः । यस्य
क्रीतमपहरैयुः । आदाराः॑श्च फाल्गुनानि चाभिषु-
णुयात् । गायत्रीयः॑ सोममाहरत् । तस्य योऽःशुः परा-
पतत् ॥ ५ ॥

तआदाराअभवन् । इन्द्रोवृचमहन् । तस्य वल्कः
परापतत् । तानि फाल्गुनान्यभवन् । पशवोवै फा-
ल्गुनानि । पशवः सोमोराजा । यदादाराः॑श्च फाल्ग-

नानि चाभिषुणोति । सोममेव राजानमभिषुणोति ।
श्रुतेन प्रातःसवने श्रीणीयात् । दध्ना मध्यन्दिने ॥ ६ ॥

नीतमिश्रेण तृतीयसवने । अग्निष्टोमः सोमः स्याद्र-
थन्तरसाम । यद्युत्विजोवृताः स्युः । तएनं याजयेयुः ।
एकाङ्गां दक्षिणां दद्यात्तेभ्यएव । पुनः सोमं क्रीणीयात् ।
यज्ञेनैव तद्यज्ञमिच्छति । सैव ततः प्रायश्चित्तिः । सर्वा-
भ्योवा एष देवताभ्यः सर्वेभ्यः पृष्ठेभ्यश्चात्मानमागु-
रते । यः सचायागुरते ॥ एतावान् खलु वै पुरुषः । या-
वदस्य वित्तं । सर्व्ववेदसे न यजेत । सर्व्वपृष्ठोऽस्य सोमः
स्यात् । सर्वाभ्यएव देवताभ्यः सर्व्वेभ्यः पृष्ठेभ्यश्चात्मानं
निष्क्रीणीते ॥ ७ ॥

उद्वायति मन्येन्मन्यत्यक्रामत्परापतन्मध्यन्दिनश्चा-
गुरते पञ्च च ॥ अनु० ७ ॥

अष्टमोऽनुवाकः ।

पवमानः सुवर्जनः । पवित्रेण विचर्षणिः । यः पूतः स
पुनातु मा । पुनन्तु मा देवजनाः । पुनन्तु मनवोधिया ।
पुनन्तु विश्वआयवः । जातवेदः पवित्रवत् । पवित्रेण पु-
नीहि मा । शुक्रेण देवदीद्यत् । अग्ने क्रत्वाक्रतूँरनु ॥ १ ॥

यत्ते पवित्रमर्चिषि । अग्ने विततमन्तरा । ब्रह्म तेन

पुनीमहे । उभाभ्यां देव सवितः । पवित्रेण सवेन च ।
इदं ब्रह्म पुनीमहे । वैश्वदेवी पुनती देव्यागात् । यस्यै
बह्वीस्तनुवीवीतपृष्ठाः । तया मदन्तः सधमाद्येषु । व-
यं स्याम पतयोरयोणां ॥ २ ॥

वैश्वानरोरश्मिभिर्मा पुनातु । वातः प्राणेनेषिरो-
मयोभूः । द्यावापृथिवी पयसा पयोभिः । ऋतावरी
यज्ञिये मा पुनीतां । बृहद्भिः सवितस्तृभिः । वर्षिष्ठैर्दे-
वमन्मभिः । अग्ने दक्षैः पुनीहि मा । येन देवा अपुनत ।
येनापो दिव्यं कशः । तेन दिव्येन ब्रह्मणा ॥ ३ ॥

इदं ब्रह्म पुनीमहे । पावमानीरध्येति । ऋषिभिः
सम्भृतं रसं । सर्वं स पूतमश्नाति । स्वदितं मातरि-
श्वना । पावमानीर्योऽध्येति । ऋषिभिः सम्भृतं रसं ।
तस्मै सरस्वती दुहे । क्षीरं सर्पिर्मधूदकं । पावमानीः
स्वस्त्ययनीः ॥ ४ ॥

सुदुघाहि पयस्वतीः । ऋषिभिः सम्भृतोरसः । ब्रा-
ह्मणेष्मृतं हितं । पार्वमानीर्दिशन्तु नः । इमं लोक-
मथो अमुं । कामान्तसमर्धयन्तु नः । देवीर्देवैः समावृ-
ताः । पावमानीः स्वस्त्ययनीः । सुदुघाहि घृतश्रुतः ।
ऋषिभिः सम्भृतोरसः ॥ ५ ॥

ब्राह्मणेष्मृतः हितं । येन देवाः पवित्रेण । आत्मानं
पुनते सदा । तेन सहसंधारेण । पावमान्यः पनन्तु मा ।
प्राजापत्यं पवित्रं । शतोद्यामः हिरण्मयं । तेन ब्रह्म-
विदो वयं । पूतं ब्रह्म पुनीमहे । इन्द्रः सुनीती सह मा
पुनातु ॥ सोमः स्वस्था वरुणः समोच्या । यमोराजा
प्रमृणाभिः पुनातु मां । जातवेदामोर्जयन्त्या पुनातु ॥ ६ ॥

अनुरयीणां ब्रह्मणा स्वस्थयनीः सुदुग्धाहि घृतश्रुत
चपिभिः सम्मृतोरसः पुनातु चीणि च ॥ अनु० ८ ॥

नवमोऽनुवाकः ।

प्राजावै सचमासत तपस्तप्यमानाञ्जुह्वतीः । देवा
अपश्यच्चमसं घृतस्य पूरुषं स्वधां । तमुपोदतिष्ठन्तमजु-
ह्वुः । तेनार्धमासज्जर्मवारुन्धत । तस्मादर्धमासे देवा
इज्यन्ते । पितरोऽपश्यच्चमसं घृतस्य पूरुषं स्वधां । तमु-
पोदतिष्ठन्तमजुह्वुः । तेन मास्यूर्जमवारुन्धत । तस्मा-
न्मासि पितृभ्यः क्रियते । मनुष्या अपश्यच्चमसं घृतस्य
पूरुषं स्वधां ॥ १ ॥

तमुपोदतिष्ठन्तमजुह्वुः । तेन द्वयीमूर्जमवारुन्धत ।
तस्माद्विरहोमनुष्येभ्य उपह्रियते । प्रातश्च सायञ्च ।

प॒शवोऽप॑श्यच्चम॒सं घृ॑तस्य पू॒र्णः स्व॒धां । तमु॑पोद॒तिष्ठ॒-
न्तम॑जुहवुः । तेन॑ च॒यीमूर्ज॑मवारु॒न्धत । तस्मा॑त् चिर॒हः
प॒शवः प्रे॑रते । पू॒तः स॒ङ्गवे सा॒यं । असु॑राअपश्यच्चम॒सं
घृ॑तस्य पू॒र्णः स्व॒धां ॥ २ ॥

तमु॑पोद॒तिष्ठ॒न्तम॑जुहवुः । तेन॑ संवत्स॒रज्ज॑मवारु॒-
न्धत । ते दे॒वाअ॑मन्यन्त । अ॒मी वा॒इदम॑भूवन् । यद्व॒-
यः स्म॑इति । तए॒तानि॑ चातु॒र्मास्या॑न्यपश्यन् । तानि॑
नि॒रव॑पन् । तैरे॒वैषां॑ तामूर्ज॑मवृ॒ञ्जत । ततो॑ दे॒वाअ॑भ॒-
वन् । परा॑सुराः ॥ ३ ॥

यद्य॑जते । यामे॒व दे॒वाज्ज॑मवारु॒न्धत । तां ते॑नाव॒-
रु॒न्धे । यत्पि॒तृभ्यः॑ क॒रोति॑ । यामे॒व पि॒तर॑ज्ज॑मवारु॒-
न्धत । तां ते॑नावरु॒न्धे । यदा॑वस॒थेऽन्नः॑ ह॒रन्ति॑ । यामे॒व
म॑नु॒ष्याज्ज॑मवारु॒न्धत । तां ते॑नावरु॒न्धे । यद्व॒क्षिणां॑
द॒दाति॑ ॥ ४ ॥

यामे॒व प॒शव॑ज्ज॑मवारु॒न्धत । तां ते॑नावरु॒न्धे । य-
च्चातु॒र्मास्यै॑र्यजते । यामे॒वासु॑राज्ज॑मवारु॒न्धत । तां
ते॑नावरु॒न्धे । भव॑त्यात्म॒ना । परा॑स्य॒श्चातृ॑व्योभवति ।
वि॒राजो॑वा॒णो वि॒क्रान्तिः॑ । यच्चातु॒र्मास्या॑नि । वैश्व॑दे॒-
वेना॒स्मिँहो॒के प्रत्य॑तिष्ठत् ॥ व॒रुण॑प्र॒धासै॒रन्तरि॑क्षे । सा-

क॒मे॒धैर॒मु॒ष्मि॒ल्लो॒के । ए॒ष ह॒ त्वा वै तत्स॒व्ये॑ भवति । य॒एव
वि॒द्वाः॑श्चा॒तुर्मा॒स्यैर्य॑जते ॥ ५ ॥ .

म॒नु॒ष्या॒अ॒प॒श्य॒च्च॒म॒सं घृ॒तस्य॑ पू॒र्णः॑ स्व॒धाम॑सुरा
अ॒प॒श्य॒च्च॒म॒सं घृ॒तस्य॑ पू॒र्णः॑ स्व॒धाम॑सुरा द॒दा॒त्यति॑ष्ठ॒च्च॒-
त्वा॒रि च ॥ अ॒नु० ६ ॥

दशमोऽनुवाकः ।

अ॒ग्नि॒र्वी॒व सं॒वत्स॒रः । आ॒दि॒त्यः प॒रि॒वत्स॒रः । च॒न्द्र॒मा
इ॒दा॒वत्स॒रः । वा पु॒नर॑नु॒वत्स॒रः । य॒द्वैश्व॑दे॒वेन॑ यज॑ते ।
अ॒ग्नि॒मे॒व तत्सं॑वत्स॒रमा॑प्नोति । तस्मा॑द्वैश्व॑दे॒वेन॑ यज॑मा॒नः ।
सं॒वत्स॒रीणाः॑ स्व॒स्तिमा॑शास्त॒इत्या॑शासीत । य॒द्व-
रु॒णप्र॑धा॒सैर्य॑जते । आ॒दि॒त्यमे॒व तत्प॑रि॒वत्स॒रमा॑प्नोति
॥ १ ॥

तस्मा॑द्वरु॒णप्र॑धा॒सैर्य॑ज॒मानः । प॒रि॒वत्स॒रीणाः॑ स्व॒-
स्तिमा॑शास्त॒इत्या॑शासीत । यत्सा॑क॒मे॒धैर्य॑जते । च॒न्द्र॒-
म॒समे॒व तदि॑दा॒वत्स॒रमा॑प्नोति । तस्मा॑त्सा॒कमे॒धैर्य॑ज॒मा॒नः ।
इ॒दा॒वत्स॒रीणाः॑ स्व॒स्तिमा॑शास्त॒इत्या॑शासीत । य॒त्पि॒तृ॒यज्ञेन॑ यज॑ते । दे॒वाने॒व तद॑न्वव॒स्यति॑ । अ॒थ॒वा
अ॒स्य वा॒युश्चा॒नु॒वत्स॒रश्चा॒प्नोता॑वुच्छि॒ष्येते॑ । य॒च्छु॒नासी॒-
री॒येण॑ यज॑ते ॥ २ ॥

वा॒युमे॒व तदनु॑वत्स॒रमा॑प्नोति । तस्मा॑च्छु॒नासी॑री॒-
येण॑ यज॒मानः । अनु॑वत्स॒रीणाः॑ स्व॒स्तिमा॑शास्त॒इत्या॑-
शासीत । सं॒वत्स॒रं वा॑ण॒षई॒प्सती॑त्याहुः । यश्चा॑तुर्मा॒-
स्यैर्य॑जत॒इति॑ । ए॒ष ह॒ वै सं॒वत्स॒रमा॑प्नोति । य॒एवं वि॑-
द्वाःश्चा॑तुर्मा॒स्यैर्य॑जते । वि॒श्वे दे॒वाः स॒मय॑जन्त । तेऽग्नि॑-
मे॒वाय॑जन्त । त॒एतं लो॒कम॑जयन् ॥ ३ ॥

यस्मि॑न्न॒ग्निः । यद्वै॑श्वदे॒वेन॑ यज॒ते । ए॒तं मे॒ लो॒कं ज॑-
यति । यस्मि॑न्न॒ग्निः । अ॒ग्नेरे॒व सा॑यु॒ज्यमु॑पैति । य॒दा
वैश्व॑दे॒वेन॑ यज॒ते । अथ॑ सं॒वत्स॒रस्य॑ गृ॒हप॑तिमा॒प्नोति ।
य॒दा सं॒वत्स॒रस्य॑ गृ॒हप॑तिमा॒प्नोति । अथ॑ स॒हस्र॑याजि॒-
नमा॑प्नोति । य॒दा स॒हस्र॑याजि॒नमा॑प्नोति ॥ ४ ॥

अथ॑ गृ॒हमे॒धिन॑मा॒प्नोति । य॒दा गृ॒हमे॒धिन॑मा॒प्नोति ।
अथा॑ग्नि॒र्भव॑ति । य॒दाग्नि॒र्भव॑ति । अथ॑ गौ॒र्भव॑ति । ए॒षा
वै वैश्व॑दे॒वस्य॑ मा॒त्रा । ए॒तद्वा॑ए॒तेषा॑म॒वमं॑ । अ॒तोतो॑वा
उ॒त्तरा॑णि॒ श्रेयाः॑सि भवन्ति । यद्वि॒श्वे दे॒वाः स॒मय॑-
जन्त । तद्वै॑श्वदे॒वस्य॑ वैश्व॑दे॒वत्वं ॥ ५ ॥

अथा॑दि॒त्योवरु॑णः॒ राजा॑नं वरु॒णप्र॑धासैर्यजत ।
स॒एतं लो॒कम॑जयत् । यस्मि॑न्नादि॒त्यः । यद्वरु॑णप्र॑धासै॒-
र्य॑जते । ए॒तमे॒व लो॒कं ज॑यति । यस्मि॑न्नादि॒त्यः । आदि॑-

त्यस्यैव सायुज्यमुपैति । यदादित्योवरुणः राजानं
वरुणप्रधासैरयजत । तद्वरुणप्रधासानां वरुणप्रधासत्वं ।
अथ सोमो राजा छन्दांसि साकमेधैरयजत ॥ ६ ॥

स एतं लोकमजयत् । यस्मिंश्चन्द्रमाविभाति । य-
त्साकमेधैरयजते । एतमेव लोकञ्जयति । यस्मिंश्चन्द्रमा
विभाति । चन्द्रमस एव सायुज्यमुपैति । सोमो वै च-
न्द्रमाः । एष ह वै साक्षात् सोमं भक्षयति । य एवं विद्वान्-
त्साकमेधैरयजते । यत्सोमश्च राजा छन्दांसि च समै-
धन्त ॥ ७ ॥

तत्साकमेधानां साकमेधत्वं । अथर्तवः पितरः
पूजापतिं पितरं पितृयज्ञेनायजन्त । त एतं लोकमज-
यन् । यस्मिन्नृतवः । यत्पितृयज्ञेन यजते । एतमेव लोकं
जयति । यस्मिन्नृतवः । ऋतूनामेव सायुज्यमुपैति ।
यदृतवः । पितरः पूजापतिं पितरं पितृयज्ञेनायजन्त ।
तत्पितृयज्ञस्य पितृयज्ञत्वं ॥ ८ ॥

अथौषधयद्भुमं देवं त्वम्बकैरजयन्त प्रथेमहीति ।
ततो वै तां प्रथन्त । य एवं विद्वांस्यम्बकैरयजते । प्र-
थते पूजया पशुभिः । अथ वायुः परमेष्ठिनः शुना-
सीरीयेणायजत । स एतं लोकमजयत् । यस्मिन्वायुः

यच्छुनामीरीयेण यजते । एतमेव लोकं जयति । यस्मिन् वायुः ॥ ८ ॥

वायोरेव सायुज्यमुपैति । बृह्मवादिनोवदन्ति प्रचातुर्मास्ययाजी मीयता इ न प्रमीयता इ इति । जीवनं वायुषं चतृनप्येति । यदि वसन्ता प्रमीयते । वसन्तोभवतिः । यदि ग्रीष्मे ग्रीष्मः । यदि वर्षासु वर्षाः । यदि शरदि शरत् । यदि हेमन् हेमन्तः ॥ चतुर्भूत्वा संवत्सरमप्येति । संवत्सरः प्रजापतिः । प्रजापतिर्वावैषः ॥ १० ॥

परिवत्सरमाप्नोति शुनामीरीयेण यजतेऽजयन् सहस्रयाजिनमाप्नोति वैश्वदेवत्वम् साकमेधैरयजत समैधन्त पितृयज्ञत्वं जयति यस्मिन् वायुर्हेमन्तस्त्रीणि च ॥ अनु० १० ॥

उभये युवम् सुराममुदस्थान्निवै यस्य प्रातःसवनं कैकोऽसुर्यं पवमानः प्रजावै सचमासताग्निर्वाव संवत्सरोदश । उभये वाउदस्थात्सर्व्वाभिर्मध्यतोऽच वाव ब्राह्मणेष्वथ गृहमेधिनः षट्षष्टिः ॥ हरिः ॐ ॥

इति चतुर्थोऽध्यायः ॥

हरिः ॐ ॥

प्रथमाष्टके पञ्चमाध्याये

प्रथमोऽनुवाकः ।

अग्नेः कृत्तिकाः । शुक्रं परस्ताज्ज्योतिरवस्तात् । पूजा-
पते रोहिणी । आपः परस्तादोषधयोऽवस्तात् । सोम-
स्येन्वका । विततानि परस्ताद्वयंतोऽवस्तात् । रुद्रस्य
वाह । मृगयवः परस्ताद्विश्वारोऽवस्तात् । अदित्यै पुन-
र्वसू । वातः परस्तादद्रिमवस्तात् ॥ १ ॥

बृहस्पतेस्तिथ्यः । जुह्वतः परस्ताद्यजमाना अवस्ता-
त् । सर्पाणामाश्लेषाः । अभ्यागच्छतः परस्तादभ्यावृ-
त्यन्तोऽवस्तात् । पितृणां मघाः । रुदन्तः परस्तादपभृ-
शोऽवस्तात् । अर्यम्णः पूर्व्वे फल्गुनी । जाया परस्ता-
द्वषभोऽवस्तात् । भगस्योत्तरे । वहतवः परस्ताद्वहमाना
अवस्तात् ॥ २ ॥

देवस्य सवितुर्हस्तः । पुषवः परस्तात्सनिरवस्तात् ।
इन्द्रस्य चित्रा । च्युतं परस्तात्सत्यमवस्तात् । वायोर्नि-
ष्या । वृततिः परस्तादसिद्धिरवस्तात् । इन्द्राग्नियोर्विश-
खे । युगानि परस्तात्कृषमाणा अवस्तात् । मित्रस्यानू-

राधाः । अभ्यारोहत्परस्तादभ्यारूढमवस्तात् ॥ ३ ॥

इन्द्रस्य रोहिणी । शृणत्परस्तात्प्रतिशृणदवस्तात् ।
निर्घृत्य मृतवर्हणी । पुतिभञ्जन्तः परस्तात् प्रतिशृण-
न्तोऽवस्तात् । अपां पूर्व्याअषाढाः । वर्चः परस्तात्समि-
तिरवस्तात् । विश्वेषां देवानामुत्तराः । अभिजयत्पर-
स्तादभिजितमवस्तात् । विष्णोः श्रोणा । पुच्छमानाः
परस्तात्पन्याअवस्तात् ॥ ४ ॥

वसूनाः अविष्टाः । भूतं परस्ताद्भूतिरवस्तात् । इ-
न्द्रस्य शतभिषक् । विश्वव्यचाः परस्ताद्विश्वक्षितिरव-
स्तात् । अजस्रैकपदः पूर्वे प्रोष्ठपदाः । वैश्वानरं पर-
स्ताद्वैश्ववसवमवस्तात् । अहेर्बुध्नियस्योत्तरे । अभि-
पिञ्चन्तः परस्तादभिशृण्वन्तोऽवस्तात् । पूष्णोरेवती ।
गावः परस्ताद्वत्साअवस्तात् ॥ अश्विनोरश्वयुजौ । ग्रा-
मः परस्तात्सेनाअवस्तात् । यमस्यापभरणीः । अपकर्ष-
न्तः परस्तादपवहन्तोऽवस्तात् । पूषा पश्चाद्यत्ते देवा
अदधुः ॥ ५ ॥

अद्रिमवस्ताद्वहमानाअवस्तादभ्यारूढमवस्तात् प-
न्याअवस्ताद्वत्साअवस्तात् पञ्चच ॥ अनु० १ ॥

द्वितीयोऽनुवाकः ।

यत् पुण्यं नक्षत्रं । तद्वष्टकुर्वीतोपव्युषं । यदा वै सूर्य
उदेति । अथ नक्षत्रं नैति । यावति तत्र सूर्यो गच्छेत् ।
यत्र जघन्यं पश्यत् । तावति कुर्वीत । यत्कारी स्यात् ।
पुण्याह एव कुरुते । एव॑ ह वै यज्ञेषु च शतद्युम्नश्च मा-
त्यो निरवसाययाच्चकार ॥ १ ॥

यो वै नक्षत्रियं पूजापतिं वेद । उभयोरेनं लोक-
योर्विदुः । हस्त एवास्य हस्तः । चित्रा शिरः । निष्ठा ह-
दयं । ऊरू विशाखे । पुतिष्ठानूराधाः । एष वै नक्षत्रियः
पूजापतिः । य एवं वेद । उभयोरेनं लोकयोर्विदुः ॥ २ ॥

अस्मि॑श्चामुष्मि॑श्च । यां कामयेत दुहितरं प्रिया
स्यादिति । तान्निष्ठा यां दध्यात् । प्रियैव भवति । नैव
तु पुनरागच्छति । अभिजिन्नाम नक्षत्रं । उपरिष्ठाद-
षाढानां । अवस्ताच्छ्रोणायै । देवासुराः संयत्ता आसन् ।
ते देवास्तस्मिन्नक्षत्रेऽभ्यजयन् ॥ ३ ॥

यदभ्यजयन् । तदभिजितोऽभिजित्वं । यं कामयेतान-
पजय्यं जयेदिति । तमेतस्मिन्नक्षत्रे पातयेत् । अनपज-
य्यमेव जयति । पापपराजितमिव तु । पूजापतिः पशू-

नमृजत । ते नक्षत्रं नक्षत्रमुपातिष्ठन्त । ते समावन्त-
स्वाभवन् । ते रेवतीमुपातिष्ठन्त ॥ ४ ॥

ते रेवत्यां प्राभवन् । तस्माद्रेवत्यां पशूनां कुर्वीत ।
यत्किंचार्वाचीनः सोमात् । प्रैव भवन्ति । सलिलं वा
इदमन्तरासीत् । यदतरन् । तत्तारकाणां तारकत्वं ।
योवाद्बृह यजते । अमुः स लोकं नक्षते । तन्नक्षत्राणां
नक्षत्रत्वं ॥ ५ ॥

देवगृहावै नक्षत्राणि । य एवं वेद । गृह्यैव भवति ।
यानि वाद्मानि पृथिव्याश्चित्राणि । तानि नक्षत्राणि ।
तस्मादक्षीलनामःश्चित्रे । नावस्येन्न यजेत । यथा पा-
पाहे कुरुते । तादृगेव तत् । देवनक्षत्राणि वाअन्या-
नि ॥ ६ ॥

यमनक्षत्राण्यन्यानि । कृत्तिकाः प्रथमं । विशाखेउ-
त्तमं । तानि देवनक्षत्राणि । अनूराधाः प्रथमं । अप-
भरणीरुत्तमं । तानि यमनक्षत्राणि । यानि देवनक्ष-
त्राणि । तानि दक्षिणेन परियन्ति । यानि यमनक्ष-
त्राणि ॥ ७ ॥

तान्युत्तरेण । अज्येषामरात्स्मेति । तदनूराधाः ।
ज्येष्ठमेधामवधिष्मेति । तज्ज्येष्ठघ्नी । मूलमेषामवृक्षामे-

ति । तन्मूलवर्हणी । यन्नासहन्त । नदपाढाः । यदश्वो-
णत् ॥ ८ ॥

तच्छोणा । यदश्वोणत् । तच्छविष्ठाः । यच्छतमभिष-
ज्यन् । तच्छतभिषक् । प्रोष्ठपदेषूदयच्छन्त । रेवत्याम-
रवन्त । अश्वयुजोरयुञ्जत । अपभरणीषपावहन् । तानि
वाएतानि यमनक्षत्राणि ॥ यान्येव देवनक्षत्राणि । तेषु
कुर्वीत यत्कारी स्यात् । पुण्याहश्च कुरुते ॥ ९ ॥

चकारैवं वेदोभयोरेनं लोकयोर्विदुरजयन्नेवतीमु-
पातिष्ठन्त नक्षत्रत्वमन्यानि यानि यमनक्षत्राण्यश्वो-
णद्यमनक्षत्राणि त्रीणि च ॥ अनु० २ ॥

द्वतीयोऽनुवाकः ।

देवस्य सवितुः प्रातःप्रसवः प्राणः । वरुणस्य साय-
मासवोऽपानः । यत्प्रतीचीनं प्रातस्तनात् । प्राचीनं
सङ्गवात् । ततो देवा अग्निष्टोमं निरमिमीत । तत्तदात्त-
वीर्यं निर्मार्गः । मित्रस्य सङ्गवः । तत्पुण्यं तेजस्व्यहः ।
तस्मात्तर्हि पशवः समायन्ति । यत्प्रतीचीनं सङ्गवात् ॥ १ ॥

प्राचीनं मध्यन्दिनान् । ततो देवा उक्थं निरमिमीत ।
तत्तदात्तवीर्यं निर्मार्गः । बृहस्पतेर्मध्यन्दिनः । तत्पुण्यं
तेजस्व्यहः । तस्मात्तर्हि तेऽक्षिणं तपति । यत्प्रतीचीनं

मध्यन्दिनात् । प्राचीनमपराह्णात् । ततो देवाः षोड-
शिनं निरमिमीत । तत्तदात्तवीर्यं निर्मागः ॥ २ ॥

भगस्यापराह्णः । तत्पुण्यं तेजस्यहः । तस्मादपराह्णे
कुमार्याभगमिच्छमानाश्चरन्ति । यत्प्रतीचीनमपरा-
ह्णात् । प्राचीनः सायाह्णात् । ततो देवाः अतिरात्रं निर-
मिमीत । तत्तदात्तवीर्यं निर्मागः । वरुणस्य सायं । तत्
पुण्यं तेजस्यहः । तस्मात्तर्हि नानृतं वदेत् ॥ ३ ॥

ब्राह्मणोवाअष्टाविंशेनक्षत्राणां । समानस्याहः
पञ्चपुण्यानि नक्षत्राणि । चत्वार्यंश्चीलानि । तानि नव ।
यच्च परस्मानक्षत्राणां यच्चावस्तात् । तान्येकादश ।
ब्राह्मणोद्वादशः । य एवं विद्वान्त्संवत्सरं वृतं चरति ।
संवत्सरेणैवास्य वृतं गुप्तं भवति । समानस्याहः पञ्च-
पुण्यानि नक्षत्राणि ॥ चत्वार्यंश्चीलानि । तानि नव ।
आग्नेयी रात्रिः । ऐन्द्रमहः । तान्येकादश । आदित्यो
द्वादशः । य एवं विद्वान्त्संवत्सरं वृतं चरति । संवत्सरे-
णैवास्य वृतं गुप्तं भवति ॥ ४ ॥

सङ्गवात् षोडशिनं निरमिमीत तत्तदात्तवीर्यं नि-
र्मागोवदेद्भवति समानस्याहः पञ्चपुण्यानि नक्षत्रा-
ण्यष्टौ च ॥ अनु० ३ ॥

चतुर्थोऽनुवाकः ।

ब्रह्मवादिनोवदन्ति । कति पात्राणि यज्ञं वहन्ती-
ति । त्रयोदशेति ब्रूयात् । स यद्ब्रूयात् । कस्तानि निर-
मिमीतेति । पूजापतिरिति ब्रूयात् । स यद्ब्रूयात् । कुत-
स्तानि निरमिमीतेति । आत्मनइति । प्राणापानाभ्या-
मेवोपाश्वन्तर्यामौ निरमिमीत ॥ १ ॥

व्यानादुपाश्वसवनं । वाचऐन्द्रवायवं । दक्षक्रतुभ्यां
मैत्रावरुणं । ओचादाश्विनं । चक्षुषः शुक्रामन्थिनौ ।
आत्मनआग्रयणं । अङ्गेभ्यउक्थ्यं । आयुषोध्रुवं । पति-
ष्ठायाऋतुपात्रे । यज्ञं वाव तं पूजापतिर्निरमिमीत ॥ स
निर्मितो नाधियत समवीयत । स एतान्पूजापतिर-
पि वापानपश्यन् । तान्निरवपत् । तैर्वै स यज्ञमयवपत् ।
यदपि वापाभवन्ति । यज्ञस्य धृत्याऽसंबुधाय ॥ २ ॥

उपाश्वन्तर्यामौ निरमिमीतामिमीत षट् च ॥
अनु० ४ ॥

पञ्चमोऽनुवाकः ।

ऋतमेव परमेषि । ऋतन्नात्येति किञ्चन । ऋते
समुद्रआहितः । ऋते भूमिरियञ्छ्रिता । अग्निस्तिग्मेन
शोचिषा । तपआक्रान्तमुष्णिहा । शिरस्तपस्थाहितं ।

वैश्वानरस्य तेजसा । ऋतेनास्य निवर्त्तये । सत्येन परिवर्त्तये ॥ १ ॥

तपसास्यानुवर्त्तये । शिवेनास्योपवर्त्तये । शग्मेनास्याभिवर्त्तये । तदृतं तत्सत्यं । तदृतं तच्छ्रेयं । तेन शक्यं तेन राध्यासं । यद्वर्म्मः पर्यवर्त्तयत् । अन्तान् पृथिव्यादिवः । अग्निरीशानञ्जसा । वरुणोधीतिभिः सह ॥ २ ॥

इन्द्रो मरुद्भिः सखिभिः सह । अग्निस्तिग्मेन शोचिषा । तपश्चाक्रान्तमुष्णिहा । शिरस्तपस्याहितं । वैश्वानरस्य तेजसा । ऋतेनास्य निवर्त्तये । सत्येन परिवर्त्तये । तपसास्यानुवर्त्तये । शिवेनास्योपवर्त्तये । शग्मेनास्याभिवर्त्तये ॥ ३ ॥

तदृतं तत्सत्यं । तदृतं तच्छ्रेयं । तेन शक्यं तेन राध्यासं । योअस्याः पृथिव्यास्त्वचि । निवर्त्तयत्योषधीः । अग्निरीशानञ्जसा । वरुणोधीतिभिः सह । इन्द्रो मरुद्भिः सखिभिः सह । अग्निस्तिग्मेन शोचिषा । तपश्चाक्रान्तमुष्णिहा ॥ ४ ॥

शिरस्तपस्याहितं । वैश्वानरस्य तेजसा । ऋतेनास्य निवर्त्तये । सत्येन परिवर्त्तये । तपसास्यानुवर्त्तये । शि-

वेनास्योपवर्त्तये । शग्मेनास्याभिवर्त्तये । तद्दृतं तत्सत्यं ।
तद्दृतं तच्छ्रेयं । तेन शक्यं तेन राध्यासं ॥ ५ ॥

एकं मासमुदसृजत् । परमेष्ठी पूजाभ्यः । तेनाभ्यो
महत्प्रावहत् । अमृतं मर्त्याभ्यः । पूजामनुप्रजायसे । तद्
ते मर्त्यामृतं । येन मासा अर्द्धमासाः । चतुर्वः परिव-
त्सराः । येन ते ते प्रजापते । ईजानस्य न्यवर्त्तयन् ॥ ६ ॥

तेनाहमस्य ब्रह्मणा निवर्त्तयानि जीवसे । अग्निस्ति-
ग्मेन शोचिषा । तप आक्रान्तमुष्णिहा । शिरस्तपस्या-
हितं । वैश्वानरस्य तेजसा । चतेनास्य निवर्त्तये । स-
त्येन परिवर्त्तये । तपसास्यानुवर्त्तये । शिवेनास्योपव-
र्त्तये ॥ शग्मेनास्याभिवर्त्तये । तद्दृतं तत्सत्यं । तद्दृतं तच्छ्रे-
यं । तेन शक्यं तेन राध्यासं ॥ ७ ॥

परिवर्त्तये सहाभिवर्त्तय उष्णिहा राध्यासं न्यवर्त्त-
यन्नुपवर्त्तये चत्वारिच ॥ अनु० ५ ॥

षष्ठाऽनुवाकः ।

देवावै यद्यज्ञे कुर्वन्त । तदसुरा अकुर्वन्त । तेऽसुरा-
ऊर्ध्वं पृष्ठेभ्यो नापश्यन् । ते केशानग्रेऽवपन्त । अथ श-
श्रूणि । अथोपपक्षौ । ततस्तेवाञ्च आयन् । पराभवन् ।
यस्यैवं वपन्ति । अवाङेति ॥ १ ॥

अथो परैव भवति । अथ देवाजर्ध्वं पृष्ठेभ्योऽपश्यन् ।
तउपपक्षावग्रेऽवपन्त । अथ श्मश्रूणि । अथ केशान् ।
ततस्तेऽभवन् । सुवर्गं लोकमायन् । यस्यैवं वपन्ति ।
भवत्यात्मना । अथो सुवर्गं लोकमेति ॥ २ ॥

अथैतन्मनुर्वप्ते मियुनमपश्यत् । स श्मश्रूण्यग्रेऽवपन्त ।
अथोपपक्षौ । अथ केशान् । ततो वै स प्राजायत पुजया
पशुभिः । यस्यैवं वपन्ति । प्रपुजया पशुभिर्मियुनैर्जा-
यते । देवासुराः संयत्ता आसन् । ते संवत्सरे व्यायच्छ-
न्त । तान् देवाश्चातुर्मास्यैरेवाभिप्रायुञ्जत ॥ ३ ॥

वैश्वदेवेन चतुरो मासोऽष्टञ्जतेन्द्राजानः । ता-
ज्छीर्षं निचावर्त्तयन्त परिच । वरुणपृथासैश्चतुरो मा-
सोऽष्टञ्जत वरुणराजानः । ताज्छीर्षं निचावर्त्तयन्त प-
रिच । साकमेधैश्चतुरो मासोऽष्टञ्जत सोमराजानः ।
ताज्छीर्षं निचावर्त्तयन्त परिच । या संवत्सर उपजी-
वासीत् । तामेषामष्टञ्जत । ततो देवा अभवन् । परा-
सुराः ॥ ४ ॥

य एवं विद्वाःश्चातुर्मास्यैर्यजते । भ्रातृव्यस्यैव मासो-
ऽवृक्तः । शीर्षान्निचवर्त्तयते परिच । यैषा संवत्सर उपजी-
वा । दृङ्गे तां भ्रातृव्यस्य । क्षुधास्य भ्रातृव्यः पराभवति ।

लोहितायसेन निवर्त्तयते । यद्वाइमामग्निर्च्यतावागते
निवर्त्तयति । एतदेवैनाः रूपं कृत्वा निवर्त्तयति । सा
ततश्चश्वोभूयसी भवन्त्येति ॥ ५ ॥

प्रजायते । य एवं विद्वांस्लोहितायसेन निवर्त्तयते ।
एतदेव रूपं कृत्वा निवर्त्तयते । स ततः श्वश्वोभूयान्
भवन्तेति । प्रैव जायते । चरेण्य शल्ल्या निवर्त्तयेत् । ची-
णि चीणि वै देवानामृद्धानि । चीणि च्छन्दांसि । चीणि
सर्वनानि । चयइमे लोकाः ॥ ६ ॥

अध्यामेव तद्दीर्घ्येषु लोकेषु प्रतितिष्ठति । यच्चातु-
र्मास्ययाज्यात्मनोनावद्येत् । देवेभ्यश्चाष्टयेत् । चतुषु
चतुषु मासेषु निवर्त्तयेत् । परोक्षमेव तद्देवेभ्यश्चात्मनो-
ऽवद्यत्यनाव्रक्ताय । देवानां वाएषश्चाणीतः । यश्चातु-
र्मास्ययाजी । य एवं विन्निचवर्त्तयते परि च । देवताएवा-
प्येति । नास्य रुद्रः पूजां पशूनभिमन्यते ॥ ७ ॥

एत्येत्ययुञ्जतामुराएति लोकामन्यते ॥ अनु० ६ ॥

सप्तमोऽनुवाकः ।

आयुषः प्राणः सन्तनु । प्राणादपानः सन्तनु । अ-
पानाद्यानः सन्तनु । व्यानाच्चक्षुः सन्तनु । चक्षुषः श्रो-

च॒ः सन्त॑नु । ओ॒चा॒न्मनः॑ सन्त॑नु । मन॑सो वाच॒ः स-
 न्त॑नु । वाच॒आत्मान॑ः सन्त॑नु । आ॒त्मनः॑ पृथि॒वीः स-
 न्त॑नु । पृथि॒व्या अ॒न्तरि॑क्षः सन्त॑नु ॥ अ॒न्तरि॑क्षाद्दि॒वः
 सन्त॑नु । दि॒वः सु॒वः सन्त॑नु ॥ १ ॥

पृथि॒व्या अ॒न्तरि॑क्षः सन्त॑नु द्वेच ॥ अनु० ७ ॥

अष्टमोऽनुवाकः ।

इन्द्रो॑दधी॒चो अ॒स्थभिः॑ । वृ॒चाण्य॑प्रतिष्कृतः । ज॒घान्
 नव॑नीर्नव । इ॒च्छन् अ॒श्वस्य॑ यच्छिरः । प॒र्वते॒ष्वप॑श्रितं ।
 तद्विद॑च्छर्य॒णाव॑ति । अ॒चाह॑ गो॒रम॑न्वत । ना॒म त्वष्टु॑-
 रपी॒च्छं । इ॒त्या च॒न्द्रम॑सो गृ॒हे । इन्द्र॑मि॒ज्ञाथि॑नो॒बृ-
 हत् ॥ १ ॥

इन्द्र॑म॒र्केभि॑र॒र्किणः॑ । इन्द्रं॑ वा॒णीर॑नूषत । इन्द्र॑इ॒ड्व-
 य्याः स॒चा । स॒मि॒श्रश्चा॒वचो॑युजा । इन्द्रो॑व॒ज्री हि॒-
 रण्य॑यः । इन्द्रो॑दी॒र्घाय॑ चक्ष॒से । आ सूर्य॑ः रो॒हय॑द्दि॒वि ।
 वि गो॑भि॒रद्रि॑मैरयत् । इन्द्र॑वा॒र्जेषु॑ नो॒अव॑ । स॒हस्र॑प्र॒ध-
 नेषु॑ च ॥ २ ॥

उ॒ग्रउ॒ग्राभि॑रू॒तिभिः॑ । तमिन्द्रं॑ वाजयामसि । म॒हे
 वृ॒चाय॑ इ॒न्तवे॑ । स दृ॒षा दृ॒षभो॑भुवत् । इन्द्रः॑ स॒दाम॑ने-

कृतः । अजिष्ठः सबले हितः । दुम्नी श्लोकी स सौम्यः ।
गिरा वज्रो न सम्भृतः । सर्वलोन्नपच्युतः । ववक्षुरु-
ग्राञ्जस्तृतः ॥ ३ ॥

बृहचास्तृतः ॥ अनु० ८ ॥

नवमोऽनुवाकः ।

देवासुराः संयत्ताऽसन् । स पूजापतिरिन्द्रं ज्येष्ठं
पुत्रमपन्यधत्त । नेदेनमसुरावलीयाः सोऽहनन्निति ।
पृहादोहवै कायाधवः । विरोचनः स्वं पुत्रमपन्यधत्त ।
नेदेनं देवाअहनन्निति । ते देवाः पूजापतिमुपसमे-
त्योचुः । नाराजकस्य युद्धमस्ति । इन्द्रमन्विच्छामेति ।
तं यज्ञकृतुभिरन्वैच्छन् ॥ १ ॥

तं यज्ञकृतुभिर्नान्वविन्दन् । तमिष्टिभिरन्वैच्छन् ।
तमिष्टिभिरन्वविन्दन् । तदिष्टीनामिष्टित्वं । शृष्टयोह-
वै नाम । ताइष्टयइत्याचक्षते परोक्षेण । परोक्षप्रिया-
इव हि देवाः । तस्मात्तमाग्रावैष्णवमेकादशकपालं
दीक्षणीयं निरवपन् । तदपद्रुत्यातन्वत । तान् पत्नीसं-
याजान्तु उपानयन् ॥ २ ॥

ते तदन्तमेव कृत्वोद्द्रवन् । ते प्रायणीयमभिसमा-
रोहन् । तदपद्रुत्यातन्वत । ताञ्छ्वन्तु उपानयन् ।

ते तदन्तमेव कृत्वोदद्रवन् । तत्रातिथ्यमभिसमारो-
हन् । तदपद्रुत्यातन्वत । तानिडान्तुपानयन् । ते
तदन्तमेव कृत्वोदद्रवन् । तस्मादेता एतदन्तादृष्टयः
सन्तिष्ठन्ते ॥ ३ ॥

एव॑ हि दे॒वाअकुर्वन्त । इति॑ दे॒वाअकुर्वन्त । इत्यु॒व
मनु॒ष्याः कुर्वन्ते । ते दे॒वाऊचुः । यद्वाइ॒दमुच्चैर्यज्ञेन॑ च-
रा॒म । तन्नोऽसुराः पा॒क्षाननु॑विन्दन्ति । उ॒पा॒शू॒पस॒दा
चरा॒म । तथा॑ नोऽसुराः पा॒क्षाननु॑वेत्स्यन्तीति । तउ-
पा॒शू॒पस॒दम॑तन्वत । तिस्र॑ ए॒व सा॒मिधे॒नीर॒नूच्य ॥ ४ ॥

सुवे॒णाघा॑रमा॒घार्थ्य । तिस्रः॑ परा॒चीराहु॑तीर्हु॒त्वा ।
सुवे॒णोप॑सदं जुह॒वाच्च॑क्रुः । उ॒ग्रं व॒चोअ॑पाव॒धीन्त्वे॒षं
व॒चोअ॑पाव॒धी॒ स्वा॑हेति । अ॒श॒ना॒यापि॑पा॒से ह॒ वाउ॒ग्रं
व॒चः । ए॒नश्च॑ वैर॒ह॒त्यच्च॑ त्वे॒षं व॒चः । ए॒त॒ह॒वाव॑ तच्च-
तु॒र्धा वि॑हितं पा॒क्षानं॑ दे॒वाअ॑प॒जघ्निरे॑ । तथो॒ ए॒वैत॑दे॒वं-
वि॒द्यज॑मानः । तिस्र॑ ए॒व सा॒मिधे॒नीर॒नूच्य । सुवे॒णाघा॑-
रमा॒घार्थ्य ॥ ५ ॥

तिस्रः॑ परा॒चीराहु॑तीर्हु॒त्वा । सुवे॒णोप॑सदं जुहोति ।
उ॒ग्रं व॒चोअ॑पाव॒धीन्त्वे॒षं व॒चोअ॑पाव॒धी॒ स्वा॑हेति ।
अ॒श॒ना॒यापि॑पा॒से ह॒ वाउ॒ग्रं व॒चः । ए॒नश्च॑ वैर॒ह॒त्यच्च॑ त्वे॒षं

वचः । एतमेव तच्चतुर्धाविहितं पाप्मानं यजमानोऽपह-
ते । तेभिनीयैवाहः पशुमालभन्त । अन्हएव तद्देवा-
अवर्त्तिं पाप्मानं मृत्युमपजघ्निरे । तेनाभिनीयैव रात्रेः
प्राचरन् । रात्रियाएव तद्देवाअवर्त्तिं पाप्मानं मृत्यु-
मपजघ्निरे ॥ ६ ॥

तस्मादभिनीयैवाहः पशुमालभेत । अन्हएव तद्य-
जमानोऽवर्त्तिं पाप्मानं आतृव्यानपनुदते । तेनाभि-
नीयैव रात्रेः प्रचरेत् । रात्रियाएव तद्यजमानोऽवर्त्तिं
पाप्मानं आतृव्यानपनुदते । सण्षउपवसथीर्ये ह द्वि-
देवत्यः पशुरालभ्यते । द्वयं वाअस्मिँल्लोके यजमानः ।
अस्थि च माःसञ्च । अस्थि चैव तेन माःसञ्च यज-
मानः सःस्क्रुते । तावाएताः पञ्च देवताः । अग्नीषो-
मावग्निर्मिचावरुणौ ॥ पञ्चपञ्ची वै यजमानः । त्व-
ङ्माःसः स्नाय्वस्थि मज्जा । एतमेव तत्पञ्चधाविहित-
मात्मानं वरुणपाशान्मुञ्चति । भेषजतायै निर्वरुणत्वा-
य । तः सप्तभिश्छन्दोभिः पुष्टराह्वयन् । तस्मात् स-
प्तचतुरुत्तराणि छन्दाःसि प्रातरनुवाकोऽनूच्यन्ते । तमे-
तयोपसमेत्योपासीदन् । उपास्मै गायता नरइति ।
तस्मादेतया बहिष्यवमानउपसद्यः ॥ ७ ॥

ऐच्छन्ननयँस्तिष्ठन्तेऽनूच्यानूच्य सुवेणाधारमाघा-
य्यं रात्रिया एव तद्देवा अवर्त्ति पाप्मानं मृत्युमपजघ्निरे
मित्रावरुणौ नव च ॥ अनु० ६ ॥

जुह्वामेतः ह देवा यो जुहोत्येतमेव तद्यजमानस्ते-
ऽभिनीय देवा यजमानो देवा देवा यजमानो यजमानः
प्राचरन्प्रचरेदालभन्तालभेत मृत्युमपजघ्निरे मित्रा
वरुणौ भ्रातृव्यान् ॥

दशमोऽनुवाकः ।

स समुद्र उत्तरतः प्राज्वलद्भूम्यन्तेन । एष वाव स
समुद्रः । यच्चात्वालः । एष उवेव स भूम्यन्तः । यद्वेद्यन्तः ।
तदेतत् चिशलं चिपूरुषं । तस्मात्तं चिवितस्तं खनन्ति ।
स सुवर्षरजताभ्यां कुशीभ्यां परिगृहीत आसीत् । तं
यदस्याध्यजनयन् । तस्मादादित्यः ॥ १ ॥

अथ यत्सुवर्षरजताभ्यां कुशीभ्यां परिगृहीत आसी-
त् । सास्यं कैशिकता । तं चिष्टताभिप्रास्तुवत । तं चि-
ष्टताददत । तं चिष्टताहरन् । यावती चिष्टतोमाचा ।
तं पञ्चदशेनाभिप्रास्तुवत । तं पञ्चदशेनाददत । तं
पञ्चदशेनाहरन् । यावती पञ्चदशस्य माचा ॥ २ ॥

तः सप्तदशेनाभिप्रास्तुवत । तः सप्तदशेनाददत ।

तः सप्तदशेनाहरन् । यावती सप्तदशस्य माचा । तस्य
सप्तदशेन ह्रियमाणस्य तेजोहरोऽपतत् । तमेकविंशे-
नाभिप्रास्तुवत् । तमेकविंशेनाददत् । तमेकविंशे-
नाहरन् । यावत्येकविंशस्य माचा । ते यन्निवृत्ता स्तु-
वते ॥ ३ ॥

चिद्वृतैव तद्यजमानमाददत्ते । तंचिद्वृतैव हरन्ति ।
यावती चिद्वृतोमाचा । अग्निर्वै चिद्वत् । यावद्वाअग्ने-
र्दहतोधूमउदेत्यानुव्येति । तावती चिद्वृतोमाचा ।
अग्नेरेवैनं तत् । माचाः सायुज्यः सलोकतां गमय-
न्ति । अथ यत् पञ्चदशेन स्तुवते । पञ्चदशेनैव तद्य-
जमानमाददत्ते ॥ ४ ॥

तं पञ्चदशेनैव हरन्ति । यावती पञ्चदशस्य माचा ।
चन्द्रमावै पञ्चदशः । एषहि पञ्चदश्यामपक्षीयते ।
पञ्चदश्यामापूर्यते । चन्द्रमसएवैनं तत् । माचाः सा
युज्यः सलोकतां गमयन्ति । अथ यत् सप्तदशेन स्तुवते ।
सप्तदशेनैव तद्यजमानमाददत्ते । तः सप्तदशेनैव ह-
रन्ति ॥ ५ ॥

यावती सप्तदशस्य माचा । पूजापतिर्वै सप्तदशः ।
पजापतेरेवैनं तत् । माचाः सायुज्यः सलोकतां गम-

यन्ति । अथ यदेकविंशेन स्तुवते । एकविंशेनैव त-
द्यजमानमाददते । तमेकविंशेनैव हरन्ति । यावत्ये-
कविंशस्य मात्रा । अतौ वाआदित्य एकविंशः । आ-
दित्यस्यैवैनं तत् ॥ ६ ॥

मात्राः सायुज्यः सलोकतां गमयन्ति । ते कुश्या ।
व्यघ्नन् । ते अहोरात्रे अभवतां । अहरेव सुवर्णाभवत् ।
रजता रात्रिः । स यदादित्य उदेति । एतामेव तत्सुव-
र्णां कुशीमनुसमेति । अथ यदस्तमेति । एतामेव तद्र-
जतां कुशीमनुसंविशति ॥ पृष्टादो हवै कायाधवः । वि-
रोचनः स्वं पुत्रमुदास्यत् । स प्रदरोऽभवत् । तस्मात्
प्रदुरादुदकं नाचमेत् ॥ ७ ॥

आदित्यः पञ्चदशस्य मात्रा स्तुवते पञ्चदशेनैव त-
द्यजमानमाददते सप्तदशेनैव हरन्त्यादित्यस्यैवैनं त-
दिशति चत्वारि च ॥ अनु० १० ॥

एकादशोऽनुवाकः ।

ये वै चत्वारस्तोमाः । कृतं तत् । अथ ये पञ्च । कलिः
सः । तस्माच्चतुष्टोमः । तच्चतुष्टोमस्य चतुष्टोमत्वं । तदा-
हुः । कृतमानि तानि ज्योतींषि । यएतस्य स्तोमाइ-
ति । चिदृत्यञ्चदशः सप्तदश एकविंशः ॥ १ ॥

ए॒तानि॒ वाव॒ तानि॒ ज्योती॑ः॒ षि । य ए॒तस्य॒ स्तोमाः॑ ।
 सोऽब्र॑वीत् । स॒प्त॒द॒शेन॑ ह्रि॒यमा॑णो॒ व्यले॑शि॒षि । भि॒ष-
 ज्य॑त॒मेति॑ । तद॒श्विनौ॑ धा॒नाभि॑रभिषज्यतां । पू॒षा क॑-
 र॒म्भेण॑ । भा॒रती॑ परि॒वापे॑ण । मि॒त्राव॑रु॒णौ प॒दस्य॑या ।
 तदा॑हुः ॥ २ ॥

यद॒श्विभ्या॑न्धा॒नाः । पू॒षाः क॑र॒म्भः । भा॒रत्यै॑ परि॒-
 वा॒पः । मि॒त्राव॑रु॒णयोः प॒दस्य॑या । क॒स्मादे॒तेषां॑ ह॒वि-
 षा॒मिन्द्र॑मे॒व य॑ज॒न्तीति॑ । ए॒ताह्ये॑नं दे॒वता॑इति॒ ब्रूयात् ।
 ए॒तैर्ह॒विर्भि॑रभिषज्य॒स्तस्मा॑दिति॒ । तं व॑स॒वोऽष्टा॑क॒पा-
 ले॒न प्रा॑तःस॒वने॑ऽभिषज्यन् । रु॒द्रा ए॒काद॑शक॒पाले॒न मा-
 ध्य॑न्दि॒ने स॑व॒ने । वि॒श्वे दे॒वा द्वा॑द॒शक॒पाले॒न तृ॑तीयस॒-
 व॒ने ॥ ३ ॥

स यद॒ष्टाक॑पा॒लान् प्रा॑तःस॒वने॑ कुर्यात् । ए॒काद॑श-
 कपा॒लान्मा॒ध्यन्दि॒ने स॑व॒ने । द्वा॑द॒शक॒पालां॑ स्तृ॒तीय-
 स॒वने॑ । वि॒लोम॑ तद्य॒ज्ञस्य॑ क्रियेत । ए॒काद॑शक॒पाला॒नेव॑
 प्रा॑तःस॒वने॑ कुर्यात् । ए॒काद॑शक॒पाला॒न्माध्य॑न्दि॒ने स॑-
 व॒ने । ए॒काद॑शक॒पालां॑ स्तृ॒तीयस॑व॒ने । य॒ज्ञस्य॑ स॒लोम॑-
 त्वाय॑ । तदा॑हुः । यद्व॒सूनां॑ प्रा॑तःस॒वने॑ ॥ रु॒द्राणां॑ मा-
 ध्य॑न्दि॒नं स॑व॒ने । वि॒श्वेषां॑ दे॒वानां॑ तृ॒तीयस॑व॒ने । अथ॑

कस्मादेतेषां हविषामिन्द्रमेव यजन्तीति । एताह्वानं
देवता इति ब्रूयात् । एतैर्हविर्भिरभिषज्यस्तस्मादिति
॥ ४ ॥

एकविंशश्चाहुस्तृतीयसवने प्रातःसवनं पञ्च च ॥
अनु० ११ ॥

द्वादशोऽनुवाकः ।

तस्यावाचोऽवपादादविभयुः । तमेतेषु सप्तसु छन्दः-
स्वश्रयन् । यदश्रयन् । तच्छ्रायन्तीयस्य श्रायन्तीयत्वं ।
यद्वारयन् । तद्वारवन्तीयस्य वारवन्तीयत्वं । तस्या
वाचश्चावपादादविभयुः । तस्माएतानि सप्तचतुरुत्त-
राणि छन्दास्त्युपादधुः । तेषामतिचीर्ण्यरिच्यन्त । न
चीर्ण्यदभवन् ॥ १ ॥

स वृहतीमेवास्पृशत् । द्वाभ्यामक्षराभ्यां । अहोरा-
चाभ्यामेव । तदाहुः । कतमा सा देवाक्षरा वृहती । यस्यां
तत्पत्यतिष्ठत् । द्वादश पौर्णमास्यः । द्वादशाष्टकाः । द्वा-
दशमावास्याः । एषा वाव सा देवाक्षरा वृहती ॥ २ ॥

यस्यां तत्पत्यतिष्ठदिति । यानि च छन्दास्त्यरि-
च्यन्त । यानि च नोदभवन् । तानि निर्वीर्याणि ही-
नान्यमन्वन्त । साब्रवीद् वृहती । मामेव भूत्वा । मा-

मुपस॑श्रय॑तेति । च॒तुर्भि॑र॒क्षरै॑रनुष्टु॒ग्वृ॒हती॑न्नोद॑भवत् ।
च॒तुर्भि॑र॒क्षरैः प॒ङ्क्तिर्वृ॑हतीमत्य॑रिच्यत । तस्यामे॒तानि
च॒त्वार्य॑क्षराण्यप॒च्छिद्या॑दधात् ॥ ३ ॥

ते वृ॒हती॑एव भूत्वा । वृ॒हती॑मुप॒सम॑श्रयतां । अ॒ष्टा-
भि॑र॒क्षरै॑रु॒ष्णिग्वृ॒हती॑न्नोद॑भवत् । अ॒ष्टाभि॑र॒क्षरै॑स्त्रिष्टु-
ग्वृ॒हती॑मत्य॑रिच्यत । तस्यामे॒तान्य॑ष्टाव॒क्षरा॑ण्यप॒च्छि-
द्या॑दधात् । ते वृ॒हती॑एव भूत्वा । वृ॒हतो॑मुप॒सम॑श्रयतां ।
द्वाद॑शभि॒र॒क्षरै॑र्गाय॒त्री वृ॒हती॑न्नोद॑भवत् । द्वाद॑शभि॒-
र॒क्षरै॑र्जगती वृ॒हती॑मत्य॑रिच्यत । तस्यामे॒तानि द्वाद॑शा-
क्षरा॑ण्यप॒च्छिद्या॑दधात् ॥ ४ ॥

ते वृ॒हती॑एव भूत्वा । वृ॒हती॑मुप॒सम॑श्रयतां । सोऽब्र॑-
वीत् पु॒जाप॑तिः । छन्दा॑सि रथो मे भवत । युष्माभि॑-
र॒हमे॑तम॒ध्वान॑मनुस॒ञ्चरा॑णीति । तस्य॑ गा॒यत्री च ज॑-
गती च प॒क्षाव॑भवतां । उ॒ष्णिक् चिष्टु॑पच॒ प्रत्स्थौ ।
अनु॑ष्टुपच॒ पङ्क्तिश्च॑ धुर्य्यौ । वृ॒हत्ये॑वोद्धि॒रभवत् । स ए॒तं
छन्दो॑रथमा॒स्थाय ॥ ए॒तम॒ध्वान॑मनुसम॒चरत् । ए॒त-
ह॒वै छन्दो॑रथमा॒स्थाय । ए॒तम॒ध्वान॑मनुस॒ञ्चर॑ति । ये-
नैष॑ ए॒तत्स॒ञ्चर॑ति । य॒ एवं वि॒द्वान्तोमे॑न॒ यज॑ते । यउ-
चैनमे॒वं वेद॑ ॥ ५ ॥

अभ॒व॒न्वा॒व सा दे॒वाक्ष॑रा बृ॒ह॒त्य॒द॒धाद्वा॑द॒शाक्ष॑रा-
ण्य॒प॒च्छि॒द्या॒द॒धा॒दा॒स्थाय॑ षट् च ॥ अनु० १२ ॥

अ॒ग्नेः कृ॒त्तिका॑ यत्पु॒ण्यं दे॒वस्य॑ सवि॒तुर्ब्र॑ह्म॒वादि॑नः
क॒त्यु॒तमे॒व दे॒वावा॑आयु॒षद॒न्त्रे॒दधी॑चोदे॒वासुराः॑ स पु॒-
जा॒प॒तिः स स॒मु॒द्रो॒ये वै च॒त्वार॑स्त॒स्यावा॑चोद्वा॒द॒श ॥
अ॒ग्नेः कृ॒त्तिका॑ दे॒वगृ॑हा वा॒ञ्ज॒तमे॒वर्ध्या॑मे॒व ति॒स्रः परा॑-
ची॒र्ये वै च॒त्वारो॑न॒वप॑ञ्चा॒शत् ॥ हरिः॑ ओम् ॥

इति पञ्चमोऽध्यायः ॥

हरिः ॐ ।

प्रथमाष्टके षष्ठाध्याये

प्रथमोऽनुवाकः ।

अ॒नु॒म॒त्यै पु॒रोडा॑शम॒ष्टाक॑पा॒लं निर्व॑पति । ये पु॒त्य-
ञ्चः॑ श॒स्याया॑अ॒वशी॑यन्ते । तन्नैर्कृ॒तमे॑क॒कपा॑लं । इ॒यं
वाअ॒नु॒म॒तिः । इ॒यं नि॒र्कृ॒तिः । नैर्कृ॒तेन॑ यू॒र्क्वेण॑ प्र॒चर॑ति ।
पा॒श्चान॑मे॒व नि॒र्कृ॒तिं पू॒र्व्यान्नि॒रव॑दयते । एक॑क॒पालो॑
भ॒वति॑ । एक॒धैव॑ नि॒र्कृ॒तिं नि॒रव॑दयते । यद॒ह॒त्वा गा॒-
ह्य॑प॒त्यई॒युः ॥ १ ॥

रुद्रोभूत्वाग्निरनूत्याय । अध्वर्युञ्च यजमानञ्च ह-
न्यात् । वीहि स्वाहाहुतिं जुषाणइत्याह । आहुत्यैवै-
नः शमयति । नात्तिमाच्छत्यध्वर्युर्न यजमानः । एको-
ल्लुके नयन्ति । तद्वि निर्वृत्यै भागधेयं । इमां दिशं
नयति । एषा वै निर्वृत्यै दिक् । स्वायामेव दिशि निर्वृतिं
निरवदयते ॥ २ ॥

स्वकृतइरिणे जुहोति प्रदरे वा । एतद्वै निर्वृत्याआ-
यतनं । स्वएवायतने निर्वृतिं निरवदयते । एष ते नि-
र्वृते भागइत्याह । निर्दिश्यत्यैनां । भूते ह विष्मत्यसी-
त्याह । भूतिमेवोपावर्त्तते । मुञ्चेममहसइत्याह । अ-
हसएवैनं मुञ्चति । अङ्गुष्ठाभ्यां जुहोति ॥ ३ ॥

अन्ततएव निर्वृतिं निरवदयते । कृष्णं वासः कृष्ण-
तूष्णं दक्षिणा । एतद्वै निर्वृत्यै रूपं । रूपेणैव निर्वृतिं
निरवदयते । अप्रतीक्षमायन्ति । निर्वृत्याअन्तर्हित्यै ।
स्वाहा नमोयइदं चकारेति पुनरेत्य गार्हपत्ये जुहोति ।
आहुत्यैव नमस्यन्तो गार्हपत्यमुपावर्त्तन्ते । आनुमतेन
प्रचरति । इयं याअनुमतिः ॥ ४ ॥

इयमेवास्मै राज्यमनुमन्यते । धेनुर्दक्षिणा । इमा-
मेव धेनुं कुरुते । आदित्यं चरुनिर्वपति । उभयीधेव

पूजास्त्रभिर्विच्यते । दैवीषु च मानुषीषु च । वरोद-
क्षिणा । वरोहि राज्यं समृध्यै । आग्नावैष्णवमेका-
दशकपालं निर्वपति । अग्निः सर्वादेवताः ॥ ५ ॥

विष्णुर्यज्ञः । देवताश्चैव यज्ञश्चावरुन्धे । वामनो वही
दक्षिणा । यद्वही । तेनाग्नेयः । यद्वामनः । तेन वैष्णवः
समृध्यै । अग्नीषोमीयमेकादशकपालं निर्वपति । अग्नी-
षोमाभ्यां वाइन्द्रो वृचमहन्निति । यदग्नीषोमीयमे-
कादशकपालं निर्वपति ॥ ६ ॥

वाचं घ्नमेव विजित्यै । हिरण्यं दक्षिणा समृध्यै । इन्द्रो
वृचं हत्वा । देवताभिश्चेन्द्रियेण च व्यार्ध्यत । स एतमै-
न्द्राग्नमेकादशकपालमपश्यत् । तं निर्वपत् । तेन वै स
देवताश्चेन्द्रियश्चावरुन्धे । यदैन्द्राग्नमेकादशकपालं
निर्वपति । देवताश्चैव तेनेन्द्रियं च यजमानोऽवरुन्धे ।
ऋषभो वही दक्षिणा ॥ ७ ॥

यद्वही । तेनाग्नेयः । यदृषभः । तेनैन्द्रः समृध्यै । आ-
ग्नेयमष्टाकपालं निर्वपति । ऐन्द्रं दधि । यदाग्नेयो भव-
ति । अग्निर्वै यज्ञमुखं । यज्ञमुखमेवधिं परस्ताद्वत्ते । य-
दैन्द्रं दधि ॥ ८ ॥

इन्द्रियमेवावरुन्धे । ऋषभो वही दक्षिणा । यद्वही ।

तेनाग्नेयः । यहषभः । तेनैन्द्रः समृध्यै । यावतीर्वै पूजा
 ओषधीनामहुतानामाश्रनं । ताः पराभवन् । आग्र-
 यणं भवति हुताद्याय । यजमानस्यापराभावाय ॥ ९ ॥

देवावाओषधीषाजिमयुः । ताइन्द्राग्नीउदजयतां ।
 तावेतमैन्द्राग्रं द्वादशकपालं निरवृणातां । यदैन्द्राग्नी
 भवत्युज्जित्यै । द्वादशकपालोभवति । द्वादशमासाः
 संवत्सरः । संवत्सरेणैवास्माअन्नमवरुन्धे । वैश्वदेवश्चरु-
 भवति । वैश्वदेवं वाअन्नं । अन्नमेवास्मै स्वदयति
 ॥ १० ॥

पृथमजोवत्सोदक्षिणा समृध्यै । सौम्यः श्यामाकं
 चरुं निर्वपति । सोमोवाअकृष्टपचस्य राजा । अकृष्ट-
 पच्यमेवास्मै स्वदयति । वासोदक्षिणा । सौम्यः हि दे-
 वतया वासः समृध्यै । सरस्वत्यै चरुं निर्वपति । सर-
 स्वते चरुं । मिथुनमेवावरुन्धे । मिथुनौ गावौ दक्षिणा
 समृध्यै ॥ एति वाएष यज्ञमुखाहध्याः । योऽग्नेर्देवताया-
 एति । अष्टावेतानि हवीःषि भवन्ति । अष्टाक्षरा गा-
 यत्री । गायत्रीऽग्निः । तेनैव यज्ञमुखाहध्याअग्नेर्देवता
 यैर्नैति ॥ ११ ॥

ईयुर्निरवदयतेऽङ्गुष्ठाभ्यां जुहोत्यनुमतिर्देवता निर्व-

पति वही दक्षिणा यदैन्द्रं दध्यपराभावाय स्वदयति
गावौ दक्षिणा समृध्यै षट् च ॥ अनु० १ ॥

द्वितीयोऽनुवाकः ।

वैश्वदेवेन वै पूजापतिः पूजाञ्च सृजत । ताः सृष्टान
प्राजायन्त । सोऽग्निरकामयत । अहमिमाः प्रजनयेयमि-
ति । स पूजापतये शुचमदधात् । सोऽशोचत् पूजामि-
च्छमानः । तस्माद्यच्च पूजा भुनक्ति यच्च न । तावुमौ
शोचतः पूजामिच्छमानौ । तास्वग्निमप्यसृजत् । ताञ्च-
ग्निरर्धयैत् ॥ १ ॥

सोमोरेतोऽदधात् । सविता प्राजनयत् । सरस्वती
वाचमदधात् । पूषापोषयत् । ते वायते चिः संवत्सरस्य
प्रयज्ञश्चिन्त्रिये देवाः पुष्टिपतयः । संवत्सरोवै पूजापतिः ।
सर्वपति । स्मै पूजाः प्राजनयत् । ताः पूजाजाताम-
रतोऽघ्नन्ती ऋक्षानपि न प्रायुक्षतेति ॥ २ ॥

सरतं पूजापतिर्मरुतः सप्तकपालमपश्यत् । तं नि-
रवपत् । ततोवै पूजाभ्येऽकल्पत । यन्मारुतो निरूप्य-
ते । यन्नस्य कृत्यै । पूजानामघाताय । सप्तकपालोभव-
ति । सप्तगणावै मरुतः । गणशण्वास्मै विशं कल्पयति ।
स पूजापतिरशोचत् ॥ ३ ॥

याः पूर्वाः पूजाञ्जसृष्टिः । मरुतस्ताञ्जवधिषुः । क-
थमपराः सृजेयेति । तस्य शुष्मञ्जाण्डं भूतं निरवर्तत ।
तद्युदहरत् । तदपोपयत् । तत्प्राजायत । आण्डस्य वा
एतद्रूपं । यदामिक्षा । यद्युद्धरति ॥ ४ ॥

पूजाएव तद्यजमानः पोपयति । वैश्वदेव्यामिक्षा-
भवति । वैश्वदेव्यैवै पूजाः । पूजाएवास्मै प्रजनयति ।
वाजिनमानयति । पूजास्वेव प्रजातासु रेतोदधाति ।
द्यावापृथिव्येककपालोभवति । पूजाएव प्रजाता द्या-
वापृथिवीभ्यामुभयतः परिगृह्णाति । देवासुराः संय-
त्ताञ्जासन् । सोऽग्निरब्रवीत् ॥ ५ ॥

मामग्रेऽयजत । मया मुखेनासुरान् जेष्यथेति । मा
द्वितीयमिति सोमोऽब्रवीत् । मया राज्ञा जेष्यथेति । मां
तृतीयमिति सविता । मया प्रसूता जेष्यथेति । मां च-
तुर्थीमिति सरस्वती । इन्द्रियं वोऽहन्थास्यामीति । मां
पञ्चममिति पूषा । मया प्रतिष्ठया जेष्यथेति ॥ ६ ॥

तेऽग्निना मुखेनासुरानजयन् । सोमेन राज्ञा । स-
विचा प्रसूताः । सरस्वतीन्द्रियमदधात् । पूषा प्रतिष्ठा-
सीत् । ततोवै देवाव्यजयन्त । यदेतानि हवीर्षि नि-

रूप्यन्ते विजित्यै । नोत्तरवेदिमुपवपति । पशवोवाउ-
त्तरवेदिः । अजाताइव ह्येतर्हि पशवः ॥ ७ ॥

एदित्यशोचद्युद्धरत्यब्रवीत् प्रतिष्ठया जेष्ययेत्येतर्हि
पशवः ॥ अनु० २ ॥

तृतीयोऽनुवाकः ।

चिष्टद्वर्हिर्भवति । माता पिता पुत्रः । तदेव तन्मिथु-
नं । उल्लं गर्भोजरायु । तदेव तन्मिथुनं । चेधा बर्हिः
सन्नद्धं भवति । त्रयइमे लोकाः । एषेव लोकेषु प्रति-
तिष्ठति । एकधा पुनः सन्नद्धं भवति । एकइव ह्ययं
लोकः ॥ १ ॥

अस्मिन्नेव तेन लोके प्रतितिष्ठति । प्रसुवोभवन्ति ।
पृथमजामेव पुष्टिमवरुन्धे । पृथमजोवत्सोदक्षिणा
समृध्यै । पृषदाज्यं गृह्णाति । पशवोवै पृषदाज्यं । पशू-
नेवावरुन्धे । पञ्चगृहीतं भवति । पाङ्गाहि पशवः । बहु-
रूपं भवति ॥ २ ॥

बहुरूपाहि पशवः समृध्यै । अग्निं मन्यन्ति । अग्नि-
मुखावै पूजापतिः पूजाअसृजत । यदग्निं मन्यन्ति ।
अग्निमुखाएव तत्पूजायजमानः सृजते । नव प्रजाया

इज्यन्ते । नवानूयाजाः । अष्टौ हवीःषि । द्वावाधारौ ।
द्वावाज्यभागौ ॥ ३ ॥

त्रिःशत्सम्यद्यन्ते । त्रिःशदक्षरा विराट् । अन्नं वि-
राट् । विराजैवान्नाद्यमवरुन्धे । यजमानो वाएककपा-
लः । तेजश्चाज्यं । यदेककपालश्चाज्यमानयति । यज-
मानमेव तेजसा समर्द्धयति । यजमानोवाएककपालः ।
पशवश्चाज्यं ॥ ४ ॥

यदेककपालश्चाज्यमानयति । यजमानमेव पशुभिः
समर्द्धयति । यदल्पमानयेत् । अल्पाएनं पशवोभुञ्ज-
न्तुपतिष्ठेरन् । यद्वह्नीययेत् । बह्वएनं पशवोभुञ्ज-
न्तुपतिष्ठेरन् । बह्वानीयाविः पृष्ठं कुर्यात् । बह्व-
एवैनं पशवोभुञ्जन्तुपतिष्ठन्ते । यजमानोवाएकक-
पालः । यदेककपालस्यावद्येत् ॥ ५ ॥

यजमानस्यावद्येत् । उद्धामाद्येद्यजमानः । प्रवामी-
येत । सृष्टदेव होतव्यः । सृष्टदिव हि सुवर्गोलोकः ।
हुत्वाभिजुहोति । यजमानमेव सुवर्गं लोकं गमयित्वा ।
तेजसा समर्द्धयति । यजमानोवाएककपालः । सुवर्गो-
लोकश्चाहवनीयः ॥ ६ ॥

यदेककपालमाहवनीये जुहोति । यजमानमेव

सुवर्गं लोकं गमति । यद्वस्तेन जुहुयात् । सुवर्गाल्लोका-
द्यजमानमवविध्येत् । सुचा जुहोति । सुवर्गस्य लोकस्य
समर्थ्यै । यत्प्राङ्पद्येन । देवलोकमभिजयेत् । यद्-
क्षिणा पितृलोकं । यत् पुत्यक् ॥ ७ ॥

रक्षांसि यज्ञं हन्युः । यदुदङ् । मनुष्यलोकम-
भिजयेत् । प्रतिष्ठितो होतव्यः । एककपालं वै प्रतिति-
ष्ठन्तं द्यावापृथिवी अनुप्रतितिष्ठतः । द्यावापृथिवी-
चतवः । चतून् यज्ञः । यज्ञं यजमानः । यजमानं पूजाः ।
तस्मात् प्रतिष्ठितो होतव्यः ॥ ८ ॥

वाजिनो यजति । अग्निर्वायुः सूर्यः । ते वै वाजिनः ।
तानेव तं तद्यजति । अथो खल्वाहुः । छन्दांसि वै वा-
जिन इति । तान्येव तद्यजति । चक्रक्षामे वा इन्द्रस्य हरी
सोमपानौ । तयोः परिधय आधानं । वाजिनं भाग-
धेयं ॥ ९ ॥

यदग्रहृत्य परिधीं जुहुयात् । अन्तराधानाभ्यां द्या
सम्प्रयच्छेत् । पृहृत्य परिधीं जुहोति । निराधानाभ्या-
मेव द्या सम्प्रयच्छति । बर्हिषि विषिञ्चन् वाजिनमान-
यति । पूजावै बर्हिः । रेतो वाजिनं । पूजास्वेव रेतो
दधाति । समुपहृत्य भक्षयन्ति । एतत्सोमपीथाह्येते ॥

अथो॑ आ॒त्मन्ने॒व रे॒तो॒दध॑ते । यज॑मानउ॒त्तमो॑भक्षयति ।
 प॒शवो॑वै वा॒जिनं॑ । यज॑मान॒एव प॒शून् प्र॑ति॒ष्ठाप॑यन्ति
 ॥ १० ॥

लो॒कोब॑हुरूपं भव॒त्याज्य॑भागौ प॒शव॑आज्यमव॒द्ये-
 दा॒हव॑नीयः पु॒त्यक् तस्मा॑त्प्रति॒ष्ठितो॑होत॒व्योभा॑ग॒धेय॑-
 मे॒ते च॒त्वारि॑ च ॥ अनु० ३ ॥

चतुर्थोऽनुवाकः ।

पू॒जाप॑तिः सवि॒ता भू॒त्वा पू॒जाअ॑सृजत । ताए॒नम॑-
 त्य॒मन्य॑न्त । ताअ॒स्माद॑पाक्रामन् । तावरु॑णोभू॒त्वा पू॒जा
 वरु॑णेनाग्राहयत् । ताः पू॒जावरु॑णगृही॒ताः । पू॒जाप॑तिं
 पुन॒रुपा॑धावन्नाथमिच्छ॒मानाः॑ । सए॒तान् पू॒जाप॑तिर्व-
 रुणप्र॒धासान॑पश्यत् । तां निर॑वपत् । तैर्वै स पू॒जावरु॑-
 णपा॒शाद॑मुच्चत् । यद्वरु॑णप्र॒धासानि॑रुध्यन्ते ॥ १ ॥

पू॒जाना॑मवरुणग्राहाय । तासां दक्षि॑णोबाहु॒न्या-
 क॒आसी॑त् । स॒व्यः प्र॑सृतः । सए॒तां द्वितीयां॑ दक्षि॒ण-
 तो वेदि॑मुद॒हन् । ततो॒वै स पू॒जानां॑ दक्षि॒णबा॒हुं प्रा॑-
 सा॒रय॑त् । यद्वितीयां॑ दक्षि॒णतो॒वेदि॑मुद्वन्ति । पू॒जा-
 ना॒मे॒व तद्यज॑मानोदक्षि॒णं बा॒हुं प्र॑सारयति । तस्मा॑-

चातुर्मास्ययाज्यमुषिँल्लोकउभया बाहुः । यज्ञाभिजि-
तः ह्यस्य । पृथमाचाद्वेदी असम्मिन्ने भवतः ॥ २ ॥

तस्मात्पृथमाचं व्यःसौ । उत्तरस्यां वेद्यामुत्तरवेदि-
मुपवपति । पशवोवाउत्तरवेदिः । पशूनेवावरुन्धे ।
अथो यज्ञपुरुषोनन्तरित्यै । एतद्वाह्मणान्येव पञ्च ह-
वीःषि । अथैषण्देन्द्राग्नोभवति । प्राणापानौ वाएतौ
देवानां । यदिन्द्राग्नी । यदैन्द्राग्नीभवति ॥ ३ ॥

प्राणापानावेवावरुन्धे । ओजोबलं वाएतौ देवानां ।
यदिन्द्राग्नी । यदैन्द्राग्नीभवति । ओजोबलमेवावरुन्धे ।
मारुत्यामिक्षा भवति । वारुण्यामिक्षा । मेषी च मेषश्च
भवतः । मिथुनाएव पुजा वरुणपाशान्मुञ्चति । लोम-
शौ भवतोमेध्यत्वाय ॥ ४ ॥

शमीपर्णान्युपवपति । घासमेवाभ्यामपि यच्छति ।
पुजापतिमन्नाद्यन्नोपानमत् । स एतेन शतेध्मेन हवि-
षान्नाद्यमवारुन्धे । यत्परः शतानि शमीपर्णानि भव-
न्ति । अन्नाद्यस्यावरुन्धे । सौम्यानि वै करीराणि । सौ-
म्या खलु वाआहुतिर्दिवोवृष्टिं च्यावयति । यत्करी-
राणि भवन्ति । सौम्यैवाहुत्या दिवोवृष्टिमवरुन्धे ॥
कायस्ककपालो भवति । पुजानां कन्त्वाय । पतिपू-

रु॒घं कर॑म॒पाचा॑णि भवन्ति । जा॒ता ए॒व पु॒जा वरु॑ण॒पा-
शा॒न्मुञ्च॑ति । एक॒मति॑रि॒क्तं । ज॒नि॒ष्यमा॑णा ए॒व पु॒जा वरु॑ण॒पा-
शा॒न्मुञ्च॑ति ॥ ५ ॥

नि॒रु॒प्यन्ते॑ भव॒तो भव॑ति मे॒ध्य॒त्वाय॑ रु॒न्धे षट् च॑ ॥
अनु० ४ ॥

पञ्चमोऽनुवाकः ।

उ॒त्त॒स्यां वे॒द्याम॒न्यानि॑ ह॒वीःषि॑ सादयति । दक्षि॒-
णायां॑ मा॒रुतीं॑ । अ॒प॒धुर॑मे॒वैनां॑ यु॒नक्ति॑ । अ॒थो ओज॑-
ए॒वासा॑म॒व॒हरति॑ । तस्मा॒द्ब्रह्म॑णश्च क्ष॒चाच्च॑ वि॒शोऽन्य॑तो-
ऽप॒कृमि॑णीः । मा॒रुत्या॑ पू॒र्व्या प्र॑चरति । अ॒न्त॒तमे॒वाव॑-
यजते । वा॒रु॒ण्योत्त॑रया । अ॒न्त॒त ए॒वं वरु॑ण॒मव॑यजते ।
यदे॒वाध्व॑र्युः क॒रोति॑ ॥ १ ॥

तत्प्र॒तिप्र॑स्था॒ता क॑रोति । तस्मा॒द्यच्चे॒यान् क॑रोति ।
तत्पापी॑यान् क॒रोति॑ । प॒त्नीं वा॑चयति । मे॒ध्यामे॒वैनां॑
क॒रोति॑ । अ॒थो तप॑ए॒वैना॒मुप॑ च नयति । यज्ज॒ारः स॑-
न्त॒न्न प्र॑ब्रूयात् । पि॒यं ज्ञाति॑रु॒न्ध्यात् । अ॒सौ मे॑ जा॒र-
इति॑ नि॒दि॒शेत् । नि॒दि॒श्यैवैनं॑ वरु॒णपा॑शेन ग्राहयति
॥ २ ॥

प्र॒घा॒स्यान् ह॒वाम॑ह॒इति॑ प॒त्नीमु॑दानयति । अ॒हूतै॑-

वैनां । यत्पत्नीं पुरोनुवाक्यामनुब्रूयात् । निर्व्वीर्य्यो
यजमानः स्यात् । यजमानोऽन्वाह । आत्मन्नेव वीर्य्यन्धत्ते ।
उभौ याज्याः सवीर्य्यत्वाय । यद्गामे यदरण्यइत्याह ।
यथोदितमेव वरुणमवयजते । यजमानदेवत्यो वा आ-
हवनीयः ॥ ३ ॥

भ्रातृव्यदेवत्योदक्षिणः । यदाहवनीये जुहुयात् ।
यजमानं वरुणपाशेन ग्राहयेत् । दक्षिणेऽग्नौ जुहोति ।
भ्रातृव्यमेव वरुणपाशेन ग्राहयति । शूर्पेण जुहोति ।
शीर्षतएव वरुणमवयजते । पुत्यङ्गिष्ठञ्जुहोति ॥ ४ ॥*

पुत्यङ्गेव वरुणपाशान्निर्मुच्यते । अक्नुन् कर्म कर्मकृत-
इत्याह । देवानृणं निरवदाय । अनृणा गृहानुपप्रैती-
ति वावैतदाह । वरुणगृहीतं वा एतद्यज्ञस्य । यद्यजुषा
गृहीतस्यातिरिच्यते । तुषाश्च निष्कासश्च । तुषैश्च नि-
ष्कासेन चावभृथमवैति । वरुणगृहीतेनैव वरुणमवय-
जते । अपोऽवभृथमवैति ॥ ५ ॥

अप्सु वै वरुणः । साक्षादेव वरुणमवयजते । प्रति-
युतो वरुणस्य पाशइत्याह । वरुणपाशादेव निर्मुच्यते ।
अप्रतीक्षमायन्ति । वरुणस्यान्तर्हित्यै । रथोऽस्येधिषी-

* यदपावधमेव दण्डपातधमेण वा कण्डिकैषाठपदाजाता ॥

महीत्याह । समिधैवाग्निं नमस्यन्तउपायन्ति । तेजो-
ऽसि तेजोमयि धेहीत्याह । तेजएवात्मन्धत्ते ॥ ६ ॥

करोति ग्राहयत्याहवनीयस्तिष्ठञ्जुहोत्यपोऽवभृथ-
मवैति धत्ते ॥ अनु० ५ ॥

षष्ठोऽनुवाकः ।

देवासुराः संयत्ताआसन् । सोऽग्निरब्रवीत् । ममेय-
मनीकवतो तनूः । तां प्रीणीत । अथासुरानभिभविष्य-
थेति । ते देवाअग्नयेऽनीकवते पुरोडाशमष्टाकपालं
निरवपन् । सोऽग्निरनीकवान्त्वेन भागधेयेन पीतः ।
चतुर्धानीकान्यजनयत । ततोदेवाअभवन् । परासु-
राः ॥ १ ॥

यदग्नयेऽनीकवते पुरोडाशमष्टाकपालं निर्वपति ।
अग्निमेवानीकवन्त्स्वेन भागधेयेन प्रीणाति । सोऽ-
ग्निरनीकवान्त्वेन भागधेयेन पीतः । चतुर्धानीकानि
जनयते । असौ वाआदित्योऽग्निरनीकवान् । तस्य र-
श्मयोऽनीकानि । साकः सूर्येणोद्यता निर्वपति । सा-
क्षादेवास्माअनीकानि जनयति । ते सुराः पराजिता
यन्तः । द्यावापृथिवी उपाश्रयन् ॥ २ ॥

ते देवामरुद्गाः सान्तपनेभ्यश्चरुं निरवपन् । तान्
 द्यावापृथिवीभ्यामेवोभयतः समतपन् । यन्मरुद्गाः
 सान्तपनेभ्यश्चरुं निर्वपति । द्यावापृथिवीभ्यामेव तदु-
 भयतोयजमानो आतृव्यात् सन्तपति । मध्यन्दिने नि-
 र्वपति । तर्हि हितेऽक्षिणष्ठन्तपति । चरुर्भवति । सर्व्वत-
 र्व्वैनान्तसन्तपति । ते देवाः श्वेविजयिनः सन्तः । सर्व्वी-
 सां दग्धे गृहमेधीयं चरुं निरवपन् ॥ ३ ॥

आशिताएवाद्योपवसाम । कस्य वाहेदं । कस्य वाश्वा
 भवितेति । स श्रुतोऽभवत् । तस्याहुतस्य नाश्रन् । न
 हि देवाअहुतस्याश्रन्ति । तेऽब्रुवन् । कस्माद्भूमं ह्येषा-
 मइति । मरुद्गो गृहमेधिभ्य इत्यब्रुवन् । तं मरुद्गो गृह-
 मेधिभ्योऽजुहवुः ॥ ४ ॥

ततो देवा अभवन् । परासुराः । यस्यैवं विदुषो म-
 रुद्गो गृहमेधिभ्यो गृहे जुह्वति । भवत्यात्मना । परास्य
 आतृव्यो भवति । यद्वै यज्ञस्य पाकचा क्रियते । पशव्य-
 न्तत् । पाकचा वारतत्क्रियते । यन्नेध्मा बर्हिर्भवति ।
 न सामिधेनी रन्वाह ॥ ५ ॥

न प्रयाजा इज्यन्ते । नानूयाजाः । य एवं वेद । पशु-
 सान् भवति । आज्यभागौ यजति । यज्ञस्यैव चक्षुषी

नान्तरेति । मरुतो गृहमेधिनो यजति । भागधेयेनैवै-
नान्तसमर्धयति । अग्निः स्विष्टकृतं यजति प्रतिष्ठित्यै ।
इडान्तो भवति ॥ पशवो वा इडा । पशुष्वेवोपरिष्ठात्
प्रतिष्ठति ॥ ६ ॥

असुरा अश्रयन् गृहमेधीयं चरुं निरवपन्न जुहवुर-
न्वाहेडान्तो भवति इव च ॥ अनु० ६ ॥

मन्त्रमोऽनुवाकः ।

यत्पत्नी गृहमेधीयस्याश्नीयात् । गृहमेध्येव स्यात् ।
वि त्वस्य यज्ञश्च दध्येत । यन्नाश्नीयात् । अगृहमेधी स्यात् ।
नास्य यज्ञो व्यूध्येत । प्रतिवेशं पचेयुः । तस्याश्नीयात् ।
गृहमेध्येव भवति । नास्य यज्ञो व्यूध्यते ॥ १ ॥

ते देवा गृहमेधीयेनेष्ट्वा । आशिता अभवन् । आज्ञ-
ताभ्यञ्जत । अनुवत्सान् वासयन् । तेभ्योऽसुराः क्षुधं
प्राहिण्वन् । सा देवेषु लोकमवित्त्वा । असुरान् पुन-
रगच्छन् । गृहमेधीयेनेष्ट्वा । आशिता भवन्ति । आज्ञ-
तेभ्यञ्जते ॥ २ ॥

अनुवत्सान् वासयन्ति । धातुव्यायैव तद्यजमानः
क्षुधं प्राहिणोति । ते देवा गृहमेधीयेनेष्ट्वा । इन्द्राय
निष्कासं न्यदधुः । अस्मानेव श्व इन्द्रो निहितभाग उपा-

वर्त्तितेति । तानिन्द्रोनिहितभागउपावर्त्तत । गृहमेधी-
येनेष्टा । इन्द्राय निष्कासं निदध्यात् । इन्द्रएवैनं नि-
हितभागउपावर्त्तते । गार्हपत्ये जुहोति ॥ ३ ॥

भागधेयेनैवैनं समर्धयति । ऋषभमाह्वयति । वष-
ट्कारएवास्य सः । अथैा इन्द्रियमेव तद्दीप्यं यजमानो
भ्रातृव्यस्य दृक्ते । इन्द्रोवृचं हत्वा । परां परावतम-
गच्छत् । अपाराधमिति मन्यमानः । सोऽब्रवीत् । कइदं
वेदिष्यतीति । तैऽब्रुवन् मरुतोवरं दृणामहै ॥ ४ ॥

अथ वयं वेदाम । अस्मभ्यमेव प्रथमं हविर्निरूप्या-
ताइति । तएनमथ्यक्रीडन् । तत्क्रीडिनां क्रीडित्वं । य-
न्मरुद्भिः क्रीडिभ्यः प्रथमं हविर्निरूप्यते विजित्यै ।
साकं सूर्येणोद्यता निर्वपति । एतस्मिन् वै लोकइ-
न्द्रोवृचमहन्त्समृध्यै । एतद्वाह्मणान्येव पञ्च हवीं-
पि । एतद्वाह्मणरेन्द्राग्रः । अथैष रेन्द्रश्चरुर्भवति ॥
उद्धारं वा एतमिन्द्र उदहरत । वृचं हत्वा । अन्यासु
देवतास्वधि । यदेष रेन्द्रश्चरुर्भवति । उद्धारमेव तं य-
जमान उद्धारते । अन्यासु पूजास्वधि । वैश्वकर्म्मण एक-
कपालोभवति । विश्वान्येव तेन कर्माणि यजमानोऽव-
रुन्धे ॥ ५ ॥

च॒ध्य॒तेऽभ्य॒ञ्ज॒ते जु॒होति॑ वृ॒णाम॒है भव॑त्य॒ष्टौ च ॥

अनु० ७ ॥

अष्टमोऽनुवाकः ।

वै॒श्व॒दे॒वेन॑ वै पु॒जाप॑तिः पु॒जाअ॑सृजत । ताव॑रु॒णप्र॑-
घा॒सैर्व॑रु॒णपा॑शाद॒मुच्च॑त् । सा॒कमे॒धैः प्र॒त्य॒स्थाप॑यत् ।
त्य॒म्बकै॑रु॒द्रं नि॒रवा॑दयत् । पि॒तृय॒ज्ञेन॑ सु॒वर्गं॑ लो॒कम॑-
गम॑यत् । यद्वै॒श्व॒दे॒वेन॑ यज॑ते । पु॒जाए॒व तद्य॑ज॒मानः॑ सृ-
ज॑ते । ताव॑रु॒णप्र॑घा॒सैर्व॑रु॒णपा॑शान् मु॒च्चति॑ । सा॒कमे॒धैः
प्रति॑ष्ठापयति । त्य॒म्बकै॑रु॒द्रं नि॒रव॑दयते ॥ १ ॥

पि॒तृय॒ज्ञेन॑ सु॒वर्गं॑ लो॒कं ग॑मयति । दक्षि॒णतः॑ प्रा॒ची-
ना॒वीती॑ निर्व॑पति । दक्षि॒णावृ॑द्धि पि॒तृणां॑ । अ॒ना॒हत्य॑
तत् । उ॒त्तर॑तए॒वोप॑वीय निर्व॑पेत् । उ॒भये॑ हि दे॒वाश्च॑
पि॒तर॑श्चे॒ज्यन्ते॑ । अथो॒ यदे॒व दक्षि॑णार्धेऽधि॒श्रय॑ति । तेन॑
दक्षि॒णावृ॑त् । सोमा॒य पि॒तृम॑ते॒ पुरो॑डाशः षट्क॑पालं
निर्व॑पति । सं॒वत्स॑रोवै सोमः पि॒तृमा॑न् ॥ २ ॥

सं॒वत्स॑रमे॒व प्री॑णाति । पि॒तृभ्यो॑ ब॒र्हिष॑ज्ञो॒धानाः॑ ।
मा॒सावै॑ पि॒तरो॑ ब॒र्हिष॑दः । मा॒साने॒व प्री॑णाति । य-
स्मिन् वाच॑तौ पु॒रुषः॑ पु॒मीय॑ते । सोऽस्यामु॑ष्मि॒ल्लोके॑

भवति । ब॒हुरू॒पाधा॒नाभ॑वन्ति । अ॒हो॒रा॒चा॒णाम॑भि॒जित्यै॑ । पि॒तृभ्योऽग्नि॑घ्रा॒त्तेभ्यो॑म॒न्यं । अ॒र्द्धमा॒सावै॑ पि॒त॒रोऽग्नि॑घ्रा॒त्ताः ॥ ३ ॥

अ॒र्द्धमा॒साने॒व प्री॑णाति । अ॒भिवा॒न्यायै॑ दु॒ग्धे भ॑व॒ति । सा हि॑ पि॒तृदे॒वत्यं॑ दु॒हे । यत्पू॒र्णं । तन्म॑नु॒ष्याणां॑ । उ॒प॒र्य॒ङ्गादे॒वानां॑ । अ॒र्द्धः पि॒तृणां॑ । अ॒र्द्धउ॒प॒मन्य॑ति । अ॒र्द्धो॒हि पि॒तृणां॑ । ए॒क॒यो॒प॒मन्य॑ति ॥ ४ ॥

एका हि पि॒तृणां॑ । द॒क्षि॒णो॒प॒मन्य॑ति । द॒क्षि॒णावृ॒द्धि॑ पि॒तृणां॑ । अ॒नार॒भ्यो॒प॒मन्य॑ति । तद्वि पि॒तृन् ग॑च्छति । इ॒मां दि॒शं वेदि॑मु॒डन्ति॑ । उ॒भये॑ हि दे॒वाश्च पि॒तर॑श्चे॒ज्यन्ते॑ । चतु॑र्भक्तिर्भवति । स॒र्व्वा॒ह्यनु॑दि॒शः पि॒तरः॑ । अ॒खा॒ता भ॑वति ॥ ५ ॥

खा॒ता हि दे॒वानां॑ । म॒ध्यतो॑ऽग्नि॒राधी॑यते । अ॒न्ततो॑ हि दे॒वाना॑माधीयते । वर्षी॑यानि॒धम॑द्भ्रा॒ज्जव॑ति व्या॒वृ॒त्यै । परि॑श्रयति । अ॒न्तर्हि॑तो॒हि पि॒तृलो॒कोम॑नु॒ष्य॒लो॒कात् । यत् प॑रुषि दि॒नं । तद्दे॒वानां॑ । यद॒न्तरा॑ । तन्म॑नु॒ष्याणां॑ ॥ ६ ॥

यत्स॑मूलं । तत्पि॒तृणां॑ । स॒मूलं ब॑र्हिर्भवति व्या॒वृ॒त्यै । द॒क्षि॒णा स्तृ॑णाति । द॒क्षि॒णावृ॒द्धि॑ पि॒तृणां॑ । चिःप॑र्येति ।

तृतीये वाइतो लोके पितरः । तानेव प्रीणाति । चिः-
पुनः पर्येति । षट्सम्पद्यन्ते ॥ ७ ॥

षड्वा ऋतवः । ऋतूनेव प्रीणाति । यत्प्रस्तरं यजुषा
गृह्णीयात् । प्रमायुको यजमानः स्यात् । यन्न गृह्णीयात् ।
अनायतनः स्यात् । तूष्णीमेव न्यस्येत् । न प्रमायुको
भवति । नानायतनः । यत्नीन् परिधीन् परिदध्यात्
॥ ८ ॥

मृत्युना यजमानं परिगृह्णीयात् । यन्न परिदध्यात् ।
रक्षांसि यज्ञः हन्युः । द्वौ परिधी परिदधाति । रक्ष-
सामपहत्यै । अथो मृत्योरेव यजमानमुत्सृजति । य-
त्नीणि चीणि हवीः ध्युदाहरैयुः । चयस्त्रयणषाः साकं
प्रमीयेरन् । एकैकमुदीचीनान्युदाहरन्ति । एकैकएवै-
षामन्वच्चः प्रमीयते ॥ कशिपु कशिपव्याय । उपवर्हणमु-
पवर्हण्याय । आज्ञनमाञ्जन्याय । अभ्यञ्जनमभ्यञ्जन्था-
य । यथाभागमेवैनान् प्रीणाति ॥ ९ ॥

निरवदयते पितृमानग्निष्वात्ता एकयोपमन्यत्यखाता
भवति मनुष्याणां पद्यन्ते परिदध्यान्मीयते पञ्च च ॥
अनु० ८ ॥

नवमोऽनुवाकः ।

अ॒ग्नये॑ दे॒वेभ्यः॑ पि॒तृभ्यः॑ समि॒ध्यमा॑ना॒यानु॑ब्रूहीत्या-
ह । उ॒भये॑ हि दे॒वाश्च पि॒तर॑श्चे॒ज्यन्ते॑ । एका॑मन्वाह ।
एका॑ हि पि॒तृणां॑ । चिरन्वाह । चि॒र्हि दे॒वानां॑ । आ॒घा-
रा॒वाधा॑रयति । य॒ज्ञप॑रुषो॒रन॑न्तरित्यै । ना॒र्षेयं॑ वृ॒णी-
ते । न हो॑तारं ॥ १ ॥

यदा॒र्षेयं॑ वृ॒णीते॑ । यद्वा॑तारं । पु॒मायु॑को॒यज॑मानः
स्यात् । पु॒मायु॑को॒होता॑ । तस्मा॑न् वृ॒णीते॑ । यज॑मानस्य
होतु॒र्गोपी॑थाय । अ॒पव॑र्हिषः प्रया॒जान् य॑जति । पु॒जावै
वर्हिः॑ । पु॒जाए॒व म॒ृत्यो॒रुत्सृ॑जति । आ॒ज्यभा॑गौ यज-
ति ॥ १ ॥

य॒ज्ञस्यै॒व चक्षु॑षी॒ नान्तर॑ेति । पु॒चीना॒वीती॑ सोमं
यजति । पि॒तृदे॒वत्या॑हि । ए॒षाहु॑तिः । प॒ञ्च॒कृत्वो॑ऽव॒द्यति॑ ।
प॒ञ्च ह्ये॒ता दे॒वताः॑ । द्वे पु॒रोऽनु॒वाक्ये॑ । या॒ज्यादे॒वता॑
वप॑ट्कारः । ता॒एव॑ प्रो॒णाति॑ । सन्त॑त॒मव॑द्यति ॥ ३ ॥

ऋ॒तूनां॑ सन्त॑त्यै । प्रै॒वैभ्यः॑ पू॒र्व्या पु॒रोऽनु॒वाक्य॑या-
ह । प्र॒णय॑ति द्वि॒तीय॑या । ग॒मय॑ति या॒ज्यया॑ । तृ॒तीये
वा॒इतो॑ लो॒के पि॒तरः॑ । अ॒ह॒रवै॑नां पू॒र्व्या पु॒रोऽनु॒वा-
क्य॑या॒त्यान॑यति । रा॒त्रियै॑ द्वि॒तीय॑या । ऐ॒वैना॑न् या-

ज्या गमयति । दक्षिणतोऽवदाय । उद्धृत्तिक्रामति
व्यावृत्यै ॥ ४ ॥

आस्वधेत्याश्रावयति । अस्तु स्वधेति प्रत्याश्रावयति ।
स्वधा नम इति वषट्करोति । स्वधाकारो हि पितॄणां ।
सोममग्रे यजति । सोमप्रयाजाहि पितरः । सोमं पि-
तृमन्तं यजति । संवत्सरोवै सोमः पितृमान् । संवत्स-
रमेव तद्यजति । पितॄन् बर्हिषदो यजति ॥ ५ ॥

ये वै यज्वानः । ते पितरो बर्हिषदः । तानेव तद्य-
जति । पितॄन्मिष्टात्तान्यजति । ये वा अयज्वानो गृह-
मेधिनः । ते पितरोऽग्निष्वात्ताः । तानेव तद्यजति । अग्निं
कव्यवाहनं यजति । यएव पितॄणामग्निः । तमेव तद्य-
जति ॥ ६ ॥

अथो यथाग्निः स्वष्टकृतं यजति । तादृगेव तत् ।
एतत्ते ततयेच त्वामन्विति तिसृषु सक्तीषु निदधाति ।
तस्मादातृतीयात् पुरुषान्नाम न गृह्णन्ति । एतावन्तो
हीज्यन्ते । अथ पितरो यथाभागं मन्दध्वमित्याह । ह्री-
काहि पितरः । उदञ्चो निष्क्रामन्ति । एषा वै मनुष्या-
णां दिक् । स्वामेव तद्दिशमनु निष्क्रामन्ति ॥ ७ ॥

आहवनीयमुपतिष्ठन्ते । न्येवास्मै तद्भुवते । यत्सत्या-

हवनीये । अथान्यत्र चरन्ति । आतमितोरुपतिष्ठन्ते ।
अग्निमेवोपदृष्टारं कृत्वा । पितृन्निरवदयन्ते । अन्तं
वाएते प्राणानां गच्छन्ति । यआतमितोरुपतिष्ठन्ते ।
सुसन्दृशं त्वावयमित्याह ॥ ८ ॥

प्राणो वै सुसन्दृक् । प्राणमेवात्मन्दधते । योजान्वि-
न्दते हरीइत्याह । प्राणमेव पुनरयुक्त । अक्षन्नमीम-
दन्त हीति गार्हपत्यमुपतिष्ठन्ते । अक्षन्नमीमदन्ताथ
त्वोपतिष्ठामहइति वावैतदाह । अमीमदन्त पितरः
सोम्याइत्यभिप्रपद्यन्ते । अमीमदन्त पितरोऽथ त्वाभि-
प्रपद्यामहइति वावैतदाह । अपः परिषिञ्चति । मा-
र्जयत्येवैनान् ॥ ९ ॥

अथो तर्पयत्येव । तृप्यति पूजया पशुभिः । यएवं
वेद । अपबर्हिषावनूयाजौ यजति । पूजावै बर्हिः । पू-
जाएवमृत्योरुत्सृजति । चतुरः प्रयाजान् यजति । द्वाव-
नूयाजौ । षट्सम्पद्यते । षड्वा ऋतवः ॥ ऋतूनेव प्रीणा-
ति । न पत्यन्वास्ते । न संयाजयन्ति । यत्पत्यन्वासीत् ।
यत्संयाजयेयुः । प्रमायुका स्यात् । तस्मान्नान्वास्ते । न
संयाजयन्ति । पत्नियै गोपीथाय ॥ १० ॥

होतारमाज्यभागौ यजति सन्ततमवदति व्यावृत्यै

बर्हिषदोयजति तमेव तद्यजत्यनुनिष्क्रामन्त्याहैनानु-
तवोनव च ॥ अनु० ६ ॥

दशमोऽनुवाकः ।

पुतिपूरुषमेककपालान्निर्वपति। जाताएव पूजा रुद्रा-
न्निरवदयते । एकमतिरिक्तं । जनिष्यमाणा एव पूजा
रुद्रान्निरवदयते । एककपालाभवन्ति । एकधैव रुद्र-
न्निरवदयते । नाभिधारयति । यदभिधारयेत् । अन्त-
रवचारिणः रुद्रं कुर्यात् । एकोल्लुके नयन्ति ॥ १ ॥

तद्धि रुद्रस्य भागधेयं । इमां दिशं यन्ति । एषा वै
रुद्रस्य दिक् । स्वायामेव दिशि रुद्रन्निरवदयते । रुद्रो
वाअपशुकायाआहुत्यै नातिष्ठत । असौ ते पशुरिति
निर्दिशेद्यं द्विष्यात् । यमेव द्वेष्टि । तमस्मै पशुन्निर्दिश-
ति । यदि न द्विष्यात् । आखुस्ते पशुरिति ब्रूयात् ॥ २ ॥

न गाम्यान् पशून् हिनस्ति । नारण्यान् चतुष्पथे
जुहोति । एष वाअमीनां पञ्चशेनाम । अग्निवत्येव
जुहोति । मध्यमेन पर्शेन जुहोति । स्तुर्थेणा । अथो
खलु । अन्तमेनैव होतव्यं । अन्ततएव रुद्रन्निरवद-
यते ॥ ३ ॥

एष ते रुद्रभागः सह स्वस्वामिकयेत्याह । श्रद्धाअस्या-

म्विका स्वसा । तया वा॒एष हि॒नस्ति । यः हि॒नस्ति । त-
यै॒वैन॑ सह॒ शम॑यति । भे॒षजं॑ गव॒इत्या॑ह । याव॑न्त॒एव
गा॒म्याः प॒शवः॑ । तेभ्यो॑भे॒षजं॑ करोति । अ॒वा॒म्ब॒रु॒द्रम॑-
दि॒म॒हीत्या॑ह । आ॒शि॒षमे॒वैता॑माशास्ते ॥ ४ ॥

त्य॒म्बकं॑ यजाम॒इत्या॑ह । मृ॒त्योर्मु॑क्षीय॒मामृ॑ता॒दिति॑
वा॒वैत॑दाह । उ॒त्कि॑रन्ति । भ॒गस्य॑ ली॒प्सन्ते । मू॒ते कृ॑-
त्वा॒स॒जन्ति । यथा॑ ज॒नं य॑ते॒वसं॑ करोति । ता॒दृगे॒व तत् ।
एष॑ ते॒ रु॒द्रभा॑ग॒इत्या॑ह नि॒रव॑त्यै । अ॒प्र॒तीक्ष॑मा॒यन्ति ।
अ॒पः परि॑पि॒ञ्चति ॥ रु॒द्रस्या॒न्तर्हि॑त्यै । प्र॒वा॒एते॑ऽस्मा॒ल्लो॒-
का॒च॒च्य॑वन्ते । ये त्य॒म्बकै॑श्चरन्ति । आ॒दि॒त्यं च॒रुं पु॒नरे॑-
त्य॒ निर्व॑पति । इ॒यं वा॒अ॒दितिः॑ । अ॒स्यामे॒व प्र॑ति॒तिष्ठ॑-
न्ति ॥ ५ ॥

य॒न्ति ब्रू॒यान्नि॒रव॑दयते शास्ते सि॒ञ्चति॑ षट् च ॥
अ॒नु० १० ॥

अ॒नु॒म॒त्यै वै॒श्वदे॒वेन॑ ताः सृ॒ष्टास्त्रि॒वृत् पृ॒जाप॑तिः स-
वि॒तोत्त॑र॒स्यां दे॒वा॒सुराः सोऽग्नि॑र्म॒म * य॒त्प॒त्नी वै॒श्वदे॒वेन॑
ता व॑रुण॒प्र॒धासै॒र॒ग्नये॑ दे॒वेभ्यः॑ प्र॒तिपू॑रुषं द॒श ॥ १० ॥

अ॒नु॒म॒त्यै प्र॒थम॑जो॒व॒त्सो बहु॑रू॒पाहि॑ प॒शव॑स्त॒स्मात्

* सोऽग्निर्यत् पत्नीति का० पु० पाठः ।

प्रथमाचं यद्मयेऽनीकवतउद्धारं वा * अमये देवेभ्यः
प्रतिपूरुषं पञ्चसप्ततिः ॥ ७५ ॥ हरिः ओम् ॥

इति षष्ठोऽध्यायः ॥

हरिः ॐ ।

प्रथमाष्टके सप्तमाध्याये

प्रथमोऽनुवाकः ।

एतद्ब्राह्मणान्येव पञ्च हवीःषि । अथेन्द्राय शुना-
सीराय पुरोडाशं द्वादशकपालं निर्वपति । संवत्सरो
वाइन्द्रा शुनासीरः । संवत्सरेणैवास्मा अन्नमवरुन्धे । वा-
यव्यं पयोभवति । वायुर्वै वृष्ट्यै प्रदापयिता । सखास्मै
वृष्टिं प्रदापयति । सौर्य्यै एककपालो भवति । सूर्य्येण
वाअमुष्मिल्लोके वृष्टिर्धृता । सखास्मै वृष्टिं नियच्छ-
ति ॥ १ ॥

द्वादशगवःसीरं दक्षिणा संवृध्यै । देवासुराः संय-
त्ताआसन् । ते देवाअग्निमब्रुवन् । त्वया वीरेणासुरा-
नभिभवामेति । सोऽब्रवीत् । चेधाहमात्मानं विकरि-

प्यइति । स चेधात्मानं व्यकुरुत । अग्निं तृतीयं । रुद्रं
तृतीयं । वरुणं तृतीयं ॥ २ ॥

सोऽब्रवीत् । कइदं तुरीयमिति । अहमितीन्द्रोऽब्र-
वीत् । सन्तु सृजावहाइति । तौ समसृजेतां । सइन्द्र-
स्तुरीयमभवत् । यदिन्द्रस्तुरीयमभवत् । तदिन्द्रतुरी-
यस्येन्द्रतुरीयत्वं । ततोवै देवाव्यजयन्त । यदिन्द्रतुरीयं
निरुध्यते विजित्यै ॥ ३ ॥

वहिनीं धेनुर्दक्षिणा । यद्वहिनीं । तेनाग्नेयी । यज्ञैः ।
तेन रौद्री । यद्वेनुः । तेनैन्द्री । यत्स्त्री सती दान्ता । तेन
वारुणी समृध्यै । पूजापतिर्यज्ञमसृजत ॥ ४ ॥

तः सृष्टः रक्षास्यजिघासन् । स एताः पूजापति-
रात्मनो देवतानिरमिमीत । ताभिर्वै स दिग्भ्यो रक्षा-
सि प्राणुदत । यत्पञ्चावत्तीयं जुहोति । दिग्भ्यस्तद्यज-
मानोरक्षासि प्राणुदते । समूढः रक्षः सन्दग्धः रक्ष-
इत्याह । रक्षास्येव सन्दहति । अग्नये रक्षोग्ने स्वाहे-
त्याह । देवताभ्यस्त्व विजिग्यानाभ्यो भागधेयं करोति ।
पृष्टिवाहीरथोदक्षिणा समृध्यै ॥ ५ ॥

इन्द्रोवृत्रं हत्वा । असुरान् पराभाव्य । नमुचिमासुरं
नालभत । तः शच्यायुक्त्वा । तौ समलभेतां । सोऽस्मा-

द॒भि॒शु॒न॒त॒रोऽ॒भवत् । सौ॒ऽब्र॒वीत् । स॒न्धाः स॒न्द्धा॒व॒है ।
अथ॒ त्वावः॑ स॒क्ष्यामि॑ । न मा॒ शुष्को॑ण॒ नाद्रो॑ण॒ हनः॑ ॥ ६ ॥

न दि॒वा न न॒क्त॒मिति॑ । स॒एत॒म॒पां फे॒न॒म॒सि॒ञ्चत् । न
वा॒एष शुष्को॑ना॒द्रो॒व्यु॒ष्टासीत् । अ॒नु॒दि॒तः सूर्यः॑ । न
वा॒एत॒दि॒वा । न न॒क्तं । त॒स्यै॒तस्मिँ॑लो॒के । अ॒पां फे॒ने॒न शि॒-
र॒उ॒द॒वर्त्त॑यत् । तदे॒न॒म॒न्य॒वर्त्त॑त । मि॒च॒द्भु॒गिति॑ ॥ ७ ॥

स॒एता॒न॒पा॒मा॒र्गान॑ज॒नय॑त् । ता॒न॒जु॒होत् । तै॒र्वै
स र॒क्षाः॒स्य॒पा॒हन्* । यद॒पा॒मा॒र्ग॒हो॒मो॒भ॒व॒ति । र॒क्ष-
सा॒म॒प॒ह॒त्यै । ए॒को॒ल॒भु॒के॒न य॑न्ति । त॒द्वि र॒क्ष॒सां भा॒ग-
धे॒यं । इ॒मां दि॒शं य॑न्ति । ए॒षा वै र॒क्ष॒सां दि॒क् । स्वा॒या-
म॒व दि॒शि र॒क्षाः॒सि ह॑न्ति ॥ ८ ॥

स्व॒क॒त॒इ॒रि॒णे जु॑होति प्र॒द॒रे वा । ए॒त॒द्वै र॒क्ष॒सा॒मा-
य॑त॒नं । स्व॒वा॒य॒त॒ने र॒क्षाः॒सि ह॑न्ति । प॒र्ष॒म॒र्ये॒न सु॒वे॒ण
जु॑होति । ब्र॒ह्म॒ वै प॒र्षः । ब्र॒ह्म॒णै॒व र॒क्षाः॒सि ह॑न्ति । दे॒-
व॒स्य॒ त्वा स॒वि॒तुः प्र॑स॒व॒इ॒त्या॒ह । स॒वि॒तृ॒प्र॒सू॒त॒ए॒व र॒क्षाः॒-
सि ह॑न्ति । इ॒तः र॒क्षो॒व॒धि॒ष्मं र॒क्ष॒इ॒त्या॒ह । र॒क्ष॒साः॒-
स्तृ॒त्यै ॥ यद॒स्ते तद॑क्षि॒णा नि॒र॒व॒त्यै । अ॒प्र॒ती॒क्ष॒मा॒य॑न्ति ।
र॒क्ष॒सा॒म॒न्त॒र्हि॒त्यै ॥ ९ ॥

यच्छति वरुणं तृतीयं विजित्या असृजत समृध्यै ह-
नामिच हुगिति हन्ति स्तृत्यै चीणि च ॥ अनु० १ ॥

द्वितीयोऽनुवाकः ।

धात्रे पुरोडाशं द्वादशकपालं निर्वपति । संवत्सरो वै
धाता । संवत्सरेणैवास्मै पूजाः प्रजनयति । अन्वेवास्मा-
अनुमतिर्मन्यते । रात राका । प्र सिनीवाली जनयति ।
पूजास्वेव प्रजातासु कुक्षा वाचं दधाति । मिथुनौ गावौ
दक्षिणा समृध्यै । आग्नावैष्णवमेकादशकपालं निर्व-
पति । ऐन्द्रावैष्णवमेकादशकपालं ॥ १ ॥

वैष्णवं चिकपालं । वीर्यं वाअग्निः । वीर्यमिन्द्रः ।
वीर्यं विष्णुः । पूजाएव प्रजातावीर्यं प्रतिष्ठापयति ।
तस्मात्पूजा वीर्यावतीः । वामनकृष्णभावही दक्षिणा ।
यद्वही । तेनाग्नेयः । यहपभः ॥ २ ॥

तेनैन्द्रः । यद्वामनः । तेन वैष्णवः समृध्यै । अग्नीषो-
मीयमेकादशकपालं निर्वपति । इन्द्रासोमीयमेकाद-
शकपालं । सौम्यं चरुं । सोमो वै रेतोधाः । अग्निः पू-
जानां प्रजनयिता । वृद्धानामिन्द्रः प्रदापयिता । सोम-
एवास्मै रेतोदधाति ॥ ३ ॥

अग्निः पूजां प्रजनयति । वृद्धामिन्द्रः प्रयच्छति । बहुर्दक्षिणा समृद्धौ । सोमापौषां चरुं निर्वपति । ऐन्द्रापौषां चरुं । सोमो वै रेतोधाः । पूषा पशूनां प्रजनयिता । वृद्धानामिन्द्रः प्रजापयिता । सोमएवास्मै रेतो दधाति । पूषा पशून् प्रजनयति ॥ ४ ॥

वृद्धानिन्द्रः प्रयच्छति । पौषाश्चरुर्भवति । इयं वै पूषा । अस्यामेव प्रतितिष्ठति । श्यामोदक्षिणा समृद्धौ । बहु वै पुरुषोमेध्यमुपगच्छति । वैश्वानरं द्वादशकपालं निर्वपति । संवत्सरोवाअग्निर्वैश्वानरः । संवत्सरेणैवैनं स्वदयति । हिरण्यं दक्षिणा ॥ ५ ॥

पवित्रं वै हिरण्यं । पुनात्येवैनं । बहु वै राजन्याऽनृतं करोति । उपजाम्यै हरते । जिनाति ब्राह्मणं । वदत्यनृतं । अनृते खलु वै क्रियमाणे वरुणो गृह्णाति । वारुणं यवमयं चरुं निर्व्वपति । वरुणपाशादेवैनं मुञ्चति । अश्वोदक्षिणा ॥ वारुणो हि देवतयाश्वः समृद्धौ ॥ ६ ॥

ऐन्द्रापौषावमेकादशकपालं यद्वेषभो दधाति पूषा पशून् प्रजनयति हिरण्यं दक्षिणा दक्षिणैकञ्च ॥ अनु० २ ॥

हृतीयोऽनुवाकः ।

रत्निनामेतानि हृवींषि भवन्ति । एते वै राष्ट्रस्य
प्रदातारः । एते पादातारः । यएव राष्ट्रस्य प्रदातारः ।
ये पादातारः । तएवास्मै राष्ट्रं प्रयच्छन्ति । राष्ट्रमेव भ-
वति । यत्समाहृत्य निर्वपेत् । अरत्निनः स्युः । यया-
यथं निर्वपति रत्नित्वाय ॥ १ ॥

यत्सद्योनिर्वपेत् । यावतीमेकेन हविषाशिषमव-
रुन्धे । तावतीमवरुन्धीत । अन्वहं निर्वपति । भूयसी-
मेवाशिषमवरुन्धे । भूयसोयज्ञकृतूनुपैति । बार्हस्पत्यं
चरुं निर्वपति बृहन्नो गृहे । मुखतएवास्मै ब्रह्म सःश्य-
ति । अथो ब्रह्मन्नेव क्षत्रमन्वारंभयति । शितिपृष्ठो
दक्षिणा समृध्यै ॥ २ ॥

ऐन्द्रमेकादशकपालः राजन्यस्य गृहे । इन्द्रियमे-
वावरुन्धे । ऋषभोदक्षिणा समृध्यै । आदित्यं चरुं म-
हिष्यै गृहे । इयं वाअदितिः । अस्यामेव प्रतितिष्ठति ।
धेनुर्दक्षिणा समृध्यै । भगाय चरुं वावातायै गृहे । भ-
गमेवास्मिन्दधाति । विचित्तगर्भा पृष्टौही दक्षिणा स-
मृध्यै ॥ ३ ॥

नैर्ऋतं चरुं परिवृत्तयै गृहे कृष्णानां ब्रीहीणां नख-

निर्भिन्नं । पा॒प्मान॑मे॒व निर्वृ॑तिं नि॒रव॑दयते । कृ॒ष्णा-
कू॒टा दक्षि॑णा स॒मृ॒ध्यै । आ॒ग्नेय॑म॒ष्टाक॑पालः॒ सेना॑न्यो
गृ॒हे । सेना॑मे॒वास्य॒ सः॒श्यति॑ । हि॒रण्यं॑ दक्षि॒णा स॒मृ॒-
ध्यै । वा॒रुणं॑ द॒शक॑पालः॒ सूत॑स्य गृ॒हे । व॒रुण॑स॒वमे॒वा-
व॒रुन्धे॑ । म॒हानि॑र॒ष्टो दक्षि॑णा स॒मृ॒ध्यै । मा॒रुतः॑ स॒प्त-
क॑पालं ग्रा॒म॒ण्यो गृ॒हे ॥ ४ ॥

अ॒न्नं वै म॒रुतः॑ । अ॒न्नमे॒वाव॑रुन्धे । पृ॒श्निर्दक्षि॑णा स॒-
मृ॒ध्यै । सा॒वि॒त्रं द्वा॑द॒शक॑पालं क्ष॒तुर्गृ॒हे प्र॑सूत्यै । उ॒प-
ध्व॒स्तो दक्षि॑णा स॒मृ॒ध्यै । आ॒श्विनं॑ द्वि॒क॑पालः॒ सङ्ग॑ही-
तुर्गृ॒हे । अ॒श्विनो॑ वै दे॒वानां॑ भि॒षजौ॑ । ता॒भ्यामे॒वास्मै॑
भे॒षजं॑ करोति । स॒वा॒त्यौ दक्षि॑णा स॒मृ॒ध्यै । पौ॒ष्णं च॒रुं
भा॒गदु॑घस्य गृ॒हे ॥ ५ ॥

अ॒न्नं वै पू॒षा । अ॒न्नमे॒वाव॑रुन्धे । श्या॒मो दक्षि॑णा
स॒मृ॒ध्यै । रौ॒द्रं गा॒वीधु॑कं च॒रुम॑क्षावापस्य गृ॒हे । अ॒न्त-
त॒एव॒ रु॒द्रं नि॑रव॑दयते । श॒बल॑उ॒द्वा॒रो दक्षि॑णा स॒मृ॒-
ध्यै । द्वा॑द॒शै॒तानि॑ ह॒वीः॒पि भ॑वन्ति । द्वा॑द॒श मा॑साः
सं॒वत्स॑रः । सं॒वत्स॑रेणै॒वास्मै॑ रा॒ष्ट्रम॑व॒रुन्धे॑ । रा॒ष्ट्रमे॒व भ॑-
वति ॥ ६ ॥

य॒न्न प्र॑तिनिर्व॒पेत् । र॒त्निन॑आशिषोऽव॒रुन्धी॑रन् ।

प्रतिनिर्वपति । इन्द्राय सुचाम्णे पुरोडाशमेकादशक-
पालं । इन्द्रायाः होमुचे । आशिषएवावरुन्धे । अयन्नो
राजा वृचहा राजा भूत्वा वृचं वध्यादित्याह । आ-
शिषमेवैतामाशास्ते । मैत्राबार्हस्पत्यं भवति । श्वेतायै
श्वेतवत्सायै दुग्धे ॥ ७ ॥

बार्हस्पत्ये मैत्रमपि दधाति । ब्रह्म चैवास्मै क्षत्रञ्च
समीचीं दधाति । अथो ब्रह्मन्नेव क्षत्रं प्रतिष्ठापयति ।
बार्हस्पत्येन पूर्वेण प्रचरति । मुखतएवास्मै ब्रह्म सङ्-
श्यति । अथो ब्रह्मन्नेव क्षत्रमन्वारम्भयति । स्वयं कृता
वेदिर्भवति । स्वयं दिनं बर्हिः । स्वयं कृतइध्मः । अन-
भिजितस्याभिजित्यै ॥ तस्माद्राज्ञामरण्यमभिजितं । सैव
श्वेता श्वेतवत्सा दक्षिणा समृध्यै ॥ ८ ॥

रत्नित्वाय समृध्यै पष्ठौही दक्षिणा समृध्यै ग्राम-
ण्योगृहे भागदुघस्य गृहे भवति दुग्धेऽभिजित्यै द्वे च ॥
अनु० ३ ॥

चतुर्थ्याऽनुवाकः ।

देवसुवामेतानि हवीःषि भवन्ति । एतावन्तौवै दे-
वानाः सवाः । तएवास्मै सवान् प्रयच्छन्ति । तएनः
सुवन्ते । अग्निरेवैनं गृहपतीनाः सुवते । सोमोवन-

स्यतीनां । रुद्रः पशूनां । बृहस्पतिर्वाचां । इन्द्रोऽज्येष्ठानां । मित्रः सत्यानां ॥ १ ॥

वरुणो धर्मपतीनां । एतदेव सर्व्वं भवति । सविता त्वा प्रसवानां सुवतामिति हस्तं गृह्णाति प्रसूत्यू । ये देवादेवसुवः स्येत्याह । यथा यजुरेवैतत् । महते क्षत्राय महत आधिपत्याय महते जानराज्यायेत्याह । आशिषमेवैतामाशास्ते । एष वैभरता राजा सोमोऽस्माकं ब्राह्मणानां राजेत्याह । तस्मात् सोमराजानो ब्राह्मणाः । प्रतित्यन्नाम राज्यमधायीत्याह ॥ २ ॥

राज्यमेवास्मिन् प्रतिदधाति । स्वान्तनुवं वरुणो अशिश्नेदित्याह । वरुणसवमेवावरुन्धे । शुचैर्मित्रस्य ब्रत्या अभूमेत्याह । शुचिमेवैनं ब्रतं करोति । अमन्महि महतश्चतस्य नामेत्याह । मनुतएवैनं । सर्व्वं ब्राता वरुणस्याभूवन्नित्याह । सर्व्वं ब्रातमेवैनं करोति । विमित्रावैररातिमतारीदित्याह ॥ ३ ॥

अरातिमेवैनं तारयति । असूषुदन्त यज्ञिया कृतेनेत्याह । स्वदयत्येवैनं । व्युचितो जरिमाणन्नानडित्याह । अयुरेवास्मिन्दधाति । द्वाभ्यां विमृष्टे । द्विपाद्यजमानः प्रतिष्ठित्यै । अग्नीषोमीयस्य चैकादशकपा-

तस्य देवसुवाञ्च हविषामग्नये स्विष्टकृते समवद्यति ।
देवताभिरेवैनमुभयतः परिगृह्णाति । विष्णुकृमा
क्रमते ॥ विष्णुरेव भूत्वेमाँल्लोकानभिजयति ॥ ४ ॥

सत्यानामधायीत्याहातारीदित्याह क्रमतएकञ्च ॥
अनु० ४ ॥

पञ्चमोऽनुवाकः ।

अथैतरस्येति जुहोति । आहुत्यैवैना निष्क्रीय गृह्णा-
ति । अथो हविष्कृतानामेवाभिष्टतानां गृह्णाति । वह-
न्तीनां गृह्णाति । एतावाअपाः राष्ट्रं । राष्ट्रमेवास्मै
गृह्णाति । अथो अग्र्यमेवैनमभिवहन्ति । अपां पतिर-
सीत्याह । मिथुनमेवाकः । वृषास्यर्मिरित्याह ॥ १ ॥

जर्मिमन्तमेवैनं करोति । वृषसेनोऽसीत्याह । से-
नामेवास्य सःश्यति । वृजक्षितस्येत्याह । एतावाअपां
विशः । विशमेवास्मै पर्युहति । मरुतामोजस्येत्याह ।
अन्नं वै मरुतः । अन्नमेवावरुन्धे । सूर्यवर्चसस्येत्याह
॥ २ ॥

राष्ट्रमेव वर्चस्व्यकः । सूर्यत्वचसस्येत्याह । सत्यं वा-
स्तव । यद्वर्षति । अन्तं यदा तपति वर्षति । सत्या-
नृतेस्वावरुन्धे । नैनः सत्यानृतेउदिते हिःस्तः ।

यए॒वं वे॒द । मां दा॒स्ये॒त्याह । रा॒ष्ट्रमे॒व ब्र॒ह्मव॑र्च॒स्य॒कः ॥ ३ ॥

वा॒शा॒स्ये॒त्याह । रा॒ष्ट्रमे॒व व॒श्य॒कः । श॒क्क॑री॒स्ये॒त्याह ।
प॒श॒वो॒वै श॒क्क॑रीः । प॒शू॒ने॒वाव॑रु॒न्धे । वि॒श्व॒भृ॒त॒स्ये॒त्याह ।
रा॒ष्ट्रमे॒व प॑य॒स्य॒कः । ज॒न॒भृ॒त॒स्ये॒त्याह । रा॒ष्ट्रमे॒वेन्द्रि॒या॒व्य॑कः ।
अ॒ग्ने॒स्तेज॑स्या॒स्ये॒त्याह ॥ ४ ॥

रा॒ष्ट्रमे॒व तेज॑स्य॒कः । अ॒पा॒मोष॑धी॒नाः र॒स॒स्ये॒त्याह ।
रा॒ष्ट्रमे॒व म॑ध॒व्य॒म॒कः । सा॒र॒स्व॒तं ग्र॑हं गृ॒ह्णा॒ति । ए॒षा
वा॒अ॒पां पृ॑ष्ठं । य॒त्स॒र॒स्व॒ती । पृ॑ष्ठ॒मे॒वैन॑ः स॒मा॒ना॒नां
क॑रोति । षोड॒श॒भिर्गृ॑ह्णाति । षोड॒श॒क॒लो॒वै पु॑रुषः । या॒वा॒ने॒व पु॑रुषः ॥ तस्मिन् वी॒र्य॑न्दधाति । षोड॒श॒भिर्जु॑हो॒ति
षोड॒श॒भिर्गृ॑ह्णाति । द्वाचि॑ः श॒त्स॒म्प॒द्य॒न्ते । द्वाचि॑ः श॒द॒क्ष॒रा॒नु॒ष्टु॒प् । वा॒ग॒नु॒ष्टु॒प् स॒र्व्वा॒णि छ॒न्दा॑ः॒सि । वा॒चै॒वैन॑ः
स॒र्वे॒भिश्छ॑न्दो॒भिर्भि॑षिञ्चति ॥ ५ ॥

ज॒र्मि॒रि॒त्याह॒ सूर्य॑व॒र्च॒स॒स्ये॒त्याह॒ ब्र॒ह्मव॑र्च॒स्य॒क॒स्तेज॑स्या॒स्ये॒त्याहै॒व पु॑रुषः षट् च ॥ अनु० ५ ॥

षष्ठोऽनुवाकः ।

दे॒वी॒रा॒पः स॒म॒धु॒म॒ती॒र्मधु॑मतीभिः सृ॒ज्य॒ध्व॒मि॒त्याह ।
ब्र॒ह्म॒णै॒वैन॑ाः सः सृ॒ज॒ति । अ॒ना॒धृ॒ष्टाः सी॒द॒ते॒त्याह ।

ब्राह्मणवैनाः सादयति । अन्तरा होतुश्च धिष्णि॑यं ब्राह्मणाच्छ॑सिनश्च सादयति । आग्ने॒योवै होता । ऐन्द्रो ब्राह्मणाच्छ॑सी । तेजसा चैवेन्द्रियेण॑ चोभयतोराराध्नं परिगृह्णाति । हिरण्ये॒नोत्पु॑नाति । आहु॒त्यै हि पवि॒चाभ्यामुत्पु॑नन्ति व्यावृ॒त्यै ॥ १ ॥

शत॒मानं॑ भवति । शतायुः पुरुषः शतेन्द्रि॒यः । आयु॑ष्येवेन्द्रिये प्रतितिष्ठति । अनिमृष्टमसीत्याह । अनिमृष्टं ह्येतत् । वाचोबन्धुरित्याह । वाचो ह्येष बन्धुः । तपोजाइत्याह । तपोजा ह्येतत् । सोमस्य दाचमसीत्याह ॥ २ ॥

सोमस्य ह्येतद्दाचं । शुक्रावः शुक्रणोत्पु॑नामीत्याह । शुक्राद्यापः । शुक्रं हिरण्यं । चन्द्राश्चन्द्रेणेत्याह । चन्द्राद्यापः । चन्द्रं हिरण्यं । अमृताश्चमृतेनेत्याह । अमृताद्यापः । अमृतं हिरण्यं ॥ ३ ॥

स्वाहा राजसूयायेत्याह । राजसूयाय ह्येता* उत्पु॑नाति । सध॒मादो॑ यु॒ग्मि नी॒रुर्ज॑स्ताइति वारुण्यर्चा गृह्णाति । वरुणसवमेवावरुन्धे । एकया गृह्णाति । एकधैव यजमाने वीर्य॑न्दधाति । क्षत्रस्योल्बमसि क्षत्रस्य यो-

* एना इति काशीखण्डमुक्तक पाठः ।

निर॒सोति॑ ता॒र्य्यञ्चो॒ष्णोष॑ञ्च प्रय॑च्छति सयोनि॒त्वाय॑ ।
एक॑शतेन दर्भपु॒ञ्जोलैः॑ प॒वयति॑ । श॒तायुर्वै॑ पुरुषः श॒त-
वीर्य्यः॑ । आ॒त्मैक॑शतः ॥ ४ ॥

यावा॑ने॒व पुरु॑षः । तस्मिन् वी॒र्य्ये॒न्दधा॑ति । द॒ध्याश॑-
यति । इन्द्रि॒यमे॒वावरु॑न्धे । उ॒दुम्बर॑माशयति । अ॒न्ना-
द्य॒स्यावरु॑ध्यै । श॒ष्पाण्या॑शयति । सु॒रावलि॑मे॒वैनं॑ करो-
ति । आ॒विद॑ए॒ता भ॑वन्ति । आ॒विद॑मे॒वैनं॑ गमयन्ति ॥ ५ ॥

अ॒ग्निरे॒वैनं॑ गा॒र्हप॑त्येनावति । इन्द्र॑ इन्द्रि॒येण॑ । पू॒षा
प॒शुभिः॑ । मि॒त्रावरु॑णौ प्रा॒णापा॑नाभ्यां । इन्द्रो॑ वृ॒चाय॑
वज्रमु॑दयच्छत् । स दि॒वस॑मलिखत् । सौ॒र्य्यम्णः॑ प॒न्याअ॑-
भवत् । स आ॒विन्ने॒ द्यावा॑पृथि॒वी धृत॑व्र॒तेइति॑ द्यावा-
पृथि॒वीउ॑पाधावत् । स आ॒भ्यामे॒व प्र॑सूत॒इन्द्रो॑ वृ॒चाय॑
वज्रं॑ प्रा॒हरत् । आ॒विन्ने॒ द्यावा॑पृथि॒वी धृत॑व्र॒तेइति॑ य-
दा॒ह ॥ ६ ॥

आ॒भ्यामे॒व प्र॑सू॒तोय॑ज॒मानो॒वज्रं॑ आ॒तृव्या॑य प्र॒ह-
रति॑ । आ॒विन्ना॑ दे॒व्यदि॑तिर्वि॒श्वरू॑पीत्या॒ह । इ॒यं वै दे॒-
व्यदि॑तिर्वि॒श्वरू॑पी । अ॒स्यामे॒व प्र॑ति॒तिष्ठ॑ति । आ॒विन्नो॑-
ऽयम॑सा॒वामु॑ध्याय॒णोऽस्यां॑ वि॒श्वस्मि॑ना॒द्भइत्या॑ह । वि॒श्वैवै॑-
न॒ रा॒ष्ट्रेण॑ सम॒ईय॑ति । म॒हते॑ क्ष॒चाय॑ म॒हत॑आधि॒प-

त्याय मह॒ते जान॑राज्यायेत्याह । आ॒शिष॑मेवैतामाशा॒-
स्ते । ए॒ष वो भर॑ता राजा सोमोऽस्माकं ब्राह्म॒णाना॑ः
राजेत्याह । तस्मात् सोम॑राजानो ब्राह्म॒णाः ॥ ७ ॥

इन्द्र॑स्य वज्रोऽसि॒ वार्च॑घ्नइति॒ धनुः॑ प्रयच्छति॒ विजि॑-
त्ये । श॒त्रु॒बाध॑नास्येतीषून् । श॒त्रू॒ने॒वास्य॑ बाधन्ते । पा॒त मा
पु॒त्यञ्च॑ पा॒त मा ति॒र्य्यञ्च॑म॒न्वञ्च॑ मा पा॒तेत्याह॑ । ति॒स्रो वै
श॒र॒व्याः । पु॒ती॒ची॒ ति॒र॒श्च॒नू॒ची॒ । ताभ्य॑ए॒वैनं॑ पान्ति ।
दि॒ग्भ्यो मा पा॑तेत्याह । दि॒ग्भ्य॑ए॒वैनं॑ पान्ति । वि॒श्वा-
भ्यो मा ना॒घ्राभ्यः॑ पा॒तेत्याह॑ ॥ अ॒परि॑मितादे॒वैनं॑ पान्ति ।
हि॒र॒ण्यव॑र्षीवुषसां विरो॒कइति॑ चि॒ष्टुभा॑ बा॒हू उ॒द्धृ॒ह्णा-
ति॑ । इ॒न्द्रि॒यं वै वी॒र्य्यं॑ चि॒ष्टुक् । इ॒न्द्रि॒यमे॒व वी॒र्य्यं॑मु॒परि॑-
ष्टा॒दात्म॑न्यत्ते ॥ ८ ॥

व्या॒वृ॒त्यै दा॒त्रम॑सीत्याहामृतः॒ हिर॑ण्यमेकशतो॒ग-
म॑यन्त्याह ब्राह्म॒णाना॑घ्राभ्यः पा॒तेत्याह॑ च॒त्वारि॑ च ॥
अनु० ६ ॥

सप्तमोऽनुवाकः ।

दि॒शो॒व्या॒स्थाप॑यति । दि॒शाम॑भिजित्यै । यद॑नु॒प्र॒का-
मे॒त् । अ॒भिदि॒शो॒जये॑त् । उ॒त्तुमा॑चेत् । मन॑सानु॒प्र॒का-

मति । अ॒भिदि॒शेज॑यति । नो॒न्माद्य॑ति । स॒मिध॒माति॒-
ष्ठे॒त्याह॑ । तेज॒एवाव॑रुन्धे ॥ १ ॥

उ॒ग्रा मा ति॒ष्ठे॒त्याह॑ । इ॒न्द्रि॒यमे॒वाव॑रुन्धे । वि॒राज॒-
मा ति॒ष्ठे॒त्याह॑ । अ॒न्नाद्य॑मे॒वाव॑रुन्धे । उदी॑ची मा ति॒ष्ठे॒-
त्याह॑ । प॒शूने॒वाव॑रुन्धे । ऊ॒र्द्धा मा ति॒ष्ठे॒त्याह॑ । सु॒वर्ग॑मे॒व
लो॒कम॑भिजयति । अ॒नूज्जि॑हीते । सु॒वर्ग॑स्य लो॒कस्य॑ स॒-
म॒ष्ट्यै ॥ २ ॥

मा॒रुत॑ए॒व भ॑वति । अ॒न्नं वै म॑रुतः । अ॒न्नमे॒वाव॑रुन्धे ।
एक॑विंश॒तिक॑पालो भवति । प्र॒ति॒ष्ठित्यै॑ । योऽर॑ण्येऽनु॒वा॒-
क्यो ग॒णः । तं म॑ध्यतउप॑दधाति । ग्रा॒म्यैरे॒व प॒शुभि॑रा॒-
र॒ण्यान् प॒शून् परि॑गृह्णाति । तस्मा॑न्ना॒म्यैः प॒शुभि॑रा॒र॒-
ण्याः प॒शवः॑ परि॑गृहीताः । पृथि॒वैर्व॒न्यः । अ॒भ्य॒षि॒च्यत॑
॥ ३ ॥

स रा॒ष्ट्र॒न्नाभ॑वत् । स॒ए॒तानि॑ पा॒र्थान्य॑पश्यत् । तान्य॑-
जुहोत् । तैव स रा॒ष्ट्रम॑भवत् । यत् पा॒र्थानि॑ जुहोति ।
रा॒ष्ट्रमे॒व भ॑वति । बा॒र्हस्प॑त्यं पू॒र्वेषा॑मुत्त॒मं भ॑वति । ऐ॒न्द्र॒-
मु॒त्तरे॑षां प्रथ॒मं । ब्र॒ह्म चै॒वास्मै॑ क्ष॒त्रञ्च॑ स॒मीची॑ दधा॒-
ति । अथो॑ ब्र॒ह्मन्ने॒व क्ष॒त्रं प्र॑तिष्ठापयति ॥ ४ ॥

षट्प॒रस्ता॑दभिषेकस्य जुहोति । षडु॒परि॑ष्टात् । दा॒-

दश॒ सप॑द्यन्ते । द्वाद॑श॒ मासाः॑ संवत्सरः । संवत्सरः॑ खलु
 वै दे॒वानां॑ पूः । दे॒वाना॑मे॒व पुरं॑ मध्यतोव्यवसर्पति ।
 तस्य॒ न कुतश्च॑ नोपाव्याधोभवति । भू॒ताना॑मे॒वैष्टीर्जु॑-
 होति । अ॒चात्र॑ वै मृत्युर्जायते । यत्र॑ यच्चै॒व मृत्यु॑र्जायते ॥
 तत॑ए॒वैन॑मवयजते । तस्मा॑द्राज॒सूर्ये॑ने॒जानः॑ सर्व्वमायु॑-
 रेति । सर्व्वे॒ ह्यस्य॑ मृत्यवो॒वेष्टाः॑ । तस्मा॑द्राज॒सूर्ये॑ने॒जा-
 नो॒नाभि॑चरित॒वै । प्र॒त्यगे॑नमभिचा॒रः स्तृ॑णुते ॥ ५ ॥

रुन्धे॒ सम॑ध्याअसिच्यत स्थापयति जायते पञ्च च ॥
 अनु० ७ ॥

अष्टमोऽनुवाकः ।

सोम॑स्य॒ त्विषि॑रसि॒ तवे॑व मे॒ त्विषि॑र्भूयादिति॒ शादू॑-
 लच॒र्मोप॑स्तृणाति । यै॒व सो॒मे त्वि॑षिः । या॒ शादू॑ले । ता-
 मे॒वावरु॑न्धे । मृत्यो॒र्वा॒णष॑ वर्णः । यच्छा॒दूलेः॑ । अ॒मृत॑-
 हिर॑ण्यं । अ॒मृत॑मसि॒ मृत्यो॑र्मा पा॒होति॑ हिर॑ण्यमुपा-
 स्यति । अ॒मृत॑मे॒व मृत्यो॑र॒न्तर्ध॑त्ते । श॒तमा॑नं भवति ॥ १ ॥

श॒तायुः॑ पु॒रुषः॑ श॒तेन्द्रि॑यः । आ॒युष्ये॒वेन्द्रि॑ये प्र॒तिति॑-
 षति । दि॒द्योन्मा॑ पा॒होत्यु॑परि॒ष्टाद॑धि॒ निद॑धाति । उ॒भ-
 यत॑ए॒वास्मै॑ श॒र्म द॑धाति । अ॒वेष्टा॑द॒न्दशू॒काइति॑ क्लीबः-

सीसेन विध्यति । द॒न्द॒शू॒का॒ने॒वाव॑यजते । तस्मात् क्ली॒वं
द॒न्द॒शू॒काद॑ः शू॒काः । निर॑स्तं नमु॒चेः शिर॑ इति लोहि-
ताय॒सन्निर॑स्यति । पा॒श्चान॑मे॒व नमु॑चिन्निरव॑दयते ।
प्रा॒णा॒आत्म॑नः पूर्वे॑ऽभिषि॒च्याइत्याहुः ॥ २ ॥

सोमो॒राजा॒ वरु॑णः । दे॒वा ध॑र्म्मसु॒वश्च॒ ये । ते ते॒ वाच॑ः
सुव॑न्तां ते ते प्रा॒णः सुव॑न्तामित्याह । प्रा॒णाने॒वात्म॑नः
पूर्वा॑नभिषि॒ञ्चति॑ । यद्रू॒यात् । अ॒ग्नेस्त्वा तेज॑सा॒भिषि॑-
ञ्चामी॒ति । तेज॑स्ये॒व स्यात् । दु॒श्च॒र्म्मा तु भ॑वेत् । सो-
मस्य॒ त्वा द्यु॒म्नेना॒भिषि॑ञ्चामीत्याह । सौ॒म्यो वै दे॒वत॑या
पु॒रुषः ॥ ३ ॥

स्वयै॒वैनं॑ दे॒वत॑याभिषि॒ञ्चति॑ । अ॒ग्नेस्तेज॑सेत्याह ।
तेज॑स्वास्मि॒न्दधा॑ति । सूर्य॑स्य॒ वर्च॑सेत्याह । वर्च॑स्वास्मि॒-
न्दधा॑ति । इन्द्र॑स्य॒ इन्द्रि॑ये॒णेत्याह॑ । इन्द्रि॑यमे॒वास्मि॒न्दधा॑-
ति । मि॒त्रावरु॑णयोर्वी॒र्ये॒णेत्याह॑ । वी॒र्यमे॒वास्मि॒न्दधा॑ति ।
म॒रुता॒मोज॑सेत्याह ॥ ४ ॥

ओज॑स्वास्मि॒न्दधा॑ति । क्ष॒त्राणां॑ क्ष॒त्रप॑तिरसीत्याह ।
क्ष॒त्राणामे॒वैनं॑ क्ष॒त्रप॑तिं करोति । अति॑दि॒वस्या॒हीत्या॑-
ह । अत्य॒न्यान्पा॒हीति॑ वावैतदाह । स॒माव॑ष्ट॒चन्न॑ध॒रा-
गुदी॑चीरित्याह । रा॒ष्ट्रमे॒वास्मि॒न्ध्रुव॑मकः । उ॒च्छे॑षे॒णेन॑

जुहोति । उच्छेषणभागोवै रुद्रः । भागधेयेनैव रुद्रन्नि-
रवदयते ॥ ५ ॥

उदङ्परेत्याग्राध्रे जुहोति । एषा वै रुद्रस्य दिक् । स्वा-
यामेव दिशि रुद्रन्निरवदयते । रुद्र यत्ते क्रयीपरं नामे-
त्याह । यद्वाअस्य क्रयीपरं नाम । तेन वाएष हिनस्ति ।
यः हिनस्ति । तेनैवैनः सह शमयति । तस्मै हुतमसि
यमेष्टमसीत्याह । यमा देवास्य मृत्युमवयजते ॥ ६ ॥

प्रजापते न त्वदेतान्यन्यदिति तस्यै गृहे जुहुयात् ।
यां कामयेत राष्ट्रमस्यै पूजा स्यादिति । राष्ट्रमेवास्यै
पूजा भवति । पर्षमयेनाध्वर्युरभिषिञ्चति । ब्रह्मवर्चस-
मेवास्मिन्त्विषिन्दधाति । औदुम्बरेण राजन्यः । ऊ-
र्जमेवास्मिन्नन्नाद्यं दधाति । आश्वत्येन वैश्यः । विशा-
मेवास्मिन् पुष्टिं दधाति । नैयग्रोधेन जन्यः ॥ मित्रा-
ण्येवास्मै कल्पयति । अथो प्रतिष्ठित्यै ॥ ७ ॥

भवत्याहुः पुरुषञ्जसेत्याह निरवदयते यजते
जन्यो हे च ॥ अनु० ८ ॥

नवमोऽनुवाकः ।

इन्द्रस्य वज्रोऽसि वार्चंघ्नइति रथमुपावहरति विजि-

त्यै । मि॒त्रावरु॑णयोस्त्वा प्र॒शास्त्रोः पु॒शिषा यु॒न॒ज्मीत्या॑ह ।
 ब्र॒ह्म॒णै॒वैनं॑ दे॒वता॑भ्यां यु॒नक्ति॑ । पु॒ष्टि॒वा॒हि॒नं यु॒नक्ति॑ ।
 पु॒ष्टि॒वा॒ही वै दे॒वर॒थः । दे॒वर॒थमे॒वास्मै॑ यु॒नक्ति॑ । चयोऽ॒-
 श्वाभ॑वन्ति । रथ॑श्चतुर्थः । द्वौ स॒व्येष्ठ॑सार॒थी । षट्स॒म्य॒-
 द्यन्ते ॥ १ ॥

ष॒ड्वा॒च्य॒तवः॑ । च॒तु॒भिरे॒वैनं॑ यु॒नक्ति॑ । वि॒ष्णुकृ॑मान्
 क्र॒मते॑ । वि॒ष्णुरे॒व भू॒त्वेमाँ॑ल्लो॒कान॒भिज॑यति । यः क्ष॒-
 चि॒यः प्र॑ति॒हितः । सोऽ॒न्वार॑भते । रा॒ष्ट्रमे॒व भ॑वति । त्रि॒-
 षुभा॒न्वार॑भते । इ॒न्द्रि॒यं वै त्रि॒ष्टुक् । इ॒न्द्रि॒यमे॒व यज॑-
 माने दधाति ॥ २ ॥

म॒रुतां॑ प्र॒सवे॒जेष॑मित्या॑ह । म॒रुद्भिरे॒व प्र॑सू॒तउज्ज॑-
 यति । आ॒सं म॒नइ॒त्याह॑ । यदै॒व म॒नसै॒सीत् । तदा॑पत् ।
 रा॒ज॒न्यं जि॑नाति । अ॒नाक्रा॑न्त॒एवा॑क्र॒मते॑ । वि॒वा॒एष
 इ॒न्द्रि॒येण॑ वी॒र्य्ये॑ण॒र्ध्यते॑ । योरा॒ज॒न्यं जि॑नाति । स॒म॒ह॒-
 मि॒न्द्रि॒येण॑ वी॒र्य्ये॑णेत्या॑ह ॥ ३ ॥

इ॒न्द्रि॒यमे॒व वी॒र्य्यमा॑त्म॒न्धत्ते॑ । प॒शूनां॑ म॒न्युर॑सि तवे॒व
 मे म॒न्युर्भू॑यादिति॒ वारा॑हीउ॒पान॑हावुपमु॒ञ्चते॑ । प॒शू॒-
 नां वा॒एष म॒न्युः । यद॑रा॒हः । तेनै॒व प॒शूनां॑ म॒न्युमा॑त्म॒-
 न्धत्ते॑ । अ॒भिवा॑इ॒यः सु॒षुवा॑णं का॒मय॑ते । तस्यै॒श्वरे॒न्द्रि॒यं

वीर्यमादातोः । वाराहीउपानहावुपमुच्चते । अस्या-
एवान्तर्धत्ते । इन्द्रियस्य वीर्यस्यानात्यै ॥ ४ ॥

नमोमाचे पृथिव्याइत्याहाहिः सायै । इयदस्यायु-
रस्यायुमे धेहीत्याह । आयुरेवात्मन्धत्ते । ऊर्गस्यूजं
मे धेहीत्याह । ऊर्गमेवात्मन्धत्ते । युङ्सि वर्चोऽसि वर्चा
मयि धेहीत्याह । वर्चमेवात्मन्धत्ते । एकधा ब्राह्मणउप-
हरति । एकधैव यजमानआयुरूजं वर्चादधाति । र-
थविमोचनीया जुहोति प्रतिष्ठित्यै ॥ ५ ॥

चयोऽश्वभवन्ति । रथश्चतुर्थः । तस्माच्चतुर्जुहोति ।
यदुभौ सहावतिष्ठेतां । समानं लोकमियतां । सह स-
ङ्गहीचा रथवाहने रथमादधाति । सुवर्गादेवैनं लो-
कादन्तर्दधाति । हंसः शुचिषदित्यादधाति । ब्रह्मणै-
वैनमुपावहरति । ब्रह्मणा दधाति ॥ अतिच्छन्दसा द-
धाति । अतिच्छन्दावै सर्वाणि छन्दांसि । सर्वेभि-
रेवैनं छन्दोभिरादधाति । वर्षा वाष्पा छन्दसां । यद-
तिच्छन्दाः । यदतिच्छन्दसा दधाति । वर्षेवैनं समा-
नानां करोति ॥ ६ ॥

पचन्ते दधाति वीर्येणेत्याहानात्यै प्रतिष्ठित्यै ब्रह्म-
णा दधाति सप्त च ॥ अनु० ८ ॥

मि॒त्रोऽसि॒ वरु॑णोऽसीत्याह । मै॒त्रं वा॒ञ्च॒हः । वा॒रु॒णी
रा॒त्रिः । अ॒हो॒रा॒त्राभ्या॒मेवैन॑मुपावहरति । मि॒त्रोऽसि॒
वरु॑णोऽसीत्याह । मै॒त्रोवै दक्षि॑णः । वा॒रु॒णः स॒व्यः । वै॒
श्व॒दे॒व्यामि॒क्ष्वा । स्वमे॒वैनौ भा॒ग॒धेय॑मुपावहरति । सम॒
हं वि॒श्वैर्दे॒वैरि॒त्याह ॥ १ ॥

वै॒श्व॒दे॒व्यो वै पु॒जाः । ता॒ण्वाद्याः कुरु॑ते । क्ष॒त्रस्य॒ ना॒
भि॒रसि॒ क्ष॒त्रस्य॒ योनि॑रसीत्य॒धीवा॒समा॑स्तृणाति स॒यो॒
नि॒त्वाय॑ । स्यो॒ना मासी॑द सु॒षदा॒ मासी॑देत्याह । य॒था
य॒जुरे॒वैतत् । मा त्वा हि॑ःसीन्मा मा हि॑ःसीदित्याहा
हि॑ःसायै । निष॑साद धृत॒व्रतो॑वरुणः य॒स्या स्वा॑साम्रा॒
ज्याय॑ सु॒क्रतु॑रित्याह । साम्रा॒ज्यमे॒वैनः॑ सु॒क्रतुं॑ करोति ।
ब्र॒ह्मा ३ त्वः॑ रा॒जन् बृ॒ह्मासि॑ स॒विता॑सि स॒त्यस॑व॒इ॒
त्याह । स॒विता॑रमे॒वैनः॑ स॒त्यस॑वं करोति ॥ २ ॥

ब्र॒ह्मा ३ त्वः॑ रा॒जन् बृ॒ह्मासीन्द्रो॑ऽसि स॒त्यौजा॑इत्याह ।
इन्द्र॑मे॒वैनः॑ स॒त्यौज॑सं करोति । ब्र॒ह्मा ३ त्वः॑ रा॒जन्
बृ॒ह्मासि॑ मि॒त्रोऽसि॒ सुशे॑वइत्याह । मि॒त्रमे॒वैनः॑ सु॒शेवं॑
करोति । ब्र॒ह्मा ३ त्वः॑ रा॒जन् बृ॒ह्मासि॑ वरु॑णोऽसि स॒त्य॒
ध॒र्मे॒त्याह । वरु॑णमे॒वैनः॑ स॒त्यध॑र्माणं करोति । स॒वि॒
ता॑सि स॒त्यस॑वइत्याह । गाय॒त्रीमे॒वैते॒नाभि॒व्या॑हरति ।

इन्द्रोऽसि सत्यौजा इत्याह । त्रिष्टुभमेवैतेनाभिव्याह-
रति ॥ ३ ॥

मित्रोऽसि सुशेव इत्याह । जगतीमेवैतेनाभिव्याह-
रति । सत्यमेता देवताः । सत्यमेतानि छन्दांसि । स-
त्यमेवावरुन्धे । वरुणोऽसि सत्यधर्मेत्याह । अनुष्टुभमेवै-
तेनाभिव्याहरति । सत्यानृते वा अनुष्टुप् । सत्यानृते
वरुणः । सत्यानृते एवावरुन्धे ॥ ४ ॥

नैनं सत्यानृते उदिते हिंस्तः । य एवं वेद । इन्द्रस्य
वज्रोऽसि वार्चं ह इति स्फ्यं प्रयच्छति । वज्रोवै स्फ्यः । व-
ज्रैर्गैवास्मा अवरपरं रन्धयति । एवं हि तच्छ्रेयः ।
यदस्मा एते रन्धेयुः । दिशोऽभ्ययं राजा भूदिति पञ्चा-
क्षान् प्रयच्छति । एतेवै सर्व्वेयाः । अपराजायिनमे-
वैनं करोति ॥ ५ ॥

ओदनमुद्भुवते । परमेष्ठी वा एषः । यदोदनः । पर-
मामेवैनं श्रियं गमयति । सुश्लोकांश्च सुमङ्गलांश्च स-
त्यराजाश्च नित्याह । आशिषमेवैतामाशास्ते । श्यौनः
श्येपमास्थापयते । वरुणपाशादेवैनं मुञ्चति । परः शतं
भवति । शतायुः पुरुषः शतेन्द्रियः ॥ आयुष्येवेन्द्रिये प्र-
तिष्ठति । मारुतस्य चैकविंशतिकपालस्य वैश्वदेव्यै

चामि॒क्षाया॒अ॒ग्नये॑ स्वि॒ष्ट॒कृते॑ स॒मव॑द्यति । दे॒वता॑भिरे॒वै-
न॒मुभ॑यतः परि॒गृह्णा॑ति । अ॒पां न॒म्रे स्वा॒होर्जो॑न॒म्रे स्वा॒-
हा॒ग्नये॑ गृ॒हप॑तये स्वा॒हेति॑ ति॒स्रआ॑हुतीर्जु॒होति॑ । चय॑-
इ॒मे लो॒काः । ए॒धेव॑ लो॒केषु॑ प्र॒तिति॑ष्ठति ॥ ६ ॥

दे॒वैरि॒त्याह॑ स॒त्यस॑वं करोति चि॒ष्ट॒भमे॑वैते॒नाभि॑-
व्या॒हर॑ति स॒त्यानृ॑ते॒एवा॑वरु॒न्धे करो॑ति श॒तेन्द्रि॑यः षट्
च ॥ अनु० १० ॥

ए॒तद्ब्रा॑ह्म॒णानि॑ धा॒त्रे र॒त्निनां॑ दे॒वसु॑वाम॒र्थोऽतो॑दे॒-
वोर्हि॒शः सोम॑स्येन्द्र॒स्य मि॒त्रोद॑श ॥ १० ॥

ए॒तद्ब्रा॑ह्म॒णानि॑ वैष्ण॒वं त्रि॒क॒पाल॑म॒न्नं वै पू॒षावा॑-
शा॒स्येत्या॑ह॒ दिश॑उ॒दङ्प॑रेत्य॒ब्रह्मा॑ ३ त्व॑राज॒ञ्चतुः॑-
षष्टिः ॥ ६४ ॥ हरिः ओ३म् ॥

इति सप्तमोऽध्यायः ॥

हरिः ॐ ॥

प्रथमाष्टके अष्टमाध्याये

प्रथमोऽनुवाकः ।

व॒रुण॑स्य सु॒षुवा॑णस्य द॒श॒धेन्द्रि॑यं वी॒र्यं॑ परा॒पत॑त् ।
तत्स॑सृ॒ङ्गिर॑नु॒सम॑स॒पत् । तत्स॑सृ॒पाः स॑सृ॒पत्वं । अ॒-

ग्निना देवेन प्रथमेऽहं ननु प्रायुङ्क्त । सरस्वत्या वाचा
द्वितीये । सविचा प्रसवेन तृतीये । पूष्णा पशुभिश्चतुर्थे ।
वृहस्पतिना ब्रह्मणा पञ्चमे । इन्द्रेण देवेन षष्ठे । वरु-
णेन स्वया देवतया सप्तमे ॥ १ ॥

सोमेन राज्ञाष्टमे । त्वष्टा रूपेण नवमे । विष्णुना
यज्ञेनाप्तोत् । यत्सः सृष्टो भवन्ति । इन्द्रियमेव तद्वीर्यं
यजमानाप्नोति । पूर्वा पूर्वा वेदिर्भवति । इन्द्रियस्य
वीर्यस्यावरुध्यै । पुरस्तादुपसदाः सौम्येन प्रचरति ।
सोमो वै रेतोधाः । रेत एव तदधाति ॥ अन्तरा त्वाष्ट्रेण ।
रेत एव हितं त्वष्टा रूपाणि विकरोति । उपरिष्टा द्वै-
ष्णवेन । यज्ञो वै विष्णुः । यज्ञ एवान्ततः प्रतितिष्ठति ॥ २ ॥
सप्तमे दधाति पञ्च च ॥ अनु० १ ॥

द्वितीयोऽनुवाकः ।

जामि वा एतत् कुर्वन्ति । यत्सद्यो दीक्षयन्ति सद्यः
सोमं क्रीणन्ति । पुण्डरिसृजां प्रयच्छत्यजामित्वाय ।
अङ्गिरसः सुवर्गं लोकं यन्तः । अप्सु दीक्षातपसी प्रा-
वेशयन् । तत्पुण्डरीकमभवत् । यत्पुण्डरिसृजां प्रय-
च्छति । साक्षादेव दीक्षातपसी अवरुन्धे । दशभिर्वत्स-
तरैः सोमं क्रीणाति । दशाक्षरा विराट् ॥ १ ॥

अन्नं विराट् । विराजैवान्नाद्यमवरुन्धे । मुष्कराभ-
वन्ति सेन्द्रुत्वाय । दशपेयोभवति । अन्नाद्यस्यावरुन्धै ।
शतं ब्राह्मणाः पिबन्ति । शतायुः पुरुषः शतेन्द्रियः ।
आयुष्येवेन्द्रिये प्रतितिष्ठति । सप्तदशः स्तोत्रं भवति ।
सप्तदशः पूजापतिः ॥ २ ॥

पूजापतेराष्ट्यै । पूकाशावध्वर्य्यवे ददाति । पूकाशमे-
वेनं गमयति । स्रजमुज्जाचे । व्येवास्मै वासयति । रुक्मः
होचै । आदित्यमेवास्माउन्नयति । अश्वं प्रस्तोतृप्रति-
हर्तृभ्यां । पूजापत्योवाअश्वः । पूजापतेराष्ट्यै ॥ ३ ॥

द्वादशपष्ठौहीर्ब्रह्मणे । आयुरेवावरुन्धे । वशां मैत्रा
वरुणाय । राष्ट्रमेव वश्यकः । ऋषभं ब्राह्मणाच्छःसिने ।
राष्ट्रमेवेन्द्रियाव्यकः । वाससी नेष्टापोतृभ्यां । पवित्रे-
एवास्यैते । स्थूरियवाचितमच्छावाकाय । अन्तएव वरु-
णमवयजते ॥ ४ ॥

अनञ्जाहमग्नीधे । वह्निर्वाअनञ्जान् । वह्निरग्नीत् ।
वह्निर्नैव वह्नि यज्ञस्यावरुन्धे । इन्द्रस्य सुषुवाणस्य चैधे-
न्द्रियं वीर्य्यं परापतत् । भृगुस्तृतीयमभवत् । आय-
न्तीयं तृतीयं । सरस्वती तृतीयं । भार्गवोहोता भवति ।
आयन्तीयं ब्रह्मसामं भवति ॥ वारवन्तीयमग्निष्टोमसा-

मं । सारस्वतीरपोऽप्युल्लाति । इन्द्रियस्य वीर्यस्यावरुध्यै ।
 आयन्तीयं ब्रह्मसामं भवति । इन्द्रियमेवास्मिन् वीर्यं
 श्रयति । वारवन्तीयमग्निष्टोमसामं । इन्द्रियमेवास्मिन्
 वीर्यं वारयति ॥ ५ ॥

विराट् पूजापतिरश्वः पूजापतेराश्वै यजते ब्रह्मसामं
 भवति सप्त च ॥ अनु० २ ॥

तृतीयोऽनुवाकः ।

ईश्वरोवाण्य दिशोऽनुन्मदितोः । यं दिशोऽनुव्या-
 स्थापयन्ति । दिशामवेष्टयोभवन्ति । दिक्ष्वेव प्रतिति-
 ष्ठत्यनुन्मादाय । पञ्च देवतायजति । पञ्च दिशः । दि-
 क्ष्वेव प्रतितिष्ठति । हविषो हविपद्भ्या वार्हस्पत्यमभि-
 धारयति । यजमानदेवत्येवै वृहस्पतिः । यजमानमेव
 तेजसा समर्धयति ॥ १ ॥

आदित्यामल्लहं गर्भिणीमालभते । मारुतो पृश्निं
 पष्ठौहो । विश्वैवास्मै राष्ट्रञ्च समीचीं दधाति । आ-
 दित्या पूर्वाया प्रचरति । मारुत्योत्तरया । राष्ट्रञ्च
 विश्वमनुबभ्राति । उच्चैरादित्याया आश्रावयति । उ-
 पांशु मारुत्यै । तस्माद्वाष्ट्रं विश्वमतिवदति । गर्भिण्या-
 दित्या भवति ॥ २ ॥

इन्द्रियं वै गर्भः । रा॒ष्ट्रमे॒वेन्द्रि॒याव्य॑कः । अ॒ग॒र्भा मा॒-
रु॒ती । वि॒द्वै म॒रुतः॑ । वि॒शमे॒व नि॒रिन्द्रि॒याम॑कः । दे॒वा-
सु॒राः संय॑त्ता आसन् । ते दे॒वा अ॒श्विनोः॑ पू॒षन्वा॒चः स॒-
त्य॑ः सन्निधाय । अ॒न्ते॒ना सु॒रा न॒भ्य भव॑न् । तेऽश्वि॒भ्यां
पू॒ष्णे पु॒रोडा॑शं द्वा॒दश॑कपालं नि॒रव॑पन् । ततो॒वै ते
वा॒चः स॒त्यम॑वा॒रुन्ध॑त ॥ ३ ॥

यद॒श्विभ्यां॑ पू॒ष्णे पु॒रोडा॑शं द्वा॒दश॑कपालं निर्वपति ।
अ॒न्ते॒नैव॑ आ॒तृव्या॑नभिभूय । वा॒चः स॒त्यम॑वा॒रुन्धे ।
स॒र॒स्वते॑ स॒त्यवा॑चे च॒रुं । पू॒र्वमे॒वोदि॑तं । उ॒त्तरे॑णाभि॒-
गृ॒णाति॑ । स॒वि॒त्रे स॒त्यप्र॑सवाय पु॒रोडा॑शं द्वा॒दश॑कपालं
प्र॒सूत्यै॑ । दू॒तान् प्र॑हि॒णोति॑ । आ॒विद॑ ए॒ता भव॑न्ति ।
आ॒विद॑मे॒वैनं॑ गमयन्ति ॥ अथो॑ दू॒तेभ्य॑ ए॒व न च्छि॑द्यते ।
ति॒सृ॒धन्वः॑ शु॒ष्कद॒तिर्द॑क्षि॒णा स॒मृध्यै॑ ॥ ४ ॥

अ॒र्धय॑ति भवत्य॒रुन्ध॑त ग॒मय॑न्ति द्वे च ॥ अनु० ३ ॥

चतुर्थोऽनुवाकः ।

आ॒ग्ने॒यम॒ष्टाक॑पालं निर्वपति । तस्मा॒च्छि॒शिरे॑ कुरु॒-
प॒ञ्चालाः॑ प्रा॒ञ्चो॒यान्ति॑ । सौ॒म्यं च॒रुं । तस्मा॑द्व॒स॒न्तं व्य॑-
व॒साया॑दयन्ति । स॒वि॒त्रं द्वा॒दश॑कपालं । तस्मा॑त् पु॒र-

स्ताद्यवानाः सवित्राविरुन्धते। वार्हस्पत्यं चरुं। सवि-
त्रैव विरुध्य। ब्राह्मणायवानादधते। त्वाष्ट्रमष्टाक-
पालं ॥ १ ॥

रूपाण्येव तेन कुर्वते। वैश्वानरं द्वादशकपालं।
तस्माज्जघन्ये नैदाघे पृत्यच्चः कुरुपच्चालायान्ति। सा-
रस्वतं चरुं निर्वपति। तस्मात् प्रावृषि सर्वावाचो
वदन्ति। पौष्णेन व्यवस्यन्ति। मैत्रेण क्षयन्ते। वारुणेन
विधृता आसते। क्षैत्रपत्येन पाचयन्ते। आदित्येनाद-
धते ॥ २ ॥

मासि मास्येतानि हवींषि निरूप्याणीत्याहुः।
तेनैवर्तून प्रयुङ्क्ष्विति। अथो खल्वाहुः। कः संवत्सरं
जीविष्यतीति। षडेव पूर्व्वेद्युर्निरूप्याणि। षडुत्तरेद्युः।
तेनैवर्तून प्रयुङ्क्ष्वेति। दक्षिणोरथवाहनवाहः पूर्व्वेषां द-
क्षिणा। उत्तरउत्तरेषां। संवत्सरस्यैवान्तौ युनक्ति॥
सुवर्गस्य लोकस्य समष्ट्यै ॥ ३ ॥

त्वाष्ट्रमष्टाकपालं दधते युनक्त्येकं च ॥ अनु० ४ ॥

पञ्चमोऽनुवाकः।

इन्द्रस्य सुषुवाणस्य दशधेन्द्रियं वीर्य्यं परापतत्।
स यत्प्रथमं निरर्हीवत्। तत्कलमभवत्। यद्वितीयं।

तद्वदरं । यत्तृतीयं । तत्कर्कन्धु । यन्नस्तः । स सिंहः ।
यदक्ष्योः ॥ १ ॥

स शार्दूलः । यत्कर्ष्योः । स वृकः । यजुर्ध्वः । स सोमः ।
यावाची । सा सुरा । चयाः सक्तवोभवन्ति । इन्द्रिय-
स्यावरुध्यै । चयाणि लोमानि ॥ २ ॥

त्विषिमेवावरुन्धे । चयोग्रहाः । वीर्यमेवावरुन्धे ।
नाम्ना दशमी । नव वै पुरुषे प्राणाः । नाभिर्दशमी । प्रा-
णा इन्द्रियं वीर्यं । प्राणानेवेन्द्रियं वीर्यं यजमानात्म-
न्यत्ते । सीसेन क्लीवाच्छयाणि क्रीणाति । न वा एतदयो
न हिरण्यं ॥ ३ ॥

यत्सीसं । न स्त्री न पुमान् । यत् क्लीबः । न सोमो
न सुरा । यत्सौचामणीसमृद्धौ । स्वादी त्वा स्वादुने-
त्याह । सोममेवैनां करोति । सीमोऽस्यश्विभ्यां पच्यस्व
सरस्वत्यै पच्यस्वेन्द्राय सूचाम्णे पच्यस्वेत्याह । एताभ्यो
ह्येषा देवताभ्यः पच्यते । तिस्रः सः सृष्टा वसति ॥ ४ ॥

तिस्रो हि रात्रीः क्रीतः सीमो वसति । पुनातु ते प-
रिस्तुतमिति । यजुषा पुनाति व्यावृत्यै । पवित्रेण पुना-
ति । पवित्रेण हि सोमं पुनन्ति । वायुः पूतः पवित्रेणेति ।
नैतया पुनीयात् । व्यृद्धा ह्येषा । अतिपवितस्यैतया पुनी-

यात् । कुविदङ्गेत्यनिरुक्तया प्राजापत्यया गृह्णाति ॥ ५ ॥

अनिरुक्तः पूजापतिः । पूजापतेरायै । एकयर्चा गृह्णाति । एकधैव यजमाने वीर्यं दधाति । आश्विनं धूममालभते । आश्विनौ वै देवानां भिषजौ । ताभ्यामेवास्मै भेषजं करोति । सारस्वतं मेघं । वाग्वै सरस्वती । वाचैवैनं भिषज्यति ॥ ऐन्द्रमृषभं सेन्द्रत्वाय ॥ ६ ॥

अश्व्योर्लोमानि हिरण्यं वसति गृह्णाति भिषज्यत्येकञ्च ॥ अनु० ५ ॥

षष्ठोऽनुवाकः ।

यच्चिषु यूपेष्वालभेत । बहिर्द्वास्मादिन्द्रियं वीर्यं दध्यात् । भ्रातृव्यमस्मै जनयेत् । एकयूपश्चालभते । एकधैवास्मिन्निन्द्रियं वीर्यं दधाति । नास्मै भ्रातृव्यं जनयति । नैतेषां पशूनां पुरोडाशाभवन्ति । ग्रहपुरोडाशा ह्येते । युवः सुराममश्विनेति सर्वदेवत्ये याज्यानुवाक्ये भवतः । सर्वा एव देवताः प्रीणाति ॥ १ ॥

ब्राह्मणं परिक्रीणीयादुच्छेषणस्य पातारं । ब्राह्मणो ह्यहुत्याउच्छेषणस्य पाता । यदि ब्राह्मणं न विन्देत् । वल्मीकवपायामवनयेत् । सैव ततः प्रायश्चित्तिः । यद्वै-

सौचामण्यै व्यृद्धं । तदस्यै समृद्धं । नानादेवत्याः पशवश्च
पुरोडाशाश्च भवन्ति समृद्ध्यै । ऐन्द्रः पशूनामुत्तमो भ-
वति । ऐन्द्रः पुरोडाशानां प्रथमः ॥ २ ॥

इन्द्रिये एवास्मै समीचीं दधाति । पुरस्तादनूयाजा-
नां पुरोडाशैः प्रचरति । पशवो वै पुरोडाशाः । पशूने-
वावरुन्ध । ऐन्द्रमेकादशकपालं निर्वपति । इन्द्रियमेवा-
वरुन्धे । सावित्रं द्वादशकपालं प्रसृत्यै । वारुणं दशक-
पालं । अन्ततएव वरुणमवयजते । वडं वा दक्षिणा ॥ ३ ॥

उत वा एषाश्च सूते । उताश्च तरं । उत सोम उत सु-
रा । यत्सौचामणी समृद्ध्यै । बार्हस्पत्यं पशुं चतुर्थम-
तिपवितस्यालभते । ब्रह्म वै देवानां बृहस्पतिः । ब्रह्म-
णैव यज्ञस्य व्यृद्धमपि वपति । पुरोडाशवानेष पशुर्भव-
ति । न ह्येतस्य ग्रहं गृह्णन्ति । सोमप्रतीकाः पितरस्तृ-
ष्णुतेति शतातृष्णायाः समवनयति ॥ ४ ॥

शतायुः पुरुषः शतेन्द्रियः । आयुष्येवेन्द्रिये प्रतिति-
ष्ठति । दक्षिणेऽग्नौ जुहोति । पापवस्यसस्य व्यावृत्यै । हि-
रण्यमन्तरा धारयति । पूतामेवैनां जुहोति । शतमानं
भवति । शतायुः पुरुषः शतेन्द्रियः । आयुष्येवेन्द्रिये प्र-
तितिष्ठति । यत्रैव शता तृष्णां धारयति ॥ ५ ॥

तन्निद्रधाति प्रतिष्ठित्यै । पितृन् वा एतस्येन्द्रियं
 वीर्यं गच्छति । यः सोमाऽतिपवंते । पितृणां याज्यानु-
 वाक्याभिरुपतिष्ठते । यदेवास्य पितृनिन्द्रियं वीर्यं ग-
 च्छति । तदेवावरुन्धे । तिसृभिरुपतिष्ठते । तृतीये वा-
 इतो लोके पितरः । तानेव प्रीणाति । अथो चीणि वै
 यज्ञस्येन्द्रियाणि ॥ अध्वर्युर्होता वृद्धा । तउपतिष्ठन्ते ।
 यान्येव यज्ञस्येन्द्रियाणि । तैरेवास्मै भेषजं करोति ॥ ६ ॥
 प्रीणाति पृथमो दक्षिणा समवनयति धारयतीन्द्रि-
 याणि चत्वारि च ॥ अनु० ६ ॥

सप्तमोऽनुवाकः ।

अग्निष्टोममगृह्णाहरति । यज्ञमुखं वा अग्निष्टोमः ।
 यज्ञमुखमेवारभ्य सवमाक्रमते । अथैषोऽभिषेचनीय-
 श्वतुस्त्रिंशपवमानोभवति । चयस्त्रिंशद्वै देवताः ।
 ता एवाप्नोति । पुजापतिश्चतुस्त्रिंशः । तमेवाप्नोति । स-
 श्रण्य स्तोमानामयथापूर्वं । यद्विषमास्तोमाः ॥ १ ॥
 एतावान् वै यज्ञः । यावान् पवमानाः । अन्तस्त्रेषणं
 त्वाअन्यत् । यत्समाः पवमानाः । तेनासंश्रः । तेन
 यथापूर्वं । आत्मनैवाग्निष्टोमेनर्ध्नोति । आत्मना

पुण्योभवति । पुजा वा उक्थानि । पशव उक्थानि* । यदु-
क्थ्यो भवत्यनुसन्तत्यै ॥ २ ॥

स्तोमाः पशव उक्थान्येकञ्च ॥ अनु० ७ ॥

अष्टमोऽनुवाकः ।

उप त्वा जामयोगिर इति प्रतिपद्भवति । वाग्व वायुः ।
वाच एवैषोऽभिषेकः । सर्वांसामेव पुजानाः सूयते ।
सर्वाणं पुजाराजेति वदन्ति । एतमुत्थं दशक्षिपद्भ-
त्याह । आदित्यावै पुजाः । पुजानामेवैतेन सूयते ।
यन्ति वारते यज्ञमुखात् । ये संभार्या अक्रन् ॥ १ ॥

यदाह पवस्व वाचो अग्निय इति । तेनैव यज्ञमुखान्न-
यन्ति । अनुष्टुक् प्रथमा भवति । अनुष्टुगुत्तमा । वाग्वा-
अनुष्टुक् । वाचैव प्रयन्ति । वाचोदन्ति । उद्वतोर्भवन्ति ।
उद्वद्वा अनुष्टुभोरूपं । आनुष्टुभोराजन्यः ॥ २ ॥

तस्मादुद्वतोर्भवन्ति । सौर्यनुष्टुगुत्तमा भवति । सुव-
र्गस्य लोकस्य सन्तत्यै । योवै सवादेति । नैनः सव उप-
नमति । यः सामभ्य एति । पापीयान्त्सुषुवाणो भव-
ति । एतानि खलु वै सामानि । यत्पृष्ठानि । यत्पृष्ठा-
नि भवन्ति ॥ ३ ॥

* काशीस्थपुस्तके, पशव उक्थानि । प्रजा वा उक्थानि । इति पाठ-
व्यत्ययो वर्त्तते ।

तैरेव स॒वान्नैति॑ । या॒नि दे॒वरा॒जानां॑ सा॒मानि ।
 तैर॒मुष्मिँ॑ञ्चो॒क्त॒धोति॑ । या॒नि म॒नुष्य॒राजानां॑ सा॒-
 मानि । तैर॒स्मिँ॑ल्लो॒क्त॒धोति॑ । उ॒भयो॑रे॒व लो॒कयो॑-
 क्त॒धोति॑ । दे॒वलो॒के च॑ म॒नुष्यलो॒के च॑ । ए॒कविं॑शोऽभि॒-
 पे॒चनी॑यस्या॒त्तमो॑ भवति । ए॒कविं॑शः के॒शव॑प॒नीय॑स्य
 प्रथ॑मः । स॒प्तद॒शो द॒शपे॑यः ॥ ४ ॥

वि॒द्वा ए॒कविं॑शः । रा॒ष्ट्रं स॒प्तद॒शः । वि॒श॒ए॒वैत॑न्म-
 ध्य॒तोऽभि॑पिच्यते । तस्मा॒द्वा॒ण॒प वि॒शां पि॒यः । वि॒शो हि
 म॒ध्य॒तोऽभि॑पिच्यते । यद्वा ए॒न॒मदो॑दि॒शोऽनु॑व्या॒स्याप॑य-
 न्ति । तत्सु॒वर्गं लो॒कम॑भ्यारो॒हति॑ । यद्दि॒मं लो॒कं न प्र॑-
 त्य॒वरो॑हेत् । अ॒ति॒ज॒नं वे॒यात् । उ॒द्वा सा॑द्येत् ॥ यद्दे॒ष
 प्र॒ती॒चीन॑स्तो॒मो भ॑वति । इ॒ममे॒व ते॒न लो॒कं प्र॑त्य॒वरो॑-
 हति॑ । अ॒थो अ॒स्मिन्ने॒व लो॒के प्र॑ति॒तिष्ठ॑त्यनु॒न्मादा॑य
 ॥ ५ ॥

अ॒क्र॒न्नाज॑न्यो॒भ॒वन्ति॑ द॒शपे॑यो॒माद्ये॑त् ची॒णिं च॑ ॥
 अनु० ८ ॥

नवमोऽनुवाकः ।

इ॒यं वै र॑ज॒ता । अ॒सौ हरि॑णी । यद्गु॒क्मौ भ॑वतः ।
 आ॒भ्यामे॒व न॑मु॒भय॑तः परि॑गृह्णाति । वरु॑णस्य वा अ॒भि-

विच्यमानस्यापः । इन्द्रियं वीर्यं निरघ्नन् । तत्सुवर्णं
हिरण्यमभवत् । यद्रुक्ममन्तर्दधाति । इन्द्रियस्य वी-
र्यस्यानिर्घाताय । शतमानो भवति शतक्षरः ॥ शतायुः
पुरुषः शतेन्द्रियः । आयुष्येवेन्द्रिये प्रतितिष्ठति । आयु-
र्वै हिरण्यं । आयुष्याएवैनमभ्यतिक्षरन्ति । तेजोवै हि-
रण्यं । तेजस्याएवैनमभ्यतिक्षरन्ति । वर्चोवै हिरण्यं ।
वर्चस्याएवैनमभ्यतिक्षरन्ति ॥ १ ॥

शतक्षरोऽष्टौ च ॥ अनु० ६ ॥

दशमोऽनुवाकः ।

अप्रतिष्ठितो वाणपइत्याहुः । यो राजसूयेन यजत-
इति । यदा वाण एतेन द्विराचेण यजते । अथ प्रति-
ष्ठा । अथ संत्सरमाप्नोति । यावन्ति संवत्सरस्याहोरा-
चाणि । तावतीरेतस्य स्तोत्रीयाः । अहोराचेष्टेव प्रति-
तिष्ठति । अग्निष्टोमः पूर्वमहर्भवति । अतिराचउत्तरं
॥ १ ॥

नानैवाहोराचयोः प्रतितिष्ठति । पौर्णमास्यां पूर्व-
महर्भवति । व्यष्टकायामुत्तरं । नानैवार्धमासयोः प्रति-
तिष्ठति । अमावास्यायां पूर्वमहर्भवति । उद्दृष्टउत्तरं ।

नानेव मासयोः प्रतितिष्ठति । अथो खलु । येएव स-
मानपक्षे पुण्याहे स्यातां । तयोः कार्यप्रतिष्ठित्यै ॥ २ ॥

अपश्योद्विराचइत्याहुः । द्वे ह्येते छन्दसी । गा-
यत्रच्च चैष्टुभच्च । जगतीमन्तर्यन्ति । न तेन जग-
तीकृतेत्याहुः । यदेनां तृतीयसवने कुर्वन्तीति । यदा
वाण्या हीनस्याहर्भजते । साहस्य वा सवनं । अथैव
जगती कृता । अथ पश्यः ॥ व्युष्टिर्वाण्य द्विराचः । य-
एवंविद्वान् द्विराचेण यजते । व्येवास्माउच्छति । अथो
तमेवापहते । अग्निष्टोमं ततआहरति । अग्निः सर्वा
देवताः । देवतास्वेव प्रतितिष्ठति ॥ ३ ॥

उत्तरं प्रतिष्ठित्यै पश्यः सप्त च ॥ अनु० १० ॥

वरुणस्य जामीश्वरआग्नेयमिन्द्रस्य यच्चिषमिष्टोम-
मुपत्वेयं वै रजताऽप्रतिष्ठितो दश ॥ १० ॥

वरुणस्य यदश्विभ्यां यच्चिषु तस्मादुद्वतीः सप्तचि-
शत् ॥ ३७ ॥ ॐ तत्सत् । हरिः ॐ ॥

इति तैत्तिरीयशाखीयब्राह्मणे प्रथमाष्टकः समाप्ति-
मगमत् ॥

तैत्तिरीयब्राह्मणे

द्वितीयाष्टके

प्रथमाध्याये

प्रथमोऽनुवाकः ।

श्रीमन्महागणाधिपतये नमः ।

हरिः ॐ ॥

अङ्गिरसोवै सचमासत । तेषां पृश्निर्धर्मधुगासीत् ।
सर्जोषेणाजीवत् । तेऽब्रुवन् । कस्मै नु सचमासहे । ये
ऽस्याओषधीर्न जनयामइति । ते दिवो वृष्टिमसृजन्त ।
यावन्तः स्तोकाश्चावापद्यन्त । तावतीरोषधयोऽजायन्त ।
ताजाताः पितरो विषेणालिम्पन् ॥ १ ॥

तासां जग्ध्वा रुष्यन्त्येत् । तेऽब्रुवन् । कइदमित्यम-
करिति । वयं भागधेयमिच्छमाना इति पितरोऽब्रुवन् ।
किं वो भागधेयमिति । अग्निहोत्र एव नोऽप्यस्त्वित्यब्रु-
वन् । तेभ्य एतद्भागधेयं प्रायच्छन् । यद्ब्रुत्वा निमार्ष्टि ।
ततोवै तओषधीरस्वदयन् । य एवं वेद ॥ २ ॥

स्वदन्तेऽस्माओषधयः । ते वत्समपाषासृजन् । इदं
नो हव्यं प्रदापयेति । सोऽब्रवीदरं वृणै । दश मा रा-

चीर्जातं न दोहन् । आसङ्गवं माचा सह चराणीति ।
 तस्माद्वत्सं जातं दशराचीर्न दुहन्ति । आसङ्गवं माचा
 सह चरति । वारं दृष्टं ह्यस्य । तस्माद्वत्सं सः सृष्टध-
 यं रुद्रो घातुकः ॥ अति हि सन्धान्धयति ॥ ३ ॥

अलिम्पन् वेद घातुक एकञ्च ॥ अनु० १ ॥

द्वितीयोऽनुवाकः ।

पूजापतिरग्निमस्तृजत । तं पूजाअन्वस्तृज्यन्त । तम-
 भागउपास्त । सोऽस्य पूजाभिरपाक्रामत् । तमवरुह-
 त्समानोऽन्वैत् । तमवरुन्धन्नाशक्नोत् । स तपोऽतप्यत ।
 सोऽग्निरुपारमत । तापिवैस्यपूजापतिरिति । स ररा-
 टादुदमृष्ट ॥ १ ॥

तद्वृतमभवत् । तस्माद्यस्य दक्षिणतः केशाउन्मृष्टाः ।
 तां ज्यैष्ठलक्ष्मीं प्राजापत्येत्याहुः । यद्रराटादुदमृष्ट ।
 तस्माद्रराटे केशा न सन्ति । तदग्नौ प्रागृह्णात् । तद्य-
 चिकित्सत् । जुह्वानी ३ माह्वीपा ३ मिति । तद्विचिकि-
 त्साय जन्म । य एवं विद्वान् विचिकित्सति ॥ २ ॥

वसीयएव चेतयते । तं वागभ्यवदज्जुहुधीति । सो
 अवीत् । कस्त्वमसीति । स्वैव ते वागित्यब्रवीत् । सोऽजु-

होत्वाहेति । तत्त्वाहाकारस्य जन्म । यएवः स्वाहा-
कारस्य जन्म वेद् । करोति स्वाहाकारेण वीर्यं । यस्यैव
विदुषः स्वाहाकारेण जुह्वति ॥ ३ ॥

भोगायवास्य हुतं भवति । तस्याआहुत्यै पुरुषममृ-
जत । द्वितीयमजुहोत् । सोऽश्वममृजत । तृतीयमजु-
होत् । स गाममृजत । चतुर्थमजुहोत् । सोऽविममृजत ।
पञ्चममजुहोत् । सोऽजाममृजत ॥ ४ ॥

सोऽग्निरविभेत् । आहुतीभिर्वै तमाप्नोतीति । स पजा-
पतिं पुनः प्राविशत् । तं पूजापतिरब्रवीत् । जायस्वेति ।
सोऽब्रवीत् । किं भागधेयमभिजनिष्यइति । तुभ्यमेवे-
दः ह्याताइत्यब्रवीत् । स एतद्भागधेयमभ्यजायत । य-
दग्निहोचं ॥ ५ ॥

तस्मादग्निहोचमुच्यते । तद्वयमानमादित्योऽब्रवीत् ।
माहौषीः । उभयोर्वै नावेतदिति । सोऽग्निरब्रवीत् ।
कथं नौ होष्यन्तीति । सायमेव तुभ्यं जुह्वन् । प्रातर्म-
ह्यमित्यब्रवीत् । तस्मादग्नये सायः ह्ययते । सूर्याय
प्रातः ॥ ६ ॥

आग्नेयी वै राशिः । ऐन्द्रमहः । यदनुदिते सूर्ये प्रा-
तर्जुह्यात् । उभयमेवाग्नेयः स्यात् । उदिते सूर्ये प्रा-

तर्जुहोति । तथाग्रये सायः हूयते । सूर्याय पातः ।
 रात्रिं वाञ्छनुपूजाः प्रजायन्ते । अह्ना प्रतितिष्ठन्ति ।
 यत्सायं जुहोति ॥ ७ ॥

प्रैव तेन जायते । उदिते सूर्ये पातर्जुहोति । प्रत्येव
 तेन तिष्ठति । पूजापतिरकामयत प्रजायेयेति । स एत-
 दग्निहोत्रं मिथुनमपश्यत् । तदुदिते सूर्येऽजुहोत् । य-
 जुषान्यत् । तूष्णीमन्यत् । ततो वै स प्राजायत । यस्यैवं
 विदुष उदिते सूर्येऽग्निहोत्रं जुह्वति ॥ ८ ॥

प्रैव जायते । अथो यथा दिवा प्रजानन्नेति । तादृ-
 गेव तत् । अथो खल्वाहुः । यस्य वै द्वौ पुण्यौ गृहे वस-
 तः । यस्तयो रन्यः राधयत्यन्यं न । उभौ वा वसता वृ-
 च्छतीति । अग्निं वावादित्यः सायं प्रविशति । तस्माद्-
 ग्निर्दूरान्नक्तं ददृशे । उभे हि तेजसी सम्पद्येते ॥ ९ ॥

उद्यन्तं वावादित्यमग्निरनुसमारोहति । तस्माद्भूम-
 एवाग्नेर्दिवा ददृशे । यद्ग्रये सायं जुहुयात् । आ सूर्याय
 वृश्चेत । यत् सूर्याय पातर्जुहुयात् । आग्रये वृश्चेत ।
 देवताभ्यः समदं दध्यात् । अग्निर्ज्योतिर्ज्योतिः सूर्यः
 स्वाहेत्येव सायः होतव्यं । सूर्यो ज्योतिर्ज्योतिरग्निः
 स्वाहेति पातः । तयोभाभ्याः सायः हूयते ॥ १० ॥

उ॒भाभ्यां प्रा॒तः । न दे॒वता॑भ्यः स॒मदं॑ दधाति । अ॒ग्नि॒ज्योति॑रित्याह । अ॒ग्निर्वै रे॒तो॒धाः । पु॒जाज्योति॑रि॒त्याह । पु॒जाए॒वास्मै॑ प्र॒जन॑यति । सूर्य्यो॒ज्योति॑रित्याह । पु॒जास्वे॒व प्र॒जाता॑मु रे॒तो॒दधा॑ति । ज्योति॑र॒ग्निः स्वाहे॑त्याह । पु॒जाए॒व प्र॒जाता॑अस्यां प्रतिष्ठापयति ॥ ११ ॥

तू॒ष्णीमु॒त्तरा॑माहु॒तिं जु॒होति॑ । मि॒थुन॑त्वाय प्र॒जा॒त्यै । यदु॒दिते॑ सूर्य्ये प्रा॒तर्जु॑ह्यात् । यथातिथये प्र॒द्रुता॑य शून्यायावस॒थाया॑हार्य्यः हर॑न्ति । ता॒दृगे॒व तत् । का॒ह तत॑स्तद्भवतीत्याहुः । यत्स न वेद॑ । यस्मै॒ तद्भ॑रन्तीति । तस्माद्यदौष॒सं जु॒होति॑ । तदे॒व स॑म्पृति ॥ अथो॒ यथा॑ प्रा॒थमौष॑सं परि॒वेवेष्टि॑ । ता॒दृगे॒व तत् ॥ १२ ॥

अ॒मृष्ट॒ वि॒चिकि॑त्सति जुह्वत्य॒जाम॑सृजतामिहोच॑
सूर्य्याय प्रा॒तर्जु॑होति जुह्वति स॒म्पद्ये॑ते ह॒यते॑ स्थापयति स॒म्पृति॑ द्वे च ॥ अनु० २ ॥

द्वतीयोऽनुवाकः ।

रु॒द्रोवा॑णः । यद॒ग्निः । प॒त्नी स्था॒ली । यन्म॑ध्येऽग्नेर॒धि॒श्रये॑त् । रु॒द्राय॑ प॒त्नीम॑पि दध्यात् । पु॒मायु॑का स्यात् । उ॒दी॒चोऽङ्ग॑रान्नि॒रू॒ह्याधि॑श्रयति । प॒त्नियै॑ गापी॒थाय॑ । व्य॒न्तान्॑ करोति । तथा॒ प॒त्न्यप्र॑मायका भवति ॥ १ ॥

घ॒ष्मावा॒ण्यो शान्तः । अ॒हर॒हः प्र॒वृ॒ज्यते । यद॒ग्नि-
हो॒त्रं । प्र॒ति॒षि॒ञ्चेत्य॒शु॒काम॒स्य । शान्तमि॒व हि प॑श॒व्यं ।
न प्र॒ति॒षि॒ञ्चेद्ब्र॒ह्मव॑र्च॒मका॒मस्य॑ । समि॒द्धमि॒व हि ब्र॑ह्म-
व॒र्चसं॑ । अथो॒ खलु॑ । पु॒ति॒षि॒च्यमे॒व । यत्प्र॑ति॒षि॒ञ्चति॑
॥ २ ॥

तत्प॑श॒व्यं । यज्जु॒होति॑ । तद्ब्र॒ह्मव॑र्च॒सि । उ॒भय॑मे॒वा-
कः । प्र॒च्युतं॑ वा॒ एतद्भू॑लो॒कात् । अ॒गतं॑ दे॒वलो॒कं । य-
च्छ्रु॒तः ह॒विर॒नभि॑घा॒रितं॑ । अ॒भिद्यो॑तयति । अ॒भ्येवैन॑-
द्धारयति । अथो॒ दे॒वचै॒वन॑द्गमयति ॥ ३ ॥

पर्य॑ग्निकरोति । रक्ष॑सा॒मप॑ह॒त्यै । चिःपर्य॑ग्निकरो-
ति । त्वावृ॒द्धि य॒ज्ञः । अथो॒ मे॒ध्यत्वा॒य । यत्प्रा॑ची॒नमु॒द्वा-
सये॑त् । यज॑मानः शु॒चा॒र्पये॑त् । यद्द॒क्षि॒णा । पि॒तृदे॒व-
त्य॑ स्यात् । यत्पु॒त्यक् ॥ ४ ॥

पत्नीः शु॒चा॒र्पये॑त् । उ॒दी॒ची॒नमु॒द्वास॑यति । एषा वै
दे॒वम॑नु॒ष्याणां॑ शान्ता दिक् । तामे॒वैन॑द॒नूद्वास॑यति
शान्त्यै । वर्त्म॑ करोति । य॒ज्ञस्य॑ सन्तत्यै । निष्ट॑पति । उ-
पै॒व तत् स्तृ॑णाति । च॒तु॒रु॒न्नय॑ति । च॒तु॒ष्पादः प॒शवः॑ ॥ ५ ॥

प॒शूने॒वावर॑न्त्ये । स॒र्वान् पू॒षी॒नु॒न्नय॑ति । स॒र्वे हि
पु॒ष्कारा॑द्वाः । अ॒नूच॑उ॒न्नय॑ति । पु॒जाया॑अ॒नूची॒नत्वा॑य ।

अ॒नू॒चे॒वा॒स्य॑ पु॒जार्धु॑का भवति । सम्मृ॒शति॑ व्या॒वृ॒त्यै । ना॒-
हो॒ष्य॒न्नु॒प॒सा॒दये॑त् । यद्हो॒ष्य॒न्नु॒प॒सा॒दये॑त् । यद्वा॒न्य॒-
स्मा॒उ॒प॒नि॒धाय॑ ॥ ६ ॥

अ॒न्यस्मै॑ प्र॒यच्छ॑ति । ता॒ड॒गे॒व तत् । आ॒स्मै वृ॒च्येत॑ ।
यदे॒व गा॑र्ह॒पत्ये॑ऽधि॒श्रय॑ति । तेन॒ गा॑र्ह॒पत्यं॑ प्रीणाति ।
अ॒ग्निर॒विभे॑त् । आ॒हु॒तयो॑मात्ये॒ष्यन्ती॑ति । स॒यता॑ऽ स॒-
मि॒धम॑पश्यत् । ता॒मा॒धत्त॑ । ततो॒वा अ॒ग्ना॒वा॒हु॒तयो॑-
ऽद्भिय॑न्त ॥ ७ ॥

यदे॒नऽ स॒मय॑च्छत् । तत्स॒मिधः॑ स॒मिच्चं॑ । स॒मिध॒-
मा॒दधा॑ति । स॒मे॒वैनं॑ यच्छति । आ॒हु॒तीनां॑ धृत्यै । अ॒र्थो
अ॒ग्नि॒हो॒त्रमे॒वे॒ध्यव॑त्करोति । आ॒हु॒तीनां॑ प्र॒ति॒ष्ठित्यै॑ ।
बृ॒ह्म॒वा॒दि॒नो व॑दन्ति । यदे॒काऽ स॒मिध॑मा॒धाय॑ द्वे आ॒-
हु॒ती जु॑होति । अथ॒ कस्याऽ स॒मिधि॑ द्वि॒तीया॒माहु॑तिं
जु॒होती॑ति ॥ ८ ॥

यद्दे॒ स॒मिधा॑वा॒दधा॑त् । आ॒वृ॒थ्य॒मस्मै॑ ज॒नये॑त् ।
एकाऽ स॒मिध॑मा॒धाय॑ । यजु॒षा॒न्या॒माहु॑तिं जुहोति ।
उ॒मे ए॒व स॒मिद॑ती आ॒हु॒ती जु॑होति । ना॒स्मै आ॒वृ॒थ्यं ज॒-
न॑यति । आ॒दी॒प्तायां॑ जुहोति । स॒मिद्ध॑मि॒व हि॑ ब्र॒ह्म॒-
व॑र्च॒सं । अथो॒ यथा॑तिथिं ज्योतिष्कृ॒त्वा परि॒वे॒वेष्टि॑ ।

तादृगेव तत् ॥ चतुर्नयति । द्विर्जुहोति । तस्माद्दिपा-
चतुष्पादमन्ति । अथो द्विपद्येव चतुष्पदः प्रतिष्ठाप-
यति ॥ ९ ॥

भवति प्रतिषिञ्चति गमयति पूत्यक्पशवउपनि-
धायाद्वियन्तेति तच्चत्वारि च ॥ अनु० ३ ॥

चतुर्थोऽनुवाकः ।

उत्तरावतो वै देवाऽऽहुतिमजुहवुः । अवाचीम-
सुराः । ततो देवा अभवन् । परासुराः । यं कामयेत्
वसीयान्त्स्यादिति । कनीयस्तस्य पूर्वः हुत्वा । उत्त-
रं भूयोजुह्यात् । एषा वा उत्तरावत्याहुतिः । तां देवा-
अजुहवुः । ततस्तेऽभवन् ॥ १ ॥

यस्यैवं जुह्वति । भवत्येव । यं कामयेत् पापीयान्त्स्या-
दिति । भूयस्तस्य पूर्वः हुत्वा । उत्तरं कनीयो जुह-
यात् । एषा वा अवाच्याहुतिः । तामसुरा अजुहवुः ।
ततस्ते पराभवन् । यस्यैवं जुह्वति । परैव भवति ॥ २ ॥

हुत्वोपसादयत्यजामित्वाय । अथो व्यावृत्यै । गा-
ह्यपत्यं प्रतीक्षते । अननुध्यायिनमेवैनं करोति । अ-
ग्निहोचस्य वै स्थावरस्ति । तं यच्छेत् । यज्ञस्थानु-

मृच्छेत् । एष वाअग्निहोचस्य स्थाणुः । यत् पृव्वामाहुतिः ।
तां यदुत्तरयाभिजुहुयात् ॥ ३ ॥

यज्ञस्थाणुमृच्छेत् । अतिहाय पृव्वामाहुतिं जुहोति ।
यज्ञस्थाणुमेव परिवृणक्ति । अथो भ्रातृव्यमेवाप्नाति-
क्रामति । अर्वाचीनः सायमुपेमाष्टि । रेतएव तदधा-
ति । ऊर्ध्वं प्रातः । प्रजनयत्येव तत् । बृहद्वादिनोव-
दन्ति । चतुरुन्नयति ॥ ४ ॥

द्विर्जुहोति । अयं कं द्वे आहुती भवतइति । अग्नौ
वैश्वानरइति ब्रूयात् । एष वाअग्निर्वैश्वानरः । यद्वा-
ह्यणः । हुत्वा द्विः प्राप्नाति । अग्नावेव वैश्वानरे द्वे आ-
हुती जुहोति । द्विर्जुहोति । द्विर्निमाष्टि । द्विः प्राप्ना-
ति ॥ ५ ॥

षट् सम्पद्यन्ते । षड्वाच्यतवः । चतूनेव प्रीणाति । बृ-
हद्वादिनोवदन्ति । किन्देवत्यमग्निहोचमिति । वैश्व-
देवमिति ब्रूयात् । यद्यजुषा जुहोति । तदैन्द्राग्रं । यत्
तूष्णीं । तत्राजापत्यं ॥ ६ ॥

यन्निमाष्टि । तदोषधीनां । यद्वितीयं । तत्पितृणां ।
यत्प्राप्नाति । तद्गर्भाणां । तस्मान्नर्भाअनश्नन्तो वर्धन्त ।

यदाचामति । तन्मनुष्याणां । उदङ्पर्यावृत्याचामति ॥ ७ ॥

आत्मनोगोपीथाय । निर्णेनेक्ति शुध्यै । निष्टपति स्वगाकृत्यै । उद्दिशति । समर्पणेनेव प्रीणाति । दक्षिणा पर्यावर्त्तते । स्वमेव वीर्यमनुपर्यावर्त्तते । तस्मादक्षिणोर्ध्वआत्मनोवीर्यवत्तरः । अथोआदित्यस्यैवावृतमनुपर्यावर्त्तते । हुत्वोपसमिन्धे ॥ ८ ॥

बृह्मवर्चसस्य समिध्यै । न बर्हिरनुप्रहरेत् । असंस्थितो वाण्य यज्ञः । यदग्निहोत्रं । यदनुप्रहरेत् । यज्ञं विच्छिन्द्यात् । तस्मान्नानुप्रहृत्यं । यज्ञस्य सन्तत्यै । अपोनिनयति । अवभृथस्यैव रूपमकः ॥ ९ ॥

अभवन् भवति जुहुयान्नयति मार्ष्टि द्विः प्राश्नाति प्राजापत्यमाचामतीन्धेऽकः ॥ अनु० ४ ॥

पञ्चमोऽनुवाकः ।

बृह्मवादिनोवदन्ति । अग्निहोत्रप्रायणायज्ञाः । किंप्रायणमग्निहोत्रमिति । वत्सोवाअग्निहोत्रस्य प्रायणं । अग्निहोत्रं यज्ञानां । तस्य पृथिवी सद्दः । अन्तरिक्षमाग्नीध्रं । द्यौर्हविर्धानं । दिव्याआपः प्रोक्ष्णयः । ओषधयोबर्हिः ॥ १ ॥

वनस्पतयद्भ्यः । दिशः परिधयः । आदित्योयूपः ।
 यजमानः पशुः । समुद्रोऽवभृथः । संवत्सरः स्वगाकारः ।
 तस्मादाहिताग्नेः सर्वमेव वह्निष्यन्दत्तं भवति । यत्सायं
 जुहोति । रात्रिमेव तेन दक्षिण्यां कुरुते । यत्प्रातः
 ॥ २ ॥

अहरेव तेन दक्षिण्यं कुरुते । यत्ततोददाति ।
 सा दक्षिणा । यावन्तोवै देवाअहुतमादन् । ते परा-
 भवन् । तएतदग्निहोचं सर्वस्यैव समवदायाजुहवुः ।
 तस्मादाहुः । अग्निहोचं वै देवागृहाणां निष्कृतिमप-
 श्यन्निति । यत्सायं जुहोति । रात्रियाएव तद्भुताद्याय
 ॥ ३ ॥

यजमानस्यापराभावाय । यत्प्रातः । अहरेव तद्भु-
 ताद्याय । यजमानस्यापराभावाय । यत्ततोऽन्नाति । हु-
 तमेव तत् । द्वयोः पयसा जुहुयात् पशुकामस्य । एत-
 द्वाअग्निहोचं मिथुनं । यएवं वेद । प्र पूजया पशुभिर्मि-
 थुनैर्जायते ॥ ४ ॥

इमामेव पूर्व्या दुहे । अमृमुत्तरया । अधिश्रि-
 त्योत्तरमानयति । योनावेव तद्रेतः सिञ्चति पूजनने ।
 आर्ज्येन जुहुयात् तेजस्कामस्य । तेजोवाआर्ज्यं । तेज-

रुच्येव भवति । पयसा पशुकामस्य । एतद्वै पशूनां
रूपं । रूपेणैवास्मै पशूनवरुन्धे ॥ ५ ॥

पशुमानेव भवति । दध्नेन्द्रियकामस्य । इन्द्रियं वै
दधि । इन्द्रियाव्येव भवति । यवाग्वा ग्रामकामस्य । ओष-
धो वै मनुष्याः । भागधेयेनैवास्मै सजातानवरुन्धे । ग्रा-
म्येध भवति । अयज्ञोवाएषः । योऽसामा ॥ ६ ॥

चतुरनुयति । चतुरक्षरं रथन्तरं । रथन्तरस्यैष
वर्षः । उपरीव हरति । अन्तरिक्षं वामदेव्यं । वामदे-
व्यस्यैष वर्षः । द्विर्जुहोति । द्यक्षरं बृहत् । बृहत्तएष
वर्षः । अग्निर्होत्रमेव तत्सामं न्वत्करोति ॥ ७ ॥

योवाअग्निर्होत्रस्योपसदोवेद । उपैनमुपसदान-
मन्ति । विन्दत उपसत्तारं । उन्नीयापसादयति । पृ-
थिवीमेव प्रीणाति । होष्यन्नुपसादयति । अन्तरिक्षमेव
प्रीणाति । हुत्वोपसादयति । दिवमेव प्रीणाति । एता
वाअग्निर्होत्रस्योपसदः ॥ ८ ॥

य एवं वेद । उपैनमुपसदानमन्ति । विन्दत उपस-
त्तारं । योवाअग्निर्होत्रस्याश्रावितं पृत्याश्रावितं हो-
तारं बृहन्नामं वषट्कारं वेद । तस्य त्वेव हुतं । प्राणो
वाअग्निर्होत्रस्याश्रावितं । अपानः पृत्याश्रावितं ।

मनो॒होता । चक्षु॒र्ब्रह्मा । नि॒मे॒षोव॑षट्कारः ॥ ९ ॥

य॒ए॒वं वे॒द । तस्य॒ त्वे॒व हु॒तं । सा॒यं या॒वान॑श्च॒ वै दे॒वाः
प्रा॒त॒र्या॒वा॒णश्चा॒ग्नि॒हो॒त्रि॒णो गृ॒हमा॑गच्छन्ति । तान॒ य-
न्न॒ त॒र्प॑येत् । पू॒जया॒ प॒शुभि॒र्वि॒ति॒ष्ठे॒रन् । यत् त॒र्प॑येत् ।
तृ॒प्ता॒ए॒नं पू॒जया॒ प॒शुभि॒स्त॒र्प॑येयुः । स॒जृ॒दे॒वैः सा॒यं या॒-
व॒भि॒रि॒ति सा॒य॑ सम्मृ॒शति॑ । स॒जृ॒दे॒वैः प्रा॒त॒र्या॒वभि॒-
रि॒ति प्रा॒तः । ये चै॒व दे॒वाः सा॒यं या॒वा॒नो ये च॑ प्रा॒त॒-
र्या॒वा॒णः ॥ १० ॥

ताने॒वोभ॑याः॒ स्त॒र्प॑यति । त॒ए॒नं तृ॒प्ताः पू॒जया॒ प॒शु-
भि॒स्त॒र्प॑यन्ति । अ॒रु॒णो॒ह॒स्मा॒हो॒प॒वेशिः । अ॒ग्नि॒हो॒त्र॒ए-
वा॒हः सा॒यं प्रा॒त॒र्व॒ज्रं भ्रा॒तृ॒व्ये॒भ्यः प्र॒ह॒रामि॑ । तस्मा॒न्म-
त्या॒पी॒याः सो॒ भ्रा॒तृ॒व्या॒इति॑ । च॒तु॒रु॒न्न॑यति । द्वि॒जु॒-
हो॒ति । स॒मि॒त् स॒प्त॒मी । स॒प्त॒प॒दा श॒क्र॒री । शा॒क्रो
व॒ज्रः ॥ अ॒ग्नि॒हो॒त्र॒ए॒व त॒त्सा॒यं प्रा॒त॒र्व॒ज्रं य॒ज॒मा॒नो भ्रा॒-
तृ॒व्याय॑ प्र॒ह॒रति॑ । भ॒व॒त्या॒त्म॒ना । प॒रा॒स्य भ्रा॒तृ॒व्योभ॑-
वति ॥ ११ ॥

ब॒र्हिः प्रा॒त॒र्हु॒ताद्या॑य जायते रु॒न्धेऽसा॒मा क॑रोत्ये॒ता
वाअ॒ग्नि॒हो॒त्र॒स्यो॒प॒स॒दो॒व॒षट्कारश्च॑ प्रा॒त॒र्या॒वा॒णो॒व॒ज्र-
स्त्री॒णि च ॥ अनु० ५ ॥

षष्ठोऽनुवाकः ।

पूजापतिरकामयतात्मन्वन्मे जायेतेति । सोऽजुहोत् ।
तस्यात्मन्वदजायत । अग्निर्वायुरादित्यः । तेऽजुवन् । पू-
जापतिरहौषीदात्मन्वन्मे जायेतेति । तस्य वयमजनि-
ष्महि । जायतां न आत्मन्वदिति तेऽजुह्वुः । प्राणाना-
मग्निः । तनुवै वायुः ॥ १ ॥

चक्षुषश्चादित्यः । तेषां हुतादजायत गौरेव । तस्य
पयसि व्यायच्छन्त । मम हुतादजनि ममेति । ते पूजा-
पतिं पुन्नमायन् । सञ्चादित्योऽग्निमब्रवीत् । यत्तरोनौ-
जयात् । तन्नौ सहासदिति । कस्यैकोऽहौषीदिति पू-
जापतिरब्रवीत् कस्यैकइति । प्राणानामहमित्यग्निः
॥ २ ॥

तनुवाअहमिति वायुः । चक्षुषोऽहमित्यादित्यः । य-
एव प्राणानामहौषीः । तस्य हुतादजनीति । अग्नेर्हु-
तादजनीति । तदग्निहोचस्याग्निहोचत्वं । गौर्वाअग्नि-
होचं । यएवं वेद् गौरग्निहोचमिति । प्राणापानाभ्या-
मेवाग्निः समर्धयति । अव्यर्धुकः प्राणापानाभ्यां भवति
॥ ३ ॥

यएवं वेद् । तौ वायुरब्रवीत् । अनु माभजतमिति ।

यदेव गार्हपत्येऽधिश्चित्वाहवनीयमभ्युद्रवन् । तेन त्वां
प्रीणातीत्यद्रतां । तस्माद्यज्ञार्हपत्येऽधिश्चित्वाहवनीयम-
भ्युद्रवति । वायुमेव तेन प्रीणाति । पूजापतिर्देवताः
सृजमानः । अग्निमेव देवतानां प्रथममसृजत । सो-
ऽन्यदालम्भ्यमवित्त्वा ॥ ४ ॥

पूजापतिमभिपर्यावर्त्तत । स मृत्योरविभेत् । सो-
ऽमुमादित्यमात्मनो निरमिमीत । तः हुत्वा पराङ्प-
र्यावर्त्तत । ततो वै स मृत्युमपाजयत् । अपमृत्युं जयति ।
य एवं वेद । तस्माद्यस्यैवं विदुषः । उत्तैकाहमुत द्यहं न जु-
ह्वति । हुतमेवास्य भवति ॥ असौ ह्यादित्योऽग्निहोचं ॥ ५ ॥

तनुवै वायुरग्निर्भवत्यवित्त्वा भवत्येकञ्च ॥ अनु० ६ ॥

सप्तमोऽनुवाकः ।

रौद्रं गवि । वायव्यमुपसृष्टं । आश्विनं दुह्यमानं ।
सौम्यं दुग्धं । वारुणमधिश्रितं । वैश्वदेवाभिन्दवः । पौ-
ष्णमुदन्तं । सारस्वतं विध्यन्दमानं । मैत्रः शरः । धातु-
रुद्वासितं ॥ बृहस्पतेरुन्नीतं । सवितुः प्रक्रान्तं । द्यावा-
पृथिव्यः ह्रियमाणं । ऐन्द्राग्रमुपसन्नं । अग्नेः पूर्वाहु-
तिः । पूजापतेरुत्तरा । ऐन्द्रः हुतं ॥ १ ॥

उद्वासितः सप्त च ॥ अनु० ७ ॥

अष्टमोऽनुवाकः ।

दक्षिणतउपसृजति । पितृलोकमेव तेन जयति ।
प्राचीमावर्त्तयति । देवलोकमेव तेन जयति । उदीची-
मावृत्य दोग्धि । मनुष्यलोकमेव तेन जयति । पूष्वा
दुह्याज्ज्येष्ठस्य ज्यैष्ठिनेयस्य । योवागतः श्रीः स्यात् । अ-
परौ दुह्यात् कनिष्ठस्य कानिष्ठिनेयस्य । योवा बूम-
षेत् ॥ १ ॥

न सम्मृशति । पापवस्य सस्यव्यावृत्यै । वायव्यं वा-
एतदुपसृष्टं । आश्विनं दुह्यमानं । मैत्रं दुग्धं । अर्यम्णा-
उदास्यमानं । त्वाष्ट्रमुन्नीयमानं । बृहस्पतेरुन्नीतं । स-
वितुः प्रक्रान्तं । द्यावापृथिव्यं ह्रियमाणं ॥ २ ॥

ऐन्द्राग्रमुपसादितं । सर्वाभ्योवाएष देवताभ्योजु-
होति । योऽग्निहोत्रं जुहोति । यथा खलु वै धेनुं तीर्थे
तर्पयति । एवमग्निहोत्री यजमानं तर्पयति । तृष्यति
पूजया पशुभिः । प्र सुवर्गं लोकं जानाति । पश्यति पुत्रं ।
पश्यति पौत्रं । प्र पूजया पशुभिर्मिथुनैर्जायते ॥ यस्यैवं-
विदुषोऽग्निहोत्रं जुह्वति । यउ चैनदेवं वेद ॥ ३ ॥

बुभूषेद्वियमाणं जायते द्वे च ॥ अनु० ८ ॥

नवमोऽनुवाकः ।

चयोवै प्रैयमेधाआसन् । तेषां चिरेकोऽग्निहोचम-
जुहोत् । द्विरेकः । सृष्टदेकः । तेषां यस्मिन्नजुहोत् । स
कृचाजुहोत् । योद्विः । स यजपा । यः सृष्टत् । स
तूष्णीं ॥ १ ॥

यश्च यजुपाजुहोद्यश्च तूष्णीं । तावुभावाभृतां । त-
स्माद्यजुषाहुतिः पूर्वा होतव्या । तूष्णीमुत्तरा । उभे-
एव द्वेऽश्वरुन्धे । अग्निर्ज्यातिर्ज्यातिरग्निः स्वाहेति सायं
जुहोति । रेतएव तदधाति । सूर्योऽज्योतिर्ज्योतिः सूर्यः
स्वाहेति प्रातः । रेतएव हितं प्रजनयति । रेतोवाएत-
स्य हितं न प्रजायते ॥ २ ॥

यस्याग्निहोचमहुतः सूर्योऽभ्युदेति । यद्यन्ते स्यात् ।
उन्नीय प्राङ्मुदाद्रवेत् । स उपसाद्यातमितोरासीत् ।
स यदा ताम्येत् । अथ भूः स्वाहेति जुहुयात् । पूजाप-
तेर्वभूतः । तमेवोपासरत् । स एवैनं तत उन्नयति । ना-
र्त्तिमाच्छति यजमानः ॥ ३ ॥

तूष्णीं जायते यजमानः ॥ अनु० ६ ॥

दशमोऽनुवाकः ।

यदग्निमुद्धरति । वसवस्तद्वाग्निः । तस्मिन्यस्य तथा-

विधे जुह्वति । वसु॒ष्ट्वेवास्याग्निहोत्रं॑ हुतं भवति । नि-
हि॒तोयू॒पोय॒च्छते । रु॒द्रास्तर्ह्यग्निः । तस्मिन् यस्य तथा-
विधे जुह्वति । रु॒द्रेष्ट्वेवास्याग्निहोत्रं॑ हुतं भवति । पृथ-
ममि॒धम॒र्चिराल॑भते । आ॒दि॒त्यास्तर्ह्यग्निः ॥ १ ॥

तस्मिन् यस्य तथाविधे जुह्वति । आ॒दि॒त्येष्ट्वेवास्या-
ग्निहोत्रं॑ हुतं भवति । सर्व्व॒ण्व सर्व्व॒शङ्ख॒धम॒आदी॑तो
भवति । विश्वे॒देवास्तर्ह्यग्निः । तस्मिन् यस्य तथाविधे
जुह्वति । विश्वे॒ष्ट्वेवा॒स्य दे॒वेष्ट्वग्निहोत्रं॑ हुतं भवति । नि-
तराम॒र्चिरु॒पावै॑ति लोहि॒नीके॒व भव॑ति । इन्द्र॒स्तर्ह्यग्निः ।
तस्मिन् यस्य तथाविधे जुह्वति । इन्द्र॒एवास्याग्निहोत्रं॑
हुतं भवति ॥ २ ॥

अ॒ङ्गारा॑भवन्ति । तेभ्योऽङ्गारेभ्योर्चिरुदे॑ति । पू॒जाप॑-
तिस्तर्ह्यग्निः । तस्मिन् यस्य तथाविधे जुह्वति । पू॒जाप॑-
तावेवास्याग्निहोत्रं॑ हुतं भवति । श॒रोऽङ्गारा॑अध्यू॒हन्ते ।
ब्रह्म॒ तर्ह्यग्निः । तस्मिन् यस्य तथाविधे जुह्वति । ब्रह्म॒न्ने-
वास्याग्निहोत्रं॑ हुतं भवति । वसु॒षु रु॒द्रेष्ट्वादि॒त्येषु॑ वि-
श्वेषु॑ दे॒वेषु॑ ॥ इन्द्रे॑ पू॒जाप॑तौ ब्रह्मन् । अप॑रिवर्गमेवा-
स्यैता॒सु दे॒वता॑सु हुतं भवति । यस्यै॒वं वि॒दुषो॑ऽग्निहोत्रं
जुह्वति । यउ॑चैनदे॒वं वेद॑ ॥ ३ ॥

आदित्यास्तर्ह्यग्निरिन्द्र एवास्याग्निहोचः हुतं भव-
ति देवेषु चत्वारि च ॥

यदग्निं निहितः प्रथमः सर्व्वेव नितरामङ्गाराः
शरोऽङ्गारावसुपु सप्त ॥ अनु० १० ॥

एकादशोऽनुवाकः ।

कृतं त्वा सत्येन परिषिञ्चामीति सायं परिषिञ्च-
ति । सत्यं त्वर्त्तेन परिषिञ्चामीति प्रातः । अग्निर्वा-
कृतं । असावादित्यः सत्यं । अग्निमेव तदादित्येन सायं
परिषिञ्चति । अग्निनादित्यं प्रातः सः । यावदहोरात्रे
भवतः । तावदस्य लोकस्य । नार्त्तिर्न रिष्टिः । नान्तो-
नपर्य्यन्तोऽस्ति ॥ यस्यैवंविदुषोऽग्निहोचं जुह्वति । यउचै-
नदेवं वेद ॥ १ ॥

अस्ति द्वे च ॥ अनु० ११ ॥

अङ्गिरसः पूजापतिरग्निः रुद्र उत्तरावती ब्रह्मवादि-
नोऽग्निहोचप्रायणा यज्ञाः पूजापतिरकामयतात्मन्वद्रौद्रं
गवि दक्षिणतस्त्रयोवै यदग्निमृतं त्वा सत्येनैकादश ॥ ११ ॥

अङ्गिरसः प्रैव तेन पशूनेव यन्निमार्ष्टि योवाग्नि-
होचस्योपसदोदक्षिणतः षष्टिः ॥ ६० ॥ हरिः ॐ ॥

इति द्वितीयाष्टकस्य प्रथमाध्यायः ॥

हरिः ॐ ।

तैत्तिरीयब्राह्मणे

द्वितीयाष्टके द्वितीयाध्याये

प्रथमोऽनुवाकः ।

पूजापतिरकामयत पूजाः सृजेयेति । स एतं दशहो-
तारमपश्यत् । तं मनसानुदृत्य दर्भस्तम्बे जुहोत् । ततो
वै स पूजा असृजत । ता अस्मात् सृष्टा अपाक्रामन् । ता
ग्रहेणागृह्णात् । तद्ग्रहस्य ग्रहत्वं । यः कामयेत प्रजाये-
येति । स दशहोतारं मनसानुदृत्य दर्भस्तम्बे जुह्यात् ।
पूजापतिर्वै दशहोता ॥ १ ॥

पूजापतिरेव भूत्वा प्रजायते । मनसा जुहोति । म-
न इव हि पूजापतिः । पूजापतेरास्यै । पूर्यया जुहोति ।
पूर्य इव हि पूजापतिः । पूजापतेरास्यै । न्यूनया जुहो-
ति । न्यूनाद्वि पूजापतिः पूजा असृजत । पूजानां
सृष्ट्यै ॥ २ ॥

दर्भस्तम्बे जुहोति । एतस्माद्वै योनेः पूजापतिः पूजा-
असृजत । यस्मादेव योनेः पूजापतिः पूजा असृजत ।
तस्मादेव योनेः प्रजायते । ब्राह्मणोदक्षिणतउपास्ते ।
ब्राह्मणोवै पूजानामुपद्रष्टा । उपद्रष्टुमत्येव प्रजायते ।

ग्रहोभवति । पूजानां सृष्टानां धृत्यै । यं ब्राह्मणं विद्यां
विद्वांसं यशो नर्चेत् ॥ ३ ॥

सोऽरण्यं परेत्य । दर्भस्तम्बमुद्भ्रथ्य । ब्राह्मणं दक्षि-
णतोनिषाद्य । चतुर्होतृन् व्याचक्षीत । एतद्वै देवानां
परमं गुह्यं ब्रह्म । यच्चतुर्होतारः । तदेव प्रकाशङ्गम-
यति । तदेनं प्रकाशं गतं । प्रकाशं पूजानां गमयति ।
दर्भस्तम्बमुद्भ्रथ्य व्याचष्टे ॥ ४ ॥

अग्निवान् वै दर्भस्तम्बः । अग्निवत्येव व्याचष्टे । ब्राह्म-
णोदक्षिणतउपास्ते । ब्राह्मणो वै पूजानामुपद्रष्टा । उ-
पद्रष्टुमत्येवैनं यश्चाच्छति । ईश्वरं तं यशोत्तोरित्याहुः ।
यस्यां ते व्याचष्टइति । वरस्तस्मै देयः । यदेवैनं तत्रो-
परमति । तदेवावरुन्धे ॥ ५ ॥

अग्निमादधानोदशहोचारणिमवदध्यात् । प्रजा
तमेवैनमाधत्ते । तेनैवोद्रुत्याग्निहोत्रं जुहुयात् । प्रजा
तमेवैनज्जुहोति । हविर्निर्वपस्यं दशहोतारं व्याचक्षीत ।
प्रजातमेवैनं निर्वपति । सामिधेनीरेनुवक्ष्यं दशहो-
तारं व्याचक्षीत । सामिधेनीरेव सृष्टारभ्य प्रतनुते ।
अथो यज्ञो वै दशहोता । यज्ञमेव तनुते ॥ ६ ॥

अभिचरं दशहोतारं जुहुयात् । नव वै पुरुषे प्राणाः ।

नाभिर्दशमी । स प्राणमेवैनमभिचरति । एतावद्वै पुरुषस्य स्वं । यावत्प्राणाः । यावद्देवास्यास्ति । तदभिचरति । स्वकृतइरिणे जुहोति प्रदूरे वा । एतद्वाञ्छस्यै निर्वृतिगृहीतं ॥ निर्वृतिगृहीतएवैनं निर्वृत्या ग्राहयति । यद्वाचः क्रूरं । तेन वषट्करोति । वाचएवैनं क्रूरेण प्रवृश्चति । ताजगार्त्तिमार्च्छति ॥ ७ ॥

दशहोता सृष्ट्याच्छेद्याचष्टे रुन्धएव तनुते निर्वृतिगृहीतं पञ्च च ॥ अनु० १ ॥

द्वितीयोऽनुवाकः ।

पूजापतिरकामयत दर्शपूर्णमासौ सृजेयेति । स एतं चतुर्होतारमपश्यत् । तं मनसानुदृत्या हवनीये जुहोत् । ततो वै स दर्शपूर्णमासावसृजत । तावस्मात्सृष्टावपाक्रामतां । तौ ग्रहेणागृह्णात् । तद्ग्रहस्य ग्रहत्वं । दर्शपूर्णमासावा लभमानः । चतुर्होतारं मनसानुदृत्या हवनीये जुहुयात् । दर्शपूर्णमासावेव सृष्ट्वारभ्य प्रतनते ॥ १ ॥

ग्रहोभवति । दर्शपूर्णमासयोः सृष्टयोर्द्वित्यै । सोऽकामयत चातुर्मास्थानि सृजेयेति । स एतं पञ्चहोतारम-

पश्यत् । तं मनसानुदृत्याहवनीयेऽजुहोत् । ततोवै स
चातुर्मास्यान्वसृजत । तान्यस्मात् सृष्टान्यपाक्रामन् ।
तानि ग्रहेणागृह्णात् । तद्ग्रहस्य ग्रहत्वं । चातुर्मास्या-
न्यालभमानः ॥ २ ॥

पञ्चहोतारं मनसानुदृत्याहवनीये जुहुयात् । चा-
तुर्मास्यान्धेव सृष्टारभ्य प्रतनुते । ग्रहोभवति । चातुर्मा-
स्यानां सृष्टानां धृत्यै । सोऽकामयत पशुबन्धः सृजे-
येति । स एतः षड्ढोतारमपश्यत् । तं मनसानुदृत्याह-
वनीयेऽजुहोत् । ततोवै स पशुबन्धमसृजत । सोऽस्मात्
सृष्टोऽपाक्रामत् । तं ग्रहेणागृह्णात् ॥ ३ ॥

तद्ग्रहस्य ग्रहत्वं । पशुबन्धेन यक्ष्यमाणः । षड्ढोतारं
मनसानुदृत्याहवनीये जुहुयात् । पशुबन्धमेव सृष्टार-
भ्य प्रतनुते । ग्रहोभवति । पशुबन्धस्य सृष्टस्य धृत्यै । सो
ऽकामयत सौम्यमध्वरः सृजेयेति । स एतः सप्तहोता-
रमपश्यत् । तं मनसानुदृत्याहवनीयेऽजुहोत् । ततोवै
स सौम्यमध्वरमसृजत ॥ ४ ॥

सोऽस्मात्सृष्टोऽपाक्रामत् । तं ग्रहेणागृह्णात् । तद्ग्रह-
स्य ग्रहत्वं । दीक्षिष्यमाणः । सप्तहोतारं मनसानुदृ-
त्याहवनीये जुहुयात् । सौम्यमेवाध्वरः सृष्टारभ्य प्रत-

नुते । ग्रहोभवति । सौम्यस्याध्वरस्य सृष्टस्य धृत्यै । दे-
वेभ्योवै यज्ञेन प्राभवत् । तमेतावच्छः समभरन्
॥ ५ ॥

यत्सम्भाराः । ततोवै तेभ्योयज्ञः प्राभवत् । यत्स-
म्भाराभवन्ति । यज्ञस्य प्रभृत्यै । आतित्थ्यमासाद्य व्या-
चष्टे । यज्ञमुखं वाआतित्थ्यं । मुखतएव यज्ञः सम्भृत्य-
प्रतनुते । अयज्ञोवाएषः । योऽपत्नीकः । न पूजाः प्रजा-
येरन् ॥ पत्नीव्याचष्टे । यज्ञमेवाकः । पूजानां पूजनना-
य । उपमत्सु व्याचष्टे । एतद्वै पत्नीनामायतनं । स्वए-
वैनाआयतनेव कल्पयति ॥ ६ ॥

तनुतआलभमानोऽष्टह्लादसृजताभरन् प्रजायेर-
न्पट् च ॥ अनु० २ ॥

तृतीयोऽनुवाकः ।

पूजापतिरकामयत् प्रजायेयेति । स तपोऽतप्यत ।
स चिहत् ११ स्तोममसृजत । तं पञ्चदशस्तोमोमध्यतउ-
दत्तणत् । तौ पूर्वपक्षश्चापरपक्षश्चाभवतां । पूर्वपक्षं
देवाअन्वसृज्यन्त । अपरपक्षमन्वसुराः । ततोदेवाअ-
भवन् । परासुराः । यङ्कामयेत् वसीयान्त्स्यादिति

तं पूर्वपक्षे याजयेत् । वसीयानेव भवति । यक्षाम-
येत् पापीयान्त्स्यादिति । तमपरपक्षे याजयेत् । पापी-
यानेव भवति । तस्मात् पूर्वपक्षोऽपरपक्षात् कारुण्यत-
रः । पूजापतिर्वै दशहोता । चतुर्होता पञ्चहोता । षड्-
होता सप्तहोता । ऋतवः संवत्सरः ॥ २ ॥

पूजाः पशवद्भ्यो लोकाः । य एवं पूजापतिं बहोर्भू-
याः सं वेद । बहोरेव भूयान् भवति । पूजापतिर्देवासु-
रानसृजत । स इन्द्रमपि नासृजत । तन्देवा अभ्रुवन् ।
इन्द्रं नो जनयेति । सोऽब्रवीत् । यथाहं युष्मास्तपसा
ऽसृष्टिः । एवमिन्द्रं जनयध्वमिति ॥ ३ ॥

ते तपोऽतप्यन्त । तत्रात्मनिन्द्रमपश्यन् । तमब्रुवन् ।
जायस्वेति । सोऽब्रवीत् । किं भागधेयमभिजनिष्यदिति ।
ऋतून्त्संवत्सरं । पूजाः पशून् । इमां लोकानित्यब्रुवन् ।
तं वै माहुत्या प्रजनयतेत्यब्रवीत् ॥ ४ ॥

तं चतुर्होत्रा प्राजनयन् । यः कामयेत् वीरोम आ-
जायेतेति । स चतुर्होतारं जुहुयात् । पूजापतिर्वै चतु-
र्होता । पूजापतिरेव भूत्वा प्रजायते । प्रजनदिन्द्रमि-
न्द्रियाय स्वाहेति ग्रहेण जुहोति । आस्य वीरोजायते ।
वीरः हि देवा एतयाहुत्या प्राजनयन् । आदित्याश्वा-

ङ्गिरसश्च सुवर्गे लोकेऽस्यर्धन् । वयं पूर्वं सुवर्गे लो-
कमियाम वयं पूर्व्वइति ॥ ५ ॥

तत्रादित्या एतं पञ्चहोतारमपश्यन् । तं पुरा प्रा-
रनुवाकादाग्नीध्रे जुह्वुः । ततो वै ते पूर्वं सुवर्गे लो-
कमायन् । यः सुवर्गकामः स्यात् । स पञ्चहोतारं प्रा-
प्रातरनुवाकादाग्नीध्रे जुह्यात् । संवत्सरो वै पञ्चहे-
त्य-
संवत्सरः सुवर्गलोकः । संवत्सर एवर्तुषु प्रतिष्ठा-
सुवर्गे लोकमेति । तेऽब्रुवन्नङ्गिरसत्रादित्यान् ॥ ६ ॥

क्व स्थ । क्व वस्सद्भ्यो हव्यं वक्ष्यामइति । छन्दःस्वित्यब्रुन् ।
गायत्रियां चिष्टुभिर्जगत्यामिति । तस्माच्छन्दः सु सद्भ्य-
त्रादित्येभ्यः । अङ्गीरसीः पूजाहव्यं वहन्ति । वहन्त्य-
स्मै पूजाबलिं । ऐनमप्रतिस्थातं गच्छति । य एवं वेद ।
द्वादश मासाः पञ्चर्तवः ॥ चय इमे लोकाः । असावादि-
त्येकविंशः । एतस्मिन् वा एष श्रितः । एतस्मिन् प्रति-
ष्ठितः । य एवमेतं श्रितं प्रतिष्ठितं वेद । प्रत्येव तिष्ठति
॥ ७ ॥

स्यादिति संवत्सरो जनयध्वमितीत्यब्रवीत् पूर्व्वइ-
त्यादित्यानुतवः षट् च ॥ अनु० ३ ॥

चतुर्थोऽनुवाकः ।

पूजापतिरकामयत् प्रजायेयेति । स एतं दशहोतार-
मपश्यत् । तेन दशधात्मानं विधाय । दशहोत्राऽतप्यत ।
तस्य चित्तिः सुगासीत् । चित्तमाज्यं । तस्यैतावत्येव वा-
गासीत् । एतावान् यज्ञकृतुः । स चतुर्होतारमसृजत ।
सोऽनन्दत् ॥ १ ॥

असृष्टि वाइममिति । तस्य सोमो हविरासीत् । स
चतुर्होत्रातप्यत । सोऽताम्यत् । स भूरिति व्याहरत् ।
स भूमिमसृजत । अग्निहोत्रं दर्शपूर्णमासौ यजूंषि । स
द्वितीयमतप्यत । सोऽताम्यत् । स भुवइति व्याहरत् ॥ २ ॥

सोऽन्तरिक्षमसृजत । चातुर्मास्यानि सामानि । स
तृतीयमतप्यत । सोऽताम्यत् । स सुवरिति व्याहरत् ।
स दिवमसृजत । अग्निष्टोममुक्थ्यमतिराचम्य च । एता-
वै व्याहृतयइमे लोकाः । इमान् खलु वै लोकाननु-
पूजाः पशवश्छन्दांसि प्राजायन्त । यएवमेताः पूजा-
पतेः प्रथमाव्याहृतीः प्रजातावेद ॥ ३ ॥

प्र पूजया पशुभिर्मिथुनैर्जायते । स पञ्चहोतारम-
सृजत । स हविर्नाविन्दत । तस्मै सोमः स्तनुवं प्रायच्छ-
त् । एतत्ते हविरिति । स पञ्चहोत्रातप्यत । सोऽताम्य-

त् । स पु॒त्यङ्वा॑धत् । सोऽसु॑रान॒सृज॑त् । तद्स्या॑प्रि॒य-
मा॑सीत् ॥ ४ ॥

तद्दु॒र्वर्ष॑स्य॒ हिर॑ण्यमभवत् । तद्दु॒र्वर्ष॑स्य॒ हिर॑ण्यस्य॒ ज-
न्म॑ । स द्वि॒तीय॑मतप्यत् । सोऽता॑म्यत् । स प्राङ् त्वाध-
त् । स दे॒वान॑सृजत् । तदस्य॑ प्रि॒यमा॑सीत् । तत्सु॒वर्ष॑स्य॒
हिर॑ण्यमभवत् । तत्सु॒वर्ष॑स्य॒ हिर॑ण्यस्य॒ जन्म॑ । यए॒व
सु॒वर्ष॑स्य॒ हिर॑ण्यस्य॒ जन्म॑ वेद ॥ ५ ॥

सु॒वर्ष॑आ॒त्मना॑ भवति । दु॒र्वर्षो॑ऽस्य॒ धा॒तुर्व्यः । तस्मा॑-
त्सु॒वर्ष॑स्य॒ हिर॑ण्यं धा॒र्य्यं । सु॒वर्ष॑ए॒व भ॑वति । ए॒नं प्रि॒यं
गच्छ॑ति॒ नाप्रि॑यं । स स॒प्तहो॑ता॒रम॑सृजत् । स स॒प्तहो॑-
चै॒व सु॒वर्गं॑ लो॒कमे॑त् । चि॒णवे॑न॒ स्तोमे॑नै॒भ्यो लो॒केभ्या॑
ऽसु॑रान् प्राणु॑दत् । च॒यस्त्रि॑शेन॒ प्रत्य॑तिष्ठत् । ए॒कवि॑-
शेन॒ रुच॑मधत् ॥ ६ ॥

स॒प्तद॑शेन॒ प्राजा॑यत् । यए॒वं वि॒द्वान्त्सोमे॑न॒ यज॑ते ।
स॒प्तहो॑चै॒व सु॒वर्गं॑ लो॒कमे॑ति । चि॒णवे॑न॒ स्तोमे॑नै॒भ्यो लो॒-
केभ्या॑धा॒तुर्व्यान्॑ प्रणु॑दते । च॒यस्त्रि॑शेन॒ प्र॒ति॒तिष्ठ॑ति ।
ए॒कवि॑शेन॒ रुच॑न्धत्ते । स॒प्तद॑शेन॒ प्रजा॑यते । तस्मा॑त्
स॒प्तद॑शः॒ स्तोमो॑ न नि॒ह्येत्यः॑ । पू॒जाप॑तिर्वै स॒प्तद॑शः । पू॒-
जाप॑तिमे॒व म॑ध्यतो॒धत्ते॑ प्रजा॒त्यै ॥ ७ ॥

अनन्दद्भवइति व्याहरदेदासीदेदाधत्त प्रजात्यै ॥

अनु० ४ ॥

पञ्चमोऽनुवाकः ।

देवावै वरुणमयाजयन् । स यस्यै यस्यै देवतायै दक्षिणामनयत् । तामङ्गीनात् । तज्जुवन् । व्यावृत्य प्रतिगृह्णाम । तथा नो दक्षिणा न ज्ञेयतीति । ते व्यावृत्य प्रत्यगृह्णन् । ततोवै तां दक्षिणां नाङ्गीनात् । य एवं विद्वान् व्यावृत्य दक्षिणां प्रतिगृह्णाति । नैनं दक्षिणाङ्गीनाति ॥ १ ॥

राजा त्वा वरुणो नयंतु देवि दक्षिणेऽग्नये हिरण्यमित्याह । आग्नेयं वै हिरण्यं । स्वयैवैनं देवतया प्रतिगृह्णाति । सोमाय वासइत्याह । सौम्यं वै वासः । स्वयैवैनं देवतया प्रतिगृह्णाति । रुद्राय गामित्याह । रौद्री वै गौः । स्वयैवैनान् देवतया प्रतिगृह्णाति । वरुणायाश्वमित्याह ॥ २ ॥

वारुणोवाञ्श्वः । स्वयैवैनं देवतया प्रतिगृह्णाति । पूजापतये पुरुषमित्याह । पूजापत्योवै पुरुषः । स्वयैवैनं देवतया प्रतिगृह्णाति । मनवे तल्पमित्याह । मानवोवै तल्पः । स्वयैवैनं देवतया प्रतिगृह्णाति । उत्ता-

नायाङ्गीरसायानइत्याह । अयं वाउत्तानआङ्गीरसः
॥ ३ ॥

अनयैवैनमप्रतिगृह्णाति । वैश्वानर्यर्चा रथं प्रतिगृह्णाति । वैश्वानरोवै देवतया रथः । स्वयैवैनं देवतया प्रतिगृह्णाति । तेनामृतत्वमपश्यामित्याह । अमृतमेवात्मन्यत्ते । वयोदाचइत्याह । वयएवैनं कृत्वा । सुवर्गं लोकं गमयति । मयोमह्यमस्तु प्रतिग्रहीचइत्याह
॥ ४ ॥

यद्वै शिवं । तन्मयः । आत्मनएवैषा परोत्तिः । कइदं कस्माअदादित्याह । पूजापतिर्वै कः । स पूजापतये ददाति । कामः कामायेत्याह । कामेन हि ददाति । कामेन प्रतिगृह्णाति । कामोदाता कामः प्रतिग्रहीतेत्याह ॥ ५ ॥

कामोहि दाता । कामः प्रतिग्रहीता । कामः समुद्रमाविशेत्याह । समुद्रइव हि कामः । नैव हि कामस्यान्तोऽस्ति । न समुद्रस्य । कामेन त्वा प्रतिगृह्णामीत्याह । येन कामेन प्रतिगृह्णाति । सएवैनममुष्मिँल्लोककामआगच्छति । कामैतत्तएषा ते काम दक्षिणेत्याह ॥ कामएव तद्यजमानोऽमुष्मिँल्लोके दक्षिणामिच्छति । न

प्रतिगृहीतरि । य एवं विद्वान्दक्षिणां प्रतिगृह्णाति । अ-
नृणामेवैनां प्रतिगृह्णाति ॥ ६ ॥

क्षीनात्यश्वमित्याहाङ्गीरसः प्रतिग्रहीचइत्याह प्रति-
ग्रहीतेत्याह दक्षिणेत्याह चत्वारि च ॥ अनु० ५ ॥

षष्ठोऽनुवाकः ।

अन्तोवाएष यज्ञस्य । यद्दशममहः । दशमेऽहन्त्सर्प-
रात्रियाच्छग्भिः स्तुवन्ति । यज्ञस्यैवान्तङ्गत्वा । अन्नाद्य-
मवरुन्धते । तिष्ठभिः स्तुवन्ति । चयंइमे लोकाः । एभ्य-
एव लोकेभ्योऽन्नाद्यमवरुन्धते । पृश्निवतीर्भवन्ति । अन्नं
वै पृश्नि ॥ १ ॥

अन्नमेवावरुन्धते । मनसा प्रस्तौति । मनसोज्ञाय-
ति । मनसा प्रतिहरति । मनइव हि पूजापतिः । पूजा-
पतेराप्त्यै । देवावै सर्पाः । तेषामियं राज्ञी । यत्सर्प-
रात्रियाच्छग्भिः स्तुवन्ति । अस्यामेव प्रतितिष्ठन्ति ॥ २ ॥

चतुर्होतृन् होता व्याचष्टे । स्तुतमनुशंसति शान्त्यै ।
अन्तोवाएष यज्ञस्य । यद्दशममहः । एतत् खलु वै दे-
वानां परमं गुह्यं ब्रह्म । यच्चतुर्होतारः । दशमेऽहन्त्स-
तुर्होतृन् व्याचष्टे । यज्ञस्यैवान्तं गत्वा । परमं देवानां
गुह्यं ब्रह्मावरुन्धे । तदेवं प्रकाशं गमयति ॥ ३ ॥

तदे॒नं प्र॒काशं॑ ग॒तं । पु॒काशं॑ पु॒जानां॑ गमयति । वाचं॑
यच्छति । य॒ज्ञस्य॑ धृ॒त्यै । य॒ज॒मा॒नदे॒वत्यं॑ वा॒अ॒हः । भ्रा॒-
तृ॒व्यदे॒वत्या॑ रा॒त्रिः । अ॒ह्ना रा॒त्रिं ध्या॑येत् । भ्रा॒तृ॒व्यस्यै॒व
त॒ल्लो॒कं वृ॑ङ्क्ते । यद्दि॒वा वाचं॑ वि॒सृजे॑त् । अ॒हर्भा॒तृ॒व्या-
योच्छि॑षेत् ॥ यन्न॒क्तं वि॒सृजे॑त् । रा॒त्रिं भ्रा॒तृ॒व्यायो-
च्छि॑षेत् । अ॒धिवृ॒क्षसूर्य्ये॑ वाचं॑ वि॒सृज॑ति । ए॒ताव॑न्त-
मे॒वास्मै॑ लो॒कमुच्छि॑षति । याव॑दा॒दित्यो॑ऽस्तमेति ॥ ४ ॥
पृ॒श्नि तिष्ठ॑न्ति गमयति शि॒षे॒त्यच्च॑ च ॥ अ॒नु० ६ ॥

सप्तमोऽनुवाकः ।

पू॒जाप॑तिः पू॒जाअ॑सृजत । ताः सृ॒ष्टाः स॒मष्क्रि॑ष्यन् ।
ता॒रूपे॑णानु॒प्रावि॑शन् । तस्मा॑दाहुः । रू॒पं वै पू॒जाप॑ति-
रिति॑ । ता नाम्ना॑नु॒प्रावि॑शन् । तस्मा॑दाहुः । ना॒म वै पू॒-
जाप॑तिरिति॑ । तस्मा॑द॒य्यामि॒चौ स॒ङ्गत्य॑ । नाम्ना॑ चेध्व-
ये॒ते ॥ १ ॥

मि॒त्रमे॒व भ॑वतः । पू॒जाप॑तिर्दे॒वासुरा॑न॒सृज॑त । स
इ॒न्द्रम॑पि ना॒सृज॑त । तन्दे॒वाअ॑ब्रुवन् । इ॒न्द्रं नो॑ज॒नये॑-
ति । स॒अ॒त्रात्म॑न्नि॒न्द्रम॑पश्यत् । तम॑सृजत । तं चि॒ष्टुग्वी॒र्य्यं
भू॒त्वानु॑प्राविशत् । तस्य॑ व॒ज्रः प॑ञ्चद॒शो ह॑स्त॒आप॑द्यत ।
तेनो॑द॒य्यासुरा॑न॒भ्यभ॑वत् ॥ २ ॥

यएवं वेद । अभिधातृव्यान् भवति । ते देवाऽसुरै-
र्विजित्य । सुवर्गं लोकमायन् । तेऽमुष्मिँल्लोके व्यक्षुभ्यन् ।
तेऽब्रुवन् । अमुतः प्रदानं कउपजिजीविमेति । ते सप्त-
होतारं यज्ञं विधायायास्यं । आङ्गीरसं प्रहिण्वन् । ए-
तेनामुच कल्पयेत ॥ ३ ॥

तस्यावाइयं क्लृप्तिः । यदिदं किञ्च । यएवं वेद । क-
ल्पतेऽस्मै । स वाअयं मनुष्येषु यज्ञः सप्तहोता । अमु-
च सङ्गोदेवेभ्यो हव्यं वहति । यएवं वेद । उपैनं यज्ञो
नमति । सोऽमन्यत । अभि वाइमेऽस्माँल्लोकादमुं लोकं
कमिष्यन्तइति ॥ स वाचस्पतेर्हृदिति व्याहरत् । त-
स्मात् पुत्रोहृदयं । तस्मादस्माँल्लोकादमुं लोकं नाभि-
कामयन्ते । पुत्रोहि हृदयं ॥ ४ ॥

द्वयेतेअभवत् कल्पयेतेति चत्वारि च ॥ अनु० ७ ॥

अष्टमोऽनुवाकः ।

देवावै चतुर्होतृभिर्यज्ञमतन्वत । ते विपाशना धा-
तृव्येणाजयन्त । अभिसुवर्गं लोकमजयन् । यएवं वि-
हाऽश्चतुर्होतृभिर्यज्ञं तनुते । विपाशना धातृव्येण जय-
ते । अभिसुवर्गं लोकं जयति । षड्ढोचा प्रायणीयमा-

सादयति । अमुष्मै वै लोकाय षड्ढोता । घ्नन्ति खलु
वाएतत् सोमं । यदभिषुण्वन्ति ॥ १ ॥

ऋजुधैवैनममुं लोकं गमयति । चतुर्होत्रातिथ्यं । य-
शेवै चतुर्होता । यशश्वात्मन्धत्ते । पञ्चहोत्रा पशुमुप-
सादयति । सुवर्ग्यैवै पञ्चहोता । यजमानः पशुः । यज-
मानमेव सुवर्गं लोकं गमयति । ग्रहान् गृहीत्वा सप्त-
होतारं जुहोति । इन्द्रियं वै सप्तहोता ॥ २ ॥

इन्द्रियमेवात्मन्धत्ते । योवै चतुर्होत्रननुसवनं तर्प-
यति । तृप्यति पूजया पशुभिः । उपैनः सोमपीथो न-
मति । बहिर्ग्रवमाने दशहोतारं व्याचक्षीत । माध्य-
न्दिने पवमाने चतुर्होतारं । आर्भवे पवमाने पञ्चहो-
तारं । पितृयज्ञे षड्ढोतारं । यज्ञायज्ञियस्य स्तोत्रे स-
प्तहोतारं । अनुसवनमेवैनाः स्तर्पयति ॥ ३ ॥

तृप्यति पूजया पशुभिः । उपैनः सोमपीथो नमति ।
देवावै चतुर्होत्रभिः सचमासत । ऋद्धिपरिमितं यश-
स्कामाः । तैऽब्रुवन् । यन्नः प्रथमं यशश्चच्छत् । सर्व्वेषां
नस्तत्सहासदिति । सोमश्चतुर्होत्रा । अग्निः पञ्चहोत्रा ।
धाता षड्ढोत्रा ॥ ४ ॥

इन्द्रः सप्तहोत्रा । पूजापतिर्दशहोत्रा । तेषां सो-

म॒ः राजा॑नं यश॑श्चा॒र्चत् । तान्य॑कामयत् । तेनापा॑क्रा-
मत् । तेन॑ पु॒लाय॑मचरत् । तं दे॒वाः प्रै॒षैः प्रै॒षमै॑च्छन् ।
तत्प्रै॑षाणां प्रै॒षत्वं । नि॒विद्भि॒न्यवे॑दयन् । तन्नि॒विदां नि॒-
वि॒त्त्वं ॥ ५ ॥

आ॒ग्नीभि॑रामुवन् । तदा॒ग्नीणा॑मापि॒त्वं । तम॑घ्नन् ।
तस्य॑ यशो॒व्यगृ॑ह्णत । ते ग्र॒हाअ॑भवन् । तद्ग्र॒हाणां॑ ग्रह॒-
त्वं । यस्यै॒वं वि॒दुषो॑ ग्र॒हागृ॑ह्यन्ते । तस्य॑ त्वे॒व गृ॑हीताः ।
तेऽब्रु॑वन् । योवै नः॑ श्रेष्ठोऽभूत् ॥ ६ ॥

तम॑वधिष्म । पुन॑रि॒मः सु॒वाम॑हाइति । तं छन्दो॑-
भिरसु॑वन्त । तच्छ॒न्दसां॑ छन्द॒स्त्वं । साम्ना॑ समान॑यन् ।
तत्साम्नः॑ साम॒त्वं । उ॒क्थैरु॑दस्थापयन् । तदु॒क्थ्याना॑मु॒-
क्थ॒त्वं । यए॒वं वेद॑ । प्रत्ये॒व ति॑ष्ठति ॥ ७ ॥

सर्व्व॑मायुरेति । सोमो॒वै यशः॑ । यए॒वं वि॒द्वान्तो॑म॒-
माग॑च्छति । यश॑ए॒वैन॑मृच्छति । तस्मा॑दाहुः । यश्चै॒वं वेद॑
यश्च॒ न । तावु॑भौ सोम॒माग॑च्छतः । सोमो॒हि यशः॑ । तं
त्वाव॑ यश॑च्छ॒तीत्या॑हुः । यः सोमे॑ सोमं॑ प्राहेति ॥
तस्मा॑त् सोमे॑ सोमः॑ प्रोच्यः । यश॑ए॒वैन॑मृच्छति ॥ ८ ॥

अभि॑षु॒खन्ति॑ स॒प्तहो॑ता तर्पयति॑ षड्ढो॒चा निवि॑-
त्त्वम॑भूतिष्ठति॑ प्राहेति॑ हे च ॥ अनु० ८ ॥

नवमोऽनुवाकः ।

इदं वा अग्नेनैव किञ्च नासीत् । न द्यौरासीत् । न पृथिवी । नान्तरिक्षं । तदसदेव सन्मनोऽकुरुत् स्यामिति । तदतप्यत । तस्मात्तपनाद्भूमोऽजायत । तद्भूयोऽतप्यत । तस्मात्तपनादग्निरजायत । तद्भूयोऽतप्यत ॥ १ ॥

तस्मात्तपनाज्ज्योतिरजायत । तद्भूयोऽतप्यत । तस्मात्तपनादर्चिरजायत । तद्भूयोऽतप्यत । तस्मात्तपनान्मरीचयोऽजायन्त । तद्भूयोऽतप्यत । तस्मात्तपनादुदाराञ्चजायन्त । तद्भूयोऽतप्यत । तदश्रमिव समहन्यत । दद्वस्तिमभिनत् ॥ २ ॥

स समुद्रोऽभवत् । तस्मात् समुद्रस्य न पिबन्ति । पुजननमिव हि मन्यन्ते । तस्मात् पशोर्जायमाना दापः पुरस्ताद्यन्ति । तद्दशहोतान्वसृज्यत । पुजापतिव दशहोता । य एवं तपसो वीर्यं विद्वांसस्तप्यते । भवत्येव । तद्वा इदमापः सलिलमासीत् । सोऽरोदीत्पुजापतिः ॥ ३ ॥

स कस्माच्चि । यद्यस्याप्रतिष्ठाया इति । यदस्वपद्यत । सा पृथिव्यभवत् । यद्यमृष्ट । तदन्तरिक्षमभवत् । यदूर्ध्वमुदमृष्ट । सा द्यौरभवत् । यदरोदीत् । तदनयोरोदस्त्वं ॥ ४ ॥

य॒ए॒वं वे॒द । ना॒स्य॒ गृ॒हे रु॒दन्ति । ए॒तद्वा॒ए॒षां लो॒का॒नां ज॒न्म । य॒ए॒वमे॒षां लो॒का॒नां ज॒न्म वे॒द । नैषु लो॒के॒ष्वार्त्ति॒मा॒र्च्छेति॑ । स॒इ॒मां प्र॒ति॒ष्ठा॒मवि॒न्दत॑ । स॒इ॒मां प्र॒ति॒ष्ठां वि॒त्वाका॒मय॒त प्र॒जाये॒येति॑ । स तपो॑ऽतप्यत । सोऽन्त॑र्वा॒नभ॒वत् । स ज॒घ॒ना॒दसु॒रा॒नसृ॒जत॑ ॥ ५ ॥

तेभ्यो॑मृ॒न्मये॒ पा॒त्रेऽन्म॑दु॒हत् । या॒स्य॒ सा त॒नूरा॑सीत् । ता॒मपा॑हत् । सा तमि॑स्त्रा॒भवत् । सोऽका॑मय॒त प्र॒जाये॒येति॑ । स तपो॑ऽतप्यत । सोऽन्त॑र्वा॒नभ॒वत् । स पु॒जन॑ना॒दे॒व पु॒जाञ्च॑सृ॒जत॑ । तस्मा॑दि॒माभू॑यि॒ष्ठाः । पु॒जन॑ना॒द्धे॒नाञ्च॑सृ॒जत॑ ॥ ६ ॥

ताभ्यो॑दा॒रु॒मये॒ पा॒त्रे पयो॑ऽदु॒हत् । या॒स्य॒ सा त॒नूरा॑सीत् । ता॒मपा॑हत् । सा जो॒त्स्त्रा॑भवत् । सोऽका॑मय॒त प्र॒जाये॒येति॑ । स तपो॑ऽतप्यत । सोऽन्त॑र्वा॒नभ॒वत् । स उ॒प॒प॒क्षाभ्या॑मेव॒र्त्तून॑सृ॒जत॑ । तेभ्यो॑ रज॒ते पा॒त्रे घृ॒तम॑दु॒हत् । या॒स्य॒ सा त॒नूरा॑सीत् ॥ ७ ॥

ता॒मपा॑हत् । सोऽहो॑रा॒त्रयोः स॒न्धि॒रभ॑वत् । सोऽका॑मय॒त प्र॒जाये॒येति॑ । स तपो॑ऽतप्यत । सोऽन्त॑र्वा॒नभ॒वत् । स म॒म॒स्त्रा॒हो॒वा॒नसृ॒जत॑ । तेभ्यो॑ह॒रि॒ते पा॒त्रे सो॒मम॑-

दुहत् । यास्य सा तनूरासीत् । तामपाहत । तदहर-
भवत् ॥ ८ ॥

एते वै पूजापतेर्देवाः । य एवं वेद । दुहएव पूजाः ।
दिवा वै नो भूदिति । तद्देवानां देवत्वं । य एवं देवानां
देवत्वं वेद । देववानेव भवति । एतद्वाअहोराचाणां
जन्म । य एवमहोराचाणां जन्म वेद । नाहोराचेष्टार्त्ति-
मार्च्छति ॥ ९ ॥

असतोऽधि मनोऽस्तृज्यत । मनः पूजापतिमस्तृजत ।
पूजापतिः पूजाअस्तृजत । तद्वाइदं मनस्येव परमं प्रति-
ष्ठितं । यदिदं किञ्च । तदेतच्छेवस्यसन्नाम ब्रह्म ।
व्युच्छन्ती व्युच्छन्त्यस्मै वस्यसी वस्यसी व्युच्छति । प्रजाय-
ते पूजया पशुभिः । प्र परमेष्ठिनो माचामामोति । य-
एवं वेद ॥ १० ॥

अग्निरजायत तद्भूर्योऽतप्यतामिनदरोदीत् पूजाप-
तीरोदस्त्वमस्तृजतास्तृजत घृतमदुहद्यास्य सा तनूरा-
सीदहरभवदृच्छति वेद ॥ अनु० ९ ॥

इदं धूमोऽग्निर्ज्योतिरर्चिर्मरीचयउदारास्तदभ्यं ज-
घनात्सा तमिस्रा सपूजननात्सा जोत्सा सउपपक्षा-
भ्याः सौहोराचयोः सन्धिः स मुखान्तदहर्देवानस-

तोऽधिमुन्मये दारुमये रजते हरिते तेभ्यस्ताभ्यो द्वे ते
 ऽन्नं पयोधृतः सोमं य एवं वेदोपैनं तस्य तावभिश्चात
 व्यान्नमदुहत् पयोऽदुहद् धृतमदुहत् सोममदुहत् ॥*

दशमोऽनुवाकः ।

पूजापतिरिन्द्रमसृजतानुजावरं देवानां । तं प्राहि-
 णोत् । परे हि । एतेषां देवानामधिपतिरेधीति । तं दे-
 वाञ्जुवन् । कस्त्वमसि । वयं वै त्वच्छ्रेयाः सः स्म इति ।
 सोऽब्रवीत् । कस्त्वमसि वयं वै त्वच्छ्रेयाः सः स्म इति मा
 देवाञ्जोचन्निति । अथ वाइदं तर्हि पूजापतौ हर-
 आसीत् ॥ १ ॥

यदस्मिन्नादित्ये । तदेनमब्रवीत् । एतन्मे प्रयच्छ ।
 अथाहमेतेषां देवानामधिपतिर्भविष्यामीति । कोऽहः
 स्यामित्यब्रवीत् । एतत् पृदायेति । एतत्स्यादित्यब्रवीत् ।
 यदेतद्विधीति । कोहवै नाम पूजापतिः । य एवं वेद
 ॥ २ ॥

विदुरेनं नाम्ना । तदस्मै रुक्मं कृत्वा प्रत्यमुञ्चत् । त-
 तोवाइन्द्रो देवानामधिपतिरभवत् । य एवं वेद । अ-
 धिपतिरेव समानानां भवति । सोऽमन्यत । किं किं वा

अकरमिति । स चन्द्रमआहरेति प्रालपत् । तच्चन्द्रम-
सश्चन्द्रमस्त्वं । य एवं वेद ॥ ३ ॥

चन्द्रवानेव भवति । तं देवाञ्जब्रुवन् । सुवीर्य्यौमर्य्या
यथा गोपायतइति । तत्सूर्य्यस्य सूर्य्यत्वं । य एवं वेद ।
नैनं दध्मेति । कश्चनास्मिन् वाइदमिन्द्रियं प्रत्यस्थादि-
ति । तदिन्द्रस्येन्द्रत्वं । य एवं वेद । इन्द्रियाव्येव भवति
॥ ४ ॥

अयं वाइदं परमोऽभूदिति । तत्परमेष्ठिनः परमे-
ष्ठित्वं । य एवं वेद । परमामेव काष्ठां गच्छति । तं देवाः
समन्तं पर्य्यविशन् । वसवः पुरस्तात् । रुद्रादक्षिणतः ।
आदित्याः पश्चात् । विश्वे देवाउत्तरतः । अङ्गिरसः पु-
त्यच्च ॥ ५ ॥

साध्याः पराञ्च । य एवं वेद । उपैन्ः समानाः संवि-
शन्ति । स पूजापतिरेव भूत्वा पूजाञ्चावयत् । ताअस्मै
नातिष्ठन्तान्नाद्याय । तामुखं पुरस्तात् पश्यन्तीः । द-
क्षिणतः पर्य्यायन् । स दक्षिणतः पर्य्यवर्त्तयत् । तामुखं
पुरस्तात् पश्यन्तीः । मुखं दक्षिणतः ॥ ६ ॥

पश्चात् पर्य्यायन् । स पश्चात् पर्य्यवर्त्तयत् । तामुखं
पुरस्तात् पश्यन्तीः । मुखं दक्षिणतः । मुखं पश्चात् ।

उत्तरतः पर्यायन । स उत्तरतः पर्यवर्त्तयत । तामुखं
पुरस्तात् पश्यन्तीः । मुखं दक्षिणतः । मुखं पश्चात् ॥
मुखमुत्तरतः । ऊर्द्धा उदायन । स उपरिष्ठान्ववर्त्त-
यत । ताः सर्वतोमुखो भूत्वा वयत् । ततो वै तस्मै पु-
जा अतिष्ठन्तान्नाद्याय । य एवं विद्वान् परि न्ववर्त्तयतेति
च । पूजापतिरेव भूत्वा पूजा अति । तिष्ठन्तेऽस्मै पूजा
अन्नाद्याय । अन्नाद एव भवति ॥ ७ ॥

आसो द्वेदं चन्द्रमस्त्वं य एवं वेदेन्द्रियाव्येव भवति पु-
त्यच्च मुखं दक्षिणतो मुखं पश्चान्नव च ॥ अनु० १० ॥

एकादशेऽनुवाकः ।

पूजापतिरकामयत बहोर्भूयान्त्स्यामिति । स एतं
दशहोतारमपश्यत् । तं प्रायुङ्क्त । तस्य प्रयुक्तिबहोर्भू-
यानभवत् । यः कामयेत बहोर्भूयान्त्स्यामिति । स द-
शहोतारं प्रयुञ्जीत । बहोरेव भूयान् भवति । सोऽका-
मयत वीरोमञ्जायायेतेति । स दशहोतुश्चतुर्होतारं
निरमिमीत । तं प्रायुङ्क्त ॥ १ ॥

तस्य प्रयुक्तीन्द्रोऽजायत । यः कामयेत वीरोमञ्जा-
यायेतेति । स चतुर्होतारं प्रयुञ्जीत । आस्य वीरोजा-

यते । सोऽकामयत पशुमान्त्स्यामिति । स चतुर्होतुः पञ्चहोतारं निरमिमीत । तं प्रायुङ्क्त । तस्य प्रयुक्तिपशुमानभवत् । यः कामयेत पशुमान्त्स्यामिति । स पञ्चहोतारं प्रयुञ्जीत ॥ २ ॥

पशुमानेव भवति । सोऽकामयतर्तवामे कल्पेरन्निति । स पञ्चहोतुः षड्होतारं निरमिमीत । तं प्रायुङ्क्त । तस्य प्रयुक्त्युतवोऽस्माअकल्पन्त । यः कामयेतर्तवामे कल्पेरन्निति । स षड्होतारं प्रयुञ्जीत । कल्पन्तेऽस्मा ऋतवः । सोऽकामयत सोमपः सोमयाजी स्यां । आ मे सोमपः सोमयाजी जायेतेति ॥ ३ ॥

स षड्होतुः सप्तहोतारं निरमिमीत । तं प्रायुङ्क्त । तस्य प्रयुक्तिसोमपः सोमयाज्यभवत् । आस्य सोमपः सोमयाज्यजायत । यः कामयेत सोमपः सोमयाजी स्यां । आ मे सोमपः सोमयाजी जायेतेति । स सप्तहोतारं प्रयुञ्जीत । सोमपएव सोमयाजी भवति । आस्य सोमपः सोमयाजी जायते । स वाएष पशुः पञ्चधा प्रतितिष्ठति ॥ ४ ॥

पद्भिर्मुखेन । ते द्वाः पशून् वित्वा । सुवर्गं लोकमायन् । तेऽमुष्मिलोके व्यसृज्यन् । तेऽब्रुवन् । अमुतः प्र-

दानं वा उपजिजीविमेति । ते सप्तहोतारं यज्ञं विधा-
याथास्यं । आङ्गीरसं ग्राहिखन । एतेनामुच कल्पयेति ।
तस्य वा इयं क्लृप्तिः ॥ ५ ॥

यदिदं किञ्च । यएवं वेद । कल्पतेऽस्मै । स वा अयं
मनुष्येषु यज्ञः सप्तहोता । अमुच सङ्घादेवेभ्यो हव्यं
वहति । यएवं वेद । उपैनं यज्ञो नमति । यो वै चतुर्हो-
तृणां निदानं वेद । निदानवान् भवति । अग्निहोत्रं व
दशहोतुर्निदानं ॥ दशपूर्णासासौ चतुर्होतुः । चातुर्मा-
स्थानि पञ्चहोतुः । पशुबन्धः षड्होतुः । सौम्याध्वरः
सप्तहोतुः । एतद्वै चतुर्होतृणां निदानं । यएवं वेद ।
निदानवान् भवति ॥ ६ ॥

अमिमोत तं प्रायुक्त्वा पञ्चहोतारं प्रयुञ्जीत जायेतेति
तिष्ठति क्लृप्तिर्दशहोतुर्निदानः सप्त च ॥ अनु० ११ ॥

पूजापतिरकामयत पूजाः सृजेयेति पूजापतिरका-
मयत दशपूर्णासासौ सृजेयेति पूजापतिरकामयत प्रजा-
येयेति स तपः सचिद्वत् पूजापतिस्तेन दशधात्मानं
देवा वै वरुणमन्तो वै पूजापतिस्ताः सृष्टाः समष्टिष्यन्
देवा व चतुर्होतृभिरिदं वा अग्रे पूजापतिरिन्द्रं पू-
जापतिरकामयत ब्रह्मभूयानेकादश ॥ ११ ॥

पुजापतिस्तद्ग्रहस्य ग्रहत्वं पुजापतिरकामयतान-
यैवैनत्तस्य वाइयं तस्मात्तपनाद्यदस्मिन्नादित्ये स षड्-
ढौतुः सप्तहोतारं चिसप्ततिः ॥ ७३ ॥ हरिः ॐ ॥

इति द्वितीयाध्यायः ॥

हरिः ॐ ॥

द्वितीयाष्टके द्वितीयाध्याये

प्रथमोऽनुवाकः ।

ब्रह्मवादिनोवदन्ति । किं चतुर्होतृणां चतुर्होतृत्व-
मिति । यदेवैषु चतुर्धा होतारः । तेन चतुर्होतारः ।
तस्माच्चतुर्होतारउच्यन्ते । तच्चतुर्होतृणां चतुर्होतृत्वं ।
सोमोवै चतुर्होता । अग्निः पञ्चहोता । धाता षड्होता ।
इन्द्रः सप्तहोता ॥ १ ॥

पुजापतिर्दशहोता । य एवं चतुर्होतृणामृद्धिं वेद ।
चक्षुभ्योऽवे । य एषामेवं बन्धुतां वेद । बन्धुमान् भवति ।
य एषामेवं क्लृप्तिं वेद । कल्पतेऽस्मै । य एषामेवमायतनं
वेद । आयतनवान् भवति । य एषामेवं प्रतिष्ठां वेद

॥ २ ॥

प्रत्येव तिष्ठति । ब्रह्मवादिनो वदन्ति । दशहोता च-
तुहोता । पञ्चहोता षडहोता सप्तहोता । अथ कस्मा-
च्चतुहोतार उच्यन्ते इति । इन्द्रो वै चतुहोता । इन्द्रः खलु
वै श्रेष्ठो देवतानामुपदेशनात् । यएवमिन्द्रः श्रेष्ठं दे-
वतानामुपदेशनाद्देव । वसिष्ठः समानानां भवति । त-
स्माच्छ्रेष्ठमायन्तं प्रथमेनैवानुबुध्यन्ते ॥ अयमागन् । अ-
यमवासादिति । कीर्त्तिरस्य पूर्व्वी गच्छति जनतामायु-
तः । अथो एनं प्रथमेनैवानुबुध्यन्ते । अयमागन् । अय-
मवासादिति ॥ ३ ॥

सप्तहोता प्रतिष्ठां वेदं बुध्यन्ते षट् च ॥ अनु० १ ॥

द्वितीयाऽनुवाकः ।

दक्षिणां प्रतिग्रहीष्यन्त्सप्तदशकृत्वोऽपान्यात् । आ-
त्मानमेव समिन्धे । तेजसे वीर्याय । अथो पूजापति-
रेवैनां भूत्वा प्रतिगृह्णाति । आत्मनो नार्थ्ये । यद्येनमा-
त्विज्याद्वृतं सन्तं निर्हरेरन् । आग्नीध्रे जुहुयाद्दशहो-
तारं । चतुर्गृहीतेनाज्येन । पुरस्तात् प्रत्यङ्निष्ठन् । प्र-
तिलोमं विग्राहं ॥ १ ॥

प्राणानेवास्थोपदांसयति । यद्येनं पुनरुपशिक्षेयुः ।

आग्नीध्रस्य जुहुयाद्दशहोतारं । चतुर्गृहीतेनाज्येन । प-
श्चात्पाङ्गसीनः । अनुलोममविद्याहं । प्राणानेवास्यै
कल्पयति । प्रायश्चित्ती वाग्धोतेत्यृतुमुखं च त्रुमुखे जुहो-
ति । चतूनेवास्यै कल्पयति । कल्पन्तेऽस्माच्चतवः ॥ २ ॥

क्षुप्तास्माच्चतवश्चायन्ति । षड्ढोता वै भूत्वा पूजा-
पतिरिदं सर्वमसृजत । स मनोऽसृजत । मनसोऽ-
धिगायत्रीमसृजत । तज्जायत्रीं यशश्चार्च्छत् । तामाल-
भत । गायत्र्या अधिछन्दांस्यसृजत । छन्दोभ्योऽधि-
साम । तत्सामं यशश्चार्च्छत् । तदालभत ॥ ३ ॥

सामोऽधियजूंष्यसृजत । यजुर्भ्योऽधिविष्णुं । ताद्विष्णुं
यशश्चार्च्छत् । तमालभत । विष्णोरधोषधीरसृजत ।
ओषधीभ्योऽधिसोमं । तत्सोमं यशश्चार्च्छत् । तमालभत ।
सोमादधिपशूनसृजत । पशुभ्योऽधीन्द्रं ॥ ४ ॥

तदिन्द्रं यशश्चार्च्छत् । तदेनं नातिप्राच्यवत । इन्द्र-
इव यशस्वी भवति । य एवं वेद । नैनं यशोऽतिप्रच्यवते ।
यद्वाइदं किञ्च । तत्सर्वमुत्तानस्वाङ्गीरसः प्रत्यगृ-
ह्णात् । तदेनं प्रतिगृहीतं नाहिनत् । यत् किञ्च प्रति-
गृह्णीयात् । तत्सर्वमुत्तानस्वाङ्गीरसः प्रतिगृह्णात्व-
त्येव प्रतिगृह्णीयात् ॥ इयं वाउत्तानश्चाङ्गीरसः । अन-

यैवैनप्रतिगृह्णाति । नैनः हितस्ति । वहिषा प्रतोपाङ्गां
वाश्वं वा । एतद्वै पशूनां पियं धाम् । पिदेरुवैनं धाम्ना
प्रत्येति ॥ ५ ॥

विग्राहमृतवस्तदान्नभतेन्द्रं गृह्णीयात् पट च ॥
अनु० २ ॥

द्वितीयाऽनुवाकः ।

योवाअविद्वान्विर्वर्त्तयते । विशीषी स पाप्मामुष्णि-
स्र्लोके भवति । अथ योविद्वान्विर्वर्त्तयते । सशीषी वि-
पाप्मामुष्णिस्र्लोके भवति । देवतावै सप्तपुष्टिकमान्यव-
र्त्तयन्त । अग्निश्च पृथिवी च । वायुश्चान्तरिक्षञ्च । आ-
दित्यश्च द्यौश्च चन्द्रमाः । अग्निर्यवर्त्तयत । स साहस्र-
मपुष्यत् ॥ १ ॥

पृथिवी न्यवर्त्तयत । सौषधीभिर्वनस्पतिभिरपुष्यत् ।
वायुर्न्यवर्त्तयत । स मरीचिभिरपुष्यत् । अन्तरिक्षं न्य-
वर्त्तयत । तद्वयोभिरपुष्यत् । आदित्योन्यवर्त्तयत । स
रश्मिभिरपुष्यत् । द्यौर्न्यवर्त्तयत । सा नक्षत्रैरपुष्यत् ॥
चन्द्रमान्यवर्त्तयत । सोऽहोरात्रैरर्धमासैर्मासैर्वर्त्तुभिः
संवत्सरेणापुष्यत् । तान् पोषान् पुष्यति । याः स्तेषु-
ष्यन् । य एवं विद्वान्नि च वर्त्तयते परि च ॥ २ ॥

अपुष्यन्नक्षचैरपुष्यत् पञ्च च ॥ अनु० ३ ॥

चतुर्थोऽनुदाकः ।

तस्य वा अग्नेर्हिरण्यं प्रतिजगृहुषः । अर्द्धमिन्द्रियस्या-
पाक्रामत् । तदेतेनैव प्रत्यगृह्णात् । तेन वै सोऽर्द्धमिन्द्रि-
यस्यात्मन्नुपाधत्त । अर्द्धमिन्द्रियस्यात्मन्नुपाधत्ते । य एवं
विद्वान् हिरण्यं प्रतिगृह्णाति । अथ यो विद्वान् प्रति-
गृह्णाति । अर्द्धमस्येन्द्रियस्यापक्रामति । तस्य वै सोमस्य
वासः प्रतिजगृहुषः । तृतीयमिन्द्रियस्यापाक्रामत् ॥ १ ॥

तदेतेनैव प्रत्यगृह्णात् । तेन वै स तृतीयमिन्द्रियस्या-
त्मन्नुपाधत्त । तृतीयमिन्द्रियस्यात्मन्नुपाधत्ते । य एवं वि-
द्वान् वासः प्रतिगृह्णाति । अथ यो विद्वान् प्रतिगृह्णाति ।
तृतीयमस्येन्द्रियस्यापक्रामति । तस्य वै रुद्रस्य गां प्रति-
जगृहुषः । चतुर्थमिन्द्रियस्यापाक्रामत् । तामेतेनैव प्र-
त्यगृह्णात् । तेन वै स चतुर्थमिन्द्रियस्यात्मन्नुपाधत्त
॥ २ ॥

चतुर्थमिन्द्रियस्यात्मन्नुपाधत्ते । य एवं विद्वान् गां प्र-
तिगृह्णाति । अथ यो विद्वान् प्रतिगृह्णाति । चतुर्थम-
स्येन्द्रियस्यापक्रामति । तस्य वै वरुणस्याश्वं प्रतिजगृहुषः ।
पञ्चममिन्द्रियस्यापाक्रामत् । तमेतेनैव प्रत्यगृह्णात् ।

तेन वै स पञ्चममिन्द्रियस्यात्मनुपाधत्त । पञ्चममिन्द्रियस्यात्मनुपाधत्ते । य एवं विद्वानश्वं प्रतिगृह्णाति ॥ ३ ॥

अथ यो विद्वान् प्रतिगृह्णाति । पञ्चममस्येन्द्रियस्यापक्रामति । तस्य वै पूजापतेः पुरुषं प्रतिजगृहुषः । षष्ठमिन्द्रियस्यापक्रामत् । तमेतेनैव प्रत्यगृह्णात् । तेन वै स षष्ठमिन्द्रियस्यात्मनुपाधत्त । षष्ठमिन्द्रियस्यात्मनुपाधत्ते । य एवं विद्वान् पुरुषं प्रतिगृह्णाति । अथ यो विद्वान् प्रतिगृह्णाति । षष्ठमस्येन्द्रियस्यापक्रामति ॥ ४ ॥

तस्य वै मनोस्तल्पं प्रतिजगृहुषः । सप्तममिन्द्रियस्यापक्रामत् । तमेतेनैव प्रत्यगृह्णात् । तेन वै स सप्तममिन्द्रियस्यात्मनुपाधत्त । सप्तममिन्द्रियस्यात्मनुपाधत्ते । य एवं विद्वान्स्तल्पं प्रतिगृह्णाति । अथ यो विद्वान् प्रतिगृह्णाति । सप्तममस्येन्द्रियस्यापक्रामति । तस्य वाउत्तानस्याङ्गीरसस्याप्राणत् प्रतिजगृहुषः । अष्टममिन्द्रियस्यापक्रामत् ॥ ५ ॥

तदेतेनैव प्रत्यगृह्णात् । तेन वै सोऽष्टममिन्द्रियस्यात्मनुपाधत्त । अष्टममिन्द्रियस्यात्मनुपाधत्ते । य एवं विद्वानप्राणत् प्रतिगृह्णाति । अप यो विद्वान् प्रतिगृह्णाति । अष्टममस्येन्द्रियस्यापक्रामति । यद्वाइदं किञ्च ।

तत्सर्व्वमुत्तान॒एवाङ्गीर॒सः प्रत्य॑गृह्णात् । तदे॒नं प्रति॑गृ-
हीत॒न्नाहिनत् । यत्किञ्च॑ प्रति॑गृह्णीयात् ॥ तत्सर्व्वमु-
त्तान॒स्त्वाङ्गीर॒सः प्रति॑गृह्णात्वित्येव प्रति॑गृह्णीयात् ।
इयं वा॒उत्तान॒आङ्गीर॒सः । अ॒नयै॒वैन॒त् प्रति॑गृह्णाति ।
नैनं॑ हिनस्ति ॥ ६ ॥

तृतीयमिन्द्रियस्यापाक्रामच्चतुर्थमिन्द्रियस्यात्मन्नुपा-
धत्ताश्च॑ प्रति॑गृह्णाति षष्ठमस्येन्द्रियस्यापक्रामत्यष्टम-
मिन्द्रियस्यापाक्रामत् प्रति॑गृह्णीयाच्चत्वारि च॥ अनु० ४॥

तस्य॒ वा॒अग्नेर्हि॑रण्यः॒ सोम॑स्य॒ वा॒स॒स्तदे॒तेन॑ रुद्रस्य॒
गां॒ तामे॒तेन॑ वरुणस्याश्वं॒ पूजा॑पतेः॒ पुरु॑षं॒ मनो॑स्तल्यं
तमे॒तेनो॑त्तानस्य॒ तदे॒तेना॑प्राणद्यद्वै । अ॒र्द्धं तृती॑यम-
ष्टमं॒ तच्च॑तुर्थं॒ ताः शेष॑न्तं वै ते॒ सच॑ङ्के ।

पञ्चमोऽनुवाकः ।

बृह॒न्वा॒दिनो॑वदन्ति । यद्द॒श॒हो॒तारः॒ स॒चमा॑सत ।
केन॒ ते गृ॒हप॑तिनार्धुवन् । केन॒ पूजा॑असृजन्तेति ।
पूजा॑पतिना॒ वै ते गृ॒हप॑तिनार्धुवन् । तेन॒ पूजा॑असृ-
जत । यच्चतुर्हो॒तारः॒ स॒चमा॑सत । केन॒ ते गृ॒हप॑तिना-
र्धुवन् । केनो॒षधी॑रसृजन्तेति । सोमे॒न॒ वै ते गृ॒हप॑ति-
नार्धुवन् ॥ १ ॥

तेनौपधीरमृजन्त । यत् पञ्चहोतारः सचमासत ।
केन ते गृहपतिनार्ध्वन् । केनैभ्योलोकेभ्योऽसुरान्
प्राणुदन्त । केनैषां पशून्वृज्जतेति । अग्निना वै ते गृह-
पतिनार्ध्वन् । तेनैभ्योलोकेभ्योऽसुरान् प्राणुदन्त । ते-
नैषां पशून्वृज्जत । यत् षडहोतारः सचमासत । केन
ते गृहपतिनार्ध्वन् ॥ २ ॥

केनर्तूनकल्पयन्तेति । धात्रा वै ते गृहपतिनार्ध्वन् ।
तेनर्तूनकल्पयन्त । यत् सप्तहोतारः सचमासत । केन ते
गृहपतिनार्ध्वन् । केन सुवरायन् । केनेमाल्लोकान्त्स-
मतन्वन्निति । अर्थ्यम्णा वै ते गृहपतिनार्ध्वन् । तेन
सुवरायन् । तेनेमाल्लोकान्त्समतन्वन्निति ॥ ३ ॥

एते वै देवागृहपतयः । तान् य एवं विद्वान् । अप्य-
न्यस्य गार्हपतेर्दीक्षते । अवान्तरमेव सचिणांमृधोति ।
योवाअर्थ्यमणं वेद । दानकामाअस्मै पुजाभवन्ति ।
यज्ञोवाअर्थ्यमा । आर्या वसतिरिति वै तमाहुयं पु-
शंसन्ति । आर्या वसतिर्भवति । य एवं वेद ॥ ४ ॥

यद्वाइदं किञ्च । तत् सर्वं चतुर्होतारः । चतुर्होतृभ्योऽ-
धियज्ञोनिर्मितः । स य एवं विद्वान् विवदेत् । अहमेव
भूयोवेद । यश्चतुर्होतृन् वेदेति । स ह्येव भूयोवेद । य-

अतुर्होतृन् वेदं । यो वै चतुर्होतृणां होतृन् वेदं ।
सर्वांसु पूजास्वन्नमति ॥ ५ ॥

सर्वादिशोऽभिजयति । पूजापतिर्वै दशहोतृणां
होता । सोमश्चतुर्होतृणां होता । अग्निः पञ्चहोतृणां
होता । धाता षड्होतृणां होता । अर्यमा सप्तहो-
तृणां होता । एते वै चतुर्होतृणां होतारः । तान् य-
एवं वेदं । सर्वांसु पूजास्वन्नमति । सर्वादिशोऽभिज-
यति ॥ ६ ॥

आर्ध्वन्नार्ध्वन्नित्येवं वेदोति सर्वादिशोऽभिजय-
ति ॥ अनु० ५ ॥

षष्ठोऽनुवाकः ।

पूजापतिः पूजाः सृष्ट्वा व्यस्रंसत । स हृदयं भूतोऽश-
यत् । आत्मन् हा ३ इत्यह्वयत् । आपः प्रत्यमृखन् ।
ता अग्निहोत्रेणैव यज्ञकृतुनोपपर्यावर्तन्त । ताः कुसि-
न्धमुपौहन् । तस्मादग्निहोत्रस्य यज्ञकृतोः । एकञ्चत्विक् ।
चतुष्कृत्वोऽह्वयत् । अग्निर्वीयुरादित्यश्चन्द्रमाः ॥ १ ॥

ते प्रत्यमृखन् । ते दर्शपूर्वमासाभ्यामेव यज्ञकृतुनो-
पपर्यावर्तन्त । तउपौहः श्रुत्वार्यङ्गानि । तस्माद्दर्श-

पृ॒ष्माम॒यो॒र्यज्ञ॒कृ॒तोः । च॒त्वार॒क्ष॒त्विजः । प॒ञ्च॒वृ॒त्त्वो॒-
ऽह्न॒यत् । प॒शवः॒ प्र॒त्य॒शृ॒ण्वन् । ते चा॒तु॒र्मा॒स्यै॒व य॒ज्ञकृ॒तु॒-
नो॒प॒प॒र्या॒व॒र्त्तन्त । त॒उ॒पौ॒ह॒हो॒म॒ह॒वीं मा॒ः स॒म॒स्यि॒म॒-
जा॒नं । त॒स्मा॒च्चा॒तु॒र्मा॒स्या॒नां य॒ज्ञकृ॒तोः ॥ ० ॥

प॒ञ्च॒त्विजः । प॒ट॒वृ॒त्त्वो॒ऽह्न॒यत् । च॒त॒वः॒ प्र॒त्य॒शृ॒ण्वन् ।
ते प॒शु॒व॒न्धे॒नै॒व य॒ज्ञकृ॒तु॒नो॒प॒प॒र्या॒व॒र्त्तन्त । त॒उ॒पौ॒ह॒-
स्त॒ना॒वा॒ण्डौ शि॒श्र॒म॒वा॒च्चं प्रा॒णं । त॒स्मा॒त् प॒शु॒व॒न्ध॒स्य
य॒ज्ञकृ॒तोः । प॒ट॒त्विजः । स॒प्त॒वृ॒त्त्वो॒ऽह्न॒यत् । हो॒त्राः प्र॒त्य॒-
शृ॒ण्वन् । ताः सौ॒म्ये॒नै॒वा॒ध्व॒रेण॒ य॒ज्ञकृ॒तु॒नो॒प॒प॒र्या॒व॒र्त्तन्त
॥ ३ ॥

ता॒उ॒पौ॒ह॒न्त्स॒प्त॒शी॒र्ष॒णान् प्रा॒णान् । त॒स्मा॒त् सौ॒म्य॒-
स्या॒ध्व॒र॒स्य य॒ज्ञकृ॒तोः । स॒प्त॒हो॒त्राः प्रा॒ची॒र्व॒ष॒ट॒कु॒र्वन्ति ।
दृ॒श॒वृ॒त्त्वो॒ऽह्न॒यत् । त॒पः प्र॒त्य॒शृ॒णोत् । तत् क॒र्म॒णै॒व सं॒व॒-
त्स॒रेण॒ स॒र्व्वै॒र्य॒ज्ञकृ॒तु॒भि॒रु॒प॒प॒र्या॒व॒र्त्तन्त । तत् स॒र्व्व॒मा॒त्मा॒-
न॒म॒प॒रि॒व॒र्ग॒मु॒पौ॒ह॒त् । त॒स्मा॒त् सं॒व॒त्स॒रे स॒र्व्वै॒ य॒ज्ञकृ॒त॒-
वो॒ऽव॒रु॒ध्यन्ते । त॒स्मा॒द्द॒श॒हो॒ता च॒तु॒र्हो॒ता । प॒ञ्च॒हो॒ता
ष॒ड्दो॒ता स॒प्त॒हो॒ता ॥ ए॒क॒हो॒त्रे ब॒लिः॑ ह॒रन्ति । ह॒र॒-
न्त्य॒स्मै पु॒जा॒ब॒लिं । ऐ॒न॒म॒प्र॒ति॒स्था॒तं ग॒च्छ॒ति । य॒ए॒वं
वे॒द ॥ ४ ॥

चन्द्रमाश्चातुर्मास्यानां यज्ञकृतोरध्वरेण यज्ञकृतु-
नोपपर्यावर्तन्त सप्तहोता चत्वारि च ॥ अनु० ६ ॥

सप्तमेऽनुवाकः ।

पूजापतिः पुरुषमसृजत । सोऽग्निरब्रवीत् । ममाय-
मन्नमस्त्विति । सोऽविभेत् । सर्व्वं वै मायं प्रधक्ष्यतीति ।
स एतांश्चतुर्होतृनात्मस्पर्णानपश्यत् । तानजुहोत् ।
तैव स आत्मानमसृणोत् । यदग्निहोत्रं जुहोति । एक-
होतारमेव तद्यज्ञकृतुमाप्नोत्यग्निहोत्रं ॥ १ ॥

कुसिन्धुश्चात्मनः सृणोति । आदित्यस्य च सायुज्यं
गच्छति । चतुरन्नयति । चतुर्होतारमेव तद्यज्ञकृतुमा-
प्नोति दर्शपूर्णमासौ । चत्वारि चात्मनोऽङ्गानि सृणो-
ति । आदित्यस्य च सायुज्यं गच्छति । चतुरन्नयति ।
समित्यञ्चमी । पञ्चहोतारमेव तद्यज्ञकृतुमाप्नोति चा-
तुर्मास्यानि । लोमहृवीं मांसमस्थिमज्जानं ॥ २ ॥

तानि चात्मनः सृणोति । आदित्यस्य च सायुज्यं ग-
च्छति । चतुरन्नयति । द्विर्जुहोति । षड्होतारमेव तद्य-
ज्ञकृतुमाप्नोति पशुबन्धं । स्तनावाण्डौ शिश्रमवाञ्चं प्रा-
णं । तानि चात्मनः सृणोति । आदित्यस्य च सायुज्यं
गच्छति । चतुरन्नयति । द्विर्जुहोति ॥ ३ ॥

समित्सप्तमी । सप्तहोतारमेव तद्यज्ञकृतुमाप्नोति
 सौम्यमध्वरं । सप्त चात्मनः शर्पण्यान् प्राणान् स्पृणो-
 ति । आदित्यस्य च सायुज्यं गच्छति । चतुस्त्रयति ।
 द्विर्जुहोति । द्विर्निमार्ष्टि । द्विः प्राश्नाति । दशहोतार-
 मेव तद्यज्ञकृतुमाप्नोति संवत्सरं । सर्व्वं चात्मानमपरि-
 वर्गः स्पृणोति ॥ आदित्यस्य च सायुज्यं गच्छति ॥ ४ ॥

अग्निहोत्रं मज्जानं द्विर्जुहोत्यपरिवर्गः स्पृणोत्येकं
 च ॥ अनु० ७ ॥

अष्टमोऽनुवाकः ।

पूजापतिरकामयत् प्रजायेयेति । स तपोऽतप्यत ।
 सोऽन्तर्वानभवत् । स हरितः श्यावोऽभवत् । तस्मात्-
 स्त्वन्तर्वन्नी । हरिणी सती श्यावा भवति । स विजाय-
 मानो गर्भेणाताम्यत् । स तान्तः कृष्णश्यावोऽभवत् । त-
 स्मात्तान्तः कृष्णः श्यावो भवति । तस्यासुरेवाजीवत्
 ॥ १ ॥

तेनासुना सुरानसृजत । तदसुराणामसुरत्वं । यएव-
 मसुराणामसुरत्वं वेद । असुमानेव भवति । नैनमसु-
 र्जहाति । सोऽसुरान् सृष्ट्वापि तेऽवामन्यत । तदनु पितृ-

नसृजत । तत्पितृणां पितृत्वं । य एवं पितृणां पितृत्वं वेद । पितेवैव स्वानां भवति ॥ २ ॥

यन्त्यस्य पितरो हवन् । स पितृन्सृष्ट्वा मनस्यैत् । तदनु मनुष्यानसृजत । तन्मनुष्याणां मनुष्यत्वं । य एवं मनुष्याणां मनुष्यत्वं वेद । मनस्येव भवति । नैनं मनुजंहाति । तस्मै मनुष्यान्तः सृजानाय । दिवा देवचा भवत् । तदनु देवानसृजत ॥ तद्देवानां देवत्वं । य एवं देवानां देवत्वं वेद । दिवा हैवास्य देवचा भवति । तानि वा एतानि चत्वार्यर्थाः सन्ति । देवा मनुष्याः पितरोऽसुराः । तेषु सर्वेष्वम्भोनभइव भवति । य एवं वेद ॥ ३ ॥

आजीवत्त्वानां भवति देवानसृजत सप्त च ॥
अनु० ८ ॥

नवमोऽनुवाकः ।

ब्रह्मवादिनो वदन्ति । यो वा इमं विद्यात् । यतोऽयं पवते । यद्भिपवते । यद्भिसंपवते । सर्व्वमायुरियात् । न पुरायुषः प्रमीयेत । पशुमान्त्स्यात् । विन्देत् पुजां । यो वा इमं वेद ॥ १ ॥

यतोऽयं पवते । यद्भिपवते । यद्भिसंपवते । सर्व्वमायुरेति । न पुरायुषः प्रमीयेत । पशुमान् भवति ।

विन्दते पुजां । अद्भ्यः पवते । अपोऽभिपवते । अपोऽभिसम्पवते ॥ २ ॥

अस्याः पवते । इमामभिपवते । इमामभिसम्पवते । अग्नेः पवते । अग्निमभिपवते । अग्निमभिसम्पवते । अन्तरिक्षात् पवते । अन्तरिक्षमभिपवते । अन्तरिक्षमभिसम्पवते । आदित्यात् पवते ॥ ३ ॥

आदित्यमभिपवते । आदित्यमभिसम्पवते । द्यौः पवते । दिवमभिपवते । दिवमभिसम्पवते । दिग्भ्यः पवते । दिशोऽभिपवते । दिशोऽभिसम्पवते । स यत्पुरस्ताद्वाति । प्राणएव भूत्वा पुरस्ताद्वाति ॥ ४ ॥

तस्मात् पुरस्ताद्धान्तं । सर्वाः पुजाः प्रतिनन्दन्ति । प्राणोहि पियः पुजानां । प्राणइव पियः पुजानां भवति । य एवं वेद । स वाएष प्राणएव । अथ यदक्षिणतो वाति । मातरिश्वैव भूत्वा दक्षिणतो वाति । तस्मादक्षिणतोवान्तं विद्यात् । सर्वादिशश्चावाति ॥ ५ ॥

सर्वादिशोऽनुविवाति । सर्वादिशोऽनुसंवातीति । स वाएष मातरिश्वैव । अथ यत् पश्चाद्वाति । पवंमानएव भूत्वा पश्चाद्वाति । पूतमस्माद्वाहरन्ति । पूत-

मुपहरन्ति । पु॒तम॑श्नन्ति । य॒एवं वे॒द । स वा॒एष
प॒व॒मान॑एव ॥ ६ ॥

अथ॒ यदु॒त्तर॒तोवा॑ति । स॒वि॒तैव॑ भू॒त्वोत्तर॒तोवा॑ति ।
स॒वि॒तेव॑ स्ना॒नां भ॑वति । य॒एवं वे॒द । स वा॒एष स॒वि॒तैव॑ ।
ते य॒एनं॑ पु॒रस्ता॑दा॒यन्त॑मु॒पव॑दन्ति । य॒एवा॒स्य पु॒रस्ता॑त्
पा॒श्र्मनः॑ । ता॒स्तेऽप॑घ्नन्ति । पु॒रस्ता॑दि॒तरान् पा॒श्र्मनः॑
स॒चन्ते॑ । अथ॒ य॒एनं॑ दक्षि॒णत॑आ॒यन्त॑मु॒पव॑दन्ति ॥ ७ ॥

य॒एवा॒स्य दक्षि॑ण॒तः पा॒श्र्मनः॑ । ता॒स्तेऽप॑घ्नन्ति । द॒-
क्षि॒णत॑इ॒तरान् पा॒श्र्मनः॑ स॒चन्ते॑ । अथ॒ य॒एनं॑ प॒श्चादा॑-
यन्त॑मु॒पव॑दन्ति । य॒एवा॒स्य प॒श्चात् पा॒श्र्मनः॑ । ता॒स्तेऽ-
प॑घ्नन्ति । प॒श्चादि॑तरान् पा॒श्र्मनः॑ स॒चन्ते॑ । अथ॒ य॒एन-
मु॒त्तर॒तआ॑यन्त॑मु॒पव॑दन्ति । य॒एवा॒स्योत्तर॒तः पा॒श्र्मनः॑ ।
ता॒स्तेऽप॑घ्नन्ति ॥ ८ ॥

उ॒त्तर॒तइ॒तरान् पा॒श्र्मनः॑ स॒चन्ते॑ । तस्मा॑दे॒वं वि॒-
द्वान् । वी॒वं नृ॒त्येत् । प्रे॒वं च॒लेत् । व्य॒स्येवा॒क्ष्यौ भा॑षेत ।
म॒ण्ड्ये॑दि॒व । क्वा॒थ्ये॑दि॒व । शृ॒ङ्गा॒येते॑व । उ॒त्तमे॑ऽप॒वदे॑-
युः । उ॒त्तमे॑ पा॒श्र्मन॑म॒प॒ह॒न्युरि॑ति ॥ स॒ या॒न्दि॒शं स॒-
नि॒मे॒ष्यन्त॑स्यात् । य॒दा ता॒न्दि॒शं वा॒तोवा॑यात् । अथ॒ प्र॒-
वे॒यात् । प्र॒वा धा॑वयेत् । सा॒ तमे॒व र॑दि॒तं व्यू॑ढं ग॒न्धम॑-

भिप्रच्यवते । आस्य तं जनपदं पृथ्वा कीर्त्तिर्गच्छति । दा-
नकामाश्चमै पूजाभवन्ति । य एवं वेद ॥ ६ ॥

वेदुः सम्यवतश्चादित्यात् पवते वात्यावात्येप पवमा-
नमव दक्षिणतश्चायन्तमुपवदन्त्युत्तरतः पाप्मानस्ताः-
स्तेऽपघ्नन्तीत्यष्टौ च ॥ अनु० ६ ॥

दशमोऽनुवाकः ।

पूजापतिः सोमः राजानमसृजत । तं चयोवेदा-
श्च न्वसृज्यन्त । तान् हस्तेऽकुरुत । अथ ह सीता सावि-
त्री । सोमं राजानं चकमे । अहामु स चकमे । सा ह
पितरं पूजापतिमुपससार । तः होवाच । नमस्ते अस्तु
भगवः । उप त्वायानि ॥ १ ॥

प्र त्वापद्ये । सोमं वै राजानं कामये । अहामु स का-
मयतइति । तस्याउ ह स्थागरमलङ्कारं कल्पयित्वा ।
दशहोतारं पुरस्ताद्वास्थाय । चतुर्होतारं दक्षिणतः ।
पञ्चहोतारं पश्चात् । षड्होतारमुत्तरतः । सप्तहोतार-
मुपरिष्ठात् । सप्भारैश्च पत्निभिश्च मुखेऽलङ्कृत्य ॥ २ ॥

आस्यार्द्धं वव्राज । ताः होदीक्ष्योवाच । उपमा व-
र्त्तस्वेति । तः होवाच । भो गन्तुं मञ्ज्रा चक्ष्व । एतन्मञ्ज्रा-

चक्षुः । यत्ते प्राणाविति । तस्याऽहं चीन् वेदान् प्रददौ ।
तस्माद् ह स्त्रियोभोगमैव हारयन्ते । स यः कामयेत
पुत्रः स्यामिति ॥ ६ ॥

यं वा कामयेत पुत्रः स्यादिति । तस्मात्तः स्थागुर-
मलङ्कारं कल्पयित्वा । दशहोतारं पुरस्ताद्वाख्याय ।
चतुर्होतारं दक्षिणतः । पञ्चहोतारं पश्चात् । षड्हो-
तारमुत्तरतः । सप्तहोतारमुपरिष्ठात् । सम्भारैश्च प-
त्निभिश्च मुखेऽलङ्कृत्य । आस्याङ्घ्रिं ब्रजेत् । पुत्रोऽहैव
भवति ॥ ४ ॥

आयान्यलङ्कृत्य स्यामिति भवति ॥ अनु० १० ॥

एकादशोऽनुवाकः ।

ब्रह्मात्मन्वदस्त्वजत । तदकामयत । समात्मना पद्ये-
येति । आत्मन्नात्मन्नित्यामन्त्रयत । तस्मै दशमः हूतः
प्रत्यशृणोत् । स दशहूतोऽभवत् । दशहूतोऽहं वै नामै-
षः । तवाऽतं दशहूतः सन्तं । दशहोतेत्याचक्षते प-
रोक्षेण । परोक्षप्रियाइव हि देवाः ॥ १ ॥

आत्मन्नात्मन्नित्यामन्त्रयत । तस्मै सप्तमः हूतः प्रत्य-
शृणोत् । स सप्तहूतोऽभवत् । सप्तहूतोऽहं वै नामैषः ।
तं वाऽतः सप्तहूतः सन्तं । सप्तहोतेत्याचक्षते परो-

क्षेण । परोक्षप्रियाइव हि देवाः । आत्मनात्मनित्या-
मन्वयत । तस्मै षष्ठः हूतः प्रत्यशृणोत् । स षड्दृतो-
ऽभवत् ॥ २ ॥

षड्दृतोह वै नामैषः । तवाप्तः षड्दृतः सन्तं । य-
ड्दृतेत्याचक्षते परोक्षेण । परोक्षप्रियाइव हि देवाः ।
आत्मनात्मनित्यामन्वयत । तस्मै पञ्चमः हूतः प्रत्यशृ-
णोत् । स पञ्चहृतोऽभवत् । पञ्चहृतोह वै नामैषः । तं
वाप्तं पञ्चहृतः सन्तं । पञ्चहृतेत्याचक्षते परोक्षेण
॥ ३ ॥

परोक्षप्रियाइव हि देवाः । आत्मनात्मनित्यामन्व-
यत । तस्मै चतुर्थः हूतः प्रत्यशृणोत् । स चतुर्हृतोऽभ-
वत् । चतुर्हृतोह वै नामैषः । तं वाप्तं चतुर्हृतः सन्तं ।
चतुर्हृतेत्याचक्षते परोक्षेण । परोक्षप्रियाइव हि देवाः ।
तमब्रवीत् । त्वं वै मे नेदिष्ठः हूतः प्रत्यग्रीपोः ॥ त्वं वै
नानास्थातारइति । तस्मान्नु हैनाः शतुर्हृता इत्याच-
क्षते । तस्माच्छ्रूषुः पुत्राणां ह्यद्यतमः । नेदिष्ठोह-
द्यतमः । नेदिष्ठो ब्रह्मणो भवति । य एवं वेद ॥ ४ ॥

देवाः षड्दृतोऽभवत् पञ्चहृतेत्याचक्षते परोक्षेणा-
श्रीषीः षट् च ॥ अनु० ११ ॥

ब्रह्मवादिनः किं दक्षिणां योवाञ्चविद्वान्तस्य वै ब्र-
ह्मवादिनो यद्वशं होतारः पूजापतिर्व्यसं पूजापतिः पु-
षं पूजापतिरकामयत स तपः सोऽन्तर्वीन् ब्रह्मवादिनो
योवाइमं विद्यात् पूजापतिः सोमः राजानं ब्रह्मात्म-
न्वदेकादश ॥ ११ ॥

ब्रह्मवादिनस्तस्य वाञ्छन्नेयं द्वादशं किञ्च पूजापति-
रकामयत सोऽन्तर्वीन् यएवास्य दक्षिणतः पञ्चाशत्
॥ ५० ॥ हरिः ॐ ॥

इति तृतीयोऽध्यायः ।

हरिः ॐ ॥

द्वितीयाष्टके चतुर्थाध्याये

प्रथमोऽनुवाकः ।

जुष्टेऽदमूनाञ्चतिथिर्दुरोणे । इमन्नो यज्ञमुपयाहि
विद्वान् । विश्वाञ्चग्नेऽभियुजोविहृत्य । श्चूयतामाभरा
भोजनानि । अग्ने शर्व महते सौभगाय । तव द्युम्नान्युत्त-
मानि सन्तु । सञ्जास्यत्यः सुयममाकृणुष्व । श्चूयता

म॒भि॒ति॒ष्ठा म॒हा॒सि । अ॒ग्ने यो॒नाऽभि॒तो॒जनः । वृ॒को॒-
वा॒रो॒जि॒घा॒सति ॥ १ ॥

ता॒त्त्वं वृ॒च॒ह॒ज्जहि । व॒स्व॒स्मभ्य॒माभ॒र् । अ॒ग्ने यो॒-
नाऽभि॒दा॒सति । स॒मा॒नो॒यश्च॒ नि॒क्ष्यः । इ॒ध॒मस्ये॒व पु॒क्षा-
य॒तः । मा त॒स्यो॒च्छे॒पि कि॒ञ्च न । त्वमि॒न्द्राभि॒भूर॒सि ।
दे॒वो॒वि॒ज्ञात॒वीर्य्यः । वृ॒च॒हा पु॒रु॒चे॒तनः । अ॒प॒ प्रा॒च॒इन्द्र॒-
वि॒श्वं अ॒मि॒जान् ॥ २ ॥

अ॒पा॒वा॒चो॒अभि॒भूते॒ नुद॒स्व । अ॒पो॒दी॒चो॒अप॒शूरा॒ध॒-
रा॒च॒डू॒रो । यथा॒ तव॒ श॒र्मा॒न्मदे॒म । तमि॒न्द्रं वा॒जया॒मसि ।
म॒हे वृ॒चाय॒ हन्त॒वे । स वृ॒षा वृ॒षभो॒ऽभुवत् । यु॒जे॒रथं॒ ग॒-
वे॒षणं॑ ह॒रिभ्यां॑ । उ॒प॒ब्र॒ह्माणि॒ जुजु॒षाण॑म॒स्युः । वि॒वा॒-
धि॒ष्टास्य॒ रोद॒सी म॒हित्वा । इ॒न्द्रो॒वृ॒त्राण्य॒पु॒र्त॒जघ॒न्वान्
॥ ३ ॥

ह॒व्य॒वा॒हम॒भि॒मा॒ति॒पा॒हं । र॒क्षो॒ह॒णं पृ॒तना॑सु जि॒ष्णुं ।
ज्यो॒ति॒ष्मन्तं॒ दी॒द्यतं॒ पुर॑न्धिं । अ॒ग्निः स्वि॒ष्ट॒कृत॑माहु॒वे॒-
म । स्वि॒ष्ट॒मग्ने॒ अ॒भित॑त् पृ॒णाहि॒ । वि॒श्वो दे॒व पृ॒तना॑-
अ॒भि॒ष्य । उ॒रु॒न्नः प॒न्थां प्र॒दि॒शन्वि॒भाहि॒ । ज्यो॒ति॒ष्म॒ङ्गे॒-
ह्य॒जरं॑ न॒ आ॒यः । त्वा॒मग्ने॒ ह॒वि॒ष्मन्तः॑ । दे॒वं म॒र्ता॒स
ई॒डते ॥ ४ ॥

मन्थे त्वा जातवेदसं । स हव्यावक्ष्यानुषक् । विश्वानि
नो दुर्गहा जातवेदः । सिन्धुं न नावा दुरितातिपर्षि ।
अग्ने अचिवन्मनसा गृणानः । अस्माकं बोध्यविनातनू-
नां । पूषा गाअन्वेतु नः । पूषा रक्षत्वर्वतः । पूषा वाज-
सनोतु नः । पूषेमाआशाअनुवेदु सर्वाः ॥ ५ ॥

सोअस्मा अभयतमेन नेषत् । स्वस्तिदा अष्टणिः
सर्व्ववीरः । अप्रयुच्छन् पुरयतु प्रजानन् । स्वमग्ने सप्र-
थाअसि । जुष्टोहोता वरेण्यः । त्वया यज्ञं वितन्वते ।
अमीरक्षांसि सेधति । शुक्रशोचिरमर्त्यः । शुचिः पा-
वकईद्यः । अग्ने रक्षाणोअहंसः ॥ ६ ॥

प्रतिअदेव रीषतः । तपिष्ठैरजरोदह । अग्ने हंसिन्
पचिणं । दीद्यन्मर्त्येष्टा । स्वे क्षये शुचिव्रत । आ वात
वाहि भेषजं । वि वात वाहि यद्रपः । त्वं हि विश्वभेष-
जः । देवानां दूतईयसे । द्वाविमौ वातौ वातः ॥ ७ ॥

आसिन्धोरापरावतः । दक्षं मे अन्यआवातु । परा-
न्योवातु यद्रपः । यद्देवात ते गृहे । अमृतस्य निधि-
र्हितः । ततो नोदेहि जीवसे । ततो नोधेहि भेषजं । ततो
नोमहआवह । वात आवातु भेषजं । शम्भूमयोऽभूर्नो-
हृदे ॥ ८ ॥

प्राण॒आयुः॑पि तारि॒षत् । त्वम॑ग्न॒ अया॑सि । अ॒यास॑न्
मन॑सा॒हितः । अ॒यास॑न् ह॒व्यमृ॑हिषे । अ॒यानो॑ धेहि-
भेय॑जं । इ॒ष्टोअ॒ग्निरा॑हुतः । स्वा॒हाकृतः॑ पिप॒त्तु नः । स्व-
गादे॒वेभ्य॑ इ॒दन्न॑मः । कामो॑भू॒तस्य॑ भ॒व्यस्य॑ । स॒म्प्राडे॑को
वि॒राज॑ति ॥ ९ ॥

स इ॒दं प्र॑तिप॒प्रथे । ऋ॒तुनु॑त्सृजते व॒शी । काम॑स्तद॒ग्र
सम॑वर्त्त॒ताधि॑ । मन॑सो॒रेतः॑ प्रथ॒मं यदा॑सीत् । सु॒तोब॑न्धु-
मस॑ति॒ निर॑विन्दन् । हृ॒दिपु॑ती॒ष्या क॑वयो॒मनी॑षा । त्व-
या म॒न्यो स॒रथ॑मा॒रुज॑न्तः । ह॒र्षमा॑णासो॒धृप॑ताम॒रुत्वः ।
ति॒मेष॑व॒आयु॑धासः॒ शि॒शानाः॑ । उ॒पप्र॑यन्ति॒ नरो॑अ॒ग्नि-
रूपाः ॥ १० ॥

म॒न्युभे॑गो॒मन्यु॑रे॒वास॑ दे॒वः । म॒न्युर्हो॑ता वरु॒णोवि॑-
श्वे॒दाः । म॒न्युं वि॑श॒ईड॑ते दे॒वय॑न्ती । पा॒हि नो॑म॒न्यो
तप॑सा अ॒मेण॑ । त्वम॑ग्ने व्रत॒धृच्छु॑चिः । दे॒वा आ॑साद-
याइ॒ह । अ॒ग्ने ह॒व्याय॑ वोढ॒वे । वृ॒तानु॑बिभ्र॒द्रत॑पा अ॒दा-
भ्यः । यज॑नो॒देवा॑ अ॒जरः॑ सु॒वीरः॑ । दध॒द्रत्नानि॑ सुवि॒-
दानो॑अ॒ग्ने ॥ गो॒पाय॑नो॒जीव॑से जा॒तवे॑दः ॥ ११ ॥

जिघा॑स॒त्यमि॑त्रां जघ॒न्वानो॑डते स॒र्वाअः॑ ह॒मो वा-
तो॒हृदे॑राज॒त्यग्नि॑रूपाः सुवि॒दानो॑अ॒ग्नए॑कं च॥अनु० १॥

द्वितीयोऽनुवाकः ।

चक्षुषो॑हेते॒ मन॑सो॒हेते । वा॒चो॑हेते॒ ब्रह्म॑णो॒हेते ।
 यो मा॑घा॒युरभि॑दा॒सति॑ । तम॑ग्ने मे॒न्यामे॒निं कृ॑णु । यो
 मा चक्षु॑षा योमन॑सा । योवा॒चा ब्रह्म॑णा॒द्यायुर॑भि॒दा-
 स॑ति । तया॑ग्ने त्वं मे॒न्या । अ॒मुम॑मे॒निं कृ॑णु । यत्किञ्चा-
 सौ मन॑सा यच्च॒ वा॒चा । य॒ज्ञैर्जु॑होति॒ यजु॑षा ह॒विर्भिः॑
 ॥ १ ॥

तन्म॑त्युर्निर्कृ॑त्या संवि॒दानः॑ । पुरा॑ दि॒ष्टादाहु॑तीरस्य
 ह॒न्तु । या॒तुधा॒ना नि॒र्कृति॑रादु॒रक्षः॑ । तेअ॒स्य घ्न॑न्वन्तु-
 तेन॒ स॒त्यं । इन्द्रे॑षिता॒आज्य॑मस्यमघ्नन्तु । मा तत्स॑मृद्धिं
 यद॒सौ क॑रोति । ह॒न्मि ते॒ऽहं कृ॑तः॒ ह॒विः । योमे॑ घो॒रम-
 ची॑कृतः । अपा॒ञ्चौ तउ॒भौ बा॒हू । अप॑न॒ह्याम्या॑स्यं ॥ २ ॥

अप॑न॒ह्यामि॑ ते बा॒हू । अप॑न॒ह्याम्या॑स्यं । अ॒ग्नेर्दे॒वस्य॑
 ब्रह्म॑णा । सर्व्वं॑ तेऽवधिषं कृ॒तं । पुरा॑मुष्य॒ वषट्का॑रात् ।
 य॒ज्ञं दे॒वेषु॑ नस्कृ॒धि । स्विष्ट॑म॒स्माकं॑ भूयात् । मा॒स्मान्
 प्राप॑न्न॒रातयः॑ । अ॒न्ति दू॒रे स॒तोअ॑ग्ने । आ॒तृव्य॑स्याभि-
 दा॒सतः॑ ॥ ३ ॥

व॒षट्का॑रेण॒ वज्रे॑ण । कृ॒त्याः॒ ह॒न्मि कृ॑ताम॒हं । योमा॑
 नक्तं॑ दि॒वा सा॒यं । प्रा॒तश्चा॒ह्णेनि॑पीयति । अ॒द्या तमि॑-

न्द्र वज्रेण । आतृव्यं पादयामसि । इन्द्रस्य गृहोसितं
त्वा प्रपद्ये । सगुः साश्वः । सह यन्मे अस्ति तेन । ईडे
अग्निं विपश्चितं ॥ ४ ॥

गिरा यज्ञस्य साधनं । श्रुष्टीवानं धितावानं । अग्ने
शकेम ते दयं । यमं देवस्य वाजिनः । अतिद्वेपांसि त-
रेम । अवतम्मा समनसौ समौकसौ । सचेतसौ सरे-
तसौ । उभौ मामवतं जातवेदसौ । शिवौ भवतमद्य
नः । स्वयं कृण्वानः सुगमप्रयावं ॥ ५ ॥

तिग्मशृङ्गोदृषभः शोशुचानः । पुत्रः सधस्थमनुप-
श्यमानः । आतन्तुमग्निर्दिव्यं ततान । त्वन्नस्तनुरुत
सेतुरग्ने । त्वं पन्था भवसि देवयानः । त्वग्रामे पृष्टं वय-
मारुहेम । अथा देवैः सधमादम्नदेम । तदुत्तमं मुमु-
ग्धि नः । विपाशं मध्यमं वृत । अवाधमानि जीवसे ॥ ६ ॥

वयः सोमवृते तव । मनस्तनूपु बिभ्रतः । पुजाव-
न्तोअशीमहि । इन्द्राणी देवी सुभगा मुपत्नी । उदः-
शेन पतिविद्ये जिगाय । चिः शदस्याजघनं योजनानि ।
उपस्थइन्द्रः स्थविरं बिभर्ति । सेना ह नाम पृथिवी ध-
नञ्जया । विश्वव्यचा अदितिः सूर्यत्वक् । इन्द्राणी देवी
प्रासहा ददाना ॥ ७ ॥

सा नो दे॒वी सु॒ह॒वा श॒र्म॒ यच्छ॑तु । आ त्वा॒हा॒र्ष॒म॒न्तर॑-
भूः । ध्रु॒व॒स्ति॒ष्ठा वि॒चा॒च॒लिः । वि॒श॒स्त्वा स॒र्व्वावा॑ञ्छन्तु ।
मा त्वदा॒घ्न॒मधि॑भ्र॒शत् । ध्रु॒वा द्यौर्ध्रु॑वा पृ॒थि॒वी । ध्रु॒वं वि॒-
श्व॒मिदं॑ जगत् । ध्रु॒वाह॒ प॒र्व्वता॑ इ॒मे । ध्रु॒वो राजा॑ वि॒शा-
म॒यं । इ॒है॒वैधि॑ मा॒व्यथि॑ष्ठाः ॥ ८ ॥

प॒र्व्वत॑ इ॒व वि॒चा॒च॒लिः । इन्द्र॑ इ॒वे॒ह ध्रु॒व॒स्ति॒ष्ठ । इ॒ह
रा॒घ्नमु॑ धारय । अ॒भि॒ति॒ष्ठ पृ॒त॒न्य॒तः । अध॑रे सन्तु श॒च॒वः ।
इन्द्र॑ इ॒व वृ॒त्र॒हा ति॑ष्ठ । अ॒पः क्षे॒चाणि॑ स॒ज्ज॒यन् । इन्द्र॑-
रण॒मदी॑धरत् । ध्रु॒वं ध्रु॒वेण॑ ह॒विषा॑ । तस्मै॑ दे॒वा अ॒धि॒-
ब्र॒वन् ॥ अ॒यञ्च॑ ब्र॒ह्म॒ण॒स्पतिः॑ ॥ ९ ॥

ह॒विर्भि॑रा॒स्य॒मभि॑दा॒स॒तो॒ वि॒प॒श्चित॑म॒प्रया॑वं जी॒वसे॑
द॒दाना॑ व्यथि॒ष्ठा ब्र॒वन्ने॒कञ्च॑ ॥ अनु० २ ॥

तृतीयाऽनुवाकः ।

जुष्टी॑ न॒रो ब्र॒ह्म॒णा वः पि॒तृणां॑ । अ॒क्ष॒म॒व्य॒यन्न॑ कि॒ला-
रि॒षाय॑ । यच्छ॑क॒रीषु॑ वृ॒ह॒ता र॒वेण॑ । इन्द्रे॑ शु॒ष्म॒मद॑धा-
या वसि॒ष्ठाः । पा॒व॒का नः॑ सर॒स्वतो॑ । वा॒जे॒भिर्वा॒जिनी॑-
वती । य॒ज्ञं व॑ष्टु धि॒या व॑सुः । सर॒स्वत्य॒भि नो॑नेषि॒ वस्यः॑ ।
मा प॑स्फ॒रीः प॒यसा॑ मा न॒आ॒धक् । जु॒षस्व॑ नः स॒ख्या
वे॒श्या च॑ ॥ १ ॥

मा त्वत्क्षेत्राण्यरणानि गन्म । वृञ्जे हविर्नमसा व-
हिरग्नौ । अयामि सृगधृतवती सुवृक्तिः । अम्पक्षि सद्म-
सदने पृथिव्याः । अश्रायि यज्ञः सूर्येन चक्षुः । इहा-
र्वाञ्चमतिह्वये । इन्द्रं जैत्रा यजेतवे । अस्माकमस्तु के-
वलः । अर्वाञ्चमिन्द्रममुतो हवामहे । यो गो जिह्व न जि-
दश्वजिद्यः ॥ २ ॥

इमं नायज्ञं विह्वे जुषस्व । अस्य कुर्मो हरिवो मे-
दिनं त्वा । असम्मृष्टोजायसे मातृवोः शुचिः । मन्द्रः
कविरुदतिष्ठेविवस्वतः । घृतेन त्वा वर्धयन्नग्राहु-
त । धूमस्ते केतुरभवद्दिवि श्रितः । अग्निरग्रे प्रथमो
देवतानां । संयातानामुत्तमो विष्णुरासीत् । यजमा-
नाय परिगृह्य देवान् । दीक्षयेदं हविरागच्छतन्नः
॥ ३ ॥

अग्निश्च विष्णो तप उत्तमं महः । दीक्षापालेभ्योऽव-
नतं हि शक्रा । विश्वैर्देवैर्यज्ञियैः संविदानौ । दीक्षा-
मस्मै यजमानाय धत्तं । प्रतद्विष्णुस्तव ते वीर्याय । मृ-
गान् भीमः कुचरो गिरिष्ठाः । यस्थोरुषु त्रिषु विक्रम-
णेषु । अधिक्षियन्ति भुवनानि विश्वा । नृ मर्तो दयते
सनिष्यन् यः । विष्णव उरगाया यदाशत् ॥ ४ ॥

प्र यः स वाचा मनसा यजातै । एतावन्तं नर्थ्यमावि-
 वासात् । विचक्रमे पृथिवीमेषतां । श्लेचाय विष्णुर्म-
 नुषेदशस्यन् । ध्रुवासाँअस्य कीरयोजनासः । उरु-
 क्षितिः सुजनिमाचकार । चिदेवः पृथिवीमेषतां ।
 विचक्रमे शतर्चसं महित्वा । प्र विष्णुरस्तु तव सः स्तवी-
 यान् । त्वेषः ह्यस्य स्थविरस्य नाम ॥ ५ ॥

होतारं चिचरथमध्वरस्य । यज्ञस्य यज्ञस्य केतुः रश्-
 न्तं । प्रत्यर्द्धिं देवस्य देवस्यमहा । श्रिया त्वग्निमतिथिं
 जनानां । आ नोविश्वाभिरूतिभिः सजोषा । ब्रह्म जु-
 षाणो ह्यर्थ्यश्च याहि । वरीष्टजत् स्थविरेभिः सुशिप्र । अ-
 स्मेदधृष्टेषणः शुष्ममिन्द्र । इन्द्रः सुवर्षा जनयन्नहानि ।
 जिगायोशिग्भिः पृतनाअभिः ॥ ६ ॥

प्रारोचयन्मनवे केतुमहा । अविन्दज्ज्योतिर्ब्रुहते र-
 णाय । अश्विनाववसेनि ह्वये वां । आ नूनं यातः सुकृताय
 विप्रा । पातर्युक्तेन सुष्टतारथेन । उपागच्छतमवसाग-
 तन्नः । अविष्टन्धीषश्विना नआसु । पूजावद्रेतो अह्य-
 न्नोअस्तु । आवान्तो केतनये तूतुजानाः । सुरत्नासो
 देववीतिं गमेम ॥ ७ ॥

त्वः सोमक्रतुभिः सक्रतुर्भूः । त्वं दक्षैः सुदक्षैर्वि-

श्रवदाः । त्वं वृषा वृषत्वेभिर्महित्वा । द्युम्नेभिर्द्युमन्यभ-
 वानृचक्षाः । आपाढं युत्सु प्रतनासु पप्रिं । सुवर्षामप्स्वां
 वृजनस्य गोपां । भरेषुजां सुक्षितिं सुश्रवसं । जय-
 न्तं त्वामनुमदेम सोम । भवामिचो न श्रेव्याघृतासुतिः ।
 विभृतद्युम्नस्य या उ सप्रथाः ॥ ८ ॥

अधाते विष्णो विदुषाचिद्वध्यः । स्तोमायज्ञस्य रा-
 ध्योहविष्मतः । यः पूव्याय वेधसे नवीयसे । सुमज्जा-
 नये विष्णवे ददाशति । योजातमस्य महतोमहिब्रवात् ।
 सेदुश्रवाभिर्युज्यं चिदभ्यसत् । तमुः स्तोतारः पूव्यं य-
 थाविदकृतस्य । गर्भे हविषा पिपर्त्तन । आस्य जानन्तो
 नामचिद्विवक्तन । बृहते विष्णो सुमतिम्भजामहे ॥ ९ ॥

इमाधानाद्यतस्तुवः । हरी इहोपवक्षतः । इन्द्रः
 सुखतमे रथे । एष वृद्धा प्रतेमहे । विदथेशः सियः
 हरी । यक्षत्वियः प्रते वन्वे । वनुषोहय्यतं मदं । ईन्द्रो
 नाम घृतन्नयः । हरिभिश्चारुसेचते । श्रुतो गणश्चात्वा-
 विशन्तु ॥ १० ॥

हरिवर्षसङ्ग्रिः । आचर्षणि प्रावृषभोजनानां । रा-
 जा कृष्टीनां पुरुहूतइन्द्रः । स्तुतश्रवस्यन्नवसोपमद्रिक् ।
 युक्ता हरीवृषणाय ह्यवौड् । प्रयत्सिन्धवः प्रसवं यदा-

यन् । आपः समुद्रः रथ्येव जग्मुः । अतश्चिदिन्द्रः स-
दसोवरीयान् । यदीः सोमः पूरति दुग्धोऽशुः । ह-
यामसि त्वेन्द्र याह्यर्वाङ् ॥ ११ ॥

अरन्ते सोमः स्तनुवे भवाति । शतक्रतो मादयस्वास
तेषु । प्रास्मा अवपृतनासु प्रयुत्सु । इन्द्राय सोमाः पु-
दिवो विदानाः । अभुर्येभिर्द्विषयर्वा विहायाः । पू-
स्यमाणान् प्रतिषूयभाय । इन्द्र पिब दृषधूतस्य दृष्णाः ।
अहेडमानउपाहि यज्ञं । तुभ्यं पवन्त इन्द्रवः सुतासः ।
गावोन वज्रिन्त्वमोकोऽच्छ ॥ १२ ॥

इन्द्रागहि प्रथमोयज्ञियानां । या ते काकुत्सुकृताया
वरिष्ठा । यया शाश्वत्पिबसि मध्वजुर्मि । तथा पाहि प्र
ते अध्वर्युरस्थात् । सन्ते वज्रोवर्त्ततामिन्द्र गव्युः । पात-
र्युजा विबोधय । अश्विना वेद गच्छतं । अस्य सोमस्य
पीतये । पातर्यावाणा प्रथमा यजध्वं । पुरा गृध्रादररुषः
पिबाथः ॥ पातर्हि यज्ञमश्विना दधाते । प्रशंसन्ति क-
वयः पूर्वभाजः । पातर्यजध्वमश्विना हिनोत । न साय-
मस्ति देवया अजुष्टं । उतान्योऽस्मद्यजते विचायः ।
पूर्वः पूर्वोयजमानोवनीयान् ॥ १३ ॥

चाश्वजियो गच्छतं नोदाशन्नामाभिः श्रीर्गमेम स-

प्रथा भजामहे विशन्तु याह्यर्वाङ्च्छ पिवायः षट् च ॥

अनु० ३ ॥

चतुर्थः अनुवाकः ।

नक्तं जातास्योषधे । रामे ऋषो असिक्नि च । इदं
रजनिरजय । किल्बसं पलितञ्च यत् । किलासञ्च
पलितञ्च । निरितेनाशयापृषत् । आनख्येऽश्रुतां
वर्णः । परा श्वेतानि पातय । अमितं ते निन्नयनं । आ-
स्थानमसितं तव ॥ १ ॥

असिक्नि यस्योषधे । निरितो नाशयापृषत् । अ-
स्थिजस्य किलासस्य । तनूजस्य च यत्त्वचि । कृत्यया कृ-
तस्य ब्रह्मणा । तत्क्षम्येतमनीनशं । सरुपा नाम ते
माता । सरुपो नाम ते पिता । सरुपास्योषधे सा ।
सरुपमिदं रुधि ॥ २ ॥

शुनः हुवेम मयवानमिन्द्र । अस्मिन् भरेऽन्तमं
वाजसातौ । शुक्लन्तमुग्रमृतये समत्सु । घ्नन्तं वृचाणि
सञ्जितं धनानां । धूनुथ ह्यां पर्वतान्दाशुपे वसु । निवो-
वनाजिहते या मनोभिया । कोपयथपृथिवीं पृश्निमा-
तरः । युधे यदुगाः पृषतीरयुग्धं । प्रवेपयन्ति पर्वतान् ।
विविञ्चन्ति वनस्पतीन् ॥ ३ ॥

ग्री वारत मरुतो दुर्मदा इव । देवासः सर्व्वया वि-
 शा । पुरुचाहि सदृङ्गसि । विशो विश्वा अनुपुभु । सम-
 त्मु त्वा हवामहे । समत्खग्निमवसे । वाजयन्तो हवा-
 महे । वाजेषु चिचराधसं । सङ्गच्छध्वं संवदध्वं । सं वो
 मनांसि जानतां ॥ ४ ॥

देवाभागं यथा पूर्व्वं । सञ्ज्ञानाना उपासत । समा-
 नोमन्त्रः समितिः समानी । समानं मनः सह चित्त-
 मेषां । समानं केतो अभिसंरभध्वं । सञ्ज्ञानेन वो
 हविषा यजामः । समानीव आकूतिः । समाना हृद-
 यानि वः । समानमस्तु वो मनः । यथा वस्सुसहासति
 ॥ ५ ॥

सञ्ज्ञानं नस्वैः । सञ्ज्ञानमरणैः । सञ्ज्ञानमश्विना
 युवं । इहास्मासु नियच्छतं । सञ्ज्ञानं मे बृहस्पतिः ।
 सञ्ज्ञानं सविताकरत् । सञ्ज्ञानमश्विना युवं । इह
 मह्यं नियच्छतं । उपच्छायामिव घृणैः । अगन्म शर्म
 ते वयं ॥ ६ ॥

अग्ने हिरण्यसन्दशः । अदब्धेभिः सवितः पायुभि-
 द्धं । शिवेभिर्य परिपाहि नोगयं । हिरण्यजिह्वः सु-
 वितायनव्यसे । रक्षामाकिर्नो अघशंसईशत । मदेम

देहि॒नो॒द॒दुः । यू॒थाग॒वा॒मृजु॒क॒तुः । स॒ङ्ग॒भा॒य पु॒रु॒श॒ता ।
उ॒भ॒या ह॒स्त्या॒वसु॑ । शि॒शी॒हि रा॒य॒आ॒भ॒र ॥ ७ ॥

शि॒ग्रिन् वा॒जा॒नां प॒ते । श॒ची॒व॒स्त॒व दु॒ःस॒ना । आ॒-
तृ॒न॒इन्द्र॑ भाजय । गो॒ध॒श्वेषु॑ शु॒मु॒षु । स॒ह॒स्रेषु॑ तु॒वी॒म॒घ ।
य॒द्दे॒वादे॒व॒हेडं॑नं । दे॒वा॒स॒श्च॒कृ॒माव॑यं । आ॒दि॒त्यास्त॑-
स्मा॒न्मा यू॒यं । ऋ॒त॒स्य॒र्त्तेन॑ मु॒ञ्च॒त । ऋ॒त॒स्य॒र्त्तेना॑दि॒त्याः
॥ ८ ॥

यज॑चा मु॒ञ्च॒ते॒ह मा॑ । य॒ज्ञैर्वो॑ य॒ज्ञवा॒ह॒सः । आ॒शि॒-
क्ष॒न्तो न॑ शे॒कि॒म । मे॒द॒स्व॒ता य॒ज॒मा॒नाः । सु॒चा॒न्येन॑
जु॒ह॒त । अ॒का॒मा॒वो वि॒श्वे॒दे॒वाः । शि॒क्ष॒न्तो नो॑प॒शे॒कि॒-
म । य॒दि दि॒वा य॒दि न॑क्तं । ए॒न॒ए॒न॒स्योऽर्क॑रत् । भू॒तं मा॑
तस्मा॒द्भव्य॑च्च ॥ द्रु॒प॒दा॒दिव॑ मु॒ञ्च॒तुः । द्रु॒प॒दा॒दि॒वे॒न्म॒-
मु॒चा॒नः । स्वि॒न्न॒स्रा॒त्वा म॒ला॒दिव॑ । पू॒तं प॒वि॒त्रे॒णे॒वा॒-
ज्यं । वि॒श्वे॑ मु॒ञ्च॒न्तु॑ मै॒न॒सः । उ॒द्व॒यं त॒म॒स॒स्प॒रि । प॒-
श्य॒न्तो॒ज्योति॑रु॒त्तरं॑ । दे॒वं दे॒व॒चा सू॒र्यं । अ॒ग॒न्म॒ ज्योति॑-
रु॒त्तरं॑ ॥ ९ ॥

तव॑ कृ॒धि व॒न॒स्य॒ती॒ज्ज्ञा॒न॒ता॒म॒स॒ति व॒यं भ॑रादि॒त्याश्च॑
न॒व च॑ ॥ अनु० ४ ॥

पञ्चमोऽनुवाकः ।

वृषासोऽश्वः पवनेह विष्मन्त्सोमः । इन्द्रस्य भा-
गच्छतयुः शतायुः । समावृषाणं वृषभं हृणोतु । पियं
विशाः सर्व्ववीरः सुवीरं । कस्य वृषासुते सचा । नि-
युत्वान् वृषभोरणत् । वृत्रहा सोमपोतये । यस्ते श्रु-
ङ्गवृषोनपात् । प्रणपात् कुण्डपाय्यः । न्यस्मिन्दधुञ्चा
मनः ॥ १ ॥

तः सध्रीचोरुतयो वृष्णियानि । पौःस्थानि नियु-
तः सश्रुरिन्द्रं । समुद्रं न सिन्धवउक्वशुञ्चाः । उरुव्य-
च सङ्गिरञ्चाविशन्ति । इन्द्राय गिरोऽनिशितसर्गाः ।
अपः प्रैरयन्त्सगरस्य बुधात् । योऽक्षेणेव च क्रिया श-
चीभिः । विष्टक्तः स्तम्भपृथिवीमुत द्यां । अक्षोदयच्छव-
साक्षामंबुधं । वारुणवातस्तविषीभिरिन्द्रः ॥ २ ॥

दृढान्यौघादुशमानञ्जः । अवाभिनत्ककुभः पर्व्व-
तानां । आनोऽग्ने सुकेतुना । रयिं विश्वायुषोषसं ।
माडोर्कं धेहि जीवसे । त्वः सोम महे भगं । त्वं यून्क्ष-
तायते । दक्षं दधासि जीवसे । रथं युञ्जते मरुतः
श्रुभे सुगं । सूरौ न मित्रावरुणागविष्टिषु ॥ ३ ॥

रजांसि चित्रा विचरन्ति तन्धवः । दिवः सम्ग्रा-

जा पयसा न उक्षतं । वाचः सु मित्रावरुणाविरावती ।
पर्जन्यश्चित्रां वदति त्विषीमती । अथावसत मरुतः सु-
मायया । द्यां वर्षयत मरुणां मरेदसं । अयुज्ञा सप्तशुन्यु-
वः । सूर्योरथस्य न द्वियः । ताभिर्यामि स्वयुक्तिभिः ।
वहिष्ठेभिर्विहरन् पाहि तन्तुं ॥ ४ ॥

अवव्ययन्नसितं देव वलः । इद्विध्वतो रश्मयः सूर्य-
स्य । चम्मेवावाधुस्तमोऽप्रवन्तः । पर्जन्याय प्रगायत ।
दिवस्पुत्राय मोदुषे । स नोयवसमिच्छतु । अक्षावद-
तवसं ज्ञीभिराभिः । स्तुहि पर्जन्यं नमसा विदास । क-
निक्रदहपभोजीरदानुः । रेतोदधात्वोपधीषु गर्भे ॥ ५ ॥

योगर्भोपधीनां । गवां कृणोत्यर्व्वतां । पर्जन्यः पु-
रुषीणां । तस्माद्ददास्ये हविः । जुहोता मधुमत्तमं । इडां
नः संयतं करत् । तिस्रो यदग्ने शरदस्त्वामित् । शुचिं
घृतेन शुचयः सपर्य्यन् । नामानि च हविरे यज्ञिया-
नि । आसृदयन्त तनुवः सुजाताः ॥ ६ ॥

इन्द्रश्च नः शुनासीरौ । इमं यज्ञं मिमिक्षतं । गर्भं
धत्तः स्वस्तये । ययोरिदं विश्वं भुवनमाविवेश । ययो-
रानन्दो निहितो महश्च । शुनासीरावृतुभिः संवि-
दानौ । इन्द्रवन्तौ हविरिदं जुपेथां । आघाये अग्निमि-

न्यते । स्तृणन्ति बर्हिरानुषक् । येषामिन्द्रोयुवा सखा ॥
 अम॒न्द्रश्च मे॒दिना । ह॒थो वृ॒चाण्य॑प॒ति । युवः॑ हि वृ॒-
 च॒हन्त॑मा । याभ्याः॑ सु॒वरज॑यन्नग्र॒एव । यावा॑तस्थ॒तुर्भु॒-
 वन॑स्य म॒ध्ये । प्रच॑र्षणी वृषणा वज्रबाहू । अ॒ग्नीन्द्रा॑-
 वृच॒हणा॑ हुवे वां ॥ ७ ॥

मन॒न्द्रो ग॒विष्टिषु॑ तन्तुं गर्भः॑ सुजा॒ताः सखा॑ स॒प्त
 च ॥ अनु० ५ ॥

षष्ठोऽनुवाकः ।

उ॒त नः॑ प्रि॒याप्रि॒यासु॑ । स॒प्तस्व॑सा॒सु जु॑ष्टा । सर॒स्व-
 ती॒स्तोम्या॑भूत् । इ॒मा जु॑ह्वानायुष्म॒दानमे॑भिः । प्र॒ति-
 स्तोमः॑ सर॒स्वति॑ जुषस्व । तव॑ श॒र्म्मन् प्रि॒यत॑मे दधा॒-
 नाः । उप॑स्थेयामशरणं न वृ॒क्षं । ची॒णि य॒दा वि॒चक्रमे॑ ।
 वि॒ष्णुर्गो॒पा अ॒दाभ्यः॑ । ततो॑ ध॒र्म्माणि॑ धा॒रयन् ॥ १ ॥

तद॑स्य प्रि॒यम॑भि पाथोअ॒स्थां । नरो॑यच दे॒वय॑वो
 म॒दन्ति॑ । उ॒रुक्म॑स्य स हि बन्धुरि॒त्या । वि॒ष्णोः प॒दे प॑-
 र॒मे म॒ध्वउ॒त्तः । कृ॒त्वादा॑अ॒स्थुश्चेष्टः॑ । अ॒द्य त्वाव॑न्वन्त्सु॒-
 रे॒कणाः॑ । म॒र्त्त आ॒नाश॑ सुवृ॒क्तिं । इ॒मा ब्र॑ह्म ब्रह्मवाह ।
 प्रि॒यात॑ आ बर्हि॒स्सीद॑ । वो॒हि सूर॑पुरो॒डाशं॑ ॥ २ ॥

उप॑ न॒सून॒वो गिरः॑ । शृ॒ण्वन्व॒मृत॑स्य ये । सु॒मृ॒डीका
भ॑वन्तु नः । अ॒द्या नो॑ दे॒वस॑वितः । पु॒जाव॑त्सा॒वीः सौभ॑-
गं । परा॑ दु॒ष्टप्रि॑यः सु॒व । वि॒श्वानि॑ दे॒वस॑वितः । द॒रि-
ता॒नि परा॑सु॒व । य॒ज्ञद्रं॑ तन्म॒त्रासु॑व । शु॒चि॒म॒क॑र्त॒व्यं ह॒-
स्यति॑ ॥ ३ ॥

अ॒ध्वरे॑षु नमस्यत । अ॒ना॒म्यो॒ज॒आच॑के । या धा॒र-
य॑न्त दे॒वा सु॒दक्षा॑ दक्ष॒पिता॑रा । अ॒सुर्या॑य प्रम॒हसा॑ ।
स॒द्रत्क्षे॑ति सु॒धित॑ओ॒कसि॑ स्वे । तस्मा॑द्भ॒डा पि॒न्वते॑ वि॒श्व-
दा॒नी । तस्मै॑ वि॒शः स्व॑यमे॒वान॑मन्ति । यस्मि॑न् बृ॒ह्मा
रा॒जति॑ पृ॒र्व्व॒रति॑ । स॒कू॒तिमि॒न्द्र स॑च्युतिं । स॒च्युतिं॑ ज॒-
घन॑च्युतिं ॥ ४ ॥

क॒नात्का॑भा॒न्न॒आभ॑र । पु॒य॒प्स्यन्नि॒व स॒क्थौ । वि न॑-
इ॒न्द्रमृ॑धो जहि । कनी॑खुन दि॒वसा॑पयन । अ॒भि नः॑ सु॒-
ष्टुतिं॑ नय । पु॒जाप॑तिस्त्रि॒यां यशः॑ । मु॒ष्कयो॑रद॒धात्सप॑ ।
का॒मस्य॑ तृप्ति॒मान॑न्दं । तस्या॑मे भा॒जये॑ह मा । मोदः॑
प्र॒मोद॑आ॒नन्दः॑ ॥ ५ ॥

मु॒ष्कयो॑र्निर्हि॒तः सपः॑ । मृ॒त्वे॒व का॒मस्य॑ तृ॒ष्याणि॑ ।
दक्षि॑णानां प्रतिगृ॒हे । मन॑सश्चित्तमाकू॒तिं । वा॒चः स॒-
प्तम॑शीमहि । प॒शूना॑ रूपम॒न्नस्य॑ । यशः॑ श्रीः अ॒यता॑

मयि । यथाहमस्याअटपस्त्रियै पुमान् । यथा स्त्री तृ-
प्यति पुंसि प्रिये प्रिया । एवं भगस्य तृप्याणि ॥ ६ ॥

यज्ञस्य काम्यः प्रियः । ददामीत्यग्निर्वदति । तथेति
वायुराह तत् । हन्तेति सत्यं चन्द्रमाः । आदित्यः सत्य-
मोमिति । आपस्तत् सत्यमाभरन् । यज्ञो यज्ञस्य द-
क्षिणा । अतौ मे कामः समृध्यतां । नहि स्पशमविदन्-
न्यमस्मात् । वैश्वानरात् पुररातारमग्नेः ॥ ७ ॥

अथेमेऽमन्यन्नमृतमसुराः । वैश्वानरं क्षेचजित्याय
देवाः । येषामिमे पूर्वे अन्मास आसन् । अयूपाः सन्न-
विमृता पुरुणि । वैश्वानर त्वया ते नुत्ताः । पृथिवीम-
न्यामभितस्थुर्जनासः । पृथिवीं मातरं महीं । अन्तरि-
क्षुपुष्टुवे । बृहतीमूतये दिवं । विश्वं बिभर्त्ति पृथिवीं
॥ ८ ॥

अन्तरिक्षं विपद्ग्रथेऽपः । दुहे द्यौर्द्वहतीपः । नतान-
शन्ति नदभातितस्करः । नैनाअमित्रो व्यथिरादधर्ष-
ति । देवाश्च याभिर्यजते ददाति च । ज्योगित्ताभिः
स च ते गोपतिः सह । नताअर्वारेणुककाटो अश्रुते ।
न सःस्कृतचसुपयन्ति ताअभि । उरुगायमभयं तस्य
ताअनु । गावोमर्त्यस्य विचरन्ति यज्वणः ॥ ९ ॥

रात्री व्यख्यदायती । पुरुचा देव्यक्षभिः । विश्वाअधि-
श्रियोऽधित । उप ते गाङ्वाकरं । वृणीष्व दुहितर्दिवः ।
रात्री स्तोमन्त जिग्युषी । दैवीं वाचमजनयन्त देवाः ।
तां विश्वरूपाः पशवोवदन्ति । सानो मद्रेयमूर्जं दुहन्-
ना । धेनुर्वागस्मानुपसुष्टुतैतु ॥ १० ॥

यद्वाग्वदन्त्यविचेतनानि । रात्री देवानां निषसाद
मन्द्रा । चतस्रज्जं दुदुहे पयांसि । कस्विदस्याः परमं
जगाम । गौरीमिमाय सलिलानि तक्षती । एकपदी
द्विपदी सा चतुष्पदी । अष्टापदी नवपदी बभूवुषी ।
सहस्राक्षरा परमे व्योमन् । तस्याः समुद्राअधिविष-
रन्ति । तेन जीवन्ति पृदिशश्चतस्रः ॥ ११ ॥

ततः क्षरत्यक्षरं । तद्विश्वमुपजीवति । इन्द्रासूरा ज-
नयन् विश्वकर्मा । मरुत्वा असुगणवान्त्स जातवान् ।
अस्य सुषा श्वशुरस्य प्रशिष्टिं । सपत्ना वाचं मनसाउ-
पासतां । इन्द्रः सूर्योअतरद्रजांसि । सुषा सपत्ना श्व-
शुरोऽयमस्तु । अयं शचृञ्जयतु जह्मषाणः । अयं वाजं
जयतु वाजसातौ ॥ अग्निः क्षत्रधृदनिष्टृमोजः । सह-
स्रियो दीप्यतामप्रयुच्छन् । विभ्राजमानः समिधानउ-
ग्रः । आन्तरिक्षमरुहदगं द्यां ॥ १२ ॥

धारयन् पुरोडाशं वृहस्पतिं जघनच्युतिमानन्दो
भगस्य तृष्याण्यग्नेः पृथिवी यज्वनस्तु पृदिशश्चतस्रो
वाजसातौ चत्वारि च ॥ ६ ॥

सप्तमाऽनुवाकः ।

वृषास्य शुवृषभाय गृह्यसे । वृषायमुग्रो नृचक्षसे ।
दिव्यः कर्मण्यो हितो बृहन्नाम । वृषभस्य या ककुत् ।
विषूवान् विष्णो भवतु । अयं यो मामको वृषा । अथो
इन्द्र इव देवेभ्यः । वि ब्रवीतु जनेभ्यः । आयुष्मन्तं वच-
स्वन्तं । अथो अधिपतिं विशां ॥ १ ॥

अस्याः पृथिव्या अर्धक्षं । इममिन्द्र वृषभं कृणु । यः
सुश्रुङ्गः सुवृषभः । कल्याणो द्रोण आहितः । कार्षी बल-
प्रगाणेन । वृषभेण यजामहे । वृषभेण यजमानाः । अ-
क्रूरेणेव सर्पिषा । मृधश्च सर्वा इन्द्रेण । पृतनाश्च जया-
मसि ॥ २ ॥

यस्यायमृषभो हविः । इन्द्राय परिणीयते । जयाति
शत्रुमायन्तं । अथो हन्ति पृतन्यतः । नृणामहंप्रणीर-
सत् । अग्र उद्भिन्दतामसत् । इन्द्र शुष्मन्तनुवामेरयस्व ।
नीचा विश्वा अभितिष्ठाभिमातोः । निश्रेणी ह्याबाधं

योनोअस्ति । उरुं नो लो॒कं कृण॑हि जी॒रदा॑नो ॥ ३ ॥

प्रेह्य॒भिप्रे॑हि प्र॒मरा॑ सह॒स्व । मा वि॒वेनो॑ वि॒श्रुणु॑ष्वा-
जने॑षु । उदी॑डि॒तो दृ॒पम॑ तिष्ठ शु॒भैः । इन्द्र॑श्चून् पु॒रो-
अ॒स्माक॑ यु॒ध्य । अ॒ग्ने जे॒ता त्वं ज॑य । श॒चून्त्स॒हस॒ओज॑स ।
वि॒शचून्॑ वि॒मृधो॑नु॒द । ए॒तं ते॒ स्तोम॑न्तु वि॒जात॑वि॒प्रः ।
रथ॑न्न धी॒रः स्व॒पाअ॑त॒क्षं । यदी॑द॒ग्ने प्र॑ति॒ त्वं दे॒वह॑र्याः
॥ ४ ॥

सु॒व॒र्वती॑र॒प॒र॒नाज॑येम । यो॒घृते॑ना॒भिमा॑नितः । इन्द्र॑
जै॒त्राय॑ ज॒ज्ञिषे॑ । स नः॑ स॒क्कासु॑ पा॒रय॑ । पृ॒त॒ना सा-
ह्ये॑षु च । इन्द्रो॑जिगाय पृथि॒वीं । अ॒न्तरि॑क्ष॒ः सु॒वर्म॑हत् ।
वृ॒त्र॒हा पु॑रु॒चेत॑नः । इन्द्रो॑जिगाय॒ सह॑सा॒ सहा॑सि ।
इन्द्रो॑जिगाय॒ पृ॒त॒नानि॑ वि॒श्वा ॥ ५ ॥

इन्द्रो॑जा॒तोवि॑पुरो॒रुरो॑ज । स नः॑ प॒र॒स्थाव॑रि॒वः
कृ॒णोतु॑ । अ॒यं कृ॒तुर॑गृ॒भीतः॑ । वि॒श्वजि॑दु॒द्भिदि॑त्सोमः ।
अ॒ष्टिर्वि॑पुः का॒व्येन॑ । वा॒युर॑ग्रे॒गा य॑ज्ञ॒प्रीः । सा॒क॒ङ्ग॒न्मन॑
सा य॒ज्ञं । शि॒वोनि॑यु॒द्भिः शि॒वाभिः॑ । वा॒यो शु॒क्रोअ॑-
या॒मि ते॑ । म॒ध्वोअ॑ग्रं दि॒विष्टि॑षु ॥ ६ ॥

आ॒याहि॑ सोम॒पीत॑ये । स्वा॒रु॒होदे॑व नि॒युत्व॑ता । इ-
ममिन्द्र॑ वर्द्धय क्ष॒त्रिया॑णां । अ॒यं वि॒शां वि॒श्वति॑रस्त रा-

जा । अस्माइन्द्रमहिवर्चांसि धेहि । अवर्चसं वृणुहि
 शत्रुमस्य । इममाभज ग्रामे अश्वेषु गोषु । निरमुं भज
 या मित्राञ्चस्य । वर्षान् क्षत्रस्य ककुभिः श्रयस्व । ततो
 नउग्रो विभजा वसूनि ॥ ७ ॥

अस्मे द्यावापृथिवी भूरि वामं । सन्दुहायां घर्मदु-
 धेव धेनुः । अयं राजा प्रियइन्द्रस्य भूयात् । प्रियो ग-
 वामोषधीनामुतापां । युनज्मि तउत्तरावन्तमिन्द्रं ।
 येन जयासि न पराजयासै । सत्वाकरेकवृषभं स्वा-
 नां । अथो राजन्नुत्तमं मानवनां । उत्तरस्त्वमधरेते
 सपत्नाः । एकवृषा इन्द्रसखा जिगीवान् ॥ ८ ॥

विश्वाआशाः पृतनाः सज्जयं जयन् । अभितिष्ठ शत्रू-
 यतः सहस्व । तुभ्यं भरन्ति क्षितयोयविष्ठ । बलिमग्ने-
 अन्तितओत दूरात् । आभन्दिष्ठस्य सुमतिं चिकिञ्चि ।
 बृहत्ते अग्ने महि शर्म भद्रं । योदेह्योअनमयदधस्वैः ।
 योअर्थ्यपत्नोरुषसश्चकार । स निरुध्यानहृषो यद्वोअ-
 मिः । विशश्चक्रे बलिहृतः सहोभिः ॥ ९ ॥

प्र सद्योअग्ने अत्येष्टं यान् । आविर्यस्मै चारुतरो ब-
 भूय । ईडेऽन्योवपुष्योविभावा । प्रियोविशामतिथि-
 मानुषीणां । ब्रह्म ज्येष्ठा वीर्या सभृतानि । ब्रह्माग्ने ज्येष्ठं

दिव॒मा॒त॒तान॑ । कृ॒त॒स्य॒ ब्र॒ह्म॒ प्र॒थ॒मो॒त॒ ज॒ज्ञे । ते॒ना॒र्ह॒ति॒
ब्र॒ह्म॒णा॒ स्य॒र्द्धि॒तुं॒ कः । ब्र॒ह्म॒सु॒चो॒ घृ॒त॒व॒तीः । ब्र॒ह्म॒णा॒ स्व॒
र॒वो॒मि॒ताः ॥ १० ॥

ब्र॒ह्म॒य॒ज्ञस्य॑ तन्त॒वः । कृ॒त्वि॒जो॒ये ह॒वि॒ष्कृतः॑ । शृ॒ङ्गा॒
णी॒वे॒च्छ॒द्भि॒णाः॑ स॒न्द॒दृ॒श्रिरे॑ । च॒पा॒ल॒वन्तः॑ स्वर॒वः पृ॒
थि॒व्यां । ते दे॒वा॒सः स्वर॑वस्त॒स्थि॒वाः॑ सः । नमः॑ सखि॒
भ्यः स॒न्ना॒न्मा॒व॒गात॑ । अ॒भि॒भूर॒ग्निर॑तर॒द्र॒जाः॑ सि । सृ॒
धो॒वि॒हृत्य॑ पृ॒त॒ना॒अ॒भि॒श्रीः । जु॒षा॒णो॒म॒आ॒हु॒तिं॑ मा
म॒हि॒ष्ट । ह॒त्वा स॒प॒त्नान्॑ वरि॒व॒स्कर॑न्नः ॥ ई॒शा॒नं॑ त्वा भु॒
व॒ना॒नाम॑भि॒श्रियं॑ । स्तौ॒म्य॒ग्न॒उ॒रु॒ क॒तः॑ सु॒वीरं॑ । ह॒वि॒र्जु॒
पा॒णः स॒प॒त्नौ॑ अ॒भि॒भूर॑सि । ज॒हि॒ श॒चूँ॒ अप॒मृ॒धो॒ नुद॑
स्व ॥ ११ ॥

वि॒शां ज॑याम॒सि जी॒र॒दा॒नो॒ ह॒र्य्या॒वि॒श्वा॒ दि॒वि॒ष्टि॒षु॒ व॒
सू॒नि जि॒गी॒वान्त्स॒हो॒भि॒र्मि॒तान्॑ अ॒त्वारि॑ च ॥ अ॒नु० ७ ॥

अष्टमोऽनुवाकः ।

स प्र॒त्न॒वन्न॑वी॒यसा॑ । अ॒ग्ने द्यु॒म्ने॒न सं॒य॒ता । बृ॒ह॒त्त॒त॒न्य
भा॒नु॒ना । न॒व॒न्नु॒ स्तोम॑म॒ग्नये॑ । दि॒वः श्ये॒नाय॑जी॒जनं॑ ।
व॒सोः कु॒वि॒द॒नाति॑ नः । स्वा॒रु॒हाय॑स्य अ॒र्यो॒दृ॒शे । र॒यि॒

वीरवतोयथा । अग्ने यज्ञस्य चेततः । अदाभ्यः पुर-
स्ता ॥ १ ॥

अग्निर्विशां मानुषीणां । तूष्णीं ३ रथः सदानवः । नवः
सोमाय वाजिनै । आज्यं पयसोऽजनि । जुष्टः शुचितमं
वसु । नवः सोम जुषस्व नः । पीयूषस्येह तृष्णुहि । यस्ते
भागकृता वयं । नवस्य सोम ते वयं । आ सुमतिं दृणी-
महे ॥ २ ॥

स नोरास्व सहस्रिणः । नवः हविर्जुषस्व नः । कृतु-
भिः सोमभूतमं । तदङ्ग प्रतिहृथ्य नः । राजन्त्सोम स्वस्त-
ये । नवः स्तोमं नवः हविः । इन्द्राग्निभ्यां निवेदय ।
तज्जुषेताः सचेतसा । शुचिन्नु स्तोमं नव जातमद्य ।
इन्द्राग्नी वृचहणा जुषेथां ॥ ३ ॥

उभा हि वाः सु ह वाजोहवीमि । ता वाजः सघउ श-
तधेष्ठा । अग्निरिन्द्रो नवस्य नः । अस्य हव्यस्य तृप्यतां ।
इह देवौ सहस्रिणौ । यज्ञं न आहि गच्छतां । वसुमन्तः
सुवर्विदं । अस्य हव्यस्य तृप्यतां । अग्निरिन्द्रो नवस्य नः ।
विश्वान्देवाः स्तर्पयत ॥ ४ ॥

हविषोऽस्य नवस्यनः । सुवर्विदोहि जज्ञिरे । एदं
वर्हिः सुष्ठरी मानवेन । अयं यज्ञोयजमानस्य भागः ।

अयं बभूव भुवनस्य गर्भः । तिश्च देवा इदमद्यागमिष्ठाः ।
इमेऽनु द्यावापृथिवी समीची । तन्वाने यज्ञं पुरु पेशसं
धिया । आसमै पृणीतां भुवनानि विश्वा । पूजां पुष्टिम-
मृतं नवेन ॥ ५ ॥

इमे धेनू अमृतं ये दुहात । पर्यस्वत्युत्तरामेतु पुष्टिः ।
इमं यज्ञं जुषमाणे नवेन । समीची द्यावापृथिवी घृता-
ची । यविष्ठो हव्यवाहनः । चिचभानुर्घृतासुतिः । नव-
जातो विरोचसे । अग्ने तत्ते महित्वनं । त्वमग्ने देवता-
भ्यः । भागे देव न मीयसे ॥ ६ ॥

स एना विद्वान् यक्ष्यसि । नवः स्तोमं जुषस्वनः । अ-
ग्निः प्रथमः प्राश्नातु । स हि वेद यथा हविः । शिवा अ-
स्मभ्यमोषधीः । कृणोतु विश्वचर्षणिः । भद्रान्नश्रेयः
समनैष्ट देवाः । त्वया वसेन समशीमहि त्वा । स नो म-
योभूः पितो अविशस्व । शन्तो काय ननु वे स्योनः ॥ एत-
मुत्थं मधुना संयुतं यवं । सरस्वत्या अधिमनाव चर्कुषुः ।
इन्द्र आसीत्सीरपतिः शतक्रतुः । कीनाशा असन्नरुतः
सुदानवः ॥ ७ ॥

पुर एता वृणीमहे जुषेयां तर्पयतामृतं नवेन मीयसे
स्योनश्चत्वारि च ॥ अनु० ८ ॥

जुष्टश्चक्षुषोजुष्टीनरो नक्तं जाताष्टषासउत नो वृ-
षास्यः शुः सप्रत्नवदुष्टौ ॥ ८ ॥

जुष्टोमन्युर्भगो जुष्टीनरो हरिवर्यसङ्गिरः शिप्रिन्-
जानामुत नो यद्वाग्वदन्ती विश्वाआशाअशीतिः ॥ ८० ॥
हरिः ॐ ॥ स्ते

इति चतुर्थोऽध्यायः ॥

हरिः ॐ ॥

द्वितीयाष्टके पञ्चमाध्याये

प्रथमोऽनुवाकः ।

प्राणोरक्षति विश्वमेजत् । इर्य्या भूत्वा बहुधा बह्व-
नि । सइत्सर्व्वं व्यानशे । योदेवो देवेषु विभूरन्तः ।
आष्टदात् स्तेचियध्वगृष्टा । तमित्प्राणं मनसोपशिक्ष-
त । अग्रे देवानामिदमत्तु नो हविः । मनसश्चित्तेदं ।
भूतं भव्यञ्च गुप्यते । तद्धि देवेष्वग्नियं ॥ १ ॥

आनएतु पुरश्चरं । सह देवैरिमं हवं । मनः श्रेय-
सि श्रेयसि । कर्मन् यज्ञपतिदधत् । जुषतां मे वागिदं

हविः विराडदेवी पुरोहिता । हव्यवाडनपायिनी ।
यया रूपाणि बहुधा वदन्ति । यशांसि देवाः परमे
जनिवे । सा नो विराडनपस्फुरन्ती ॥ २ ॥

वाग्देवी जुषतामिदं हविः । चक्षुर्देवानां ज्योति-
रमृतं न्यक्तं । अस्य विज्ञानाय बहुधा निधीयते । तस्य
सुम्नमशीमहि । मा नो हासीद्विचक्षणं । आयुरिन्नः
प्रतीर्यतां । अनन्याश्चक्षुषा वयं । जीवाज्योतिरशीम-
हि । सुवर्ज्योतिरुतामृतं । ओचेण भद्रमुत शृण्वन्ति
सत्यं ॥ ओचेण वाचं बहुधोद्यमानां । ओचेण मोदश्च
महश्च श्रूयते । ओचेण सर्वादिशश्चाशृणोमि । येन
प्राच्याउत दक्षिणा । प्रतीच्यै दिशः शृण्वन्त्युत्तरात् ।
तदिच्छोचं बहुधोद्यमानं । अरान्न नेमिः परि सर्व्वं व-
भूव ॥ ३ ॥

अभियमनपस्फुरन्ती सत्यं सप्त च ॥ अनु० १ ॥

द्वितीयोऽनुवाकः ।

उदेहि वाजिन्योअस्यस्वन्तः । इदं राघ्रमाविश
सून्तावत् । योरोहिता विश्वमिदं जजान । स नो रा-
घ्रेषु सुधितां दधातु । रोहं रोहं रोहितआरोह ।

पूजाभिर्दृष्टिं जनुषामुपस्थं । तामिः सः रव्योऽविदत्
षडुर्वीः । गातुं पृपश्यन्निह राष्ट्रमाहाः । आहार्षीद्रा-
ध्रमिह रोहितः । नृधोव्यास्यदभयं नोऽस्तु ॥ १ ॥

अस्मभ्यं द्यावापृथिवी शक्करीभिः । राष्ट्रं दुहाथा-
मिह रेवतीभिः । विममर्श रोहितो विश्वरूपः । समा-
चक्राणः पुरुहोरुहश्च । दिवं गत्वाय महता महिम्ना ।
वि नोराष्ट्रमुनत्तु पयसा स्वेन । यास्ते विशस्तपसा स-
म्बभूवुः । गायत्रं वत्समनुतास्तश्चागुः । तास्त्वाविशन्तु
महसा स्वेन । सम्माता पुत्रो अभ्येतु रोहितः ॥ २ ॥

यूयमुग्रामरुतः पृश्निमातरः । इन्द्रेण सयुजा प्रणीथ
शवून । आ वोरोहितोऽष्टृणोदभिद्यवः । चिसप्तासो
मरुतः स्वादुसम्मुदः । रोहितो द्यावापृथिवी जजान ।
तस्मिंस्तन्तु परमेष्ठो ततान । तस्मिञ्छिष्रिये अजराक-
पात् । अदृहद् द्यावापृथिवी बलेन । रोहितो द्यावा-
पृथिवी अदृहत् । तेन सुवस्तमितं तेन नाकः ॥ ३ ॥

सो अन्तरिक्षे रजसोविमानः । तेन देवाः सुवरन्व-
विन्दन् । सुशेवन्वा भानवोदीदिवाःसं । समग्रासो
जुह्वो जातवेदः । उक्षन्ति त्वा वाजिनमाघृते नः । सः-
सममे युवसे भोजनानि । अग्ने शर्द्धं महते सौभगाय ।

तव द्युम्नान्युत्तमानि सन्तु । सज्जास्यत्यस्य सुयमसाक्षु-
घ । शत्रूयतामभितिष्ठा महासि ॥ ४ ॥

अस्वेतु रोहितो नाको महासि ॥ अनु० २ ॥

तृतीयोऽनुवाकः ।

पुनर्न इन्द्रो मघवा ददातु । धनानि शक्रोधन्यः
सुराधाः । अर्वाचीनं कण्ठतां याचितो मनः । श्रुष्टीनो
अस्य हविषो जुषाणः । यानि नोऽजिनं धनानि । जह-
र्थं शूर मन्युना । इन्द्रानुविन्द नस्तानि । अनेन हविषा
पुनः । इन्द्र आशाभ्यः परि । सर्वाभ्योभयं करत् ॥ १ ॥

जेता शत्रून् विचर्षाणिः । आकृत्यै त्वा कामाय त्वा
समृद्धे त्वा । पुरोदधेऽमृतत्वाय जीवसे । आकृतिम-
स्यावसे । काममस्य समृद्धै । इन्द्रस्य युज्जते धियः ।
आकृतिं देवीं मनसः पुरोदधे । यज्ञस्य माता सुहवा
मे अस्तु । यदिच्छामि मनसा सकामः । विदेयमेनद्ध-
दये निविष्टं ॥ २ ॥

सेदग्निरग्नी रत्यैत्यन्यान् । यत्र वाजी तनयो वी-
डुपाणिः । सहस्रपाथा अक्षरा समेति । आशानां त्वा-
शापालेभ्यः । चतुर्थ्योऽमृतेभ्यः । इदं भूतस्याध्यक्षेभ्यः

वि॒धेम॑ ह॒विषा॑ व॒यं । वि॒श्वा॒श्चा॒शाम॑धु॒ना स॑सृ॒जामि॑ ।
 अ॒न॒मी वा॒आप॑ओप॒धयो॑भवन्तु । अ॒यं य॒ज॒मा॒नो॒मृ॒धो॒-
 व्य॒स्यतां॑ ॥ अ॒गृ॒भी॒ताः प॒शवः॑ सन्तु स॒र्व्वे । अ॒ग्निः सो॒मो॒व॒-
 रु॒णोमि॑च॒इन्द्रः॑ । वृ॒ह॒स्पतिः॑ स॒विता॑ यः स॒ह॒स्री॑ । पू॒षा नो॑
 गो॒भिरे॑व सार॒स्वती॑ । त्वष्टा॑ रू॒पाणि॑ स॒म॒न॒क्तु॑ यज्ञैः ।
 त्वष्टा॑ रू॒पाणि॑ द॒धती॑ सर॒स्वती॑ । पू॒षा भ॒गः स॒विता॑
 नो॒द॒दातु॑ । वृ॒ह॒स्पति॑र्द॒दिन्द्रः॑ स॒हस्रं॑ । मि॒चो॒दा॒ता
 व॒रुणः॑ सो॒मो अ॒ग्निः ॥ ३ ॥

क॒र॒न्नि॒विष्ट॑म॒स्यता॑न्न॒व च ॥ अनु० ३ ॥

चतुर्थोऽनुवाकः ।

आ नो॒भ॒र्भ॒गमि॑न्द्र द्यु॒मन्तं॑ । नि ते॑ दे॒ण॒स्य॑ धीमहि॒
 प्र॒रे॒के । उ॒र्व्व॒इ॒व प॒प्रथे॑ का॒मो॒अ॒स्मे । त॒मा॒ष्ट॒णा व॒सु॒पते॑
 व॒सू॒नां । इ॒मं का॒मं म॒न्द॒या गो॒भि॒र॒श्वैः । च॒न्द्र॒व॒ता॒रा॒ध॒-
 सा प॒प्रथे॑श्च । सु॒व॒र्य्यं वो॒ म॒तिभिः॑ स्तु॒भ्यं वि॒प्राः । इन्द्रा॑य
 वा॒हः कु॒शिका॑सो अ॒क्रन् । इन्द्र॑स्य नु वी॒र्या॑णि प्र॒वोचं॑ ।
 या॒नि च॒कार॑ प्रथ॒मानि॑ व॒ज्री ॥ १ ॥

अ॒ह॒न्न॒हि॒म॒न्व॒यस्त॑तर्द । प्र॒व॒क्ष॒णा॒अ॒भि॒न॒त् प॒र्व्व॒-
 ता॒मां । अ॒ह॒न्न॒हिं प॒र्व्व॑ते शि॒श्रि॒या॒णं । त्वष्टा॑स्मै व॒ज्रः॑

स्वय्यं ततश्च । वा॒आ॒इव॒ धे॒नवः॒ स्प॒न्द॒मा॒नाः । अ॒ज्जः स॒-
मु॒द्र॒मव॑ज॒ग॒मुरा॑पः । वृ॒षाय॑मा॒णो वृ॒णीत॒ सोमं॑ । चि॒क-
द्र॒को॒वपि॑वत्सु॒तस्य॑ । आ॒साय॑कं म॒यवा॑दत्त॒ वज्रं॑ । अ॒ह-
न्नेनं॑ प्रथ॒म॒जाम॒हीनां॑ ॥ २ ॥

यदिन्द्रा॑हन् प्रथ॒म॒जाम॒हीनां॑ । आ॒न्मा॒यिना॒ममि॑-
नाः प्रोत॒मा॒याः । आ॒त्म॒सू॒र्यं ज॒नयं॑ द्यामु॒पासं॑ । ता॒दी॒क्ता
श॒चू॒न्न॒किला॑ विवत्से । अ॒हं वृ॒चं वृ॒च॒तरं॑ व्य॒सं । इन्द्रो॑
व॒ज्रेण॑ म॒हता॑ ब॒धेन॑ । स्त॒न्धा॒सो॒व कु॒लि॒शेना॑वि॒वृ॒क्णा ।
अ॒हिः श॒यत॑उ॒प॒पृक्पृ॒थिव्यां॑ । अ॒यो॒ध्ये॒व दु॒र्मद॑आ हि
जु॒ह्वे । म॒हा॒वी॒रन्तु॑ वि॒वा॒धमृ॑जीषं ॥ ३ ॥

ना॒ता॒गी॒रस्य॑ स॒मृ॒तिं ब॒धानां॑ । स॒रु॒जा॒नाः पि॒पिष॑-
इन्द्र॑शत्रुः । वि॒श्वो वि॒हा॒याअ॒रतिः॑ । वसु॑र्द॒धे ह॒स्ते द॑-
क्षि॒णे । त॒र॒णि॒र्नशि॑श्च॒यत् । अ॒व॒स्य॑ या॒नशि॑श्च॒यत् । वि॒-
श्व॒स्माद्दु॑पु॒ध्य॒से । दे॒व॒चा ह॒व्यमू॑हि॒षे । वि॒श्व॒स्माद्दु॑त्सु॒-
क॒ते वा॒र॒मृ॒ष्वति॑ । अ॒ग्नि॒र्दी॒रा॒व्यु॒र्ध्वति॑ ॥ ४ ॥

उद॑ज्जि॒हानो॑अ॒भिका॑म॒मो॒रयन्॑ । पृ॒ष्ट॒ञ्चन् वि॒श्वा
भु॒व॒ना॒नि पू॒र्व॒था । आ॒के॒तु॒ना सु॑प॒मि॒द्वो यजि॑ष्ठः । का॒-
म॒न्नो अ॒ग्ने अ॒भि॒ह॒र्य दि॒ग्भ्यः॑ । जु॒षा॒णो ह॒व्यम॑मृ॒तेषु॑ दू॒-
॒व्यः । आ॒नो॒र॒यिं ब॒ह॒लां गो॑म॒ती॒मिषं॑ । नि॒धेहि॑ य॒क्ष-

द॒मृतेषु॑ भू॒षन् । अ॒श्विना॑ य॒ज्ञमा॑ग॒तं । द॒ाशुषः॑ पु॒रुद॑-
स॒सा । पू॒षा र॑क्षतु नो॒रयि॑ ॥ ५ ॥

इ॒मं य॒ज्ञम॒श्विना॑ व॒र्द्धय॑न्तां । इ॒मौ र॒यिं य॑ज॒माना॑य
ध॒त्तं । इ॒मौ प॒शून् त॑क्षतां वि॒श्वतो॑ नः । पू॒षा नः॑ पातु स-
द॒मप्र॑युच्छन् । प्र॒तेम॒हे स॑रस्वति । सु॒भगे॑ वाजिनीवति ।
स॒त्यवा॑चे भरे म॒तिं । इ॒दन्ते॑ ह॒व्यं घृ॑तवत्सरस्वति । स-
त्य॒वाचे॑ प्र॒भरे॑मा ह॒वीःषि॑ । इ॒मानि॑ ते दुरि॒ता सौ॒भ-
गा॒नि ॥ तेभि॑र्व॒यः सु॒भगा॑सः स्याम ॥ ६ ॥

व॒ज्य॒होना॑मृजी॒षं व्यु॑र्खति रक्षतु नो॒रयि॑ः सौ॒भगा॑-
न्येक॑ञ्च ॥ अनु० ४ ॥

पञ्चमोऽनुवाकः ।

य॒ज्ञोरा॑यो य॒ज्ञई॒शे व॑सू॒नां । य॒ज्ञः स॒स्याना॑मु॒त सु॒-
क्षि॒ता॒नां । य॒ज्ञइ॒ष्टः पू॒र्वचि॑त्तिं दधातु । य॒ज्ञो ब्र॑ह्म॒एवा॑
अ॒प्येतु॑ दे॒वान् । अ॒यं य॒ज्ञो व॑र्द्धतां गोभि॒रश्वैः॑ । इ॒यं वे॒-
दिः स्व॑प॒त्या सु॒वोरा॑ । इ॒दं ब॑र्हि॒रति॑व॒र्हीःष्य॑न्या । इ॒मं
य॒ज्ञं वि॒श्वेऽव॑न्तु दे॒वाः । भ॒गए॒व भ॒गवा॑ अस्तु दे॒वाः ।
तेन॑ व॒यं भ॒गव॑न्तः स्याम ॥ १ ॥

त॒न्वाभ॑ग॒ सर्व्व॑इ॒ज्जो॑ ह॒वोमि॑ । स नो॒भग॑पु॒र॒एता॑
भ॒वे॒ह । भ॒ग प्र॑खे॒त॒भ॒ग स॒त्य रा॑धः । भ॒गेमा॑ धि॒यम॑द॒वद॑-

दन्नः । भग॒ प्र॒ णो॒ जनय॒ गोभि॒रश्वैः । भग॒ प्र॒ नृभि॒र्नृ॒वन्तः
स्याम । शश्व॑तीः समा॒ उप॑यन्ति॒ लोकाः । शश्व॑तीः समा॒
उप॑यन्त्यापः । इष्टं॑ पू॒र्त्तः शश्व॑तीना॒ः समा॑ना॒ः शाश्व॑-
तेन । ह॒वि॒षे॒ष्टानन्तं॑ लो॒कं पर॑मा॒रु॒रोह ॥ २ ॥

इ॒यमे॒व सा या प्र॑य॒मोव्यैच्छ॑त् । सा रू॒पाणि॑ कुरु॒ते
पञ्च॑दे॒वी । हे स्व॑सा॒रौ वय॑त॒स्तन्म॑मे॒तत् । स॒ना॒त॒नं वि॒-
त॑तः॒ प॒ण॒म॒यू॒खं । अ॒वा॒न्याः॒स्तन्तू॑न् कि॒रतो॑ ध॒त्तो अ॒-
न्या॑न् । ना॒षपृ॑ज्या॒ते न ग॑मा॒ते अ॒न्तं । आ॒वो॒यं तृ॒द्वा-
हा॑सो॒अद्य॑ । दृष्टिं॑ ये॒ विश्वे॑ म॒रुतो॑ जु॒नन्ति॑ । अ॒यं यो॒अ-
ग्नि॑र्म॒रुतः॑ स॒मिद्धः॑ । ए॒तं जु॑ष॒ध्वं क॒वयो॑यु॒वानः ॥ ३ ॥

धा॒रा॒व॒रा म॒रुतो॑ धृ॒ष्णुर्वो॑जसः । मृ॒गान॑ भी॒मास्त॑वि॒-
षेभि॑रू॒र्मिभिः॑ । अ॒ग्नये॑ान शु॒शु॒चान॑कृ॒जो॒षिणः॑ । मु॒-
मि॒न्धम॑न्त॒ उप॒गा॒श्च वृ॑ख॒त । वि॒च॒क्रमे॑ चि॒दे॒वः । आ॒वे॒-
ध॑सं नी॒ल॒पृ॒ष्ठं बृ॑ह॒न्तं । वृ॒ह॒स्पति॑ः स॒द॑ते सा॒दय॑ध्वं ।
सा॒द॒द्यो॒निं द॑म॒आदी॑दि॒वाः॒सं । हि॒र॒ण्य॒वर्ण॑म॒रुपः॑ स॒-
पे॒म । स हि॑ शु॒चिः श॒त॒प॒त्रः स शु॒न्ध्युः ॥ ४ ॥

हि॒र॒ण्य॒वा॒शी॒रि॒षि॒रः सु॒व॒र्षाः । वृ॒ह॒स्पतिः॑ स॒स्वा वे॒-
श॑कृ॒ष्टाः । पू॒रू॒स॒खि॒भ्य॒आ सु॑तिं क॒रि॒ष्टः । पू॒षः॒स्तव॑ वृ॒ते
व॒यं । न रि॑ष्ये॒म कदा॑च॒न । स्तो॒ता॒र॒स्तद्बृ॑ह॒स्पति॑ । या-

स्ते पूषन्नावोअन्तः समुद्रे । हिरण्मयीरन्तरिक्षे चर-
न्ति । याभिर्यासि दूत्याः सूर्यस्य । कामेन कृतः अव-
इच्छमानः ॥ ५ ॥

अरण्यान्यरण्यान्यसौ । या मेव नश्यसि । कथाआमं
न पृच्छसि । नत्वाभीरिव विन्दती । वृषारवाय वदते ।
यदुपावति चिच्चिकः । आघाटीभिरिव धावयन्
रण्यानिर्महोयते । उत गावइवाद्न । उतो वेष्मेव दृ-
श्यते ॥ ६ ॥

उतोअरण्यानिस्सायं । शकटीरिव सर्जति । गाम-
जैषआह्वयति । दार्वजैषउपावधीत् । वसन्नरण्यान्याः
सायं । अक्रुक्षदिति मन्यते । न वाअरण्यानिर्हन्ति
अन्यश्चेन्नाभिगच्छति । स्वादोः फलस्य जग्ध्वा
कामं निपद्यते ॥ आज्ञनगन्धीः सुरभो । बहूना
पीबलां । ग्राहं मृगाणां मातरं । अरण्यानीमशसिष
॥ ७ ॥

स्याम रुरोह युवानः शुन्यूरिच्छमानोदृश्यते निप-
द्यते चत्वारि च ॥ अनु० ५ ॥

षष्ठोऽनुवाकः ।

वाचइत्याय शर्वसे । पूतना साह्याय च । इन्द्रत्वा-

वर्त्तयामसि । सुव्रह्माणं वीरवन्तं बृहन्तं । उरुं गभीरं
पृथुबुधमिन्द्र । अतर्पिसुग्रसंभिमातिषाहं । अस्मभ्यं
चित्रं वृषणः रयिन्दाः । श्वेच्चिये त्वा निर्वृत्यै त्वा । द्रु-
हो मुञ्चामि वरुणस्य पाशात् । अनागसं ब्रह्मणे त्वा
करोमि ॥ १ ॥

शिवे ते द्यावापृथिवी उभे इमे । शन्ते अग्निः सहा-
द्भिरस्तु । शन्त्यावापृथिवी सहौषधीभिः । शम्भन्तरि-
क्षः सह वार्तेन ते । शन्ते चतस्रः पुदिशोभवन्तु । या
दैवीश्चतस्रः पुदिशः । वार्तपत्नीरभिसूर्यो विचष्टे । तासां
त्वा जरसञ्चादधामि । प्रयक्ष्मणस्तु निर्वृतिं पराचैः ।
अमोचि यक्षादुरितादवन्त्य ॥ २ ॥

द्रुहः पाशां निर्वृत्यै चोदमोचि । अहाअवर्त्तिम-
विदत्स्योनं । अप्यभृङ्गद्रे सुकृतस्य लोके । सूर्यमृतं त-
मसो ग्राह्या यत् । देवाअमुञ्चन्नस्तृजन् व्येतसः । एवम-
हमिमं श्वेच्चियाज्जामिश्रसात् । द्रुहो मुञ्चामि वरुण-
स्य पाशात् । वृहस्पते युवमिन्द्रश्च वस्वः । दिव्यस्पेशाये
उत पार्थिवस्य । धत्तः रयिः स्तुवते कीर येचित् ॥
॥ ३ ॥

ययं पात स्वस्तिभिः सदानः । देवायधमिन्द्रमाजो-

हुवानाः । विश्वावृधमभि ये रक्षमाणाः । येन हता-
दीधमध्वानमायन् । अनन्तमर्थमनिवर्त्यमानाः ।
यत्ते सुजाते हिमवत्सु भेदं । मयोभूः शन्तमायद्भुदो-
ऽसि । ततो नोदेहि सीवले । अदो गिरिभ्योऽधियत्
पुधावसि । सः शोभमाना कर्त्त्येव शुभ्रे ॥ ४ ॥

तां त्वा मुद्गला हविषा वर्द्धयन्ति । सा नः सीवले
रयिमाभाजयेह । पूर्वं देवाअपरेणानुपश्यञ्जन्मभिः ।
जन्मान्यवरैः पराणि । वेदानि देवाअयमस्मीति मां ।
अहः हित्वा शरीरं जरसः परस्तात् । पाणापानौ
चक्षुः श्रोत्रं । वाचं मनसि सम्भृतां । हित्वा शरीरं जर-
सः परस्तात् । आ भूतिं भूतिं वयमश्रवामहै ॥ इमाएव
ताउषसो या प्रथमा व्यौच्छन् । ता देव्यः कुर्वन्ते पञ्च-
रूपा । शश्वतीर्नावपृज्यन्ति । न गमन्त्यन्तं ॥ ५ ॥

करोम्यवर्त्त्य चिच्छुधे अश्रवामहै चत्वारि च ॥
अनु० ६ ॥

सप्तमोऽनुवाकः ।

वसूनां त्वाधीतेन । रुद्राणामूर्त्या । आदित्यानां ते-
जसा । विश्वेषां देवानां क्रतुना । मरुता मेमा जुहोमि
स्वाहा । अभिभूतिरहमागमं । इन्द्रसखा स्वायुधः । आ-

स्वाशासु वृष्टहः । इदं वर्चोऽग्निना दत्तमागात् । यशो
भर्गः सह ओजोबलञ्च ॥ १ ॥

दीर्घायुत्वाय शतशरदाय । प्रतिगृह्णामि महते
वीर्याय । आयुरसि विश्वायुरसि । सर्व्वायुरसि सर्व्व-
मायुरसि । सर्व्वं मञ्चायुर्भूयात् । सर्व्वमायुर्गेषं । भूर्भुवः
सुवः । अग्निर्धर्मेणान्नदः । मृत्युर्धर्मेणान्नपतिः । ब्रह्म
क्षत्रं स्वाहा ॥ २ ॥

पूजापतिः प्रणेता । बृहस्पतिः पुरस्ता । यमः पन्थाः ।
चन्द्रमाः पुनरसुः स्वाहा । अग्निरन्नादोऽन्नपतिः । अ-
न्नाद्यमस्मिन् यज्ञे यजमानाय ददातु स्वाहा । सोमो
राजा राजपतिः । राज्यमस्मिन् यज्ञे यजमानाय ददा-
तु स्वाहा । वरुणः सम्म्राट्सम्म्राटपतिः । साम्म्राज्यम-
स्मिन् यज्ञे यजमानाय ददातु स्वाहा ॥ ३ ॥

मित्रः क्षत्रं क्षत्रपतिः । क्षत्रमस्मिन् यज्ञे यजमानाय
ददातु स्वाहा । इन्द्रोऽश्वपतिः । बलमस्मिन् यज्ञे
यजमानाय ददातु स्वाहा । बृहस्पतिर्ब्रह्म ब्रह्मपतिः ।
ब्रह्मास्मिन् यज्ञे यजमानाय ददातु स्वाहा । सविता
राष्ट्रं राष्ट्रपतिः । राष्ट्रमस्मिन् यज्ञे यजमानाय ददातु
स्वाहा । पूषा विशां विटपतिः । विशमस्मिन् यज्ञे यज-

मानाय ददातु स्वाहा ॥ सरस्वती पुष्टिः पुष्टिपत्नी । पु-
ष्टिमस्मिन् यज्ञे यजमानाय ददातु स्वाहा । त्वष्टा प-
शूनां मिथुनानां रूपकद्रुपपतिः । रूपेणास्मिन् यज्ञे
यजमानाय पशून् ददातु स्वाहा ॥ ४ ॥

च स्वाहा साम्राज्यमस्मिन् यज्ञे यजमानाय ददातु
स्वाहा विश्वमस्मिन् यज्ञे यजमानाय ददातु स्वाहा च-
त्वारि च ॥ अनु० ७ ॥

अष्टमोऽनुवाकः ।

स इ पाहि यज्ञजीपी तरुचः । यः शिप्रवान् वृषभो
योमतीनां । योगोऽभिद्वजश्चो हरिष्ठाः । स इन्द्रचि-
चा अभितन्धि वाजान् । आ ते शुभो वृषभ रातु प-
श्चात् । ओत्तरादधरागा पुरस्तात् । आ विश्वतो अभि-
समेत्व वाङ् । इन्द्रद्युम्नः सुवर्वहे ह्यस्मे । प्रोषस्मै पुरो-
रथं । इन्द्राय शूषमर्चत ॥ १ ॥

अभी केचिदु लोककृत् । सङ्गेषु मत्सु वृचहा । अ-
स्माकं बोधिचोदिता । नभं तामन्यकेषां । ज्याकाअ-
धिधन्वसु । इन्द्रं वयः शुनासीरं । अस्मिन् यज्ञे हवा-
महे । आ वाजैरुप नो गमत् । इन्द्राय शुनासीराय । सु-
चा जुहुत नो हविः ॥ २ ॥

जुषतां प्रति मे धिरः । प्र हव्यानि धृतवन्त्यस्मै । ह-
र्यश्वाय भरता सजोषाः । इद्रर्तुभिर्ब्रह्मणा वावृधानः ।
शुनासीरी हविरिदं जुषस्व । वयः सुपस्नी उपसेदुरिद्रं ।
पियमेधाक्षयो नाधमानाः । अपध्वान्तु मूर्खहि पूड्वि
चक्षुः । मुमुग्ध्यस्मान्निधयेव ब्रह्मान् । बृहदिन्द्राय गा-
यत ॥ ३ ॥

मरुतो वृचहन्तमं । येन ज्योतिरजनयन्नृतावृधः ।
देवं देवाय जागृवि । कामिहैकाः कइमे पतङ्गाः । मां
थालाः कुलिपरिमापतन्ति । अनावृतैनान् प्रथमन्तु
देवाः । सौपर्खं चक्षुस्तनुवा विदेय । एवावन्दस्व वरुणं
बृहन्तं । नमस्याधीरममृतस्य गोपां । स नः शर्म चिव-
रूथं वियसत् ॥ ४ ॥

यूयं पात स्वस्तिभिः सदानः । नाके सुपर्खमुपपत्य-
तन्तं । हृदावेनं तोअभ्यचक्षत त्वा । हिरण्यपक्षं वरु-
णस्य दूतं । यमस्य योनौ शकुनं भुरग्युं । शन्नो देवीर-
भिष्टये । आपो भवन्तु पीतये । शंयोरभिस्रवन्तु नः ।
ईशानावार्थाणां । क्षयन्तीश्चर्षणीनां ॥ ५ ॥

अपो याचामि भेषजं । अप्सु मे सोमोअब्रवीत ।
अन्तर्विश्वानि भेषजा । अग्निश्च विश्वशम्भुवं । आपश्च

विभेपर्जाः । यदसु ते सरस्वति । गोघ्नश्चेषु यन्मधु । तेन
मे वाजिनीवति । मुखमङ्घ्रि सरस्वति । या सरस्वती
वैशम्पत्या ॥ ६ ॥

तस्यां मे रास्व । तस्यास्ते भक्षीय । तस्यास्ते भूयिष्ठ-
भाजो भूयास्म । अहं त्वदस्मि मदसि त्वमेतत् । ममा-
सि योनिस्तव योनिरस्मि । ममैव सन्वह हव्यान्धमे ।
पुत्रः पित्रे लोककृज्जातवेदः । इहैव सन्तत्र सन्तं त्वाग्ने ।
पाणेन वाचा मनसा विभर्त्ति । तिरोमा सन्तमायुमी
प्रहासीत् ॥ ७ ॥

ज्योतिषा त्वा वैश्वानरेणोपतिष्ठे । अयं ते योनि-
र्कृत्वियः । यतो जातोऽत्रोचयाः । तं जानन्नग्नश्चा-
रोह । अथानौवर्द्धया रयिं । या तेऽग्ने यज्ञिया तनू-
स्तपे द्वारोहात्यात्मानं । अच्छावसूति कृण्वन्नस्मिन्नर्थ्या
पुरूणि । यज्ञोभूत्वा यज्ञमासीदुस्वां योनिं । जातवेदो
भुवञ्चाजायमानः स क्षयरहि । उपावरोह जातवेदः
पुनस्त्वं ॥ ८ ॥

देवेभ्यो हव्यं वह नः प्रजानन् । आयुः पूजां रयि-
मस्मासु धेहि । अजस्रो दीदिहि नो दुरोणे । तमिन्द्रं जो-
हवीमि मध्वानमुग्रं । सचादधानमप्रतिष्कृतं शवा-

सि । म॒हिषो गी॒र्भिरा च॑ य॒ज्ञियोऽव॑वर्त्तत् । रा॒ये नो
वि॒श्वा सु॒पथा॑ कृ॒णोतु॑ व॒ज्री । चि॒क॒द्रुकेषु॑ म॒हिषो॑ यवा-
शि॒रन्तु॑ वि॒शुष्म॑स्तृ॒पत् । सोम॑मपि॒वद्विष्णु॑ना सु॒तं यथा-
व॑शत् । स॒ई म॒माद॑म॒हि॒कर्म॑क॒र्त्तवे॑ म॒हामु॑रुं ॥ ८ ॥

सैन॑स॒श्रद्दे॒वं दे॒वः स॒त्यमि॑न्दुः॒ स॒त्यइ॒न्द्रः । वि॒द-
द्व॒तो॑ स॒रमा॑रु॒ग्णम॑द्रेः । म॒हि॒पाथः॑ पू॒र्यः॑ स॒ध्रिय॑कः ।
अ॒ग्रं न॑यत्सु॒पद्य॑क्ष॒राणां॑ । अ॒च्चार॑व॒ं प्रथ॑मा जा॒नती॑-
गात् । वि॒द॒ज्ञव्यः॑ स॒रमा॑ दृढ॒मूव्यं॑ । येना॒नुकं॑ मा॒नुषी॑
भो॒जते॑ विट् । आ ये वि॒श्वा स्व॑प॒त्यानि॑ च॒क्रुः । कृ॒ण्वा-
नासो॑अमृत॒त्वाय॑ गा॒तुं । त्वं नृ॑भिर्नृ॒पते॑ दे॒वहू॑तो
॥ १० ॥

भू॒रीणि॑ वृ॒त्वाह॑र्य्यश्च॒हः॑सि । त्वं नि॒दस्यु॑च्चु॒मुरिं॑ ।
धु॒निं चा॑स्वा॒पयो॑द्भी॒तये॑सु ह॒न्तु । ए॒वापा॑हि प॒त्नया॑
म॒न्दतु॑ त्वा । अ॒धि ब्र॑ह्म वा॒वध॑स्वा॒त गी॒र्भिः । आ॒विः सू॒-
र्य्यं क्रु॑णुहि पी॒पिही॑षः । ज॒हि श॒चूः र॒भिगा॑इ॒न्द्र त॒न्धि ।
अ॒ग्ने वा॑धस्व वि॒मृधो॑ नुदस्व । अ॒पामो॑ वा॒अप॑ र॒क्षाः॑सि
सेध । अ॒स्मात् स॑मु॒द्राद॑ह॒तो दि॒वोऽनः॑ ॥ ११ ॥

अ॒पां भू॒मान॑मु॒प नः॑ सृ॒जेह॑ । य॒ज्ञ प्र॑ति॒तिष्ठ॑ सु॒मतौ॑
सु॒शवा॑ आ त्वा । वसू॑नि पु॒रुधा॑ वि॒शन्तु॑ । दी॒र्घमा॑यु॒र्यज॑-

मानाय कृण्वन् । अथानृतेन जरितारमङ्घ्रि । इन्द्रः
 शुनावदितनोति सीरं । संवत्सरस्य प्रतिमाणमेतत् ।
 अर्कस्य ज्योतिस्सदिदासज्येष्ठं । संवत्सरः शुनवत्सीर-
 मेतत् । इन्द्रस्य राधः प्रयतं पुरुत्मना ॥ तदर्करूपं वि-
 मिमानमेति । द्वादशारे प्रतितिष्ठतीदृषा । अश्वायन्तो
 गव्यन्तो वाजयन्तः । हवामहे त्वोपगन्त वाउ । आभू-
 षन्तस्त्वा सुमतौ नवायां । वयमिन्द्र त्वा शुनः ह्रवेम
 ॥ १२ ॥

अर्चत हविर्गायत यः सच्चर्षणीनां वैशम्भल्याहासी-
 त्वं मुरुं देवहृतौ नरुत्मना षट् च ॥ अनु० ८ ॥

प्राणउदेहि पुनरानो भर यज्ञो रायो वाचहत्याय
 वसूनाः सद्वासाष्टौ । प्राणो रक्षत्यगृभीता धाराव-
 रा मरुतो दीर्घायुत्वाय ज्योतिषा त्वा पञ्चचत्वारिं-
 शत् ॥ हरिः ॐ ॥

इति पञ्चमोऽध्यायः ॥

हरिः ॐ ॥

द्वितीयाष्टके षष्ठाध्याये

प्रथमोऽनुवाकः ।

स्वा॒द्वीं त्वा॒ स्वा॒दु॒ना । ती॒त्रां ती॒त्रेण॑ । अ॒मृता॒म॒मृते॒-
न । म॒धु॒मतीं॑ म॒धु॒मता॑ । सु॒जामि॒ सः सोमे॑न । सोमो॑ऽ-
स्य॒श्विभ्यां॑ प॒च्यस्व । सर॑स्वत्यै प॒च्यस्व । इन्द्रा॑य सु॒चाम्णो॑
प॒च्यस्व । परी॒तो पि॒च्चता॑ सु॒तं । सोमो॑ यउ॒त्तमः॑
ह॒विः ॥ १ ॥

द॒ध॒न्वायो॑ न॒र्थ्याँ अ॒स्वन्तरा॑ । सु॒पाव॒सो म॒मद्रि॒भिः ।
पु॒नातु॑ ते परि॒सुतं॑ । सोमः॑ सूर्य॒स्य दु॒हिता॑ । वा॒रै॒ण
श॒श्वता॑तना । वा॒युः पू॒तः प॒वित्रे॑ण । प्रा॒ङ्क्सोमो॑ अति॒-
द्रु॒तः । इन्द्र॑स्य यु॒ज्यः सखा॑ । वा॒युः पू॒तः प॒वित्रे॑ण । पु॒-
त्यङ्क्सोमो॑ अति॒द्रुतः॑ ॥ २ ॥

इन्द्र॑स्य यु॒ज्यः सखा॑ । ब्र॒ह्म क्ष॒त्रं प॑वते तेज॒इन्द्रि॒यं ।
सुर॑या सोमः सु॒तआ॑सु॒तोम॑दाय । शु॒क्रेण॑ देव दे॒वताः
पि॒ष्टग्नि॑ । रसे॒नान्नं॑ यज॒मानाय॑ धेहि । कु॒विद॒ङ्गय॑वम॒-
न्तोय॑व॒ञ्चित् । यथा॑ दान्त्यनुपूर्व्वं वि॒ यूयं॑ । इ॒हेहै॑षां
कृ॒णुत॑ भोज॒नानि॑ । ये ब॒र्हिषो॑ नमो॒वृत्तिं॑ न ज॒ग्मुः । उ॒-
प॒याम॑ गृहीतोऽस्य॒श्विभ्यां॑ त्वा जुष्टं॑ गृह्णामि ॥ ३ ॥

सरस्वत्या इन्द्राय सुचाम्णे । एष ते योनिस्तेजसे
 त्वा । वीर्य्याय त्वा बल्लाय त्वा । तेजोऽसि तेजोमयि धे-
 हि । वीर्य्यमसि वीर्य्यमयि धेहि । बल्लमसि बल्लं मयि
 धेहि । नानाहि वां देवहितं सद् कृतं । मा सः स्तृष्ठा-
 यां परमे व्योमन् । सुरा त्वमसि शुष्मिणी सोमएषः ।
 मा मा हिंसीः स्वां योनिमाविशन् ॥ ४ ॥

उपयाम एहीतोऽस्याश्विनं तेजः । सारस्वतं वीर्य्यं ।
 ऐन्द्रं बल्लं । एष ते योनिर्मादाय त्वा । आनन्दाय त्वा
 महसे त्वा । ओजोऽस्योजो मयि धेहि । मन्युरसि मन्युं
 मयि धेहि । महोऽसि महोमयि धेहि । सहोऽसि सहोम-
 यि धेहि । या व्याघ्रं विषूचिका ॥ उभौ वृकश्च रक्षति ।
 श्येनं पतञ्जिणं सिंहं । सेमं पात्वहसः । सम्पृचस्थ
 सम्मा भद्रेण पृङ्ग । विपृचस्थ विमा पाशना पृङ्ग ॥ ५ ॥

हविः प्रत्यङ्क्सोमो अतिद्रुतोऽग्न्याविशन् वि-
 षूचिका पञ्च च ॥ अनु० १ ॥

द्वितीयोऽनुवाकः ।

सोमो राजानृतः सुतः । ऋजीषेणाजहान्मृत्युं । ऋ-
 तेन सत्यमिन्द्रियं । विद्यानं शक्रमन्धसः । इन्द्रस्ये-

न्द्रियं । इदं पयोऽमृतं मधु । सोममङ्गोव्यपिबत् । छ-
न्दसा ह॑सः शुचि॑षत् । ऋ॒तेन॑ सत्यमिन्द्रि॑यं । अ॒द्भ्यः
क्षीरं॑ व्यपिबत् ॥ १ ॥

कुङ्ठा गिर॒सोधि॑या । ऋ॒तेन॑ सत्यमिन्द्रि॑यं । अ॒न्नात्
परि॑स्रुतो रसं । ब्रह्म॑णा व्यपिबत् क्षुचं । ऋ॒तेन॑ सत्य-
मिन्द्रि॑यं । रेतो॒मूचं॑ विज॑हाति । योनिं॑ प्रवि॒शदिन्द्रि॑यं ।
गर्भो॑जरायुणा॑ द॒तः । उ॒ल्बं॑ जहाति॒ जन्म॑ना । ऋ॒तेन॑
सत्यमिन्द्रि॑यं ॥ २ ॥

वेदे॑न रू॒पे व्या॑करोत् । सु॒तासु॑ती पु॒जाप॑तिः । ऋ॒तेन॑
सत्यमिन्द्रि॑यं । सोमे॑न सोमौ व्यपिबत् । सु॒तासु॑तौ पु॒-
जाप॑तिः । ऋ॒तेन॑ सत्यमिन्द्रि॑यं । दृ॒ष्ट्वा रू॒पे व्या॑करोत् ।
स॒त्यानृ॑ते पु॒जाप॑तिः । अ॒श्रद्वा॑मनृतेऽद॒धात् । अ॒द्वाः
स॒त्ये पु॒जाप॑तिः ॥ ऋ॒तेन॑ सत्यमिन्द्रि॑यं । दृ॒ष्ट्वा परि॑स्रुतो
रसं । शु॒क्रेण॑ शु॒क्रं व्य॑पिबत् । प॒यः सोमं॑ पु॒जाप॑तिः ।
ऋ॒तेन॑ सत्यमिन्द्रि॑यं । वि॒पानः॑ शु॒क्रम॑न्धसः । इन्द्र॑स्ये-
न्द्रि॒यं । इदं॑ पयोऽमृतं मधु ॥ ३ ॥

अ॒द्भ्यः क्षी॑रं व्यपिब॒ज्जन्म॑न॒र्तेन॑ सत्यमिन्द्रि॑यः स-
त्ये पु॒जाप॑तिर॒ष्टौ च॑ ॥ अनु० २ ॥

सोमो॑राजा वि॒पानः॑ सोममङ्गोऽन्ना॒द्रेतो॑मूचं वे-

देन सतासती सोमेन सुतासुतौ दृष्ट्वा रूपे दृष्ट्वा परि-
सुतो रसं विपानं दश ॥

द्वतीयाऽनुवाकः ।

सुरावन्तं बर्हिषदः सुवीरं । यज्ञः हिन्वन्ति महिषा
नमोभिः । दधानाः सोमं दिवि देवतासु । मदेमेन्द्रं
यजमानाः स्वर्काः । यस्ते रसः सम्भृतञ्चोषधीषु । सो-
मस्य शुष्मः सुरया सुतस्य । तेन जित्वा यजमानं मदेन ।
सरस्वतीमश्विनाविन्द्रमग्निं । यमश्विनानमुचेरासुरा-
धि । सरस्वत्यसनोदिन्द्रियाय ॥ १ ॥

इमं तः शुक्रं मधुमन्तमिन्द्रं । सोमः राजानमिह
भक्षयामि । यदच रित्तः रसिनः सुतस्य । यदिन्द्रोऽ-
पिबच्छचीभिः । अहं तदस्य मनसा शिवेन । सोमः
राजानमिह भक्षयामि । पितृभ्यः स्वधाविभ्यः स्वधा-
नमः । पितामहेभ्यः स्वधाविभ्यः स्वधानमः । प्रपिता-
महेभ्यः स्वधाविभ्यः स्वधानमः । अक्षन् पितरः ॥ २ ॥

अमीमदन्त पितरः । अतीवपन्त पितरः । अमीमृ-
जन्त पितरः । पितरः शुन्धध्वं । पुनन्तु मा पितरः सो-
म्यासः । पुनन्तु मा पितामहाः । पुनन्तु प्रपितामहाः ।

पवित्रेण शतायुषा । पुनन्तु मा पितामहाः । पुनन्तु प्र-
पितामहाः ॥ ३ ॥

पवित्रेण शतायुषा । विश्वमायुर्व्यश्रवै । अमत्रायूषि
पवसेऽग्रे पवस्व । पवमानः सुवर्जनः पुनन्तु मा देवज-
नाः । जातवेदः पवित्रवद्यत्ते पवित्रमर्चिषि । उभा-
भ्यां देव सवितर्वैश्वदेवी पुनती । ये समानाः समनसः ।
पितरो यमराज्ये । तेषां लोकः स्वधानमः । यज्ञो देवेषु
कल्पतां ॥ ४ ॥

ये सजाताः समनसः । जीवाजीवेषु मामकाः । ते-
षां श्रीर्मयि कल्पतां । अस्मिँल्लोके शतं समाः । द्वे
सूती अशृण्वं पितृणां । अहं देवानामुत मर्त्यानां । या-
भ्यामिदं विश्वमेजत्समेति । यदन्तरा पितरं मातरश्च ।
इदं हविः पूजननं मे अस्तु । दशवीरं सर्वगणं
स्वस्तये ॥ आत्मसनि प्रजासनि । पशुसन्धभयसनि
लोकसनि । अग्निः पूजां बहुलां मे करोतु । अन्नं पयो
रेतोऽस्मासु धत्त । रायस्योषमिषमूर्जमस्मासु दीधरत्
स्वाहा ॥ ५ ॥

इन्द्रियाय पितरः शतायुषा पुनन्तु मा पितामहाः
पुनन्तु प्रपितामहाः कल्पतां स्वस्तये पञ्च च ॥ अनु० ३ ॥

चतुर्थोऽनुवाकः ।

सीसेन तन्न मनसा मनोषिणः । ऊर्षीसूत्रेण कव-
यो वयन्ति । अश्विना यज्ञः सविता सरस्वती । इन्द्रस्य
रूपं वरुणोऽभिषज्यन् । तदस्य रूपममृतः शचीभिः ।
तिस्रोदधुर्देवताः सः सरराणाः । लोमानि शर्प्यैर्बहुधा-
नतोक्ताभिः । त्वगस्य माः समभवन् लाजाः । तदश्वि-
ना भिषजा रुद्रवर्त्तनी । सरस्वती वयति पेशे अन्तरः
॥ १ ॥

अस्थि मज्जानं मासरैः । कारोत्तरेण दधतो गवां त्व-
चि । सरस्वती मनसा पेशलं वसु । नासत्याभ्यां वयति
दर्शतं वपुः । रसं परिसुता न रोहितं । नम्रहुधीरस्त-
सरन्नवेम । पयसा शुक्रममृतं जनिचं । सुरया मूत्रा
नयन्ति रेतः । अपामतिं दुर्मतिं बाधमानाः । जवध्यं
वातः सवुवं तदारात् ॥ २ ॥

इन्द्रः सुचामा हृदयेन सत्यं । परोडाशेन सविता
जजान । यज्ञत्क्लोमानं वरुणोऽभिषज्यन् । मतस्ते वा-
यव्यैर्न मिनाति पित्तं । आन्त्राणि स्थाली मधु पिबमा-
ना । गुदापात्राणि सुदुघा न धेनुः । श्येनस्य पचं न स्त्री-
हा शचीभिः । आसन्दीनामिरुदरं न साता । कम्भोव-

निष्ठुर्जनिता शचीभिः । यस्मिन्नग्रे योन्यां गर्भमन्तः
॥ ३ ॥

आशोर्व्यक्तः शतधारउत्सः । दुहेन कुम्भीः स्वधां
पितृभ्यः । मुखः सदस्य शिर इत्सदेन । जिह्वा पवित्र-
मश्विना सः सरस्वती । चप्पन्नपायुर्भिषगस्य बालः ।
वस्तिर्नशेयो ह रसा तरस्वी । अश्विभ्यां चक्षुरमृतं ग्रहा-
भ्यां । छागेन तेजो हविषा ऋतेन । पक्ष्माणि गोधूमः क-
लैरुतानि । पेशेन शुक्लमसितं वसाते ॥ ४ ॥

अविर्नमेषोन सिवीर्याय । पाणस्य पन्था अमृतो ग्र-
हाभ्यां । सरस्वत्युपवाकैर्व्यानं । नस्यानि बहिर्बदरैर्जजा-
न । इन्द्रस्य रूपमृषभो बलाय । कर्णाभ्यां ओत्रममृतं
ग्रहाभ्यां । यवान बहिर्भुवि केसराणि । कर्कन्धुयज्ञे म-
धुसारयं मुखात् । आत्मन्नुपस्थेन वृकस्य लोम । मुखे
श्रूणि न व्याघ्रलोमं ॥ ५ ॥

केशा न शीर्षन् यशसे अयै शिखा । सिंहस्य लोम
त्वषिरिन्द्रियाणि । अङ्गान्यात्मन् भिषजा तदश्विना ।
आत्मानमङ्गैः समधात्सरस्वती । इन्द्रस्य रूपः शत-
मानमायुः । चन्द्रेण ज्योतिरमृतं दधाना । सरस्वती
योन्यां गर्भमन्तः । अश्विभ्यां पत्नी मुदतं विभर्ति । अ-

पा॥ रसेन वरुणो न साम्ना । इन्द्र॥ अयै जनयन्नसु रा-
जा ॥ तेजः पशूना॥ हविरिन्द्रियावत् । परिश्रुता पय-
सा सारघं मधु । अश्विभ्यां दुग्धं भिषजा सरस्वत्या सु-
तासुताभ्यां । अमृतः सोमइन्दुः ॥ ६ ॥

अन्तरआरादन्तर्वसाते व्याघ्रलोमः राजा चत्वा-
रि च ॥ अनु० ४ ॥

पञ्चमोऽनुवाकः ।

मिचोऽसि वरुणोऽसि । समहं विश्वैर्देवैः । क्षत्रस्य ना-
भिरसि । क्षत्रस्य योनिरसि । स्योना मा सीद । सुषदा
मा सीद । मा त्वा हिंसीत् । मा मा हिंसीत् । निष-
साद धृतव्रतो वरुणः । पत्यास्वा ॥ १ ॥

साम्राज्याय सुक्रतुः । देवस्य त्वा सवितुः प्रसवे ।
अश्विनोर्बाहुभ्यां । पूष्णोहस्ताभ्यां । अश्विनोर्भैषज्येन ।
तेजसे ब्रह्मवर्चसायाभिषिञ्चामि । देवस्य त्वा सवितुः
प्रसवे । अश्विनोर्बाहुभ्यां । पूष्णोहस्ताभ्यां । सरस्वत्यै
भैषज्येन ॥ २ ॥

वीर्यायान्नाद्यायाभिषिञ्चामि । देवस्य त्वा सवितुः
प्रसवे । अश्विनोर्बाहुभ्यां । पूष्णोहस्ताभ्यां । इन्द्रस्ये-

न्द्रियेण । श्रियै यशसे वलायाभिषिञ्चामि । कोऽसि-
कतमोऽसि । कर्मै त्वा काय त्वा । सुश्लोकां ४ सुमङ्गलां ४
सत्य राजाङ्गन् । शिरोमे श्रीः ॥ ३ ॥

यशोसुखं । त्विपिः केशश्च श्मश्रुणि । राजा मे प्राणो-
ऽमृतं । सम्राट् चक्षुः । विराट् श्रोत्रं । जिह्वा मे भद्रं ।
वाङ्महः । मनोमन्युः । स्वराड्भामः । मोदाः प्रमोदा-
अङ्गुलीरङ्गानि ॥ ४ ॥

चित्तं मे सहः । बाह्व मे बलमिन्द्रियं । हस्तौ मे कर्म
वीर्यं । आत्मा क्षत्रमुरो मम । पृथ्वीमे राश्रमुदरमु-
सौ । गोवाश्च श्रोत्र्यै । उरू अरुन्नी जानुनी । विशेषे मे-
ऽङ्गानि सर्व्वतः । ताभिर्मे चित्तं विज्ञानं । पायुर्मेऽप-
चितिर्भसत् ॥ ५ ॥

आनन्दनन्दावाण्डौ मे । भगः सौभाग्यं पसः । ज-
ङ्घाभ्यां पद्भ्यां धर्मोऽस्मि । विशिराजा प्रतिष्ठितः । प्रति-
क्षत्रे प्रतितिष्ठामि राष्ट्रे । प्रत्यश्वेषु प्रतितिष्ठामि गोषु ।
प्रत्यङ्गेषु प्रतितिष्ठाम्यात्मन् । प्रतिप्राणेषु प्रतितिष्ठामि
पुष्टे । प्रतिद्यावापृथिव्योः । प्रतितिष्ठामि यज्ञे ॥ ६ ॥

त्रयो देवाण्कादश । त्रयस्त्रिंशः सुरार्धसः । बृह-
स्पतिपुरोहिताः । देवस्य सवितुः सवे । देवादेवैरवन्तु

मा । पृथमाद्वितीयैः । द्वितीयास्तृतीयैः । तृतीयाः
सत्येन । सत्यं यज्ञेन । यज्ञो यजुर्भिः ॥ ७ ॥

यजूंषि सामभिः । सामान्यृग्भिः । ऋचो याज्या-
भिः । याज्या वषट्कारैः । वषट्काराआहुतिभिः । आ-
हुतयो मे कामान्त्समर्द्धयन्तु । भूः स्वाहा । लोमानि प्र-
यतिर्मम । त्वङ्मन्त्रानतिरागतिः । मांसमुपनतिः ॥
वस्वस्थि । मज्जा मन्त्रानतिः ॥ ८ ॥

पस्थास्वा सरस्वत्यै भैषज्येन श्रीरङ्गानि भस्मद्यज्ञे
यज्ञो यजुर्भिरुपनतिर्दे च ॥ अनु० ५ ॥

षष्ठाऽनुवाकः ।

यद्देवादेव हेडनं । देवासश्चक्रमावयं । अग्निर्मा तस्मा-
देनसः । विश्वान्मुञ्चत्वंहसः । यदि दिवा यदि नक्तं ।
एनांसि चक्रमावयं । वायुर्मा तस्मादेनसः । विश्वान्-
मुञ्चत्वंहसः । यदि जागृद्यदि स्वप्ने । एनांसि चक्र-
मावयं ॥ १ ॥

सूर्यो मा तस्मादेनसः । विश्वान्मुञ्चत्वंहसः । य-
ज्ञामे यदरण्ये । यत्सभायां यदिन्द्रिये । यच्छूद्रे यदर्ये ।
एनसश्चक्रमावयं । यदेकस्याधिधर्मणि । तस्यावयजनम-

सि । यदापोऽभिया वरुणेति शपामहे । ततो वरुण
नो मुञ्च ॥ २ ॥

अवधृथनिचक्रुण निचेरुगमि निचक्रुण । अवदेवै-
देवकृतमेनोयाट । अवमन्त्यर्मत्यकृतं । उरोगानो देव-
रिपस्याहि । मुमिचा नञ्चापञ्चापधः सन्तु । दुर्मिचा-
स्तस्मै भूयासुः । योऽस्मां द्वेष्टि । यच्च वयं द्विष्म । द्रुप-
दादिवेन्मुमुचानः । स्विन्नस्नात्वोमलादिव ॥ ३ ॥

पूतं पवित्रणे वाज्यं । आपः शुधन्तु मैत्रेसः । उद्वयं
तमसस्परि । पश्यन्तो ज्योतिरुत्तरं । देवं देवचा सूर्यं ।
अगन्म ज्योतिरुत्तमं । प्रतियुतो वरुणस्य पाशः । प्रत्यस्तो
वरुणस्य पाशः । रधोऽस्येधिषीमहि । समिदंसि ॥ ४ ॥

तेजोऽसि तेजोमयि धेहि । अपोऽन्वचारिणं । रसेन
समस्तश्महि । पयस्वा अग्नश्चागमं । तं मा सः सृज
वर्चसा । पूजया च धनेन च । समाववर्त्ति पृथिवी । स-
मुषाः । समु सूर्यः । समु विश्वमिदं जगत् ॥ वैश्वानर-
ज्योतिर्भूयासं । विभं कामं व्यश्नवै । भूः स्वाहा ॥ ५ ॥

स्वप्ननासि चक्रुमावयं मुञ्च मलादिव समिदंसि
जगत्तीणि च ॥ अनु० ६ ॥

सप्तमोऽनुवाकः ।

होता यक्षत्समिधेन्द्रमिडस्यदे । नाभा पृथिव्याअ-
धि । दिवो वर्ष्मन्त्समिध्यते । ओजिष्ठश्चर्षणी सहान् ।
वेत्वाज्यस्य होतॄयज । होतायक्षत्तनूनपातं । ऊतिभि-
र्जेतारमपराजितं । इन्द्रं देवः सुवर्षिदं । पृथिभिर्मधु-
मत्तमैः । नराशसेन तेजसा ॥ १ ॥

वेत्वाज्यस्य होतॄयज । होतायक्षदिडाभिरिन्द्रमी-
डितं । आजुह्वानममर्त्यं । देवोदेवैः सवीर्य्यः । वज्र-
हस्तः पुरन्दरः । वेत्वाज्यस्य होतॄयज । होतायक्षद्वर्हि-
षीन्द्रं निषद्वरं । वृषभं नर्थ्यापसं । वसुभीरुद्रैरादित्यैः ।
सयुग्भिर्वर्हिरासदत् ॥ २ ॥

वेत्वाज्यस्य होतॄयज । होतायक्षदेजो न वीर्य्यं । स-
होदारइन्द्रमवर्द्धयन् । सुप्रायणा विश्रयन्तामृतावृधः ।
दारइन्द्राय मीदुषे । वियन्वाज्यस्य होतॄयज । होता-
यक्षदुषे इन्द्रस्य धेनू । सुदुषे मातरौ मही । सवातरौ
न तेजसी । वत्समिन्द्रमवर्द्धतां ॥ ३ ॥

वीतामाज्यस्य होतॄयज । होतायक्षद्वैव्याहोतारा ।
भिषजा सखाया । हविषेन्द्रं भिषज्यतः । कवी देवौ प्र-
चेतसौ । इन्द्राय धत्त इन्द्रियं । वीतामाज्यस्य होतॄ

र्यज । होतायक्षत्तिस्त्रो देवीः । चयस्त्रिधातवोपमः । इ-
डा सरस्वती भारती ॥ ४ ॥

महोन्द्रपत्नीर्हविष्मतीः । वियन्वाज्यस्य होतर्यज ।
होतायक्षत्त्वष्टारमिन्द्रदेवं । भिषजः मुयजं घृतश्रियं ।
पुरुषरूपः सुरेतसं मघोनिं । इन्द्राय त्वष्टादधदिन्द्रिया-
णि । वेत्वाज्यस्य होतर्यज । होतायक्षद्वनस्पतिं । श-
मितारः शतक्रतुं । धियोजोष्टारमिन्द्रियं ॥ ५ ॥

मध्वासमज्जन पथिभिः सुगेभिः । स्वदाति हव्यं म-
धुना घृतेन । वेत्वाज्यस्य होतर्यज । होतायक्षदिन्द्रः
स्वाहाज्यस्य । स्वाहा मेदसः । स्वाहा स्तोकाणां । स्वाहा
स्वाहाकृतीनां । स्वाहा हव्यसृक्तीनां । स्वाहा देवा
आज्यपान् । स्वाहेन्द्रः होचाज्जुषाणाः ॥ इन्द्रआज्य
वियन्तु । होतर्यज ॥ ६ ॥

तेजसा सददवर्द्धतां भारतीन्द्रियं जुषाणाद्वे च ॥
अनु० ७ ॥

समिधेन्द्रं तनूनपातमिडाभिर्वहिष्योजउषे दैव्या
तिष्ठस्त्वष्टारं वनस्पतिमिन्द्रं ॥ २ ॥

समिधेन्द्रं चतुर्वेत्वेको वियन्तु द्विर्वितामेको विय-
न्तु द्विर्वेत्वेको वियन्तु होतर्यज ॥

अष्टमोऽनुवाकः ।

समिद्धं इन्द्र उपसामनीके । पुरोरुचा पृथ्व्याद्वृ-
धानः । त्रिभिर्देवैस्त्रिंशता वज्रबाहुः । जघान वृचं वि-
दुरोऽवधार । नराशंसः प्रतिशूरो मिमानः । तनून-
पात्यतियज्ञस्य धाम । गोभिर्वपावान्मधुना समञ्जन् ।
हिरण्यैश्चन्द्रो यजति प्रचेताः । ईडितो देवैर्हरिर्वा
अभिष्टिः । आजुह्वानो हविषा शङ्गमानः ॥ १ ॥

पुरन्दरो मघवान् वज्रबाहुः । आयातु यज्ञमुप नो
जुषाणः । जुषाणो बर्हिर्हरिवान् इन्द्रः । प्राचीनं सी-
दत् पृदिशा पृथिव्याः । उरुव्यचाः प्रथमानं स्थानं ।
आदित्यै रक्तं वसुभिः सजोषाः । इन्द्रं दुरः कवय्यो धा-
वमानाः । वृषाणं यन्तु जनयः सुपत्नीः । द्वारो देवीर-
भितो विश्रयन्तां । सुवीरा वीरं प्रथमाना महेभिः ॥ २ ॥

उपासा नक्ता वृहतो बृहन्तं । पयस्वती सुदुघे शूर-
मिन्द्रं । पेशस्वती तन्तुना संव्ययन्ती । देवानां देवं य-
जतः सुरुक्मे । दैव्या मिमाना मनसा पुरुचा । होता-
राविन्द्रं प्रथमासु वाचा । मूर्ध्नि यज्ञस्य मधुना दधाना ।
प्राचीनं ज्योतिर्हविषा वृधातः । तिस्रो देवीर्हविषा वर्द्ध-
मानाः । इन्द्रं जुषाणा वृषाण्यन्न पत्नीः ॥ ३ ॥

अच्छिन्नं तन्तुं पयसा मरुस्वती । इडा देवी भारती
 विश्वतृत्तिः । त्वष्टा दधदिन्द्राय शुभम् । अपाकोचिष्टु-
 र्यशसे पुरुगि । वृषा यजनं वृषणं भृगिरेताः । मूर्ध्नि य-
 ज्ञस्य समनक्तु देवान् । वनस्पतिरवस्पष्टो न पाशैः ।
 आत्मन्यासमजं च्छमिता न देवः । इन्द्रस्य हव्यैर्जठरं पृ-
 णानः । स्वदाति हव्यं मधुना घृतेन ॥ स्तोत्रानामिन्दुं
 प्रतिशूर इन्द्रः । वृषायमाणो वृषभस्तुराषाट् । घृतव्रु-
 षा मधुना हव्यमुन्दन् । मूर्ध्नि यज्ञस्य जुषाताः स्वाहा
 ॥ ४ ॥

शर्द्धमानो महोभिः पत्नीर्घृतेन चत्वारि च ॥ अनु० ८ ॥

नवमोऽनुवाकः ।

आचर्षणि प्राविवेपयन्मा । तः सध्रीचीः । सत्य-
 मित्तन्न त्वा अन्योऽस्ति । इन्द्रदेवो न मर्त्या ज्या-
 यान् । अहन्नहिं परिशयानमर्षः । अवास्तृजो योऽअ-
 च्छा समुद्रं । प्रससाहिषे पुरुहूतश्चतून् । ज्येष्ठस्ते शु-
 षट् इह रातिरस्तु । इन्द्राभर दक्षिणेना वसूनि । पतिः
 सिन्धूनामसि रेवतीनां ॥ सशेवृधमधिधा दुस्रमस्मे ।
 महिक्ष्वं जनाषाडिन्दुतव्यं । रक्षा च नो मघोनः पाहि
 सूरीन् । राये च नः स्वपत्या इषेधाः ॥ १ ॥

रेवतीनां चत्वारि च ॥ अनु० ६ ॥

दशमोऽनुवाकः ।

देवं ब॒र्हिरिन्द्रः॑ सुदे॒वं दे॒वैः । वी॒रव॑त्स्ती॒र्क्षं वे॒द्याम॒-
व॒र्द्धय॑त् । वस्तो॑र्दु॒तं प्रा॒क्तोभृ॑तं । रा॒या ब॒र्हिभृ॑तोऽत्य॒गात् ।
व॒सुव॑ने॒ वसु॑धेयस्य वेतु॒ यज॑ । दे॒वीर्दी॒रइन्द्रः॑ स॒ङ्घाते॑ ।
वि॒द्भी॒र्याम॑न्वव॒र्द्धय॑न् । आ व॒त्सेन॒ तरु॑णेन कु॒मारेण॑ च॒-
मी वि॒ता अ॒पा॒र्वाणं॑ । रे॒णुक॑काटं नुदन्तां । व॒सुव॑ने॒ व॒-
सु॑धेयस्य वियन्तु॒ यज॑ ॥ १ ॥

दे॒वीउ॒पा सा॒ नक्ता॑ । इन्द्रं॑ य॒ज्ञे प्र॑यत्य॒टके॑तां । दै॒वी॒-
वि॒शः प्रा॑यासिष्टां । सु॒प्री॒ते सु॑धिते अभू॒तां । व॒सुव॑ने॒ व॒-
सु॑धेयस्य वी॒तां यज॑ । दे॒वी जो॑ष्टी वसु॒धिते॑ । दे॒वमिन्द्र॑-
मव॒र्द्धतां॑ । अ॒याव्य॑न्याघा द्वे॒षाः॑ सि । आ॒न्यावा॑क्षी॒द्व॒-
सु॒वा॒र्याणि॑ । यज॑मा॒नाय॑ शि॒क्षिते॑ ॥ २ ॥

व॒सुव॑ने॒ वसु॑धेयस्य वी॒तां यज॑ । दे॒वो ज॒र्जाहु॑ती दु॒धे
सु॒दु॒धे । प॒यसे॑न्द्रमव॒र्द्धतां॑ । इ॒षमूर्ज॑म॒न्यावा॑क्षीत् । स॒-
ग्धिः॑ स॒पी॒तिम॑न्या । नवे॑न॒ पूर्वं॑ द॒यमाने॑ । पु॒रा॒णेन॑
नवं॑ । अ॒धा॒तामूर्ज॑मूर्जाहु॑ती वसु॒वीर्या॑णि । यज॑मा॒-
नाय॑ शि॒क्षिते॑ । व॒सुव॑ने॒ वसु॑धेयस्य वी॒तां यज॑ ॥ ३ ॥

दे॒वा दै॒व्या हो॒तारा । दे॒वमिन्द्र॑मवर्द्ध॒तां । ह॒ताद्य॑-
शः॒सा वाभा॑ष्टीं वसु॒दाय्या॑णि । य॒जमा॑नाय शि॒क्षितौ ।
वसु॒वने वसु॑धेयस्य वी॒तां य॒ज । दे॒वीस्ति॒स्रः स्ति॒स्रो दे॒वीः ।
पति॑मिन्द्र॒मवर्द्ध॑यन् । अ॒स्पृक्ष॒द्भारती॑ दि॒वं । रु॒द्रैर्य॒ज्ञः
सर॑स्वती । इ॒डा वसु॑मती गृ॒हान् ॥ ४ ॥

वसु॒वने वसु॑धेयस्य वियन्तु य॒ज । दे॒वइन्द्रो॑ नरा॒-
शः॒सः । चि॒व॒रु॒यस्त्रि॒बन्धुरः॑ । दे॒वमिन्द्र॑मवर्द्ध॒यत् । श॒ते-
न॑ शि॒तिपृ॒ष्ठाना॒माहि॑तः । स॒हस्रे॑ण॒ प्रव॑र्त्तते । मि॒त्राव॑-
रु॒णे द॑स्यहो॒त्रम॑र्ह॒तः । वृ॒ह॒स्पतिः॑ स्तो॒त्रं । अ॒श्विना॑ध्व॒-
र्य॒वं । वसु॒वने वसु॑धेयस्य वेतु य॒ज ॥ ५ ॥

दे॒वइन्द्रो॑ वन॒स्पतिः॑ । हि॒र॒ण्य॒प॒सो मधु॑शाखः सु॒पि॒प्य-
लः । दे॒वमिन्द्र॑मवर्द्ध॒यत् । दि॒वम॒ग्रेणा॑प्रा॒त् । अ॒न्त॒-
रि॒क्षं पृथि॒वीम॑द॒होत् । वसु॒वने वसु॑धेयस्य वेतु य॒ज ।
दे॒वं ब॒र्हिर्वा॑रिती॒नां । दे॒वमिन्द्र॑मवर्द्ध॒यत् । स्वा॒स॒स्थ॒-
मिन्द्रे॑णासन्नं । अ॒न्याव॑ह॒ इ॒ष्यभ्य॑भू॒त् ॥ वसु॒वने वसु॑धे॒-
यस्य॑ वेतु य॒ज । दे॒वोअ॒ग्निः स्वि॑ष्ट॒कृत् । दे॒वमिन्द्र॑मवर्द्ध॒-
यत् । स्वि॑ष्टं कु॒र्वन्ति॒स्व॒ष्ट॒कृत् । स्वि॑ष्टम॒द्य क॑रोतु नः ।
वसु॒वने वसु॑धेयस्य वेतु य॒ज ॥ ६ ॥

वियन्तु यज शिषिते शिषिते वसुवने वसुधेयस्य
वीतां यज गृहान वेतु यजाभूत् पट च ॥ अनु० १० ॥

देवं बर्हिर्देवीर्द्वारो देवी उपा सा नक्ता देवी जोषी
देवी ऊर्जा हुतो देवाद्व्या होतारा शिषितौ देवीस्ति-
सः स्तिसो देवीः पतिं देवइन्द्रो नराशंसो देवइन्द्रो
वनस्पतिर्देवं बर्हिर्वारितीनां देवोऽग्निः स्विष्टकृद्देवं ॥

वेतु वियन्तु चतुर्वीतामेको वियन्तु चतुर्वेतु । अवर्द्ध-
यद्वर्द्धयच्चिरवर्द्धतामेकोऽवर्द्धयच्चतुरवर्द्धयत् । वस्तो-
रा वत्सेन दैवीरयावीषः हतास्पृक्षच्छतेन दिवमिन्द्रः
स्वासस्थः स्विष्टं ॥

एकादशोऽनुवाकः ।

होतायक्षत्समिधाग्निमिडस्यदे । अश्विनेन्द्रः सर-
स्वती । अजो धूम्रान गोधूमैः कलैर्भेषजं । मधुशष्यैर्न
तेज इन्द्रियं । पयः सोमः परिस्रुता घृतं मधु । विय-
न्वाज्यस्य होतर्यज । होतायक्षत्तनूनपात्सरस्वती ।
अविमषो न भेषजं । यथा मधुमताभरन् । अश्विने-
न्द्राय वीर्यं ॥ १ ॥

बदरैरुपवाकाभिर्भेषजं तोक्त्रभिः । पयः सोमः
परिस्रुता घृतं मधु । वियन्वाज्यस्य होतर्यज । होता

यक्षन्नराशः सन्ननमहुं । पतिः सुरायै भेषजं । मेघः
सरस्वती भिषकः । रथो न चन्द्रश्चिनेर्वपा इन्द्रस्य वी-
र्यं । वदरैरुपवाकाभिर्भेषजं तोक्त्रभिः । पयः सोमः
परिस्रुता घृतं मधु । वियन्वाज्यस्य होतर्यज ॥ २ ॥

होतायक्षदिडेडितः । आजुह्वानः सरस्वती । इन्द्रं
बलेन वर्धयन् । ऋषभेण गवेन्द्रियं । अश्विनेन्द्रा वी-
र्यं । यवैः कर्कन्धुभिः । मधुन्नाजैर्नमासरं । पयः सोमः
परिस्रुता घृतं मधु । वियन्वाज्यस्य होतर्यज । होता-
यक्षद्विहिः सुष्टुरोमोर्लम्बदाः । भिषङ्नासत्या ॥ ३ ॥

भिषजाश्विनाश्वा शिशुमती । भिषग्धेनुः सरस्वती ।
भिषग्दुहइन्द्राय भेषजं । पयः सोमः परिस्रुता घृतं
मधु । वियन्वाज्यस्य होतर्यज । होतायक्षदुरोदिशः ।
कवर्थो न व्यचस्वती । अश्विभ्यां न दुरोदिशः । इन्द्रो
न रोदसी दुर्धे । दुहे कामान्त्सरस्वती ॥ ४ ॥

अश्विनेन्द्राय भेषजं । शुक्रन्न ज्योतिरिन्द्रियं । पयः
सोमः परिस्रुता घृतं मधु । वियन्वाज्यस्य होतर्यज ।
होतायक्षत्सुपेशसाधे नक्तं दिवा । अश्विना सञ्जाना-
ने । समञ्जाते सरस्वत्या । त्विषिमिन्द्रे न भेषजं । श्येनो
न रजसा हृदा । पयः सोमः परिस्रुता घृतं मधु ॥ ५ ॥

वियन्वाज्यस्य होतर्यजं । होतायक्षद्वया होतारा
 भिषजाश्विना । इन्द्रं न जायवी दिवा नक्तं न भेषजैः ।
 शृषः सरस्वती भिषक् । सीसेन दुहइन्द्रियं । पयः
 सोमः परिस्नुता घृतं मधु । वियन्वाज्यस्य होतर्यजं ।
 होतायक्षत्तिसोदेवीर्न भेषजं । त्रयस्त्रिधातवोपसः ।
 रूपमिन्द्रे हिरण्यं ॥ ६ ॥

अश्विनेडा न भारती । वाचा सरस्वती । महइन्द्राय
 दधुरिन्द्रियं । पयः सोमः परिस्नुता घृतं मधु । वि-
 यन्वाज्यस्य होतर्यजं । होतायक्षत्त्वष्टारमिन्द्रमश्विना ।
 भिषजं न सरस्वतीं । अजेन जूतिरिन्द्रियं । वृकोन
 रभसो भिषक् । यशः सुरया भेषजं ॥ ७ ॥

श्रिया न मासरं । पयः सोमः परिस्नुता घृतं मधु ।
 वियन्वाज्यस्य होतर्यजं । होतायक्षद्वनस्पतिं । शमितारः
 शतक्रतुं । भीमं न मन्युः राजानं व्याघ्रं नमसा-
 श्विनाभामं । सरस्वती भिषक् । इन्द्राय दुहइन्द्रियं ।
 पयः सोमः परिस्नुता घृतं मधु । वियन्वाज्यस्य होत-
 र्यजं ॥ ८ ॥

होतायक्षदग्निः स्वाहाज्यस्य स्तोकानां । स्वाहा मे-
 दसां पृथक् । स्वाहा द्वागमश्विभ्यां । स्वाहा मेषः सर-

स्वत्यै । स्वाहर्षभमिन्द्राय सिन्हाय सहमेन्द्रियं । स्वा-
 हाग्निं न भेषजं । स्वाहा सोममिन्द्रियं । स्वाहेन्द्रः सु-
 चामाणः सवितारं वरुणं भियजाम्यति । स्वाहा वन-
 स्पतिं प्रियं पायोऽन भेषजं । स्वाहा देवा आज्यपान
 ॥ ९ ॥

स्वाहाग्निः होत्राज्यपाणोऽग्निर्भेषजं । पयः सोमः
 परिक्षुता घृतं मधु । वियन्त्वाज्यस्य होतर्यज । होता-
 यस्तदश्विना सरस्वतीमिन्द्रः सुचामाणं । इमे सोमाः
 सुचामाणः । छागैर्न मेघैर्ऋषभैः सुताः । शष्यैर्न तोक्म-
 भिः । लाजैर्महस्वन्तः । मदामासरेण परिष्कृताः ।
 शुक्राः पयस्वन्तोऽमृताः ॥ प्रस्थितावो मधुश्रुतः । तान-
 श्विना सरस्वतीन्द्रः सुचामा वृचहा । जुषन्ताः सौम्यं
 मधु । पिबन्तु मदन्तु वियन्तु सोमं । होतर्यज ॥ १० ॥

वीर्यं वियन्त्वाज्यस्य होतर्यज नासत्या सरस्वती म-
 धुहिरण्ययं भेषजं वियन्त्वाज्यस्य होतर्यजाज्यपानमृ-
 ताः पञ्च च ॥ अनु० ११ ॥

समिधाग्निः षट् । तनूनपात्सप्त । नराशः समृषिः ।
 इडेडितो यवैरष्टौ । बर्हिः सप्त । दुरोऽश्विना नव । सु-
 पेशसोषे नक्तमृषिः । दैव्या होतारा रसः । तिस्रस्व-

ष्टारमष्टावष्टौ । वनस्पतिमृषिः । अग्निं त्रयोदश । अश्विना द्वादश त्रयोदश । समिधाग्निं वदरैर्बदरैर्यवैरश्विना त्विषिमश्विना न भेषजः । रूपमश्विना भीमं भामं ॥

द्वादशोऽनुवाकः ।

समिधोऽग्निरश्विना । तप्तो घर्मो विराट् सुतः । दुहे धेनुः सरस्वती । सोमः शुक्रमिहेन्द्रियं । तनूया भिषजा सुते । अश्विनोभा सरस्वती । मध्वा रजासीन्द्रियं । इन्द्राय पथिभिर्वहान् । इन्द्रायेन्दुः सरस्वती । नराशः सेन नम्रहुः ॥ १ ॥

अधातामश्विना मधु । भेषजं भिषजा सुते । आशुह्वाना सरस्वती । इन्द्रायेन्द्रियाणि वीर्यं । इडाभिरश्विना विषं । समूर्जः सः सरयिं दधुः । अश्विना नमुचेः सुतं । सोमः शुक्रं परिस्रुता । सरस्वती तमाभरत् । बर्हिषेन्द्राय पातवे ॥ २ ॥

कवथ्यो न व्यचस्वतीः । अश्विभ्यां न दुरोदिशः । इन्द्रो न रोदसी दुधे । दुहे कामान्त्सरस्वती । उषा सा नक्तमश्विना । दिवेन्द्रः सायमिन्द्रियैः । सञ्जानानेसु पेशसा । समञ्जाते सरस्वत्या । पातनो अश्विना दिवा । पाहि नक्तः सरस्वति ॥ ३ ॥

दै॒त्या हो॒तारा॑ भिष॒जा । पा॒तमिन्द्र॑ꣳ स॒चा सु॒ते ।
 ति॒स्रस्त्रे॒धा सर॑स्वती । अ॒श्विना॒ भार॑तीडा । ती॒व्रं पं॒-
 रि॒सुता॑ सोमं । इन्द्रा॒य सु॒पुव॑र्मदं । अ॒श्विना भे॒पजं॑
 मधु । भे॒पज॑न्नः सर॒स्वती । इन्द्रे॒ त्वष्टा॑ यशः श्रियं ।
 रू॒पꣳ रू॒पमधुः॑ सु॒ते ॥ च॒तु॒थेन्द्रो॑ वन॒स्पतिः॑ । श॒श॒मा॒-
 नः परि॑सुता । की॒ला॒लम॒श्विभ्यां॑ मधु । दु॒हे धे॒नुः सर॑-
 स्वती । गो॒भिर्न॑ सोममश्विना । मा सर॑णे परि॒-
 ष्कृता॑ । स॒म॒धाताꣳ सर॑स्वत्या । स्वाहे॒न्द्रे सु॒तं मधु॑
 ॥ ४ ॥

नम॒हुः पा॒तवे॑ सर॒स्वत्यधुः॑ सु॒तेऽष्टौ॑ च ॥ अनु० १२ ॥

त्रयोदशोऽनुवाकः ।

अ॒श्विना॑ ह॒विरिन्द्रि॑यं । नमु॒चेर्धिया॑ सर॒स्वती ।
 आ॒शुक्र॑मासुराद्वसु । म॒घमिन्द्रा॑य ज॒क्षिरे॑ । यम॒श्विना॑
 सर॒स्वती । ह॒विषे॑न्द्रमवर्द्धयन् । स बि॒भेद॑ ब॒लं म॒घं । न-
 मु॒चावा॑सुरे स॒चा । तमिन्द्रं॑ प॒शवः॑ स॒चा । अ॒श्विनो॑-
 भा सर॒स्वती ॥ १ ॥

द॒धाना॑ अ॒भ्यनू॑पत । ह॒विषा॑ य॒ज्ञमिन्द्रि॑यं । यइन्द्र-
 इन्द्रि॑यं द॒धुः । स॒विता॑ वरु॒णो भगः॑ । स सु॒चामा॑ ह॒वि-

पतिः । यजमानाय सश्रुत । सविता वरुणो दधत् ।
यजमानाय दाशुपे । आदत्त नमुचेर्वसु । सुचामा व-
लमिन्द्रियं ॥ २ ॥

वरुणः क्षत्रमिन्द्रियं । भगेन सविता श्रियं । सुचा-
मा यशसा बलं । दधाना यज्ञमासत । अश्विना गोभि-
रिन्द्रियं । अश्वेभिर्वीर्यं बलं । हविषेन्द्रः सरस्वती ।
यजमानमवर्हयन् । तानासत्या सुपेशसा । हिरण्यव-
र्त्तनी नरा ॥ सरस्वती हविष्मती । इन्द्रः कर्मसु नोवतु ।
ताभिषजा सुकर्मणा । सा सुदुधा सरस्वती । स वृच-
हा शतक्रतुः । इन्द्राय दधुरिन्द्रियं ॥ ३ ॥

उभा सरस्वती बलमिन्द्रियं नरा षट् च ॥
अनु० १३ ॥

चतुर्दशोऽनुवाकः ।

देवं बर्हिः सरस्वती । सुदेवमिन्द्रे अश्विना । तेजो
न चक्षरुध्योः । बर्हिषा दधुरिन्द्रियं । वसुवने वसुधे-
यस्य वियन्तु यज । देवीर्द्वारो अश्विना । भिषजेन्द्रे
सरस्वती । प्राणं न वीर्यं नसि । द्वारो दधुरिन्द्रियं
वसुवने वसुधयस्य वियन्तु यज ॥ १ ॥

दे॒वी उ॒पासा॒व॒श्विना । भि॒षजे॒न्द्रे सर॒स्वती । व॒सु
न वाच॒मा॒स्ये । उ॒पा॒भ्यां द॒धुरि॒न्द्रि॒यं । व॒सुव॒ने व॒सुधे॒-
य॒स्य वि॒यन्तु॒ यज । दे॒वी जो॒ष्ट्री अ॒श्विना । मु॒चामे॒न्द्र
सर॒स्वती । श्रो॒त्रं न क॑र्ष॒या॒र्य॒शः । जो॒ष्ट्री॒भ्यां द॒धुरि॒-
न्द्रि॒यं । व॒सुव॒ने व॒सुधे॒य॒स्य वि॒यन्तु॒ यज ॥ २ ॥

दे॒वी उ॒जा॒हुती॒ दु॒धे सु॒दुधे । प॒य॒से॒न्द्रः सर॒स्वत्य॒-
श्विना भि॒षजा॒वत । शु॒क्रं न ज्यो॒ति॒स्तन॒योरा॒हुती ध॒-
त्तइ॒न्द्रि॒यं । व॒सुव॒ने व॒सुधे॒य॒स्य वि॒यन्तु॒ यज । दे॒वा दे॒-
वा॒नां भि॒षजा । हो॒ता॒रा॒वि॒न्द्रम॒श्विना । व॒षट्का॒रैः
सर॒स्वती । त्वि॒षिं न हृ॒दये॒ म॒तिं । हो॒तृ॒भ्यां द॒धुरि॒-
न्द्रि॒यं । व॒सुव॒ने व॒सुधे॒य॒स्य वि॒यन्तु॒ यज ॥ ३ ॥

दे॒वीस्ति॒स्रस्ति॒स्रो दे॒वीः । सर॒स्वत्य॒श्विना भा॒रती॒-
डा । शू॒षं न म॒ध्ये ना॒भ्यां । इ॒न्द्राय॒ द॒धुरि॒न्द्रि॒यं । व॒सु॒-
व॒ने व॒सुधे॒य॒स्य वि॒यन्तु॒ यज । दे॒वइ॒न्द्रो न॒रा॒श॒सः ।
चि॒व॒रू॒थः सर॒स्वत्या॒श्विभ्या॒मीय॒ते रथः । र॒तो न रू॒प॒-
म॒मृ॒तं ज॒नि॒त्रं । इ॒न्द्राय॒ त्वष्टा॒दध॒दिन्द्रि॒याणि । व॒सु॒-
व॒ने व॒सुधे॒य॒स्य वि॒यन्तु॒ यज ॥ ४ ॥

दे॒वइ॒न्द्रो व॒नस्प॒तिः । हि॒र॒ण्य॒पर्षो अ॒श्विभ्यां । सर॒-
स्वत्याः सु॒पि॒प्प॒लः । इ॒न्द्राय॒ प॒च्य॒ते म॒धु । ओ॒जो न

ज॒तिमृ॒षभो न भामं । वन॒स्पति॒र्नो दध॑दिन्द्रि॒याणि ।
 वसु॒वने वसु॑धेयस्य वियन्तु यज । दे॒वं ब॒र्हिर्वा॒रिती॒नां ।
 अ॒ध्वरे स्तो॒त्रम॒श्विभ्यां । ऊ॒र्जम॑म॒दाः सर॑स्वत्याः ॥ ५ ॥

स्यो॒नमिन्द्र॑ ते स॒दः । ई॒शायै॑ म॒न्युः राजा॑नं ब॒र्हिषा
 दधु॑रिन्द्रि॒यं । वसु॒वने वसु॑धेयस्य वियन्तु यज । दे॒वो-
 अ॒ग्निः स्वि॑ष्ट॒कृत् । दे॒वान् य॑श्च॒क्षथा॑य॒यं । हो॒तारा॑वि-
 न्द्रम॒श्विना । वा॒चा वा॒चः सर॑स्वतीं । अ॒ग्निः सोमः
 स्वि॑ष्ट॒कृत् । स्वि॑ष्ट॒इन्द्रः सु॒चामा॑ सवि॒ता वरु॑णो भि-
 ष॒क् । इ॒ष्टो दे॒वो वन॑स्पतिः ॥ स्वि॑ष्टा दे॒वा आ॑ज्य॒पाः ।
 इ॒ष्टो अ॒ग्निर॒ग्निना॑ । हो॒ता हो॒चे स्वि॑ष्ट॒कृत् । य॒श न
 दध॑दिन्द्रि॒यं । ऊ॒र्जम॑प॒चितिः स्व॒धां । वसु॒वने वसु॑धे-
 यस्य वियन्तु यज ॥ ६ ॥

द्वारो दधु॑रिन्द्रि॒यं वसु॒वने वसु॑धेयस्य वियन्तु यज
 जो॒ष्ट्रीभ्यां दधु॑रिन्द्रि॒यं वसु॒वने वसु॑धेयस्य वियन्तु यज
 हो॒तृभ्यां दधु॑रिन्द्रि॒यं वसु॒वने वसु॑धेयस्य वियन्तु यज-
 न्द्रि॒याणि वसु॒वने वसु॑धेयस्य वियन्तु यज सर॑स्वत्या
 वन॒स्पतिः षट् च ॥ अनु० १४ ॥

दे॒वं ब॒र्हिर्दे॒वीर्द्वारो॑ दे॒वी उ॒षासा॑व॒श्विना॑ दे॒वो
 जो॒ष्ट्री दे॒वी ऊ॒र्जाहु॑ती दे॒वा दे॒वानां॑ भि॒षजा॑ दे॒वी-

स्ति॒स्रस्ति॒स्रोदे॒वीः सर॒स्वती दे॒वइन्द्रो॒ नरा॒शंसो॑
दे॒वइन्द्रो॒ वन॒स्पति॒देवं वह्निर्वारि॒तीनां दे॒वो अ॒ग्निः
स्वि॒ष्ट॒रु॒हो॒वान् ॥

स॒मि॒धा॒ग्निं सौ॒चाम॒ण्याः सुता॒सुतो॑ । अ॒ज्जं व्य॒यं य॒-
ज॒मानः । दे॒वं वह्निः सर॒स्वती स॒र्वं वि॒यन्तु । दार॑स्ति॒-
स्रः स॒र्वं वि॒यन्तु । अ॒जइन्द्र॒मोजो॑ऽग्निं परः सर॒स्वतीं ।
अ॒न्यच्च सर॒स्वती । भि॒पक्पृ॒र्वं दु॒हइन्द्रि॒यं । अ॒न्यच्च
दधु॒रिन्द्रि॒यं ।

पञ्चदशोऽनुवाकः ।

सी॒सेन अ॒ग्निम॒द्य हो॒तारम॑वृणीत । अ॒यः सुता॒-
सुतो॑ यज॒मानः । प॒चन् प॒न्तीः । प॒चन् पुरो॑डा॒शान् ।
गृ॒ह्णन् ग्र॒हान् । ब॒ध्नन् अ॒श्विभ्यां छा॒गः सर॒स्वत्या इ॒-
न्द्रा॒य । ब॒ध्नन्त्सर॒स्वत्यै मे॒षमिन्द्रा॒या अ॒श्विभ्यां । ब॒ध्न-
न्निन्द्रा॒यर्षभ॑म॒श्विभ्याः सर॒स्वत्यै । सू॒प॒स्था अ॒द्यदे॒वो
वन॒स्पति॑रभवत् । अ॒श्विभ्यां छा॒गेन॑ सर॒स्वत्या इन्द्रा॒य
॥ १ ॥

सर॒स्वत्यै मे॒षेणेन्द्रा॒या अ॒श्विभ्यां । इन्द्रा॒यर्षभे॑णा॒श्वि-
भ्याः सर॒स्वत्यै । अ॒ष्टं स्तान्मे॑द॒स्तः प्र॒तिप॑च॒ताग्र॑भी-

पुः । अवीवृधन्त ग्रहैः । अपातामश्विना सरस्वतीन्द्रः
 सुचामा वृत्रहा । सोममन्त्सुराम्णः । उपोऽवक्या म-
 दाश्रौ द्विमदाञ्चदन् । अवीवृधन्तां गूषैः । त्वा मद्यर्ष
 आर्षेयधीणां नपादवृणीत । अयः सुतासुती यज-
 मानः ॥ बहुभ्य आसङ्गतेभ्यः । एष मे देवेषु वसुवाय्या
 यक्ष्यत इति । ता या देवा देवदान्यदुः । तान्यस्मा
 आचशास्व । आचंगुरस्व । इषितश्च होतरसि भद्र-
 वाच्याय प्रेषितो मानुषः । सुक्तवाकाय सूक्ता ब्रूहि ॥
 ॥ २ ॥

इन्द्राय यजमानः सप्त च ॥ अनु० १५ ॥

षोडशोऽनुवाकः ।

उशन्तस्त्वा हवामहे आनोऽग्ने सुकेतुना । त्वः
 सोममहे भगं त्वः सोम पृचिकितो मनीषा । त्वया
 हितः पितरः सोम पृर्व्वे त्वः सोम पितृभिः संविदा
 नः । वहिषदः पितर आहं पितृन् । उपहृताः पित-
 रोऽग्निघाताः पितरः । अग्निघातान्दुमतो हवामहे ।
 नराशंसं सोमपीथं यज्जाशुः । ते नोऽवर्नतः सुहवा
 भवन्त । शनो भवन्तु द्विपदे शं चतुष्पदे । ये अग्निघा-
 ता ये नाग्निघाताः ॥ १ ॥

अ॒हो॒मुचः॑ पि॒तरः॑ सो॒म्यासः॑ । परेऽवरे॑ सृ॒तासो॑
भवन्तः । अधि॒ब्रुवन्तु॑ ते अव॒न्वस्मान् । वान्ध्या॑यै दु॒ग्धे
जुष॑माणाः क॒रुमं । उ॒दी॒राणा॑ अवरे॑ परे॑ च । अ॒ग्नि॒
घ्रा॒त्ता च॒तुभिः॑ संवि॒द्राणाः॑ । इन्द्र॑वतो ह॒विर्दि॒दं जुष॑
न्तां । यद॒ग्ने क॒व्यवा॒हन॒ त्वम॒ग्न ई॒डितो॑ जा॒तवे॒दः । मा॒
त॒लीक॒व्यैः । ये ता॑ तृ॒पुर्दे॒वचा॑ जेह॒मानाः॑ ॥ हो॒त्रा वृ॒ध॒
स्तो॒म॒त॒ष्टामो॑ अ॒कः । आ॒ग्ने॒या हि॑ सु॒वि॒द॒चेभि॒र॒वीड् ।
स॒त्यैः क॒व्यैः पि॒तृभि॒र्ध॒र्म॒सद्भिः॑ । ह॒व्यवा॒ह॒म॒जरं॑ पु॒रु॒
पि॒यं । अ॒ग्निं घृ॒तेन॑ ह॒विषा॑ स॒पर्य्यन् । उ॒पा॒स॒दं क॒व्य॒
वा॒हं पि॒तृ॒णां । स नः॑ पु॒जां वी॒र॒वती॑ ॥ स॒मृ॒ण्वतु॑ ॥ २ ॥

अ॒न॒ग्नि॒घ्रा॒त्ता जेह॒मानाः॑ स॒प्त च॑ ॥ अ॒नु० १६ ॥

सप्तदशोऽनुवाकः ।

हो॒ताय॑क्ष॒दि॒ड॒स्पदे॑ । स॒मि॒धा॒नं म॒हद्य॑शः । सु॒षमि॑
ङ्गं वरे॑ण्यं । अ॒ग्निमि॒न्द्रं वयो॑धसं । गा॒य॒त्रीं छ॒न्द॒इन्द्रि॑
यं । त्वि॒विं गां॑ वयो॑दधत् । वे॒त्वाज्य॑स्य हो॒त॒र्यज॑ । हो॒ता॒
य॒क्षच्छु॑चि॒व्रतं॑ । त॒नू॒न॒पा॒तमु॑द्भिदं । यं ग॒र्भ॒मदि॑ति॒
र्दधे॑ ॥ १ ॥

शु॒चि॒मि॒न्द्रं वयो॑धसं । उ॒ष्णि॒हं छ॒न्द॒इन्द्रि॑यं । दि॒-

त्य॒वाहं॑ गां वयो॒दधत् । वे॒त्वाज्य॑स्य॒ होत॑र्यज । हो॒ता-
य॒क्षदी॑डेत्यं । इ॒डितं॑ वृ॒च॒हन्त॑मं । इ॒डाभि॑री॒द्यः सहः ।
सोम॑मिन्द्रि॒यं वयो॑धसं । अ॒नुष्टु॑भं छ॒न्दइन्द्रि॒यं । त्रि-
व॒त्सं गां वयो॑दधत् ॥ २ ॥

वे॒त्वाज्य॑स्य॒ होत॑र्यज । हो॒ताय॑क्षत्सुबर्हि॒पदं । पू॒ष-
ख॒न्तम॑मत्यं । सी॒दन्तं॑ ब॒र्हिषि॑ प्रिये । अ॒मृते॑न्द्रं वयो॒-
धसं । बृ॒ह॒तो॑ छ॒न्दइन्द्रि॒यं । प॒ञ्चाविं॑ गां वयो॑दधत् ।
वे॒त्वाज्य॑स्य॒ होत॑र्यज । हो॒ताय॑क्ष॒द्यच॑स्वतीः । सु॒पा॒य-
णा॒ञ्च॒ताव॑धः ॥ ३ ॥

द्वारो॑दे॒वीर्हि॑र॒ण्मयीः । बृ॒ह्मा॒ण॒इन्द्रं॑ वयो॑धसं ।
प॒ङ्क्तिं॑ छ॒न्दइ॒हेन्द्रि॒यं । त॒र्य॒वाहं॑ गां वयो॑दधत् । वे॒त्वा-
ज्य॑स्य॒ होत॑र्यज । हो॒ताय॑क्षत् सु॒पेश॑से । सु॒शिल्पे॑ वृ॒ह-
ती॑ उ॒भे । न॒क्तो॒पासा॑ न दर्श॒ते । विश्व॑मिन्द्रं वयो॑धसं ।
त्रि॒ष्टुभं॑ छ॒न्दइन्द्रि॒यं ॥ ४ ॥

प॒ष्ट॒वाहं॑ गां वयो॑दधत् । वे॒त्वाज्य॑स्य॒ होत॑र्यज । हो॒-
ताय॑क्षत् प्र॒चेत॑सा । दे॒वाना॑मुत्त॒मं य॑शः । हो॒तारा॑-
दै॒व्या क॑वी । स॒युजे॑न्द्रं वयो॑धसं । जग॑तीं छ॒न्दइ॒हेन्द्रि॒-
यं । अ॒न॒ज्ञाहं॑ गां वयो॑दधत् । वे॒त्वाज्य॑स्य॒ होत॑र्यज ।
हो॒ताय॑क्षत् ये॒शस्व॑तीः ॥ ५ ॥

ति॒स्रो दे॒वीर्हि॒र॒ण्मयीः । भार॑ती॒र्द॒ह॒तीर्म॒हीः । प॒-
ति॒मिन्द्रं॑ वयो॒धसं॑ । वि॒राजं॑ छन्द॒इहेन्द्रि॒यं । धे॒नुं गां
न वयो॒दधत् । वे॒त्वाज्य॑स्य होत॒र्यज॑ । हो॒ताय॑क्षत्तु॒रे-
त॒सं । त्वष्टा॑रं पुष्टि॒वर्द्धनं॑ । रू॒पाणि॑ वि॒भ्रतं॑ पृथक् ।
पुष्टि॒मिन्द्रं॑ वयो॒धसं॑ ॥ ६ ॥

द्वि॒पदं॑ छन्द॒इहेन्द्रि॒यं । उ॒क्षाणं॑ गां न वयो॒दधत् ।
वे॒त्वाज्य॑स्य होत॒र्यज॑ । हो॒ताय॑क्षच्छ॒तक्र॑तुं । हि॒र॒ण्यप॒-
र्ण॑मु॒विध॑नं । र॒शनां॑ वि॒भ्रतं॑ व॒शिं । भ॒ग॒मिन्द्रं॑ वयो॒धसं॑ ।
क॒कुभं॑ छन्द॒इहेन्द्रि॒यं । व॒शां वे॒हतं॑ गां न वयो॒दधत् ।
वे॒त्वाज्य॑स्य होत॒र्यज॑ ॥ हो॒ताय॑क्षत् स्वाहा॒वृ॒तीः । अ॒ग्निं
गृ॒हप॑तिं पृथक् । वरु॑णं भे॒षजं॑ क॒विं । क्ष॒चमिन्द्रं॑ वयो॒-
ध॒सं । अ॒तिच्छ॑न्द॒सं छन्द॑इन्द्रि॒यं । वृ॒हद्दृ॒षभं॑ गां वयो॒-
दध॑त् । वे॒त्वाज्य॑स्य होत॒र्यज॑ ॥ ७ ॥

द॒धे॒दध॑हता॒वृ॒ध इन्द्रि॒यं पे॒श॒स्वती॑र्वयो॒धसं॑ वे॒त्वा-
ज्य॑स्य होत॒र्यज॑ स॒प्त च॑ ॥ अ॒नु० १७ ॥

इ॒डस्प॑दे॒ऽग्निं॑ गा॒यत्रीं॑ त्वि॒विं शुचि॑व्रत॒ः शुचि॑मु॒-
ष्णिहं॑ दि॒त्यवा॑हं । ई॒डेऽन्य॑ः सोम॑मनु॒ष्टुभं॑ चि॒वत्सं॑ । सु॒-
व॒र्हिष॑द॒ममृ॑तेन्द्रं॒ वृ॒ह॒तो॑ प॒ञ्चा॒विं । व्य॑च॒स्वतीः॑ सु॒प्राय॑-
णा दारो॑ ब॒ह्याणः॑ प॒ङ्क्ति॑मि॒ह तु॒र्यवा॑हं । सु॒पे॒श॒से वि॒-

श्वमिन्द्रं चिष्टुभं पष्टुवाहं । प्रचेतसा सयुजेन्द्रं जगती-
मिहानवाहं । पेशस्वतीस्तिखो भारतीः पतिं विराज-
मिह धेनुं न । सुरेतसं त्वष्टारं पुष्टिं द्विपदमिहोश्माणं
न । शतक्रतुं भगमिन्द्रं ककुभमिह वशां वेहतं गां न ।
स्वाहाकृतीः श्वमतिच्छन्दसं बृहद्दृषभं गां । इन्द्रिय-
मृषिवसुनवदशेहेन्द्रियमष्टनवदशगां न वयोदधत्
सर्व्ववेतु ॥

अष्टादशोऽनुवाकः ।

इडस्पदे सर्व्ववेतु । समिद्धोऽग्निः समिधा सुष-
मिद्धो वरेण्यः । गायत्री छन्दइन्द्रियं । त्रविर्गौर्वयो-
दधुः । तनूनपाच्छुचिप्रतः । तनूपाच्च सरस्वती । उ-
ष्णिक् छन्दइन्द्रियं । दित्यवाङ्गौर्वयोदधुः । इडाभि-
रग्निरीडः । सोमो देवोऽमर्त्यः ॥ १ ॥

अनुष्टुप् छन्दइन्द्रियं । चित्रत्सो गौर्वयोदधुः । सु-
बर्हिरग्निः पूषण्वान् । स्तीर्णवर्हिरमर्त्यः । बृहतीछ-
न्दइन्द्रियं । पञ्चाविर्गौर्वयोदधुः । दुरादेवोर्दिशोम-
हीः । बुद्ध्या देवो बृहस्पतिः । पङ्क्तिश्छन्दइहेन्द्रियं ।
तुर्य्यवाङ्गौर्वयोदधुः ॥ २ ॥

उषेयट्की सुपेशसा । विश्वे देवाऽमर्त्यः । चिष्टुप्

छन्दइन्द्रियं । प॒ष्ठ॒वाङ् गौर्वयो॑दधुः । दै॒व्या हो॑तारा
भि॒प॒जा । इ॒न्द्रेण॑ म॒युजा॑ यु॒जा । ज॒गती॑छन्दइ॒हेन्द्रि॑-
यं । अ॒न॒ज्ञान् गौर्वयो॑दधुः । ति॒स्रइ॒डा सर॑स्वती । भा-
र॒ती म॒रुतो॑ वि॒शः ॥ ३ ॥

वि॒राट्छन्दइ॒हेन्द्रि॑यं । धे॒नुर्गौर्न॑ वयो॑दधुः । त्वष्टा
तु॒रीयो॑ अ॒द्भुतः॑ । इ॒न्द्रा॒ग्नी पु॑ष्टि॒वर्द्ध॑ना । द्वि॒पाच्छ॑न्द-
इ॒हेन्द्रि॑यं । उ॒क्षा गौर्न॑ वयो॑दधुः । श॒मिता॑ नो व॒नस्प॑-
तिः । स॒विता॑ प्र॒सुवन्॑ भ॒गं । क॒कुच्छ॑न्दइ॒हेन्द्रि॑यं । व-
शा॒वे॒ह॒ज्ञौर्न॑ वयो॑दधुः ॥ स्वा॒हा य॒ज्ञं व॑रुणः । सु॒श्र॒चो भे॑-
प॒जं क॑रत् । अ॒तिच्छ॑न्दा॒श्छन्दइ॒न्द्रियं॑ । वृ॒हद्द॑प॒भो गौ॑-
र्वयो॑दधुः ॥ ४ ॥

अ॒म॒र्त्यस्तु॑र्य॒वाङ्गौर्वयो॑दधुर्वि॒शो व॑शा॒वे॒ह॒ज्ञौर्न॑ वयो॑-
दधुश्च॒त्वारि॑ च ॥ अ॒नु० १८ ॥

ऊनविंशोऽनुवाकः ।

व॒स॒न्तेन॑र्त्तु॒ना दे॒वाः । व॒स॒वस्त्रि॑वृ॒ता स्तु॑तं । र॒थ॒न्त॒-
रेण॑ तेज॒सा । ह॒विरि॒न्द्रे वयो॑दधुः । ग्री॒ष्मेण॑ दे॒वाक्च॑-
तु॒ना । रु॒द्राः प॑ञ्चद॒शे स्तु॑तं । वृ॒ह॒ता य॑श॒सा ब॑लं । ह॒वि॒-
रि॒न्द्रे वयो॑दधुः । व॒षा॒भिर्च॑तु॒नादि॒त्याः । स्तो॒मे स॑प्त॒-
द॒शे स्तु॑तं ॥ १ ॥

वैरुपेण विशौजसा । हविरिन्द्रे वयोदधुः । शारदे-
नर्तुना देवाः । एकविंशच्छभवःस्तुतं । वैराजेन श्रिया
श्रियं । हविरिन्द्रे वयोदधुः । हेमन्तेनर्तुना देवाः ।
मरुतस्त्रिणवे स्तुतं । बलेन शक्करीः सहः । हविरिन्द्रे
वयोदधुः ॥ शैशिरेणर्तुना देवाः । त्रयस्त्रिंशमृतः
स्तुतं । सत्येन रेवतीः क्षुचं । हविरिन्द्रे वयोदधुः ॥ २ ॥

सोमे सप्तदशे स्तुतः सहो हविरिन्द्रे वयोदधुश्च-
त्वारि च ॥ अनु० १६ ॥

वसन्तेन ग्रीष्मेण वर्षाभिः शारदेन हेमन्तेन शैशि-
रेण षट् ॥ ६ ॥

विश्वोऽनुवाकः ।

देवं बहिरिन्द्रं वयोधसं । देवं देवमवर्द्धयत् । गाय-
त्रिया छन्दसेन्द्रियं । तेजइन्द्रे वयोदधत् । वसुवने व-
सुधेदस्य वेतु यज । देवीर्द्धारो देवमिन्द्रं वयोधसं । दे-
वीदेवमवर्द्धयन् । उष्णिहा छन्दसेन्द्रियं । पूणमिन्द्रे
वयोदधत् । वसुवने वसुधेदस्य वियन्तु यज ॥ १ ॥

देवी देवं वयोधसं । उषेइन्द्रमवर्द्धतां । अनुष्टुभा
छन्दसेन्द्रियं । वाचमिन्द्रे वयोदधत् । वसुवने वसुधे-
दस्य वीतां यज । देवी जोष्टी देवमिन्द्रं वयोधसं । देवी

देवमवर्द्धतां । बृहत्या छन्दसेन्द्रियं । श्रौतमिन्द्रे वयोदधत् । वसुवने वसुधेयस्य वीतां यज ॥ २ ॥

देवी ऊर्जाहुती देवमिन्द्रं वयोधसं । देवी देवमवर्द्धतां । पङ्क्त्या छन्दसेन्द्रियं । शुक्रमिन्द्रे वयोदधत् । वसुवने वसुधेयस्य वीतां यज । देवा दैव्या होतागा देवमिन्द्रं वयोधसं । देवा देवमवर्द्धतां । त्रिष्टुभा छन्दसेन्द्रियं । त्विष्टिमिन्द्रे वयोदधत् । वसुवने वसुधेयस्य वीतां यज ॥ ३ ॥

देवीस्तिस्रस्तिस्रो देवीर्वयोधसं । पतिमिन्द्रमवर्द्धयन् । जगत्या छन्दसेन्द्रियं । वलमिन्द्रे वयोदधत् । वसुवने वसुधेयस्य वियन्तु यज । देवो नराशंसो देवमिन्द्रं वयोधसं । देवो देवमवर्द्धयत् । विराजा छन्दसेन्द्रियं । रेतइन्द्रे वयोदधत् । वसुवने वसुधेयस्य वेतु यज ॥ ४ ॥

देवो वनस्पतिर्देवमिन्द्रं वयोधसं । देवो देवमवर्द्धयत् । द्विपदा छन्दसेन्द्रियं । भगमिन्द्रे वयोदधत् । वसुवने वसुधेयस्य वेतु यज । देवं बर्हिर्वारितीनां देवमिन्द्रं वयोधसं । देवं देवमवर्द्धयत् । ककुभा छन्दसेन्द्रियं । यशइन्द्रे वयोदधत् । वसुवने वसुधेयस्य वेतु यज ॥

दे॒वो अ॒ग्निः स्वि॒ष्ट॒कृ॒द्दे॒वमिन्द्रं॑ वयो॒धसं॑ । दे॒वो दे॒वम॑
व॒र्द्धयत् । अति॑च्छन्द॒सा छन्द॑सेन्द्रि॒यं । क्ष॒त्रमिन्द्रे॑ वयो॒-
द॒धत् । व॒सु॒वने॑ वसु॒धेय॑स्य वेतु॒ यज ॥ ५ ॥

वि॒यन्तु॑ यज॒ वीतां॑ यज॒ वीतां॑ यज॒ वेतु॑ यज॒ वेतु॑ यज॒
पञ्च॑ च ॥ अनु० २० ॥

दे॒वं ब॒र्हिर्गा॑य॒त्रिया॑ तेजः । दे॒वीर्द्वारं॑ उ॒ष्णि॒हा प्रा॑णं ।
दे॒वी दे॒वमु॒षे अ॒नुष्टु॒भा वा॑चं । दे॒वी जो॒ष्ठी वृ॒हत्या॑
श्रो॒त्रं । दे॒वी ऊ॒र्जाहु॑ती प॒ङ्क्त्या॑ शु॒क्रं । दे॒वा दे॒व्या हो॑-
ता॒रा चि॒ष्टुभा॑ त्वि॒षिं । दे॒वीस्ति॒स्रस्ति॒स्रो दे॒वीः पतिं॑
जग॒त्या व॒लं । दे॒वो न॒रा॒णः सो॑ वि॒राजा॑ रेतः । दे॒वो
व॒न॒स्पति॑र्हि॒पदा॑ भ॒गं । दे॒वं ब॒र्हिर्वा॑रि॒तीनां॑ क॒कुभा॑
यशः । दे॒वो अ॒ग्निः स्वि॒ष्ट॒कृ॒दति॑च्छन्द॒सा क्ष॒त्रं । वेतु॑ वि॒य-
न्तु॑ च॒तुर्वी॑तामे॒को वि॑यन्तु च॒तुर्वे॑तु । अ॒व॒र्द्धय॑द॒व॒र्द्धय॑च्च-
तु॒रव॑र्द्धतामे॒कोऽव॑र्द्धयच्चतु॒रव॑र्द्धयत्* ॥

स्वा॒दां त्वा॑ सोमः सु॒राव॑न्तः॒ सो॒सेन॑ मि॒त्रोऽसि॑ य-
द्दे॒वा हो॑तायक्षत्स॒मिधेन्द्रः॒॑ समि॑द्ध॒इन्द्र॒आच॑र्य॒णि प्रा॑
दे॒वं ब॒र्हिरिन्द्रः॑ सु॒देवः॑ हो॒तायक्षत्स॒मिधा॑ग्निः॒ समि॑-
द्धो॒अ॒ग्निर॑श्वि॒नाश्वि॒ना ह॒विरिन्द्रि॒यं दे॒वं ब॒र्हिः सर॑स्व-

* देवमित्याद्यवर्द्धेयमित्यन्तः प्रयोगः B पुस्तके नास्ति । † बर्हिरिन्द्रः सुदेवः
होता इति वा पाठः B, C, D, E.

त्यग्निमद्यो शन्तो होतायक्षदिडस्पदे समिद्धोऽग्निः
समिधा वमन्तेन देवं वर्हिरिन्द्रं वयोधसं विशतिः ॥

स्वादीं त्वेमं मित्रोऽस्यवभृथत् पुरन्दरो होतायक्ष-
दिडस्पदे समिद्धोऽग्निरश्विना देवी ऊर्जा हुती वेत्वा-
ज्यस्य वैरूपेण विशीजसा यस्त्वतिः ॥

स्वादीं त्वामीमदन्त पितरः साम्राज्याय पूतं पवि-
चेणापविचेवाज्यमुपासानक्ता वदरैरधातामश्विना ह-
विरिन्द्रियं देवइन्द्रो वनस्पतिं पष्ठवाहं गां देवीदेवं
वयोधसं चतुर्नवतिः ।

च्छिन्नं तन्तुं होतायक्षत् सुपेशसो वरुणः क्षत्र-
मिन्द्रियः होतायक्षदिडस्पदे वैरूपेण विशीजसा षड-
शीतिः ॥ ॐ तत्सत् ॥

इति षष्ठोऽध्यायः ॥

हरिः ॐ ॥

द्वितीयकाण्डे सप्तमप्रपाठके

प्रथमोऽनुवाकः ।

चिष्टत्सोमो भवति । बृह्मवर्चसं वै चिष्टत् । बृह्म-

* शन्तस्त्वा होता C. D. E. † स्वादानित्यदि वषवतिरित्यन्तः पाठो B. C. D. E. सञ्ज्ञकपुस्तकेषु नास्ति । ‡ छक्तुः पूतमिति पाठः C. पुस्तके वर्चते । § वयोधमिति पाठः D. पुस्तके नास्ति ।

वर्चसमेवावरुन्धे । अग्निष्टोमः सोमो भवति । ब्रह्मवर्चसं वाअग्निष्टोमः । ब्रह्मवर्चसमेवावरुन्धे । रथन्तरं साम भवति । ब्रह्मवर्चसं वै रथन्तरं । ब्रह्मवर्चसमेवावरुन्धे । परिसृजी होता भवति ॥ १ ॥

अरुणो मिर्मिरस्त्रिशुक्रः । एतद्वै ब्रह्मवर्चसस्य रूपं । रूपेणैव ब्रह्मवर्चसमवरुन्धे । बृहस्पतिरकामयत देवानां पुरोधां गच्छेयमिति । स एतं बृहस्पतिसवमपश्यत् । तमाहरत् । तेनायजत । ततो वै स देवानां पुरोधामगच्छत् । यः पुरोधाकामः स्यात् । स बृहस्पतिसवेन यजेत ॥ २ ॥

पुरोधामेव गच्छति । तस्य प्रातःसवने सन्नेषु नाराशःसेषु । एकादशदक्षिणानीयन्ते । एकादश माध्यन्दिने सवने सन्नेषु नाराशःसेषु । एकादश तृतीयसवने सन्नेषु नाराशःसेषु । चयस्त्रिंशत्सम्पद्यन्ते । चयस्त्रिंशद्वै देवताः । देवताएवावरुन्धे । अश्वश्चतुस्त्रिंशः । पूजापत्यो वाअश्वः ॥ ३ ॥

पूजापतिश्चतुस्त्रिंशो देवतानां । यावतीरेव देवताः । ताएवावरुन्धे । कृष्णाजिनैऽभिषिञ्चति । ब्रह्मणो वा एतद्रूपं । यत् कृष्णाजिनं । ब्रह्मवर्चसेनैवैनं सम-

ईयति । आज्येनाभिषिञ्चति । तेजो वाआज्यं । तेजस्-
वास्मिन् दधाति ॥ ४ ॥

हान्ता भवति यजेत् वाअथो दधाति ॥ अनु० १ ॥

द्वितीयोऽनुवाकः ।

यदाम्नेयो भवति । अग्निमुखाद्भृङ्भिः । अथ यत्पौ-
ष्णः । पुष्टिर्वै पूषा । पुष्टिर्वैश्वस्य । पुष्टिमेवावरुन्धे ।
पुमवाय सावित्रः । अथ यत्वाघ्नः । त्वष्टा हि रूपाणि
विकरोति । निर्वरुणत्वाय वारुणः ॥ १ ॥

अथो यएव कश्य सन्त्सूयते । स हि वारुणः । अथ
यद्वैश्वदेवः । वैश्वदेवो हि वैश्यः । अथ यन्मारुतः । मा-
रुतो हि वैश्यः । सप्तेतानि हवीःषि भवन्ति । सप्त ग-
णा वै मरुतः । पृन्निः पष्टौहीमारुत्या लभ्यते । विद्वै मरु-
तः ॥ विशएवैतन्मध्यतोऽभिषिच्यते । तस्माद्वाएष विशः
पुत्र्यः । विशो हि मध्यतोऽभिषिच्यते । ऋषभचर्मैर्ध-
भिषिञ्चति । स हि प्रजनयिता । दग्धाभिषिञ्चति ।
जग्वाअन्नाद्यं दधि । ऊर्जनमद्येन* समईयति ॥ २ ॥

वारुणो विद्वै मरुतोऽष्टौ च ॥ अनु० २ ॥

तृतीयोऽनुवाकः ।

यदाम्नेयो भवति । आग्नेयो वै ब्राह्मणः । अथ यत्

सौम्यः । सौम्यो हि ब्राह्मणः । प॒स॒वा॒यै॒व सा॒वि॒चः । अथ॒
यदा॒ह॒स्प॒त्यः । ए॒तद्वै ब्राह्म॒णस्य॑ वाक्प॒तीयं॑ । अथ॒ य-
द॒ग्नी॒षे॒मी॒यः । आ॒ग्ने॒यो व ब्राह्म॒णः । तौ य॒दा स॒ङ्गच्छे-
ते ॥ १ ॥

अथ॒ वी॒र्या॒वत्त॒रो भ॒वति॑ । अथ॒ यत्सा॒र॒स्वतः॑ । ए-
तद्वि॒ प्रत्य॑क्षं ब्राह्म॒णस्य॑ वाक्प॒तीयं॑ । नि॒र्व॒रु॒ण॒त्वा॒यै॒व
वा॒रु॒णः । अ॒यो य॒ए॒व कश्च॑ स॒न्त॒सू॒यते॑ । स हि वा॒रु॒णः ।
अथ॒ यद्द्या॒वापृ॒थि॒व्यः । इन्द्रो॑ वृ॒चाय॑ वज्रमु॒दय॑च्छत् ।
तं द्या॒वापृ॒थि॒वी ना॒न्वम॑न्येतां । तमे॒ते नै॒व भा॒ग॒धे॒ये-
ना॒न्वम॑न्येतां ॥ २ ॥

वज्र॑स्य॒ वा॒ए॒षोऽनु॑मा॒नाय॑ । अ॒नु॒मत॑वज्रः सू॒याता॒
इति॑ । अ॒ष्टा॒वे॒ता॒नि ह॒वीः॒षि भ॑वन्ति । अ॒ष्टाक्ष॑रा गा-
य॒त्री । गा॒य॒त्री ब्र॑ह्मव॒र्च॒सं । गा॒य॒त्रि॒यै॒व ब्र॑ह्मव॒र्च॒सम॑व-
रु॒न्धे । हि॒र॒ण्ये॒न घृ॑तमुत्पु॒नाति॑ । तेज॑स॒ए॒व रु॒चे । कृ-
ष्णा॒जि॒नेऽभि॑षिञ्चति । ब्रह्म॒णो वा॒ए॒तद्वै॒क्ष्मा॒मयो॑ रू॒पं ॥
यत् कृष्णा॒जि॒नं । ब्रह्म॒न्ने॒वैन॑मृ॒क्ष्मा॒मयो॑र॒ध्य॒भि॑षिञ्च-
ति । घृ॒ते॒ना॒भि॑षिञ्चति । तथा॒ वी॒र्या॒वत्त॒रो भ॒वति॑ ॥ ३ ॥

स॒ङ्गच्छे॑ते भा॒ग॒धे॒येना॒न्वम॑न्येताः रू॒पं च॒त्वारि॑ च ॥
अनु० ३ ॥

चतुर्थोऽनुवाकः ।

न वै सोमेन सोमस्य स॒वोऽस्ति । ह॒तो ह्ये॒पः । अ॒भिप॑तो ह्ये॒पः । न हि ह॒तः स॒यते । सौ॒मीः स॒तव॑शा॒मान॑भते । सो॒मो वै रे॒तो॒धाः । रे॒तए॒व तद्वा॑ति । सौ॒म्य॒र्चाभि॑षिञ्चति । रे॒तो॒धा ह्ये॒पा । रे॒तः सो॒मः ॥ रे॒त॒ए॒वा॒ग्नि॒न्दधा॑ति । यत्किञ्च रा॒ज॒मृ॒यमृ॑ते सो॒मं । तत्स॒र्व्वं भ॑वति । आ॒पा॒ढं यु॒त्सु पृ॒तना॑सु प॒ग्निं । सु॒व॒र्षा॒म॒ष्वां वृ॒ज॒नस्य॑ गो॒पां । भ॒र॒घु॒जाः सु॒क्षि॒तिः सु॒श्र॒व॒सं । ज॒य॒न्तं त्वा॒मनु॑मदे॒म सो॒म ॥ १ ॥

रे॒तः सो॒मः स॒प्त च ॥ अ॒नु० ४ ॥

पञ्चमोऽनुवाकः ।

यो वै सोमेन स॒यते । स दे॒वस॒वः । यः प॒शुना॑ स॒यते । स दे॒वस॒वः । यद्वा॒घ्या स॒यते । स म॑नु॒ष्यस॒वः । ए॒तं वै पृ॒थ॒ये दे॒वाः प्रा॒यच्छ॑न् । ततो॒ वै सोऽप्या॑र॒ण्यानां॑ प॒शूना॑मसृ॒यत । याव॑तीः कियतीश्च पु॒जा वा॒चं व॑दन्ति । तासां॑ स॒र्व्वासां॑ स॒यते ॥ १ ॥

यए॒तेन॑ यज॒ते । यउ॑चैनमे॒वं वे॒द । ना॒रा॒शः स्य॒र्चा॒भिषि॑ञ्चति । म॒नु॒ष्या वै न॒रा॒शः सः । नि॒हु॒त्य वा॒वैतत् ।

अथाभिषिञ्चति । यत्किञ्च राजसूयमनुत्तरवेदीकं ।
तत्सर्वं भवति । ये मे पञ्चाशतं ददुः । अश्वानाः सध-
स्तुतिः ॥ द्युमदग्ने महिष्यवः । बृहत्कृधि मघोनां । नृव-
दमृतनृणां ॥ २ ॥

सूयते सधस्तुतिस्त्रीणि च ॥ अनु० ५ ॥

षष्ठाऽनुवाकः ।

एष गोसवः । षट्त्रिंशउक्थ्यो बृहत्सामा । पवमाने
कएव रथन्तरं भवति । यो वै वाजपेयः । स सम्म्राट्-
त्सवः । यो राजसूयः । स वरुणसवः । पुजापतिः स्वा-
राज्यं परमेष्ठी । स्वाराज्यं गौरेव । गौरिव भवति ॥ १ ॥

यस्तेन यजते । यउचैनमेवं वेद । उभे बृहद्रथन्तरे
भवतः । तद्वि स्वाराज्यं । अयुतं दक्षिणाः । तद्वि स्वा-
राज्यं । पुतिधुषाभिषिञ्चति । तद्वि स्वाराज्यं । अनु-
इते वेद्यै दक्षिणत आहवनीयस्य बृहत्स्तोत्रं प्रत्यभि-
षिञ्चति । इयं वाव रथन्तरं ॥ २ ॥

असौ बृहत् । अनयोरेवैनमनं तर्हि तमभिषिञ्च-
ति । पशुस्तोमो वाएषः । तेन गोसवः । षट्त्रिंशः
सर्वः । रेवज्जातः सहसा बृद्धः । क्षत्राणां क्षत्रभृत्तमो
वयोधाः । महान्महित्वेतस्तभानः । क्षत्रे राष्ट्रे च जा-

गृहि । पृजापतेस्त्वा परमेष्ठिनः स्वाराज्येनाभिषिञ्चा-
मीत्याह ॥ स्वाराज्यमेवेनं गमयति ॥ ३ ॥

इव भवति रयन्तरमाहेंकञ्च ॥ अनु० ६ ॥

मग्नमाऽनुवाकः ।

मिः हे व्याघ्र उतयापृदाकौ । त्विधिरभौ ब्राह्मणे
मृष्येया । इन्द्रं या देवी सुभगा जजान । सा नञ्चागन्व-
र्चसा संविदाना । या राजन्ये दुन्दुभा वायतायां ।
अश्वस्य क्रन्द्ये पुरुषस्य मायौ । इन्द्रं या देवी सुभगा ज-
जान । सा नञ्चागन्वर्चसा संविदाना । या हस्तिनि-
दीपिनि या हिरण्ये । त्विधिरश्वेषु पुरुषेषु गोषु ॥ १ ॥

इन्द्रं या देवी सुभगा जजान । सा नञ्चागन्वर्चसा
संविदाना । रथे अक्षेपु वृषभस्य वाजे । वार्ते पर्जन्ये
वरुणस्य शुषे । इन्द्रं या देवी सुभगा जजान । सा न-
ञ्चागन्वर्चसा संविदाना । राडसि विराडसि । सम्रा-
डसि स्वराडसि । इन्द्राय त्वा तेजस्वते तेजस्वन्तः श्री-
णामि । इन्द्राय त्वौजस्वत औजस्वन्तः श्रीणामि ॥ २ ॥

इन्द्राय त्वा पयस्वते पयस्वन्तः श्रीणामि । इन्द्राय
त्वायुष्मत आयुष्मन्तः श्रीणामि । तेजोऽसि । तत्ते प्रय-

च्छामि । तेजस्वदस्तु मे मुखं । तेजस्वच्छिरोऽस्तु मे ।
तेजस्वान् विश्वतः पृत्यङ् । तेजसा सम्पिष्टग्धि मा । ओ-
जोऽसि । तत्ते प्रयच्छामि ॥ ३ ॥

ओजस्वदस्तु मे मुखं । ओजस्वच्छिरोऽस्तु मे ।
ओजस्वान् विश्वतः पृत्यङ् । ओजसा सम्पिष्टग्धि मा ।
पयोऽसि । तत्ते पयच्छामि । पयस्वदस्तु मे मुखं । पय-
स्वच्छिरोऽस्तु मे । पयस्वान् विश्वतः पृत्यङ् । पयसा
सम्पिष्टग्धि मा ॥ ४ ॥

आयुरसि । तत्ते प्रयच्छामि । आयुष्मदस्तु मे मुखं ।
अयुष्मच्छिरोऽस्तु मे । आयुष्मान् विश्वतः पृत्यङ् । आ-
युषा सम्पिष्टग्धि मा । इममग्न्यायुषे वर्चसे कृधि ।
पियः रेतो वरुण सोम राजन् । मा ते वास्माददिते
शर्म यच्छ । विश्वे देवा जग्दष्टिर्यथा सत् ॥ ५ ॥

आयुरग्निं विश्वायुरसि । सर्वायुरसि सर्वमायुर-
सि । यतो वातो मनोजवाः । यतः क्षरन्ति सिन्धवः ।
तासां त्वा सर्वासाः रुचा । अभिषिञ्चामि वर्चसा ।
समुद्र इव वासि गङ्गना । सोम इवास्यदाभ्यः । अग्नि-
रिव विश्वतः पृत्यङ् । सूर्य इव ज्योतिषा विभूः ॥ ६ ॥

अपां यो द्रवणे रसः । तमहमस्मा आमुष्यायणाय ।

तेजसे ब्रह्मवर्चमाय गृह्णामि । अपां यजस्मो रसः । त-
महमन्मात्रामुष्यायणाय । ओरजसे दीर्घाय गृह्णामि ।
अपां यो मध्यतो रसः । तमहमन्मात्रामुष्यायणाय ।
पृथ्व्यै पूजननाय गृह्णामि । अपां यो यज्ञियो रसः ॥ त-
महमन्मात्रामुष्यायणाय । कायुषे दीर्घायुत्वाय गृह्णा-
मि ॥ ७ ॥

गोशेजस्वन्तः श्रीणाम्योजोऽसि तत्ते प्रयच्छामि
पयसा सम्पिष्टग्धि मा सद्भिभूर्यज्ञियो रसो हे च ॥
अनु० ७ ॥

अष्टमोऽनुवाकः ।

अभिप्रेहि वीर्यस्व । उग्रश्चेत्ता सपत्नहा । आतिष्ठ
मित्रवर्द्धनः । तुभ्यं देवाअधिब्रवन् । अङ्गौ न्यंकाव-
भित् आतिष्ठ वृत्रहन्त्रयं । आतिष्ठन्तं परिविश्वे अभूषन् ।
श्रियं वसानश्चरति स्वरोचाः । महत्तदस्यासुरस्य
नाम । आ विश्वरूपो अमृतानि तस्यौ । अनु त्वेन्द्रो मद-
त्वनु वृहस्पतिः ॥ १ ॥

अनु सामोअन्वशिरोवीत् । अनु त्वा विश्वे देवा-
अवन्तु । अनु सप्त राजानो यउताभिषिक्ताः* । अनु त्वा

मि॒त्रावरु॑णावि॒हाव॑तं । अनु॒द्यावा॑पृथि॒वी वि॒श्वश॑म्भृ ।
 म॒र्याअ॒होधि॑रनु॒ त्वाव॑तु । चन्द्र॒मा नक्ष॑चै॒रनु॒ त्वाव॑-
 तु । द्यौश्च॒ त्वा पृथि॑वी च॒ प्रचे॑तसा । शुक्रो बृ॒हद॑क्षिणा
 त्वा पिप॑र्तु । अनु॒ स्वधा॑ चि॒किता॑ः सोमो॒अग्निः॑ ॥ आ-
 यं पृ॒णक्तु॑ रज॒सो उप॑स्थं ॥ २ ॥

वृ॒हस्प॑तिः सोमो॒ अग्नि॑रेक॒ञ्च ॥ अनु० ८ ॥

नवमोऽनुवाकः ।

पु॒जाप॑तिः पु॒जाअ॑सृजत । ताअ॒स्मात् सृ॒ष्टाः परा॑-
 ची॒राय॑न् । स॒एतं॑ पु॒जाप॑तिरो॒दुन॑म॒पश्य॑त् । सोऽन्नं॑ भू-
 तोऽति॑ष्ठत् । ताअ॒न्यचान्नाद्य॑मवि॒त्त्वा । पु॒जाप॑तिं पु॒जा
 उ॒पाव॑र्त्तन् । अन्न॒मेवैनं॑ भू॒तं प॑श्यन्तीः पु॒जाउ॒पाव॑र्त्त-
 न्ते । य॒एते॑न॒ यज॑ते । यउ॒चैन॑मे॒वं वेद॑ । स॒र्वी॒ण्यन्नानि॑
 भव॑न्ति ॥ १ ॥

स॒र्वे पुरु॑षाः । स॒र्वी॒ण्येवा॒न्नान्य॑वरु॒न्धे । स॒र्वी॒न्
 पुरु॑षान् । ग॒डसि॑ वि॒राड॒सीत्या॑ह । स्वारो॒ज्यमे॒वैनं॑
 गम॑यति । यद्वि॒रण्यं॑ द॒दाति॑ । तेज॒स्तेना॑वरु॒न्धे । यत्ति॑-
 सृ॒धन्वं । वी॒र्यं॑ तेन । यद॒ष्टां ॥ २ ॥

पु॒ष्टिं तेन॑ । यत्क॒मण्ड॑लुं । आ॒यु॒ष्टेन॑ । यद्वि॒रण्यमा॑-
 ब॒धाति॑ । ज्योति॒र्वद्वि॑रण्यं । ज्योति॒रेवा॒स्मिन्द॑धाति ।

अथो तेजोवै हिरण्यं । तेजसवात्मन्यन्ते । यदोदनं प्रा-
श्नाति । एतदेव सर्व्वमवरुध्य ॥ ३ ॥

तदस्मिन्नेकधायात् । रोहिण्यां कार्य्यः । यद्वाह्मण-
एव रोहिणी । तस्मादेव । अथो वप्सवैनं समा नानां
करोति । उद्धता सूर्य्येण कार्य्यः । उद्धन्तं वा एतं सर्वाः
पूजाः प्रतिनन्दन्ति । दिदृक्षेण्यो दर्शनीयो भवति । य-
एवं वेद । ब्रह्मवादिनो वदन्ति ॥ ४ ॥

अवेत्योवभृथा ३ ना ३ इति । यहर्भपुञ्जीलैः पवय-
ति । तत्स्विदेवावैति । तन्नावैति । त्रिभिः पवयति ।
त्रयइमे लोकाः । एभिरेवैनं लोकैः पवयति । अथो
अपां वा एतत्तेजो वर्चः । यहर्भाः । यहर्भपुञ्जीलैः पव-
यति ॥ अपामेवैनं तेजसा वर्चसाभिषिञ्चति ॥ ५ ॥

भवन्त्यध्रामवरुध्य वदन्ति दुर्भा यहर्भपुञ्जीलैः पव-
यत्येकञ्च ॥ अनु० ६ ॥

दशमाऽनुवाकः ।

पूजापतिरकामयत बहोर्भूयान्त्स्यामिति । स एतं
पञ्चशरदीयमपश्यत् । तमाहरत् । तेनायजत । ततो
वै स बहोर्भूयान्भवत् । यः कामयेत बहोर्भूयान्त्स्या-
मिति । स पञ्चशरदीयेन यजेत । बहोरेव भूयान् भ-

वति । मरुतो मो वायुः । मरुतो हि देवानां भूयिष्ठाः ।

॥ १ ॥

बहु भवति । यज्ञेन यजते । यउ चैनमेवं वेद । पञ्च-
शरदीयो भवति । पञ्च वायुतवः संवत्सरः । चतुष्टेव
संवत्सरे प्रतितिष्ठति । अथो पञ्चाक्षरा पङ्क्तिः । पाङ्क्तो
यज्ञः । यज्ञमेवावरुन्धे । सप्तदशः स्तोमानाति यन्ति ॥
सप्तदशः पूजापतिः । पूजापतेरास्यै ॥ २ ॥

भूयिष्ठायन्ति द्वे च ॥ अनु० १० ॥

एकादशेऽनुवाकः ।

अगस्त्यो मरुद्वा उक्षाः प्रौक्षत् । तानिन्द्र आदत्त ।
तएनं वज्रमुद्यत्याभ्यायन्त । तानगस्त्यश्चैवेन्द्रश्च कयाशु-
भीयेनाशमयतां । ताञ्छान्तानुपाह्वयत् । यत् कयाशु-
भीयं भवति शान्त्यै । तस्मादेतरेन्द्रा मारुता उक्षाणः
सवनीया भवन्ति । त्रयः प्रथमेऽहन्नालभ्यन्ते । एवं द्वि-
तीये । एवं तृतीये ॥ १ ॥

एवं चतुर्थे । पञ्चात्तमेऽहन्नालभ्यन्ते । वर्षिष्ठमिव
क्षीतदहः । वर्षिष्ठः समानानां भवति । यज्ञेन यजते ।
यउ चैनमेवं वेद । स्वाराज्यं वायु यज्ञः । एतेन वा

यकया वा कांदमः स्वाराज्यमगच्छत् । स्वाराज्यं गच्छ-
ति । यएतेन यजते ॥ २ ॥

यउचैनमेवं वेद । मारुतो वाएष स्तोमः । एतेन वै
मारुतो देवानां भूयिष्ठमभवन् । भूयिष्ठः समानानां
भवति । यएतेन यजते । यउचैनमेवं वेद । पञ्च शार-
दीयो वाएय यज्ञः । आ पञ्चमात् पुरुषादन्नमत्ति । य-
एतेन यजते । यउचैनमेवं वेद ॥ सप्तदशः स्तोमा ना-
तियन्ति । सप्तदशः पूजापतिः । पूजापतेरेव नैति ॥ ३ ॥

तृतीये गच्छति यएतेन यजतेति यएतेन यजते य-
उचैनमेवं वेद चोणि च ॥ अनु० ११ ॥

अगस्त्यः स्वाराज्यं मारुतः पञ्चशारदीयो वाएष
यज्ञः सप्तदशः पूजापतेरेव नैति ॥

द्वादशोऽनुवाकः ।

अस्याजरासोदमामरिचाः । अर्चङ्गमासो अग्नयः
पावकाः । श्विचीचयः श्वाचासो भुरग्यवः । वनर्षदो
वायवो न सोमाः । यजानो मित्रावरुणा । यजा देवा
क्षतं बृहत् । अग्ने यक्षि स्वन्दमं । अश्विना पिबतः सुतं ।
दीद्यमी शुचिव्रता । क्षतुना यज्ञवाहसा ॥ १ ॥

द्वे विरूपे चरतः स्वर्ग्ये । अन्यान्या वत्समुपधापयेते ।
हरिरन्यस्यां भवति स्वधावान् । शुक्रो अन्यस्यां दहशे
सुवर्चाः । पूर्वापरं चरतो माययैतौ । शिशू क्रीडन्तौ
परियातो अध्वरं । विश्वान्यन्यो भुवनाभिचष्टे । ऋतू-
नन्यो विदधज्जायते पुनः । चीणिं शतात् चीषहस्ता-
ण्यमिं । चिःशच्च देवानवचा सपर्यन् ॥ २ ॥

औक्षन् घृतैरास्तृणन् वह्निरस्मै । आदिहोतारं
न्यषादयन्त । अग्निनाग्निः समिध्यते । कविर्गृहपति-
र्युवा । हव्यं वाङ्जुह्वास्यः । अग्निर्देवानां जठरं । पूत-
दक्षः कविक्रतुः । देवो देवेभिरागमत् । अग्निश्रियो
मरुतो विश्वकृष्टयः । आ त्वेषमुग्रमव ईमहे वयं ॥ ३ ॥

ते स्वानिनो रुद्रिया वर्षनिर्खिजः । सिःहान हेष
क्रतवः सुदानवः । यदुत्तमे मरुतो मध्यमे वा । यद्वा-
वमे सुभगासो दिविष्ट । ततो नो रुद्राउतवानुवस्य* ।
अग्ने वित्ताइविषो यद्यजामः । इडेअग्निः स्ववसन्नमो-
भिः । इह प्रसप्तो विचयत्कृतं नः । रथैरिव प्रभरे वा-
जयद्भिः । पुदक्षिणिन्मरुताः स्तोममृध्यां ॥ ४ ॥

श्रुधिश्रुत्कर्णवह्निभिः । देवैरग्ने सयावभिः । आ-

मोदन्तु वहिषि । मित्रो वरुणो अर्यमा । पातय्यावाणो
अध्वरं । विश्वेषामदितिर्यज्ञियाणां । विश्वेषामतिथि-
मानुपाणां । अग्निदेवानामवआवृणानः । सुमृडीको
भवतु विश्ववेदाः । त्वेअग्ने सुमतिं भिक्षमाणाः ॥ ५ ॥

दिविश्रवो दधिरे यज्ञियासः । नक्ताच चक्रुरुषसा
विरूपे । कृष्णञ्च वर्ष्मरुणञ्च सन्धुः* । त्वामग्नआदि-
त्यासंआस्यं । त्वां जिह्वाः शुचयश्चक्रिरे कवे । त्वाः
रातिपाचो अध्वरेयुसश्चिरे । त्वे देवा हविरदन्त्या-
हुतं । नित्वा यज्ञस्य । साधनं । अग्ने होतारमृत्विजं ।
वनुषद्देव धीमहि प्रचेतसं ॥ जीरं दूतममर्त्यं ॥ ६ ॥

यज्ञवाहसा सपर्यन वयमृध्यां भिक्षमाणा प्रचेतस-
मेकञ्च ॥ अनु० १२ ॥

त्रयोदशोऽनुवाकः ।

तिष्ठा हरी रथआयुज्यमानायाहि । वायुर्न नियु-
तानोअच्छ । पिबास्यन्धो अभिस्तृष्टोअस्मे । इन्द्र स्वाहा
ररिमाते मदाय । कस्य वृषासुते सचा । नियुत्वान्
वृषभोरणत् । वृचहा सोमपीतये । इन्द्रं वयं महाध-
ने । इन्द्रमर्भं हवामहे । युजं वृचेषु वज्रिणं ॥ १ ॥

* D मित्रुः । † B, C, D, E, वर्ष्मरुण । ‡ तिष्ठा C.

द्वितायो वृचहन्तमः । विद्वन्द्रः शतक्रतुः । उप-
 नोहरिभिः सुतं । स सृष्ट्वा जनयन् ज्योतिरिन्द्रं । अ-
 याधिया तरणिरद्रिवर्हाः । कृतेन शुष्मीनवमानो-
 अक्रः । व्यसिधो असो अद्रिर्विभेद । उतत्पदाश्चश्वियं ।
 यदिन्द्रनाहुषीषा । अग्ने विश्वु * प्रतीदयत् ॥ २ ॥

भरेषिद्रः सुहवः हवामहे । अहोमुचः सुवृत्तं
 दैव्यं जनं । अग्निं मित्रं वरुणं सातये भगं । द्यावापृ-
 थिवी मरुतः स्वस्तये । महिक्षेचं पुरुश्चन्द्रं विविद्वान् ।
 आदित्सखिभ्यश्च रथं समैरत् । इन्द्रो नृभिरजनदी-
 दानः साकं । सूर्यमुषसं गातुमग्निं । उरुनो लोकम-
 नुनेषि विद्वान् । सुवर्वं ज्योतिरभयः† स्वस्ति ॥ ३ ॥

अघात इन्द्र स्थविरस्य बाहू । उपस्थेयाम शरणा
 बृहन्ता । आनो विश्वाभिरूतिभिः सजोषाः । ब्रह्म-
 जुषाणो हव्यंश्च याहि । वरो वृजत्स्थविरिभिः सुशिप्र ।
 अस्मेदधृषणं शुष्मिन्द्र । इन्द्राय गावं आशिरं । दु-
 दुहे वज्रिणे मधु । यत्सीमुयट्करे विदत् । तास्ते वज्रि-
 न्धेनवा जोजयुनः ॥ गभस्तयो नियुतो विश्ववाराः ।
 अहरहर्भूय इज्जोगुवानाः । पूष्णी इन्द्रश्चुमतो भोज-

नस्य । इमां ते धियं प्रभरे म॒हो म॒हीं । अस्य स्तो॒त्रे
धि॒प॒णाय॒त आ॒न॒जे । तमु॒त्स॒वे च प्र॒स॒वे च सा॒स॒हिं ।
इन्द्रं दे॒वामः श॒वसा म॒दं न॑नु ॥ ४ ॥

व॒ज्रिण॑म॒य॒व्य॒स्ति॒जो॒ज॒युर्नः स॒प्त च ॥ अ॒नु० १३ ॥

चतुर्दशोऽनुवाकः ।

पू॒जाप॑तिः प॒शून्मृ॑जत । तेऽस्मात् सु॒ष्टाः प॒राञ्च आ॒-
य॑न् । ता॒न्मि॒ष्टो॒मेन॒ नाम्ना॑त् । ता॒नु॒व॒थ्येन॒ नाम्ना॑त् ।
ता॒न्पौ॒ड॒शिना॒ नाम्ना॑त् । ता॒न्ना॒चि॒या नाम्ना॑त् । ता॒न्त्स-
न्धिना॒ नाम्ना॑त् । सोऽग्नि॑मब्रवीत् । इ॒मान्म॑ ई॒प्सेति॑ । ता॒-
न्मि॒स्त्रि॒वृता॒ स्तो॒मेन॒ नाम्ना॑त् ॥ १ ॥

स इन्द्र॑मब्रवीत् । इ॒मान्म॑ ई॒प्सेति॑ । ता॒न्निन्द्रः॑ प॒ञ्च-
द॒शेन॒ स्तो॒मेन॒ नाम्ना॑त् । स वि॒श्वान् दे॒वान्म॑ब्रवीत् ।
इ॒मान्म॑ ई॒प्सतेति॑ । ता॒न्वि॒श्वे दे॒वाः स॒प्तद॒शेन॒ स्तो॒मेन॒
ना॒मुवन् । स वि॒ष्णुम॑ब्रवीत् । इ॒मान्म॑ ई॒प्सेति॑ । ता॒न्वि॒-
ष्णु॒रेक॑वि॒श्वेन॒ स्तो॒मेना॑म्नात् । वा॒र॒व॒न्तीये॑नावारयत् ॥
इ॒दं वि॒ष्णुर्वि॒च॒क्रम॑ इति व्य॒क्रम॑त । यस्मात् प॒शवः॑ प्र
प्रेव॒ध॒शैर॑न् । स ए॒तेन॑ यजेत । यदा॑म्नात् । तद्दु॒प्तो॒र्या-
म॑स्याप्तो॒र्याम॑त्वं । ए॒तेन॑ वै दे॒वाज॑त्वानि जि॒त्वा । यं

काममकामयन्त तमाप्नुवन् । यं कामं कामयते । त-
मेतेनाप्नोति ॥ २ ॥

स्तोमेन नाप्नोदवारयत नव च ॥ अनु० १४ ॥

पञ्चदशोऽनुवाकः ।

व्याघ्रोऽयमग्नौ चरति प्रविष्टः । ऋषीणां पुत्रोऽभि-
शस्तिपाञ्चयं । नमस्कारेण नमसा ते जुहोमि । मा दे-
वानां मिथुया कर्मभागं । सावीर्हि देव प्रसवाय पित्रे ।
वर्षाणमस्मै वरिमाणमस्मै । अथात्मभ्यः सवितः सर्व-
ताता । दिवे दिवश्चासुवा भूरिपश्वः । भूतो भूतेषु च-
रति प्रविष्टः । स भूतानामधिपतिर्बभूव ॥ १ ॥

तस्य मृत्यू चरति राजसूयं । स राजा राज्यमनुम-
न्यतामिदं । येभिः शिल्पैः पप्रयानामदहत् । येभि-
र्द्यामभ्यपिशत् पुजापतिः । येभिर्वाचं विश्वरूपाः स-
मव्ययत् । तेनेममग्नइहवर्चसा समद्वि । येभिरादित्य-
स्तपति प्रकेतुभिः । येभिः सूर्योददृशे चित्रभानुः ।
येभिर्वाचं पुष्कलेभिरव्ययत् । तेनेममग्नइहवर्चसा
समद्वि ॥ २ ॥

आयं भातु शवसा पञ्च कृष्णीः* । इन्द्र इव ज्येष्ठो भ-

वतु पु॒जावा॑नं । अ॒स्माअ॑स्तु पु॒ष्कलं॑ चि॒त्रभा॑नु । आ॒यं
पृ॒णक्तु॑ रज॒सीउ॒पस्यं॑ । यत्ते॒ शिल्पं॑ कश्यप रोच॒नावत्॑ ।
इ॒न्द्रिया॑वत् पु॒ष्कलं॑ चि॒त्रभा॑नु । यस्मि॒न्त्सृ॒य्या अ॑र्पिताः
स॒म सा॑कं । तस्मिन् राजा॑नमधिवि॒श्रये॑मं । द्यौर॑सि
पृथि॒व्यसि॑ । व्याघ्रो॒ वैय्या॑घ्रेधि ॥ ३ ॥

वि॒श्रय॑ स्व॒दिशो॑ म॒हीः । वि॒श॒स्त्वा स॒र्व्या वाञ्छ॑न्तु ।
मा त्व॒द्रा॒ष्ट्रमधि॑श्रत् । यादि॒व्या आपः॑ पय॒सा सम्ब॑-
भूवुः । याअ॒न्तरि॑क्ष॒उत॑पा॒र्थिवी॒र्याः । तासां॑ त्वा स॒र्व्या-
साः रु॒चा । अ॒भिषि॑ञ्चामि व॒र्चसा॑ । अ॒भित्वा॑ व॒र्चसा॑
मिचं॑ दि॒व्येन॑ । पय॒सा सह॑ । यथा॑ सा रा॒ष्ट्रव॑र्द्धनः ॥ ४ ॥

तथा॑ त्वा सवि॒ताक॑रत् । इ॒न्द्रं वि॒श्वाअ॑वी॒र्यध॑न् ।
स॒मु॒द्र व्य॑चस॒ङ्गिरः॑ । र॒थीत॑मः र॒थीनां॑ । वा॒जाना॑ः
सत्य॑तिं पतिं । वस॑व॒स्त्वा पु॒रस्ता॑द्भिषि॒ञ्चन्तु॑ गा॒यत्रेण॑
छ॒न्दसा॑ । रु॒द्रास्त्वा दक्षि॑ण॒तोऽभिषि॑ञ्चन्तु चै॒ष्टुभेन॑ छ-
न्द॑सा । आ॒दि॒त्यास्त्वा प॒श्चाद्भिषि॑ञ्चन्तु जा॒गतेन॑ छ-
न्द॑सा । वि॒श्वे त्वा दे॒वाउ॑त्त॒रतोऽभिषि॑ञ्चन्त्वानु॒ष्टुभेन॑
छ॒न्दसा॑ । इ॒हस्प॑ति॒स्त्वोपरि॑ष्टाद्भिषि॒ञ्चन्तु॑ पा॒ङ्केन॑
छ॒न्दसा॑ ॥ ५ ॥

अ॒रुणं॑ त्वा वृ॒कमु॒ग्रं ख॑जं क॒रं । रोच॑मानं म॒रुता॑म॒ग्रे

अर्चिषः । मृ॒र्य्यवन्तं म॒धवानं वि॒षास॒हिं । इन्द्र॑मु॒क्थ्येषु
नाम॑ ह॒तम*॑ ह॒वेमा*॑ । प्र॒वाह॒वा सि॒स्ततं जी॒वसे॑नः ।
आ॒नो॒गव्य॑तिमु॒क्षतं घृ॒तेन । आ॒नो॒जने॑ अ॒वय॑तं यु॒वाना ।
श्रु॒तं मे॑ मि॒त्राव॑रु॒णा ह॒वेमा । इन्द्र॑स्य ते वी॒र्य्य॒कृतः ।
वा॒ह॒उपा॑व॒हरामि ॥ ६ ॥

व॒भूवा॒व्यय॑त्तेनेमम॒ग्नइ॒ह वर्च॑सा॒ सम॑ह्नि॒ वैय्या॒ग्नेधि॑
रा॒प्रव॑र्द्धनः पा॒ङ्क्तेन॑ छन्द॒सोपा॑व॒हरामि ॥ अनु० १५ ॥

षोडशाऽनुवाकः ।

अ॒भि॒प्रेहि॑ वी॒रय॑स्व । उ॒ग्रश्चे॒ता स॒पत्न॑हा । आ॒तिष्ठ॑
वृ॒च॒हन्त॑मः । तुभं॑ दे॒वा अ॒धि॒ब्रवन् । अ॒ंकौ न्य॒ङ्क्ताव॑भि॒-
तो र॒थयौ॑ । ध्वा॒न्तं वा॒ताग्र॑मनु॒सञ्च॑रन्तौ । दू॒रे हे॑तिरि॒-
न्द्रि॒या वा॒नप॑त॒ची । ते नो॑ऽग्नयः प॒प्रयः॑ पा॒रय॑न्तु । नम॑स्त॒-
च॒षेग॑द् । अ॒व्यथा॑यै त्वा स्व॒धायै॑ त्वा ॥ १ ॥

मा न॑ इन्द्रा॒भित॑स्त्वदृ॒ष्टारि॑ष्टासः । ए॒वाब्र॑ह्मन्तवेद॒-
स्तु । ति॒ष्टा र॒थे अ॒धि य॒द्वज्र॑हस्तः । आ॒र॒क्षी॒न्दे॒व यु॒व॒-
से॒स्वश्वः॑ । आ॒तिष्ठ॑ वृ॒च॒हन्ता॒तिष्ठ॑न्तं परि । अनु॑ त्वेन्द्रो
मद॑त्वन् त्वा मि॒त्राव॑रु॒णौ । द्यौश्च॑ त्वा पृथि॒वी च॒ प्रचे॑-
तसा । शु॒क्रो बृ॒हद॑क्षि॒णा त्वा पि॑प॒र्तु । अनु॑ स्व॒धा चि॑-
कि॒ताः सोमो॑ अ॒ग्निः । अनु॑ त्वाव॒तु स॒विता॑ स॒वेन॑ ॥ २ ॥

इन्द्रं विश्वाअवीवृधन् । समुद्रं व्यचसज्जिरः । रथी-
तमः रथीनां । वाजानां सत्यंति पतिं । परिमासे-
न्याघोषाः । ज्यानां वृञ्जन्तु गृध्रवः । मेयिष्ठाः पिब-
माना इह । मां गोपतिमभिसंविशन्तु । तन्मेनु मतिर-
नुमन्यतां । तन्माता पृथिवी तत्पिता द्यौः ॥ ३ ॥

तद्वावाणः सोमसुतो मयोभुवः । तदश्विना शृणु-
तः सौभगा युवं । अवते हेडुदुत्तमं । एना व्याघ्रं परि-
पस्वजानाः । सिंहा हिन्वन्ति महते सौभगाय । स-
मुद्रं न सुहवन्तस्थिवांसं । मर्मज्यन्ते दीपिनमस्वन्तः ।
उदसा वेतु सूर्यः । उदिदं मामकं वचः । उदिहि देव-
सूर्य ॥ सहवमुना मम । अहं वाचो विवाचनं । मयि
वागस्तु धर्णसिः । यन्तु नदयो वर्षन्तु पर्जन्याः । सुपि-
प्ला ओषधयो भवन्तु । अन्नवतामोदन्नवतामामि-
श्रवतां । एषा राजा भूयासं ॥ ४ ॥

स्वधायै त्वा सवेन द्यौः सूर्य सप्त च ॥ अनु० १६ ॥

सप्तदशोऽनुवाकः ।

ये केशिनः प्रथमाः सचमासत । येभिरामृतं यदिदं
विरोचते । तेभ्यो जुहोमि बहुधा घृतेन । रायस्पोषे-

शेमं वर्चसा सःसृजाय । नर्ते ब्रह्मणस्तपसो विमोक्तः ।
 द्विनाम्नी दीक्षावशिनी ह्युग्रा । प्रवेशाः सुवर्ते काण्डिनो
 भवन्ति । तेषां बृह्मे दीशे वपनस्य नान्यः । आरोह
 प्रोष्ठं विषहस्व शचून् । अवासाग्दीक्षा वशिनी ह्युग्रा ॥ १ ॥

देहि दक्षिणां प्रतिरस्वायुः । अथामुच्यस्व वरुणस्य
 पाशात् । येनावपत्सविता क्षुरेण । सोमस्य राज्ञो वरु-
 णस्य विद्वान् । तेन ब्रह्माणो वपते दमस्योर्जेमं । रय्या
 वर्चसा सःसृजाय । मा ते केशाननुगादचयतत् । तथा
 धाता करोतु ते । तुभ्यमिन्द्रो बृहस्पतिः । सविता
 वर्चआदधात् ॥ २ ॥

तेभ्यो निधानं बहुधा व्यैच्छन् । अन्तरा द्यावापृथि-
 वी अपः सुवः । दर्भस्तम्बे वीर्य्यकृते निधाय । पौःस्ये-
 नेमं वर्चसा सःसृजाय । बलं ते बाहुवोः सविते* दधा-
 तु । सोमस्त्वानक्तु पयसा घृतेन । स्त्रीषु रूपमश्विनै-
 तन्निधत्तं । पौःस्येनेमं वर्चसा सःसृजाय । यत्सीमन्तं
 कङ्कतस्ते लिलेख । यद्वा क्षुरः परिववर्ज वपस्ते ॥
 स्त्रीषु रूपमश्विनैतन्निधत्तं । पौःस्येनेमः सःसृजायो
 वीर्य्येण ॥ ३ ॥

अवासाग्दीक्षा वशिनी ह्युग्रा द्धाद्वपस्ते द्वे च ॥

अनु० १७ ॥

ये के॒शि॒नो न॒र्त्त॒मा ते॒ व॒लं॒ यत्सी॒म॒न्तं॒ प॒ञ्च ॥

अष्टादशोऽनुवाकः ।

इन्द्रं वै स्वाविशे मरुता नापाचायन् । सोऽनपचा-
य्यमान एतं विघ्नमपश्यत् । तमाहरत् । तेनायजत ।
तेनैवासां तः सःस्तम्भं व्यहन् । यद्यहन् । तद्विघ्नस्य
विघ्नत्वं । विपाप्मानं आहव्यः हते । य एतेन यजते ।
यउचैनमेवं वेद ॥ १ ॥

यः राजानं विशेनापचार्येयुः । यो वा ब्राह्मणस्त-
मसा पाप्मना प्राहृतः स्यात् । स एतेन यजेत । विघ्ने-
नैवैनद्विहत्य । विशामाधिपत्यं गच्छति । तस्य द्वे द्वाद-
शस्तोत्रे भवतः । द्वे चतुर्विंशे । औद्भिद्यमेव तत् । एत-
द्वै क्षत्रस्यौद्भिद्यं । यदस्मै स्वाविशे बलिः हरन्ति ॥ २ ॥

हरन्त्यस्मै विशे बलिं । एनमप्रतिस्थातं गच्छति ।
य एवं वेद । पुबाहुग्वाअग्ने क्षत्राण्यातैपुः । तेषामिन्द्रः
क्षत्राण्यादत्त । न वाङ्मानि क्षत्राण्यभूवन्निति । तन्न-

* ये केशिन इत्यादि पञ्चपदन्तं (१) पुरुषके नास्ति ।

क्षचाणां नक्षत्रत्वं । आश्रेयसो आर्तव्यस्य तेजइन्द्रियं
धत्ते । यएतेन यजते । यउचैनमेवं वेद ॥ ३ ॥

तद्यथा ह वै संचक्रिणौ कल्पकावुपावहितौ स्यातां ।
एवमेतौ युग्मं तौ स्तोमौ । अयुक्षु स्तोमेषु क्रियेते ।
पाप्मनोऽपहत्यै । अपपाप्मानं आर्तव्यं हते । यएतेन
यजते । यउचैनमेवं वेद । तद्यथाह वै सूतग्रामण्यः ।
एवं छन्दांसि । तेष्टसावादित्यो दृहतीरभ्यूढः ॥ ४ ॥

सतो दृहतीषु स्तुवते सतो दृहन् । पूजया पशुभि-
रसानोत्येव । व्यतिषक्ताभिः स्तुवते । व्यतिषक्तं वै क्षत्रं
विशा । विशैवैनं क्षत्रेण व्यतिषजति । व्यतिषक्ताभिः स्तु-
वते । व्यतिषक्तो वै ग्रामणीः स जातैः । स जातैरेवैनं
व्यतिषजति । व्यतिषक्ताभिः स्तुवते । व्यतिषक्तो वै पुरुषः
पाप्मभिः ॥ व्यतिषक्ताभिरेवास्य पाप्मनो नुदते ॥ ५ ॥

वेद हरन्त्येनमेवं वेदाभ्यूढः पाप्मभिरेकञ्च ॥
अनु० १८ ॥

त्रिवृद्यदाग्नेयोऽग्निमुखा हृर्दिर्यदाग्नेय आग्नेयो न वै
सोमेन यो वै सोमेनैव गोसवः सिंहेऽभिमेहि मित्र-
वर्द्धनः पूजार्पतिस्ता ओदनं पूजार्पतिरकामयत ब्रह्म-

भृ॒यान॒ग॒स्त्यो॒स्याज॒राम॒स्तिष्ठा॒ हरी॑ पु॒जाप॑तिः पु॒ग्नून्
व्याघ्रा॑ऽभि॒मेहि॒ वृ॒च॒हन्त॑मो ये के॒शिन॑इ॒न्द्रं वा॒अष्टा॒-
द॒श ॥ १८ ॥

चि॒र॒द्यो वै सोमे॒नायु॑रसि वि॒श्वायु॑र्ब॒हुर्भव॑ति तिष्ठा
हरी॑रथ॒ आ॒यं भा॑तु तेभ्यो नि॒धान॑ः षट्षष्टिः ॥ ६६ ॥
हरिः ओम् ॥

इति सप्तमोऽध्यायः ॥

हरिः ॐ ॥

द्वितीयकाण्डे अष्टमप्रपाठके

प्रथमोऽनुवाकः ।

पी॒वोऽन्ना॑ः रयि॒वृधः॑ सु॒मे॒धाः । श्वे॒तः सि॑ष॒क्ति नि॒यु॒-
ता॒मभि॑श्रीः । ते वा॒यवे॑ स॒म॒न॒सो वि॑त॒स्थुः । वि॒श्वेऽन्त॑रः
स्वप॒त्यानि॑ चक्रुः । रा॒येनु॑ यं ज॒ज्ञत् रो॑द॒सीउ॒भे । रा॒ये
दे॒वी धि॑ष॒णाधा॑तिदे॒वं । अ॒धा वा॒यं नि॒युतः॑ स॒श्वत॒स्वाः ।
उ॒तश्वे॒तं व॑सु॒धितिं॑ नि॒रे॒के । आ॒वा॒यो प्र॑याभिः । प्र॒वा॒-
युम॑च्छा वृ॒ह॒तो म॑नीषा ॥ १ ॥

बृ॒ह॒द्र॒यिं वि॒श्ववा॑राः रथ॒प्रां । द्यु॒त॒द्यामा॑ नि॒युतः॑
प॒त्य॒मानः॑ । क॒विः क॒विमि॑ यक्ष॒सि प्र॑यज्यो । आ॒नो नि॒-
यु॒द्धिः श॒तिनी॑भिर॒ध्वरं॑ । स॒ह॒सि॒णीभि॑रु॒प॒याहि॑ य॒ज्ञं ।

वायो॑ऽअ॒स्मिन् ह॒विषि॑ मा॒दय॑स्व । यू॒यं पा॑तः स्व॒स्तिभिः॑
स॒दानः॑ । प्र॒जाप॑ते न त्वदे॒तान्य॒न्यः । वि॒श्वा जा॒तानि॑ प॒-
रि॒ना ब॑भूव । यत्का॒मास्ते जुहु॑मस्तन्नो अस्तु ॥ २ ॥

वय॑ऽस्याम॒ पत॑यो र॒यीणां॑ । र॒यीणां॑ पतिं॒ यज॑तं बृ॒-
हन्तं॑ । अ॒स्मिन् भ॑रे नृ॒तमं॑ वाज॒सातौ॑ । पु॒जाप॑तिं प्रथ॒-
म॒जामृ॑तस्य । य॒जाम दे॒वमधि॑नो ब्रवीतु । प्र॒जाप॑ते त्वं
नि॒धियाः॑ पु॒राणः॑ । दे॒वानां॑ पि॒ता ज॑नि॒ता पु॒जानां॑ ।
पति॑वि॒श्वस्य॒ जग॑तः पर॒स्थाः । ह॒विनो॑ दे॒ववि॒हवे॑ जुषस्व ।
तवे॒मे लो॒काः पु॒दिशे॑ दि॒शश्च॑ ॥ ३ ॥

प॒राव॑तो नि॒वत॑उ॒दत॑श्च । प्र॒जाप॑ते वि॒श्वस्तृ॒ज्जीव॑ध॒-
न्यइ॒दं नो॑ दे॒व । प्र॒तिह॑र्य्य ह॒व्यं । पु॒जाप॑तिं प्रथ॒मं य॒-
ज्ञिया॑नां । दे॒वाना॑मग्रे॒ यज॑तं यज॒ध्वं । स नो॑ द॒दातु॑ द्र॒-
वि॒णः सु॒वीर्य्यं॑ । रा॒यस्पोषं॑ वि॒ष्यतु॑ नाभि॒मस्मे॑ । यो रा॒य-
ई॒शे श॑तदा॒यउ॒वथ्यः॑ । यः प॑शूना॒ रक्षि॑ता वि॒ष्ठिता॑नां ।
पु॒जाप॑तिः प्रथ॒मजा॑कृतस्य ॥ ४ ॥

स॒हस्र॑धा॒माजु॑षता॒ ह॒विर्नः॑ । सो॒मा पू॑षणे॒मौ दे॒वौ ।
सो॒मा पू॑षणा रज॑सो वि॒मानं॑ । स॒प्तच॑क्र॒ रथ॑मवि॒श्व-
मि॒न्वं । वि॒षूत॑तं मन॑सा युज्य॒मानं॑ । तं जि॒न्वथो॑ दृ॒षणा॑
पञ्च॑र॒श्मिं । दि॒व्यन्यः॑ स॒दनं॑ चक्र॒उच्चा॑ । पृ॒थि॒व्याम॒न्यो

अध्यन्तरिक्षे । तावत्सभ्यं पुरुवारं पुरुक्षुं । रायस्पोषं
विष्यतां नाभिमस्मे ॥ ५ ॥

धियं पूषा जिन्वतु विश्वमिन्वः । रयिः सोमो रयि-
पतिर्दधातु । अवतु देव्यदितिरनर्वा । बृहद्वदेम वि-
दथे सुवीराः । विश्वान्यन्यो भुवना जजान । विश्वम-
न्योअभिचक्ष्णएति । सोमा पूषणाववतं धियं मे ।
युवभ्यां विश्वाः पृतना जयेम । उदुत्तमं वरुणास्तस्माद्यां ।
यत्किञ्चेदं कितवासः ॥ अवते हेडस्तत्त्वायामि । आदि-
त्यानामवसानदक्षिणा । धारयन्तआदित्यासस्तिक्षो
भूमीर्धारयन् । यज्ञो देवानां शुचिरपः ॥ ६ ॥

मनीपास्तु चर्त्तस्यास्मे कितवासश्चत्वारि च ॥ अनु० १ ॥

द्वितीयोऽनुवाकः ।

ते शुक्रासः शुचयो रश्मिवन्तः । सीदन्नादित्या अधि-
बर्हिषि प्रिये । कामेन देवाः सरथं दिवो नः । आयान्तु
यज्ञमुपनो जुषाणाः । ते सूनवोअदितेः पीव सामिधं ।
घृतं पिन्वत् प्रतिहय्यं नृतेजाः । प्रयज्ञिया यजमानाय ये
सुरे । आदित्याः कामं पितुमन्तमस्मे । आनः पुत्राअदि-
तेर्यान्तु यज्ञं । आदित्यासः पथिभिर्देवयानैः ॥ १ ॥

अ॒स्म का॒मं दा॒शुषे॑ स॒न्नम॑न्तः । पु॒रोडा॑शं घृ॒तव॑न्तं
जु॒पन्तां । स्त॒भाय॑त नि॒र्वृतिः॑ से॒धता॑ म॒तिं । प्र॒रश्मि॑-
भि॒येत॑मा॒ना अ॒मृधाः॑ । आ॒दि॒त्याः का॒म प्र॑य॒तां वषट्-
क॒तिं । जु॒पध्वं॑ नो ह॒व्यदा॑ति यज॒चाः । आ॒दि॒त्यान् का॒-
म॒मव॑से हुवेम । ये भू॒तानि॑ ज॒नय॑न्तो वि॒चि॒ख्युः । सी॒द-
न्तु पु॒त्रा अ॒दि॒तेरु॒पस्थं॑ । स्तो॒त्रं ब॒र्हिर्ह॑वि॒रद्या॑य दे॒वाः ॥ २ ॥

स्तो॒त्रं ब॒र्हिः सी॒दता॑ य॒ज्ञे अ॒स्मिन् । धा॒जाः से॒धन्तो॑
अ॒म॒ति॒न्दुरे॒वा । अ॒स्मभ्यं॑ पु॒त्रा अ॒दि॒तेः प्र॑य॒सत । आ॒-
दि॒त्याः का॒मह॑विषो जुषा॒णाः । अ॒ग्ने न॑य सु॒पथा॑ रा॒ये-
अ॒स्मान् वि॒श्वानि॑ दे॒व व॒युना॑नि वि॒द्वान् । यु॒यो॒ध्यस्म-
ज्जु॒हुरा॑णमे॒नः । भू॒यि॒ष्टां ते॒ नम॑उ॒क्तिं वि॒धेम । प्र॒वः
शु॒क्राय॑ भा॒नवे॑ भर॒ध्वं । ह॒व्यं म॒तिश्चा॒ग्नये॑ सु॒पूतं॑ ॥ ३ ॥

यो दै॒व्यानि॑ मा॒नुषा॑ ज॒नूषि॑ । अ॒न्तर्वि॑श्वानि वि॒-
ज्जना॑जिगाति । अ॒च्छा॒गिरो॑ म॒तयो॑ दे॒वय॑न्तीः । अ॒ग्निं
य॒न्ति द्र॒विणं॑ भि॒क्षमा॑णाः । सु॒सन्दृ॑शः सु॒प्रती॑कः
स्व॒च्च । ह॒व्यवा॑ह॒मर॑तिं मा॒नुषा॑णां । अ॒ग्ने त्वम॑स्मद्यु॒-
यो॒ध्यमो॑वाः । अ॒न॒ग्नि॒चा अ॒भ्यम॑न्त कृ॒ष्टीः । पु॒नर॑स्मभ्यः
* स॒वि॒ताय॑ दे॒व । आ॒मां वि॒श्वेभि॑र॒जरे॑भिर्यज॒त्र ॥ ४ ॥

अग्ने त्वं पारया नव्योऽस्मान् । स्वस्तिभिरतिदु-
 गाणि विश्वा । पृथ्वी बहुला न उर्वी । भवा तोका-
 य तनयाय शंयोः । प्रकारवो मननावच्यमानाः । दे-
 वद्रीचीन्नयथ देवयन्तः । दक्षिणाणावाद्वाजिनी प्रच्ये-
 ति । हविर्भरन्त्यग्नये घृताची । इन्द्रं नरो युजे रथं । ज-
 गुभृणाते दक्षिणमिन्द्रहस्तं ॥ ५ ॥

वसूयवो वसुपते वसूनां । विद्महि त्वा गोपतिः
 शूरगोनां । अस्मभ्यं चित्रं वृषणः रथिं दाः । तवेदं
 विश्वमभितः पश्यं । यत् पश्यसि चक्षसा सूर्यस्य ।
 गवामसि गोपतिरेकइन्द्र । भक्षीमहि ते प्रयतस्य
 वस्वः । समिन्द्रो मनसा नेपि गोभिः । सः सूरिभि-
 र्मघवन्तः स्वस्त्या । संब्रह्मणा देवकृतं यदस्ति ॥ ६ ॥

सं देवानां सुमत्या यज्ञियानां । आराच्छत्रुमप-
 वाधस्व दूरं । उग्रो यः शम्बः पुरुहूत तेन । अस्मे धेहि
 यवमङ्गोमदिन्द्र । कधी धियं जरिचे वाजरत्नां । आ-
 वेधसः सहि शुचिः । वृहस्पतिः प्रथमं जायमानः । महो
 ज्योतिषः परमे व्योमन् । सप्तास्यस्तु विजातो रवेण ।
 विसप्तरश्मिरधमत्तमांसि ॥ ७ ॥

वृहस्पतिः समजयद्वसूनि । महो वृजान् गोमतो

दे॒व॒य॒षः । अ॒पः सि॒षास॒न्त्सु॒वर॒ प्रती॒त्तः । वृ॒ह॒स्पति॒र्ह-
 न्य॒मि॒त्र॒म॒कः । वृ॒ह॒स्पते॒ प॒र्ये॒वा पि॒त्रे । आ॒नो दि॒वः पा॒-
 वी॒र॒वी । इ॒मा जु॒ह्वा॒ना य॒स्ते स्तनः॑ । सर॑स्वत्य॒भि॒नो॒ने-
 पि । इ॒य॒ः शु॒ष्मे॒भिर्वि॒स॒खा इ॒वा॒रु॒जत् । सानु॑ गिरी॒णां
 त॒वि॒षे॒भि॒रू॒र्मि॒भिः ॥ पा॒रा॒व॒द्घ्नी॒म॒व॒से सु॒व॒क्ति॒भिः ।
 सर॑स्वती॒मा॒वि॒वा॒से म॒धो॒ति॒भिः ॥ ८ ॥

दे॒व॒यानै॒र्दे॒वाः सु॒पू॒तं यज॑च॒ ह॒स्त॒म॒स्ति॒ तमा॑ः॒स्यू-
 र्मि॒भि॒र्दे॒वै॒च ॥ अ॒नु० २ ॥

तृतीयोऽनुवाकः ।

सो॒मो धे॒नुः सो॒मो अ॒व॒न्त॒मा॒शुं । सो॒मो वी॒रं क॑-
 र्म॒ण्यं द॒दा॒तु । सा॒द॒न्यं वि॒द॒थ्यः स॒मे॒यं । पि॒तुः अ॒व॒णं
 यो द॒दा॒श॒द॒स्मै । अ॒षा॒ढं यु॒त्सु॒ त्वः सो॒म॒क्र॒तु॒भिः । या॒ते
 धा॒मा॒नि ह॒वि॒षा यज॑न्ति । त्वमि॒मा ओ॒ष॒धीः सो॒म॒वि॒-
 श्वाः । त्वम॒पो अ॒ज॒न॒य॒स्त्व॒ङ्गाः । त्वमा॒त॒त॒न्यो॒र्व॒न्त॒रि॒क्षं ।
 त्वं ज्यो॒ति॒षा वि॒त॒मो॒व॒व॒र्थ ॥ १ ॥

या॒ते धा॒मा॒नि दि॒वि या॑ पृ॒थि॒व्यां । या प॒र्व॒ते॒ष्वो॒ष॒-
 धी॒ष॒सु । ते॒भि॒र्नो॒ वि॒श्वैः सु॒म॒ना अ॒हे॒डन् । रा॒ज॒न्त्सो॒म
 प्र॒ति॒ह॒व्या गृ॒भा॒य । वि॒ष्णो॒र्नु॒कं त॒द॒स्य प्रि॒यं । प्र॒त॒द्वि॒ष्णुः ।

परो माचया तनुवा दधान । न ते महि त्वमन्वश्रुव-
न्ति । उभे ते विद्मरजसी पृथिव्या विष्णो देव त्वं । पर-
मस्य वित्से ॥ २ ॥

विचक्रमे चिदेवः । आते महो यो जातएव । अभि-
गोचाणि । अभिस्पृधो मिथतीररिपण्यन । अभिचस्य
अथया मन्युमिन्द्र । आभिर्विश्वा अभियुजो विष्चीः ।
आर्याय विशेषतारीदीप्तीः । अयः अण्वेअधजयन्नु-
तघ्नन् । अयमुत प्रकणुते युधागाः । यदा सत्यं कणुते
मन्युमिन्द्रः ॥ ३ ॥

विश्वं दृढं भयत एजदस्मात् । अनु स्वधामक्षरं ना-
पोअस्य । अवर्द्धत मध्यआना व्यानां । सधीचीनेन
मनसा तमिन्द्र ओजिषेन । हन्मनाहं नभिट्टन् । म-
रुत्वंतं दृषभं वादधानं । अकवारिं दिव्यः शासमि-
न्द्रं । विश्वासाहमवसे नूतनाय । उग्रः सहोदामिह-
तः हुवेम । जनिष्ठा उग्रः सहसे तुराय ॥ ४ ॥

मन्द्रओजिष्ठो बहुलाभिमानः । अवर्द्धन्निन्द्रं मरु-
तश्चिदत्र । माता यद्दोरं दधनद्वनिष्ठा । क स्यावो म-
रुतः स्वधासोत् । यन्मामेकः समधत्ता हि हत्ये । अहः
ह्युग्रस्तविपस्तु विष्मानं । विश्वस्य शचेरनमं वधसैः ।

वृचस्य त्वाश्वसथा दीर्घमाणाः । विश्वे देवाअजहुर्ये स-
खायः । मरुद्भिरिन्द्र सख्यं ते अस्तु ॥ ५ ॥

अथेमा विश्वाः पृतना जयासि । वधीं वृचं मरुत-
इन्द्रियेण । स्वेन भामेन तविषो बभूवान् । अहमेता-
मनवे विश्वश्चन्द्राः । सुगाअपश्चकर वज्रबाहुः । स यो
वृषा वृष्णिषेभिः समोकाः । महो दिवः पृथिव्याश्च
सम्राट् । सती न सत्त्वा हव्यो भरेषु । मरुत्वानो भव-
त्विन्द्र जती । इन्द्रो वृचमतरहृचतूर्य्ये ॥ ६ ॥

अनाधृष्यो मघवा शूरइन्द्रः । अन्वेनं विशो अमदन्त
पूर्वीः । अयः राजा जगतश्चर्षणीनां । सएव वीरः स
उवीर्यावान् । सएकराजो जगतः परस्याः । यदा वृच-
मतरच्छूरइन्द्रः । अथाभवदमिताभिकृतूनां । इन्द्रो
यज्ञं वर्द्धयन् विश्ववेदाः । पुरोडाशस्य जुषताः हविर्नः ।
वृचं तीर्त्वा दानवं वज्रबाहुः ॥ ७ ॥

दिशो हः हृद् हृता हः हणेन । इमं यज्ञं वर्द्धयन्
विश्ववेदाः । पुरोडाशं प्रतिगृभ्णात्विन्द्रः । यदा वृचम-
तरच्छूरइन्द्रः । अथैकराजो अभवज्जनानां । इन्द्रो
देवांश्चम्बरहृत्य आवत् । इन्द्रो देवानामभवत् पुरो-
गाः । इन्द्रो यज्ञे हविषा वावृधानः । वृचतूर्य्यो अभ-

यः शर्म यः सत् । यः सप्त सिन्धुः रदधान् पृथिव्यां ॥
 यः सप्त लोकानकणोदिशश्च । इन्द्रो हविष्मान्त्सगणो
 मरुद्भिः । वृत्रतृणो यज्ञमिहोपयासत् ॥ ८ ॥

ववर्थ वित्तइन्द्रस्तु रायास्तु वृत्रतृय वज्रबाहुः पृ-
 थिव्यां चीणि च ॥ अनु० ३ ॥

चतुर्थोऽनुवाकः ।

इन्द्रस्तरस्वानभिमातिहोयः । हिरण्यवाशीरि-
 पिरः सुवर्षाः । तस्य वयः सुमतौ यज्ञियस्य । अपि
 भद्रेऽसौ मनसे स्याम । हिरण्यवर्षो अभयं कृणोतु ।
 अभिमातिहेन्द्रः पृतनासु जिष्णुः । स नः शर्म चिवरुथं
 वियः सत् । यूयं पातस्वस्तिभिः सदानः । इन्द्रः स्तुहि
 वज्रिणः स्तोमपृष्ठं । पुरोडाशस्य जुषताः हविर्नः ॥
 ॥ १ ॥

इत्वाभिमातीः पृतनाः सहस्वान् । अथाभयं कृणु-
 हि विश्वतो नः । स्तुहि शूरं वज्रिणमग्रतोत्तं । अभि-
 मातिहनं पुरुहूतमिन्द्रं । यएकइच्छतपतिर्जनेषु । तस्मा
 इन्द्राय हविराजुहोत । इन्द्रो देवानामधिपाः पुरो-
 हितः । दिशां पतिरभवेद्वाजिनीवान् । अभिमातिहा-

तविषः स्तुविष्मान् । अस्मभ्यं चित्रं वृषणं रयिं दातु
॥ २ ॥

यइमे द्यावापृथिवी महित्वा । बल्लेनाह हृदभि-
मातिहेन्द्रः । स नो हविः प्रतिगृभ्णातु रातये । देवानां
देवो निधिषा नो अव्यात् । अनवस्ते रथं वृष्णे यत्ते ।
इन्द्रस्य नु वीर्याण्यहन्नहिं । इन्द्रे यातो वसि तस्य
राजा । शमस्य च शृङ्गिणो वज्रबाहुः । सेदुराजाक्षेति
चर्षणीनां । अरान्न नेमिः परिता बभूव ॥ ३ ॥

अभिसिधो अजिगादस्य शत्रून् । वितिग्मेन वृष-
भेणापुरोभेत् । सं वज्रेणासृजद्वृचमिन्द्रः । प्र स्वां पति-
मतिरच्छाशदानः । विष्णुं देवं वरुणमूतये भगं । मे-
दसा देवा वपया यजध्वं । तानो यज्ञमागतं विश्वधेना ।
प्रजावदस्मे द्रविणे ह धत्तं । मेदसा देवा वपया यजध्वं ।
विष्णुञ्च देवं वरुणञ्च रातिं ॥ ४ ॥

तानो अमीवा अपबाधमानौ । इमं यज्ञं जुषमा-
णावुपेतं । विष्णू वरुणायुवमध्वराय नः । विशे जनाय
महि शर्म यच्छतं । दीर्घं प्रयज्य हविषा वृधाना । ज्यो-
तिषा रातीर्दहतं तमासि । ययोरोजसा स्कमिता र-

जा॒मि । वी॒र्येभिर्वी॒रत॒माश॒चिञ्चा । याप॒त्येते अ॒मती॒-
त्ता म॒होभिः । विष्णु॑ अ॒नन्व॒रुणा पु॒र्व्वह॒तौ ॥ ५ ॥

विष्णु॑ वरुणावभि॒शलि॒ पावां । दे॒वा य॒जन्त ह॒विषा
घृ॒तेन । आ॒पा॒मा॒वाः स॒धतः॑ र॒क्ष॒मश्च । अ॒याध॒त्तं य॒-
ज॒मा॒नाय॒ शंयोः । अ॒हो॒मु॒चा वृष॒भासु॒प्रत॒र्ता । दे॒-
वा॒नां दे॒वत॒मा॒शचि॒ञ्चा । विष्णु॑ वरुणा॒ प्रति॒ह॒र्य॒तन्मः ।
इ॒दं न॒रा प्र॒यत॒मू॒तय॒ ह॒विः । म॒ही नु॒ द्यावा॒पृथि॒वी इ॒ह
ज्ये॒ष्ठे । रु॒चा भ॒वताः॑ शु॒चय॒द्भिर्कः॑ ॥ ६ ॥

यत्सी॑ वरि॒ष्ठे वृ॒हती॒ विमि॒न्वन । नृ॒व॒ज्ज्ञो॒क्षा प॒प्रथा॒-
नेभि॒रेवैः । प्र॒पृ॒र्द॒जे पि॒तरा॒नव्य॒सीभिः । गो॒भिः कृ॒णु॒-
ध्वः स॒दने॑ कृत॒स्य । आ॒नो द्यावा॒पृथि॒वी दै॒व्येन । ज॒नेन॑
या॒त॒म॒हि॒वां वरु॒थं । म॒इ॒त्स्व॒पा भु॒वने॑षा॒स । य॒इ॒मे द्या॒-
वा॒पृथि॒वी ज॒जान । उ॒र्वी ग॒र्भा॒रे र॒जसी॑ सु॒मेके । अ॒-
वः॒शे धी॒रः श॒च्या स॒मैर॑त् ॥ ७ ॥

भू॒रिं द्वे अ॒च॒र॒न्ती च॒रन्तं । प॒द॒न्तं ग॒र्भ॒म॒जदी॑ द॒धा॒-
ते । नि॒त्य॒न्न स॒नुं पि॒त्रो॒रु॒प॒स्थे । तं पि॒ष्टतः॑ रो॒दसी॑ स॒-
त्य॒वाचं । इ॒दं द्यावा॒पृथि॒वी स॒त्यम॑स्तु । पि॒त॒र्मा॒त॒र्यदि॒-
हो॒प॒ब्रु॒वे वां । भू॒तं दे॒वा॒नाम॒वमे॑ अ॒वोभिः । वि॒द्यामे॒षं
वृ॒ज॒नं जी॒र॒दानुं । उ॒र्वी पृ॒थ्वी व॒हु॒ले दू॒रे॒अ॒न्ते । उ॒प॒-

ब्रुवे नमसा यज्ञेऽस्मिन् ॥ दधाते ये सुभगेऽसु प्रतूर्तो ।
 द्यावा रक्षतं पृथिवी नोऽभ्वात् । याजाता ओषधयो-
 ऽतिविश्वाः परिष्ठाः । या ओषधयः सोमराज्ञीरश्वाव-
 तीः सोमवर्तो । ओषधीरिति मातरोऽन्यावैऽन्या-
 मवतु ॥ ८ ॥

हविर्नोदादभूव रातिं पूर्व्वं हतावकरैरदस्मिन् पञ्च
 च ॥ अनु० ४ ॥

पञ्चमोऽनुवाकः ।

शुचिन्नु स्तोमः अथ हृत् । उभा वामिन्द्राग्नी प्रचर्ष-
 णिभ्यः । आष्टचहणा गोभिर्विप्रः । ब्रह्मणस्पते त्वम-
 स्य यन्ता । सूक्तस्य बोधितनयश्च जिन्व । विश्वं तद्भद्रं
 यद्वन्ति देवाः । बृहद्देम विदथे सुवीराः । सईः
 सत्येभिः सखिभिः शुचिभिः । गोधाय संविधनसैरत-
 र्दत् । ब्रह्मणस्पतिर्दृषभिर्वराहैः ॥ १ ॥

धर्मस्वेदेभिर्द्रविणं व्यानट् । ब्रह्मणस्पतेरभवद्यथा
 वशं । सत्यो मन्युर्महि कर्मा करिष्यतः । योग उदाजत्
 सद्दिवेविचाभजत् । महीवरीतिः शवसासरत् पृथक् ।
 इन्धानोऽग्निं वनवदनुष्यतः । कृतब्रह्माशू शुवद्रात-

हव्यइत् । जातेन जातमतिमृत्प्रमृः मते । यं यं युजं
 ऋगुते ब्रह्मणस्पतिः । ब्रह्मणस्पते सुयमस्य विश्वहा ॥
 ॥ २ ॥

गायः स्याम रथ्या विवस्वतः । दीरेषु वीराः उपपृङ्-
 ग्धि नस्त्वं । यदीशानो ब्रह्मणा वेपि मे हवं । सङ्गनेन
 सविशा सजन्मना । सपुचैर्वाजम्भरते धना नृभिः । दे-
 वानां यः पितरमाविवासति । अङ्गामना हविषा ब्र-
 ह्मणस्पतिं । यास्ते पृथन्नावोऽन्तः । शुक्रं ते अन्यमूपे
 माआशाः । प्रपथे पथामजनिष्ट पूषा ॥ ३ ॥

प्रपथे दिवः प्रपथे पृथिव्याः । उभे अभिपियतम
 सधस्थे । आच पराच चरति प्रजानन । पूषा सुवन्धु-
 र्दिव आ पृथिव्याः । इडस्पतिर्मघवादस्म वचाः । तं देवा-
 सो अददुः सूर्यायै । कामेन कृतं तव मः स्वञ्च । अजा-
 श्नः पशुपावाजवस्त्यः । धियं जिन्वो विश्वे भुवनेऽर्पितः ।
 अघ्नां पूषा शिथिरामुदरीवृजत् ॥ ४ ॥

सच्चक्षाणो भुवना देवर्दयते । शुचीवो हव्या मरु-
 तः शुचीनां । शुचिः हि नोम्यध्वरः शुचिभ्यः । ऋतेन
 सत्यमृतसाप आयन् । शुचिजन्मानः शुचयः पावकाः ।
 प्रचिचमर्कं गृणते तुराद्य । मारुताय स्वतवसे भरध्वं ।

ये सहांसि सहसा सहन्ते । रेजते अग्ने पृथिवी मखे-
भ्यः । असेष्टा मरुतः खाद्र्यो वः ॥ ५ ॥

वक्षः सुरुक्मा उपशिश्नियाणाः । दिविद्युतो न वृष्टि-
भीरुचानाः । अनु स्वधामायुधैर्यच्छमानाः । यावः
शर्म शंसमानाय सन्ति । त्रिधातूनि दाशुषे यच्छताधि ।
अस्मभ्यं तानि मरुतो वियन्त । रयिं नो धत्त वृषणः सु-
वीरं । इमे तुरं मरुतो रामयन्ति । इमे सहः सहस-
आनमन्ति । इमे शसं वनुष्यतो नयान्ति ॥ ६ ॥

गुरुद्वेषो अररुषे दधन्ति । अरा इवेदचरमा अहे-
व । प्र प्रजायन्ते अकवामहोभिः । पृथ्वेः पुत्रा उपमा-
सोरभिष्ठाः । स्वया मत्या मरुतः संमिमिक्षुः । अनु ते
दायि महद्भियाय । सचा ते विश्वमनु वृचहत्ये । अनु
क्षत्रमनु सहो यजत्र । इन्द्र देवेभिरनु ते नृषह्ये । य
इन्द्र शुष्मो मघवन्ते अस्ति ॥ ७ ॥

शिक्षा सखिभ्यः पुरुहूत नृभ्यः । त्वहि दृढा मघ-
वन् विचेताः । अपावृधि परिवृत्तिन्नराधः । इन्द्रो
राजा जगतश्चर्षणीनां । अधिक्षमि विषुरूपं यदस्ति ।
ततो ददातु दाशुषे वसन्ति । चोद्द्राध उपस्तुतश्चिद-
र्वाक् । तमुं वृहि यो अभिभूत्यो जाः । वन्वन्नवानः पुरु-

हृतइन्द्रः । आयाढमुग्रः सह मानमाभिः ॥ गीर्भिर्वई
 वृषभं चर्षणीनां । स्वरस्य रायो वृहतो यईशे । तमु-
 ष्टवाम विदथेऽपिन्द्रं । यो वायुना जयति गोमतीणु ।
 प्रधृष्णुया नयति वस्योऽञ्च । आते शुष्मो वृषभणु
 पश्चात् । ओत्तरा दधरागा पुरस्तात् । आ विश्वतो
 अभिसमेत्वर्वाङ् । इन्द्रद्युम्नः सुवर्वङ् ह्यस्ते ॥ ८ ॥

वराहैर्विश्वहाजनिष्ट पूषोदरीवृजत् खादयोवः पा-
 न्यस्याभिर्नैव च ॥ अनु० ५ ॥

षष्ठोऽनुवाकः ।

आ देवो यातु सविता मुरत्वः । अन्तरिक्षप्रावहमा-
 नोऽश्वैः । हस्ते दधानो नर्या पुरुणि । निवेशयञ्च
 प्रसुवञ्च भूमं । अभीष्टतं कृशनेर्विश्वरूपं । हिरण्यशम्यं
 यजतो बृहन्तं । आस्थाद्रयः सविता चित्रमानुः । कृ-
 णारजाऽसि तविषो दधानः । सद्यानो देवः सविता
 सवाय । आसा विपदसुपतिर्वसूनि ॥ १ ॥

विश्रयमाणोऽमतिमुरुचो । मर्त्तभोजनमधरास
 तेन । विजनाञ्ज्यावाः शितिपादो अस्थन । रथः हि-
 रण्य प्रउगं वहन्तः । शश्वदिशः सवितुदव्यस्य । उपस्थे

विश्वा भुवनानि तस्युः । विसुप॒र्णा अ॒न्तरि॒क्षाण्यस्य॑त्
ग॒भीर॒वे॒षा अ॒सुरः सु॒नीयः । ब्र॑ह्म॒दीनी॒ः सूर्यः॑ कश्चि॒-
केत । क॒त॒मां द्या॑ः र॒श्मिर॒स्या त॒तान ॥ २ ॥

भगं धियं वाजयन्तः पुरन्धिं । नरा॒शः सोऽग्रा॑स्पति॒-
र्नो॒अव्यात् । आये॒वाम॑स्य स॒ङ्गथे र॑यीणां । प्रि॒या दे॒व-
स्य स॒वि॒तुः स्या॑म । आ॒नो वि॒श्वे अ॒स्काग॑मन्तु दे॒वाः ।
मि॒त्रो अ॒र्य॒मा व॒रुणः स॒जोषाः । भुव॑न् यथा नो वि॒श्वे
वृ॒धासः । क॒र॒न्त्सु॒षाहा वि॒थुर॑न्नश्वः । श॒न्नो दे॒वा वि॒-
श्व॑दे॒वा भव॑न्तु । शः॑ सर॒स्वती स॒ह धी॑भिर॒स्तु ॥ ३ ॥

शम॒भि॒षाचः॑ श॒मुरा॒ति॒षाचः॑ । श॒न्नो दि॒व्याः पा॒-
र्धि॒वाः श॒न्नो अ॒र्ष्याः । ये स॒वि॒तुः स॒त्यस॑वस्य वि॒श्वे ।
मि॒त्रस्य॑ वृ॒ते व॒रुण॑स्य दे॒वाः । तेऽसौ॑ भगं वी॒र॒व॒ज्रो म॒द-
घ्नः । द॒धात॑न॒द्रवि॑णं चि॒त्रम॒स्मे । अ॒ग्ने पा॒हि दू॒त्यं वा॒रि॒-
षे॒ण्यः । दे॒वाः अ॒च्छा ब्र॒ह्म कृ॒ताग॑णेन । सर॒स्वतीं म॒-
रु॒तो अ॒श्विना॑पः । य॒क्षि दे॒यान् र॒त्न॒धेया॑य वि॒श्वान् ॥
॥ ४ ॥

द्यौः पि॒तः पृथि॑वि मा॒तर॒धुक् । अ॒ग्ने आ॒त॒र्व॒सवो॒-
मृ॒ड॒तानः । वि॒श्व आ॒दि॒त्या अ॒दि॒ते स॒जोषाः । अ॒स॒म॒भ्यः
श॒र्म ब॒हुलं॑ वि॒यन्त । वि॒श्वे दे॒वाः अ॒णुते॒मः ह॒वं मे ।

येअन्तरिक्षे यउपद्यविष्ठ । येअग्निजिह्वा उतवा यज-
चाः । आसद्यास्मिन् बर्हिषि मादयध्वं । आवां मिचा-
वरुणा हव्यजुष्टिं । नमसा देवा ववसावदृत्यां ॥ ५ ॥

अस्माकं ब्रह्म पृतनासु सद्भ्या । अस्माकं वृष्टिर्दिव्यासु
पारा । युवं वस्त्राणि पीवसा वसाथे । युवोरच्छिद्राम-
न्तवो ह सर्गाः । अवातिरतमनृतानि विश्वा । ऋतेन
मिचावरुणा सचेधे । तत्सुवां मिचावरुणा महित्वं ।
ईर्मातस्थुषीरहभिर्दुदुहे । विश्वाः पिन्वथ स्वसरस्य-
धेनाः । अनुवामेकः पविराववर्त्ति ॥ ६ ॥

यदः हिष्ठं नातिविदे सुदानू । अच्छिद्रः शर्म भुव-
नस्य गोपा । ततो नो मिचावरुणाववीष्टं । सिपास-
न्तो जीगिवाः सः स्याम । आनो मिचावरुणा हव्य-
दातिं । घृतैर्गव्यूतिमुक्षतमिडाभिः । प्रतिवामच्च वर-
माजनाय । पृणीतमुद्रो दिव्यस्य चारौः । प्रवाहवा सि-
सृतं जीवसे नः । आनो गव्यूतिमुक्षतं घृतेन ॥ ७ ॥

आनोजने अवयतं युवाना । श्रुतं मे मिचावरुणा
हवेमा । इमा रुद्राय स्थिरधन्वने गिरः । क्षिप्रैषवे दे-
वाय स्वधाम्ने । अषाढाय सहमानाय मीढुषे । ति-
ग्मायुधाय भरता शृणोतन । त्वा दत्तेभीरुद्र शन्तमे-

भिः । शत५ हि माअशीय भेषजेभिः । व्यस्रद्वेषो वितरं
व्य५हः । व्यमोवा५श्चातयस्वा विषूचीः ॥ ८ ॥

अहन् विभर्षि मा नस्तोके । आते पितर्मरुता५ सु-
न्ममेतु । मा नः सूर्यस्य सन्दृशो युयोथाः । अभिनो वीरो
अर्व्वति क्षमेत । प्रजायेमहि रुद्र प्रजाभिः । एवाबभ्रो
वृषभ चेकितान । यथा देव न हृणीषे न ह५सि । हाव-
नश्रून्तो रुद्रेह बोधि । बृहद्वदेम विदथे सुवीराः । प-
रिणो रुद्रस्य हेति स्तुहि श्रुतं ॥ मीढुष्टमाहन् विभर्षि ।
त्वमग्ने रुद्र आवो राजानं ॥ ९ ॥

वसूनि ततानास्तु विश्वान्ववृत्त्यां ववर्त्ति घृतेन विषू-
चीः श्रुतं द्वे च ॥ अनु० ६ ॥

सप्तमोऽनुवाकः ।

सूर्यो देवीमुषस५ रोचमानामर्थः । न योषामर्थे-
ति पश्चात् । यचानरो देवयन्तो युगानि । वितन्वते
प्रतिभद्राय भद्रं । भद्राअश्वा हरितः सूर्यस्य । चित्रा-
एदग्वा अनुमाद्यासः । नमस्यन्तो दिवश्चापृष्ठमस्युः ।
परि द्यावापृथिवी यन्ति* सद्यः । तत्सूर्यस्य देव-
त्वं तन्महित्वं । मध्याकर्त्तोर्वितत५ सञ्जभार ॥ १ ॥

* सन्तीति (१) पुस्तकपाठः ।

यदेदयुक्तहरितः सधस्थात् । आद्राची वामस्तनु-
 तेसिमस्रै । तन्मित्रस्य वरुणस्याभिचक्षे । सूर्यो रूपं क-
 णुते द्यौरुपस्थे । अनन्तमन्यद्दृशदस्य* पाजः । कृष्णम-
 न्यद्वरितः सम्भरन्ति । अद्या देवाउदिता सूर्यस्य । नि-
 रःहसः पिपृतान्निरवद्यात् । तन्नो मित्रो वरुणो माम-
 हन्तां । अदितिः सिन्धुः पृथिवी उत द्यौः ॥ २ ॥

दिवोरुक्मउरुचक्षा उदेति । दूरेअर्थस्तरणिधीज-
 मानः । नूनं जनाः सूर्येण प्रसूताः । आयन्नर्थानि कृ-
 णवन्नपाःसि । शन्नो भव चक्षसा शन्नो अह्ना । शं भा-
 नुना शःहिमा शं घृणेन । यथा शमस्रै शमसद्गुरोणे ।
 तत्सूर्ये द्रविणं धेहि चित्रं । चित्रं देवानामुदगादनीकं ।
 चक्षुर्मित्रस्य वरुणस्याग्नेः ॥ ३ ॥

आपा द्यावापृथिवी अन्तरिक्षं । सूर्यआत्मा जग-
 तस्तस्थुपश्च । त्वष्टा दधत्तन्नस्तुरीयं । त्वष्टा वीरं पिश-
 ङ्गरूपः । दशेमं त्वष्टुर्जनयन्त गर्भं । अतन्द्रासो युवतयो
 विभर्त्रं । तिग्मानीकः स्वयंशसं जनेषु । विरोचमानं
 परिपीनयन्ति । आ विष्ट्यो वर्द्धते चारुरासु । जिह्वा-
 नामूर्ध्वः स्वयंशाउपस्थे ॥ ४ ॥

उ॒भे त्वष्टुर्वि॒भ्यतु॒र्जीय॑मानात् । प॒तीची॑ सि॒ःहं प्रति॑
 जोष॑येते । मि॒त्रो ज॒नान् प्र॑समि॒त्र । अ॒यं मि॒त्रो न॑म॒स्यः
 सु॒शेवः । राजा सु॒क्षत्रो॑ अज॒तिष्ठ॑ वे॒धाः । तस्य॑ व॒यः सु॒
 म॒तौ य॒ज्ञिय॑स्य । अपि॑ भ॒द्रेऽसौ॑ म॒नसे॑ स्याम । अ॒नमी॑
 वास॑ इ॒डया॑ म॒दन्तः । मि॒तज्म॑वो वरि॒वन्ना* पृथि॒व्याः ।
 आ॒दि॒त्यस्य॑ वृ॒तमु॑प॒श्यन्तः ॥ ५ ॥

व॒यं मि॒त्रस्य॑ सु॒म॒तौ स्या॑म । मि॒त्रं न॑र्द॒ःशि॒म्या गो॑पु
 ग॒व्यव॑त् । स्वा॒धियो॑ वि॒दथे॑ अ॒प्सवो॑ ज॒नन् । अ॒रे जय॑
 ता॒ः रो॒दसी॑ पा॒जसा॑ गि॒रा । प्र॒ति॒पि॒यं यज॑तं ज॒नुषा॑
 म॒वः । म॒हाः आ॒दि॒त्यो न॑म॒सोप॑सद्यः । या॒त॒ यज्ज॑नो
 गृ॒णते॑ सु॒शेवः । तस्मा॑ ए॒तत्प॒न्य॒तमा॑ य॒जुष्टं॑ । अ॒ग्नौ मि॑
 चा॒य॒ ह॒वि॒राजु॑होत । आ॒वाः रथो॑ रो॒दसी॑व॒द्वधा॑नः ॥
 ॥ ६ ॥

हि॒र॒ण्य॒यो वृष॑भि॒र्या॒त्वश्चैः । घृ॒तव॑र्त्त॒निः प॒वि॒भीरु॑
 चा॒नः । इ॒षां वो॒ढा नृ॑प॒तिर्वा॒जिनी॑वान् । स॒प॒प्र॒थानो॑
 अ॒भि॒प॒ञ्च भू॑म । चि॒व॒न्धु॒रो म॒न॒सा या॑तु यु॒क्तः । वि॒शो
 येन॑ गच्छ॒थो दे॒व॒यन्तीः । कु॒चा॒चि॒द्याम॑म॒श्विना॑ द॒धा
 ना । स्व॒श्वा य॒शसा॑ या॒तम॒र्वाक् । द॒क्षा॒नि॒धिं मधु॑

मन्तं पिवायः । विवाः रथोवध्वायादमानः ॥ ७ ॥

अन्तान्दिवो वाधते वर्त्तनिभ्यां । युवोः श्रियं परियो-
पा वृणीत । सूरौ दुहिता परितक्मियायां । यद्देवयन्त-
मवयः शचीभिः । परिघ्नः सवां मनावां वयोगां । यो
हस्यवाः रथिरावस्तउत्ताः । रथो युजानः परिया-
ति वर्त्तिः । तेन नः शंयोरूपमोव्युष्टौ । न्यश्विना वहतं
यज्ञे अस्मिन् । युवं भुज्युमवविद्धः समुद्रे ॥ ८ ॥

उद्धृथुरर्षसो अस्त्रिधानैः । पतत्रिभिरश्वमैरव्य-
थिभिः । दः सनाभिरश्विना पारयन्तां । अग्नीषोमा
योअघवां । इदं वचः सपर्यति । तस्मै धत्तः सुवीर्य्यं ।
गवां पोषः स्वश्रियं । योअग्नीषोमा हविषा मपर्यात् ।
देवद्रीचा मनसा यो घृतेन । तस्य वृतः रश्मतं पात-
मः हसः ॥ ९ ॥

विशे जनाय महि शर्म यच्छतं । अग्नीषोमाय आहु-
तिं । योवां दशाङ्गविष्कृतिं । सपृजया सुवीर्य्यं । विश्व-
मायुर्व्यश्रवत् । अग्नीषोमा चेति तद्दीर्य्यं वां । यदमुष्णी-
तमवसं पणिं गोः । अवातिरतं प्रथयस्य शेषः । अवि-
न्दतं ज्योतिरेकं बहुभ्यः । अग्नीषोमाविमः सुमेऽग्नी-
षोमा हविषः प्रस्थितस्य ॥ १० ॥

ज॒भार॒द्यौर॒ग्नोरु॒पस्थ॑ उप॒स्थन्तो॑ ब॒द्धधा॒नो याद॑मानः
समु॒द्रेः ह॒सः प्र॒स्थित॑स्य ॥ अनु० ७ ॥

अष्टमोऽनुवाकः ।

अ॒हम॑स्मि प्रथ॒मजा॑कृतस्य । पूर्॒व्वं दे॒वेभ्यो॑ अ॒मृत॑स्य
नाभिः । यो मा द॑दाति स इ॒देव॑मावाः । अ॒हम॑न्नम॒न्न-
म॒दन्त॑मग्नि । पूर्॒व्वम॒ग्नोरपि॑ द॒हत्य॑न्नं । यत्तौ हा॒साते
अ॒हमु॒त्तरेषु॑ । व्या॒त्तम॑स्य प॒शवः॑ सु॒जम्भं॑ । प॒श्यन्ति॑
धी॒राः प्र॒चर॑न्ति पा॒काः । ज॒हाम्य॒न्यं न ज॑हाम्य॒न्यं ।
अ॒हम॑न्नं व॒शमि॑च्छ॒रामि॑ ॥ १ ॥

स॒मा॒नम॑र्थं प॒र्य्ये॑मि भु॒ञ्जत् । को॒माम॑न्नं मनु॒ष्यो द-
येत् । प॒रा॒के अ॒न्नं नि॑हितं लो॒क ए॒तत् । वि॒श्वे दे॒वैः पि॒-
तृभि॑र्गु॒प्तम॑न्नं । यद॒द्यते॑ लु॒प्यते॒ यत्प॑रो॒प्यते॑ । श॒त॒त॒मी
सा त॒नूर्मे॑ बभूव । म॒हान्तौ॑ च॒रू स॑कृद्गु॒ग्धेन॑ प॒प्रौ । दि॒-
व॒च्च पृ॒श्नि पृ॒थि॒वीच्च॑ सा॒कं । तत् संपि॑ब॒न्तो नमि॑नन्ति
वे॒धसः॑ । नैतद्भू॒यो भव॑ति नो क॒नोयः॑ ॥ २ ॥

अ॒न्नं पा॒णम॑न्नम॒पान॑माहुः । अ॒न्नं मृ॒त्युं तमु॑ जी॒-
वा॒तुमाहुः॑ । अ॒न्नं बृ॒ह्माणो॑ ज॒रसं॑ वदन्ति । अ॒न्नमाहुः॑
पु॒जन॑नं पु॒जानां॑ । मो॒घम॑न्नं वि॒न्दते॒ अप्र॑चेताः । स॒त्यं

ब्रवीमि वधइत्सतस्य । नार्यमणं पुष्यति नो सखायं । के-
वलाद्यो भवति केवलादी । अहं मेघस्तनयन् वर्षन्न-
स्मि । मामदन्त्यहमइप्रमन्यान् ॥ ३ ॥

अहः सदमृतो भवामि । मदादित्याअधि सर्वे
तपन्ति । देवीं वाचमजनयन्त यद्वाग्वदन्ती । अनन्ता-
मन्तादधिनिर्मितां महीं । यस्यां देवा अदधुर्भोजना-
नि । एकाक्षरा द्विपदाः षट्पदाश्च । वाचं देवा उप-
जीवन्ति विश्वे । वाचं देवा उपजीवन्ति विश्वे । वाचं ग-
न्धर्वाः पशवो मनुष्याः । वाचीमा विश्वा भुवनान्यर्पि-
ता ॥ ४ ॥

सा नो हवँ जुषतामिन्द्रपत्नी । वागक्षरं प्रथमजा
कृतस्य । वेदानां मातामृतस्य नाभिः । सा नो जुषा-
णोपयज्ञमागात् । अवन्ती देवी सुहवा मे अस्तु । या-
मृषयो मन्त्रकृतो मनीषिणः । अन्वैच्छन् देवास्तपसा अ-
मेण । तां देवीं वाचः हविषा यजामहे । सा नो दधातु
सुकृतस्य लोके । चत्वारि वाक्परिमिता पदानि ॥ ५ ॥

तानि विदुर्ब्राह्मणा य मनीषिणः । गुहा चीणि नि-
हिता नेऽङ्गयन्ति । तुरीयं वाचो मनुष्या वदन्ति । अङ्ग-
याग्निः समिध्यते । अङ्गया विन्दते हविः । अङ्गां भगस्य

मूर्धनि । वचसा वेदयामसि । प्रियं अङ्गे ददतः ।
प्रियं अङ्गे दिदासतः । प्रियं भोजेषु यज्वसु ॥ ६ ॥

इदं मउदितं ऋधि । यथा देवाअसुरेषु । अङ्गामु-
ग्रेषु चक्रिरे । एवं भोजेषु यज्वसु । अस्माकमुदितं ऋधि ।
अङ्गां देवा यजमानाः । वायुगोपा उपासते । अङ्गाः
हृदय्याकृत्या । अङ्गया हूयते हविः । अङ्गां प्रातर्ह-
वामहे ॥ ७ ॥

अङ्गां मध्यन्दिनं परि । अङ्गाः सूर्यस्य निमुचि ।
अङ्गे अङ्गापयेह मा । अङ्गा देवानधिवस्ते । अङ्गा विश्व-
मिदं जगत् । अङ्गां कामस्य मातरं । हविषा वर्डयाम-
सि । ब्रह्मजज्ञानं प्रथमं पुरस्तात् । विसीमतः सुरुचो-
वेनआवः । सबुद्धिया उपमा अस्यविष्ठाः ॥ ८ ॥

सतश्च योनिमसतश्च विवः । पिता विराजामृषभो
रयीणां । अन्तरिक्षं विश्वरूपआविवेश । तमकैरभ्य-
र्चन्ति वत्सं । ब्रह्मसन्तं ब्रह्मणा वर्डयन्तः । ब्रह्मदेवा-
नजनयत् । ब्रह्म विश्वमिदं जगत् । ब्रह्मणः क्षुचं नि-
र्मितं । ब्रह्म ब्राह्मणआत्मना । अन्तरस्मिन्निमे लोकाः ॥
॥ ९ ॥

अन्तर्विश्वमिदं जगत् । ब्रह्मैव भूतानां ज्येष्ठं । तेन

कोऽर्हति स्पर्द्धितुं । ब्रह्मन्देवास्त्रयस्त्रिंशत् । ब्रह्मन्निद्र-
प्रजापती । ब्रह्मन् ह विश्वा भूतानि । नावोवान्तः समा-
हिता । चतस्रश्चाशाः प्रचरन्त्वद्भयः । इमं नो यज्ञं न-
यतु प्रजानन् । घृतं पिबन् नजरं सुवीरं ॥ १० ॥

ब्रह्म समिद्धवत्याहुतीनां । आ गावोऽग्मन्नुत भद्र-
मक्रन् । सीदन्तु गोष्ठे रणयन्त्वस्मे । पूजावतीः पुरु रूपा
इह स्युः । इन्द्राय पूर्वीरूपसो दुहानाः । इन्द्रो यज्वने
पृणते च शिक्षति । उपेद्ददाति नस्वं मुषायति । भूयो
भूयो रयिमिदं स्य वर्द्धयन् । अभिन्ने खिल्ले निदधाति
देवयुं । न तानशन्ति न ताञ्चवा ॥ ११ ॥

गावो भगो गाव इन्द्रो मेऽञ्छात् । गावः सोमस्य
प्रथमस्य भक्षः । इमा या गावः सजनास इन्द्रः । इच्छा-
मीद्बृदा मनसा चिदिन्द्रं । युयं गावो मेदयथा कृशं
चित् । अश्लीलं चित् कृणुयात् सुप्रतीकं । भद्रं गृहं कृ-
णुय भद्रवाचः । बृहद्वोवय उच्यते सभासु । पूजावतीः
सूयवसः रुशन्तीः । शुद्धा अपः सुप्रपाणे पिबन्तीः ॥ मा-
वस्तेन ईशतमाघशः सः । परिवोहेती रुद्रस्य वज्रात् ।
उपेदमुषपर्चनं । आसुगोषूपृच्यतां । उपर्षभस्य रेत-
सि । उपेन्द्र तव वीर्ये ॥ १२ ॥

च॒रामि॒ कनी॒यो॒न्या॒नर्पि॒ता प॒दानि॒ यज्व॑सु॒ हवा॒-
महे॒ वि॒ष्टालो॒काः सु॒वीर॒मर्वा॒ पिब॑न्तीः षट् च॥ अनु०८॥

नवमोऽनुवाकः ।

ता सूर्यो॒चन्द्र॒मसा॒ विश्व॑भृ॒त्तमा॒ म॒हत् । तेजो॑ वसु॒म-
द्राज॑तो दि॒वि । सामा॑त्मा नाच॒रतः॑ साम॒चारि॑णा ।
ययो॑र्ब्र॒तं न॒ ममे॒ जातु॑ दे॒वयोः॑ । उ॒भाव॑न्तौ परि॒यात॒-
अ॒म्यौ । दि॒वो न र॒क्षी॑स्तनुतो व्य॒र्णवे॑ । उ॒भा भु॑व॒न्ती
भुव॑ना क॒विक॑तू । सूर्या॑न॒चन्द्रा॑च॒रतो॑ ह॒ताम॑ती । प-
तीद्यु॑म॒द्वि॒श्ववि॑दा उ॒भा दि॒वः । सूर्या॑ उ॒भा च॒न्द्रम॑सा
विच॑क्ष॒णा ॥ १ ॥

वि॒श्ववा॑रा वरि॒वो भा॒ वरे॑ण्या । तानो॑ऽद॒तं म॒तिम॑न्ता
म॒हि॒व्रता॑ । वि॒श्वव॑प॒री पु॒तर॑णात॒रन्ता॑ । सु॒र्ववि॑दा द॒-
श॒ये भूरि॑र॒क्षी । सूर्या॑ हि च॒न्द्रा वसु॑त्वे॒ष दर्श॑ता । म॒न॒-
स्वि॒नो भा॑नु॒चर॑तो नु सं दि॒वं । अ॒स्य अ॒वो न॒द्यः स॒प्त॒-
वि॒भ्रति॑ । द्यावा॑ क्षा॒मा पृ॒थि॒वो दर्श॑तं वपुः । अ॒स्मै सूर्या॑
च॒न्द्रम॑साभि॒चक्षे॑ । अ॒द्वे क॒मिन्द्र॑च॒रतो॑ विच॒र्तुरं॑ ॥ २ ॥

पूर्वा॑परं च॒रतो॑ मा॒ययै॑तौ । शिशू॑ क्रीड॒न्तौ परि॑-
यातो॒अध्व॑रं । वि॒श्वान्य॑न्यो भुव॒नाभि॑चष्टे । ऋ॒तून॑न्यो

विदधज्जायते पुनः । हिरण्यवर्णाः शुचयः पावका
यामाः राजा । यासां देवाः शिवेन मा चक्षुषा पश्यत ।
आपो भद्राश्चादित्यश्यामि । नासदासीन्नो मदासीत्
तदानीं । नासीद्रजो नोव्योमा परोयत् । किमावरीवः
कुहकस्य शम्भेन ॥ ३ ॥

अम्भः किमासीद्गहनं गभीरं । न मृत्युरमृतं तर्हि
न । रात्रिया अह्नासीत् प्रकेतः । आनीद्वातः स्व-
धया तदेकं । तस्माद्धान्यं न परः किञ्च नास । तमआ-
सीत् तमसा गूढमग्रे प्रकेतं । सलिलः सर्व्वमा द्ददं ।
तुच्छेनाम्बपिहितं यदासीत् । तमसस्तन्महिनाजाय-
तैकं । कामस्तदग्रे समवर्त्तताधि ॥ ४ ॥

मनसो रेतः प्रथमं यदासीत् । सतो बन्धुमसन्ति
निरविदन । हृदि प्रतीप्या कवयो मनीषा । तिरश्चीनो
विततो रश्मिरेपा । अधस्विदासीद्दुपरि स्वदासीद्ता
रेतोधा आसन्महिमान आसन् । स्वधा अवस्तात् प्र-
यतिः परस्तात् । कोअद्वा वेदकद्रुह प्ररोचत् । कुत-
आजाता कुतइयं विस्तृष्टिः । अर्वाग्देवाअस्य विस-
र्जनाय ॥ ५ ॥

अथाको वेदयत आ बभूव । इयं विस्तृष्टिर्यत आ

वभूव । यदि वा दधे यदि वा न । योअस्याध्यक्षः परमे
व्योमन् । सो अङ्ग वेद यदि वा न वेद । किंस्विद्वनं क-
उ स वृक्षआसीत् । यतो द्यावापृथिवी निष्टतक्षुः । म-
नीषिणो मनसा पृच्छतेद तत् । यदध्यतिष्ठद्भुवनानि
धारयन् । ब्रह्मवनं ब्रह्म सवृक्षआसीत् ॥ ६ ॥

यतो द्यावापृथिवी निष्टतक्षुः । मनीषिणो मनसा
विव्रवीमि वः । ब्रह्माध्यतिष्ठद्भुवनानि धारयन् । पात-
रग्निं पातरिन्द्रं हवामहे । पातर्मिचावरुणा पातर-
श्विना । पातर्भगं पूषणं ब्रह्मणस्पतिं । पातः सोममुत-
रुद्रं हुवेम । पातर्जितं भगमुग्रं हुवेम । वयं पुत्रम-
दितेर्यो विधत्ता । आध्रश्चिद्यं मन्यमानस्तुरश्वित् ॥
॥ ७ ॥

राजा चिद्यं भगं भक्षीत्याह । भग प्रणेतर्भग सत्यरा-
धः । भगे माधियमुदवदन्नः । भगप्राणो जनय गो-
भिरश्वैः । भग प्रवृभिर्नृवन्तः स्याम । उतेदानीं भगवन्तः
स्याम । उतप्रपित्व उत मध्ये अह्नां । उतोदितामघव-
न्त्सूर्यस्य । वयं देवानां सुमतौ स्याम । भगएव भग-
वाअस्तु देवाः ॥ ८ ॥

तेन वयं भगवन्तः स्याम । तं त्वा भग सर्व्वइज्जो

हवीमि । स नो भग पुरस्ता भवेह । समध्वरायोपसे
नमन्त । दधिक्रावेव शुचये पंदाय । अवोचीनं वसुवि-
दं भगं नः । रयमिवाश्वा वाजिनश्चावहन्तु । अश्वाव-
तीर्गामतीर्न उपासः । वीरवतीः सदमुञ्चन्तु भद्राः ।
घृतं दुहाना विश्वतः प्रपीनाः ॥ यूयं पातस्वस्तिभिः
सदानः ॥ ६ ॥

विचक्षणा विचर्तुरः शर्मन्निधिविसजेनाय ब्रह्म-
वनं ब्रह्म सवृक्षआसीत्तुरश्चिदेवाः प्रपीना एकञ्च ॥
अनु० ६ ॥

पीवोन्नन्ते शुक्रासः सोमो धेनुमिन्द्रस्तरस्वान्धुचि-
मा देवो यातु सूर्यो देवीमहमस्मि ता सूर्याचन्द्रमसा
नव ॥ ६ ॥

पीवोन्नामग्ने त्वं पारयानाधृष्यः शुचिन्नु स्तोमं वि-
श्रयमाणो दिवोरुक्मोन्नं प्राणं ता सूर्याचन्द्रमसा नव-
सप्ततिः ॥ ७६ ॥ हरिः ॐ ॥

इति द्वितीयकाण्डः ॥

द्वितीयकाण्डस्य शुद्धिपत्रम् ।

पङ्क्ति	पङ्क्ति	अशुद्धः	शुद्धः
१७०	१२	तद्धृत	तद्धृत
"	१५	विचिकित्साय	विचिकित्साया
१७३	१८	मापीषाय	मापीषाय
"	१९	पत्न्याप्रसादका	पत्न्याप्रसादका
१७४	२	घर्मा वा एषो	घर्मा वा एषोऽ-
१७५	११	मेवेध्ववत्	मेवेध्ववत्
३२४	४	उत्तदा	उत्तदा
३२६	१६	येभिरामृतं	येभिरामृतं
३३०	८	वच एतत्	वच एतत्
३३४	७	निधिषाः	निधिषाः
"	८	परस्ताः	परस्ताः
"	१३	विध्यतु	विध्यतु
३३६	१	अस्ते	अस्ते
३३८	१८	हि हत्ये	हि हत्ये
३४३	४	आपामीवाऽ	आपामीवाऽ
"	७	प्रयतमृतये	प्रयतमृतये
३४५	८	अन्यभूये	अन्यभूये
	१०	अभिप्रियतमे	अभिप्रियतमे
३४६	३	वृष्टि	वृष्टि
"	८	निघ्नान्ति	निघ्नान्ति

पृष्ठः	पङ्क्तिः	अशुद्धः	शुद्धः
३४६	२८	वसनि	वसूनि
३४७	१८	सवितु 'दयस्य	सवितुर्देयस्य
३४८	२	क्वेदीनीः	क्वेदानीः
"	१२	तेऽसौ भगं	ते सौभगं
"	१३	अः	अः
"	१४	प्राहि	याहि
३५१	१४	स्तुरीयं	स्तुरीपं
३५२	३	अजातिष्ठ	अजानिष्ठ
३५३	४	वयोगां	पयोगां
"	१०	यो अद्यवां	यो अद्यवां
३५५	१७	य	ये
३५७	१४	कृणुथात्	कृणुथा
३५८	१४	खदासीश्त्	खिदासीश्त्
३६०	१४	माधियं	मांधियं
"	"	भगप्राणो	भगप्रणो

तैत्तिरीय-ब्राह्मण-द्वितीयकाण्डस्य

सूचीपत्रम् ।

१ प्रपाठके अग्निहोत्रविधिः ।

१ अनुवाके अग्निहोत्रोपादातः ।

	विषयः ।	पृष्ठे ।
१	मन्त्रे अग्निहोत्रप्रशंसार्थं ख्यायिकाकथनम्,	२६३
२	" त्रेपसार्जवम्,	२६३
३	" त्रेपसार्जवप्रशंसा,	२६३
४	" वत्सिष्ठः,	२६३

२ अनुवाके अग्निहोत्रनिष्पन्नम् ।

१	मन्त्रे स्वाहाकारोत्पत्तिनिदानाभूताख्यायिकेति, ...	२६३
२	" एतद्विज्ञानप्रशंसा,	२६७
३	" स्वाहाकारमन्त्रोत्पत्तिः,	२६८
४	" एतद्विज्ञानप्रशंसा,	२६८
५	" स्वाहाकारस्य होमः प्रचारः,	२६८
६	" अग्निहोत्रशब्दार्थः,	२६८
७	" हविषः कालभेदेन व्यवस्था,	२६९
८	" उदितहोमपक्षस्य विधानम्,	२७०

८	मन्त्रे सायन्मार्तर्होमप्रदर्शना,	३६०
१०	" मन्त्ररहितद्वितीयाहुतिविधानम्,	३६०
११	" संख्यहोमोक्तिः,	३६१
१२	" सायन्मार्तर्होममन्त्रद्वारा संख्यहोमतात्पर्यदर्शनम्,	३६०
१३	" प्रजाज्योतिरिति मन्त्र-व्याख्या,	३६३
१४	" मार्तर्होममन्त्र पृथग्भोगतात्पर्यदर्शनम्,	३६३
१५	" सायन्मार्तर्होममन्त्र-तात्पर्यदर्शनम्,	३६३
१६	" सायन्मार्तर्होमद्वितीयाहुतिविधानम्,	३६३
१७	" अनुदितहोमप्रत्यक्षकथनम्	३६४

३ अनुवाके अधिप्रयणादिहविःसंस्कारोक्तिः ।

१	मन्त्रे अङ्गारेषु स्थालीस्थहविवोऽधिप्रयणप्रकारः,	३६५
२	" अङ्गारपथकारणे विशेषः,	३६६
३	" क्षीरे जलप्रतिषेकविधिः,	३६६
४	" अधिकांशविशेषस्य प्रतिषेकप्रतिषेधः,	३६६
५	" प्रतिषेकप्रतिप्रसवोक्तिः,	३६६
६	" हविवोऽभिघारप्रकारः,	३६७
७	" पर्यभिक्करणम्,	३६७
८	" हविरुद्वासनदिङ्निरूपणम्,	३६७
९	" हविरुद्वासनप्रकारः,	३६८
१०	" सुक्खुवयोक्तपनम्,	३७८
११	" सुचि हविः पूरणम्,	३७८
१२	" हविरादानकाले सुवपरिपूर्तिविधिः,	३७८
१३	" चतुःपर्यायगतव्यापारान्तरव्यवधानोक्तिः,	३७८
१४	" हस्तप्रतपनानन्तरहविःसम्पर्शः,	३७९

१५	मन्त्रे उपसादनविधौप्रविधेः	३८२
१६	" यानाश्चमिधौ वायव्यः	३८०
१७	" सनिश्चिता...	३८०
१८	" दीप्तसनिध्याजविधानम्...	३८१
१९	" उदयनाज्जितसंज्ञातिः...	३८१

४ अनुवाके हविषसंस्कारकदनम् ।

१	मन्त्रे अज्जतिदानाव्यवहारः,	३८२
२	" अज्जतिदानव्यतिरेकप्रकारः,	३८२
३	" प्रयनाज्जदनस्तोमसादनविधिः,	३८३
४	" होमकावे गार्हपत्याभिनिरीक्षणम्,	३८३
५	" द्वितीयाज्जतिहोमदेशनिर्देशः,	३८३
६	" सुवविनाक्तर्ततेपनार्जनप्रकारः,	३८४
७	" हविःशेषप्रशङ्गविधिः,	३८४
८	" होमनार्जनप्रशङ्गसंज्ञाप्रशंसा,	३८५
९	" अग्निहोत्रप्रशंसा,	३८५
१०	" आचमनप्रकारः,	३८६
११	" सृग्वन्तयोः पर्यायेण प्रतपनावधानयोर्विधिः,	३८६
१२	" अभिप्रज्वालनम्,	३८७
१३	" वर्हिः प्रहरणनिषेधः,	३८७
१४	" अभिहोत्रस्याग्नीप्रक्षालनादौ निनयनम्,	३८७

५ अनुवाके अवशिष्टकाम्यद्रव्याहविधानम् ।

१	मन्त्रे अग्निहोत्रहविःसंस्कारोपक्रमनिश्चयः,	३८८
२	" अग्निष्टोमे सोमयागबुद्धेः सम्पादनम्,	३८८

विषयः ।

पृष्ठे ।

३	मन्त्रे प्रकारान्तरेणाग्निहोत्रप्रशंसा,	३६०
४	" गोव्यक्षीरस्य स्थाव्यामधिश्रयणविधिः,	३६०
५	" आज्यादिहोमे कामनाविशेषाः,	३६१
६	" चतुस्त्रयनप्रशंसा,	३६१
७	" हविस्त्रयसादनप्रशंसा,	३६२
८	" अग्निहोत्रहोत्रप्रशंसा,	३६३
९	" समन्वक्तृहविसंस्पर्शविधिः,	३६३
१०	" अग्निहोत्रकर्मप्रशंसा,	३६४

६ अनुवाके साभ्युद्रवणहोमाभावप्रतीकारकथनं ।

१	मन्त्रे अभ्युद्रवणविधानाङ्गीभूतगोपाख्यानोक्तिः,	३६७
२	" उपसृष्ट्यानेक्ताग्निहोत्रवाच्यगोप्रशंसा,	३६७
३	" अभ्युद्रवणनिरूपणम्,	३६८
४	" होमाभावप्रतीकारदर्शनार्थं स्तवः,	३६८
५	" होमाभावप्रतीकारदर्शनम्,	३६८

७ अनुवाके सर्वदेवतासम्बन्धहेतुहविःप्रशंसा ।

१	मन्त्रे प्राग्दोहनावधिहविषोऽवस्थाभेदेन देवताविशेष- प्रियत्वदर्शनम्,	४००
---	--	-----

८ अनुवाके गोदोहनप्रकारः ।

१	मन्त्रे गोसमीपे वत्सप्रेरणविधिः,	४०१
२	" दोहने धेनोः प्राग्दोहस्य फलेन,	४०१
३	" अधिकारिभेदेन दोहनीयस्तनव्यवस्थादर्शनम्,	४०१

८ मन्त्रे दाहनाये वस्त्रचेष्टात्परमहंस्यभिर्गोमूत्रमर्देत्-

निर्देयः.... ८०७

९ " अभिर्होत्रहोमप्रदेनाः.... ८०७

१० " होमतवेदनयेर्वेज्जनादाद्यवर्धनम्, ... ८०७

८ अनुवाके कर्मवृत्तहोममन्त्रोक्तिः ।

१० मन्त्रे अजंरुहोममर्दव्यमर्दयन्, ... ८०३

१ " प्रायश्चित्तहोमः, ... ८०५

१० अनुवाके वज्रवस्त्राविशेषानुसारिहोमविधिः ।

१ मन्त्रे वज्रिप्रयनावस्त्राद्वर्धनम्, ... ८०६

२ " वज्रिद्वितीयावस्त्राप्रकथनम्, ... ८०६

३ " वज्रिचतुर्थ्यावस्त्रानिर्दर्शनम्, ... ८०६

४ " वज्रिचतुर्थ्यावस्त्राप्रकथनम्, ... ८०६

५ " वज्रिप्रयनावस्त्राप्रकथनम्, ... ८०७

६ " वज्रिषष्ठावस्त्रानिरूपणम्, ... ८०७

७ " वज्रिसप्तमावस्त्राव्यानम्, ... ८०७

८ " वज्रौ वस्त्रादिरूपध्यानादेः प्रशंसा, ... ८०७

११ अनुवाके वज्रिपरिषेचनमन्त्रद्वयोक्तिः ।

१ मन्त्रं सादं परिषेचनविधिः, ... ८०८

२ " प्रातःपरिषेचनोक्तिः, ... ८०८

इति-प्रथमः प्रपाठकः ।

२ प्रपाठके दशहोत्रादिमन्त्रकथनम् ।

१ अनुवाके दशहोत्रमन्त्रस्य पुरुषार्थक्रत्वर्थ-
प्रयोगोक्तिः ।

	विषयः ।	पृष्ठ
१	मन्त्रे प्रजाकानपुरुषार्थप्रयोगविधानम्,	५११
२	" नानसमन्त्रेच्चारणप्रशंसा,	४१३
३	" पृथ्वाच्याजतिहोमफलम्,	४१३
४	" चतुर्होत्रपृथ्वाच्याजतिहोमफलम्,	४१३
५	" दर्भन्त्रे हवोक्तिः,	४१४
६	" होमकाले उपद्रव्यक्तेर्नियोगः,	४१४
७	" ग्रहभागप्रशंसा,	४१४
८	" यज्ञस्थानप्रयोगविधानम्,	४१४
९	" दर्भन्त्रप्रशंसा,	४१५
१०	" साक्षित्वेपवेशितब्राह्मणप्रशंसा,	४१५
११	" साक्षिद्विजाय गोदानम्,	४१६
१२	" दशहोत्रमन्त्रस्य क्रत्वर्थप्रयोगचतुष्टयविधानम्,	४१६
१३	" दशहोत्रहोमस्थाननिरूपणम्,	४१६
१४	" होमदेशनिरूपणम्,	४१७
१५	" वैरिविशेषनिग्रहोक्तिः,	४१७

२ अनुवाके चतुर्होत्रादिमन्त्राणां क्रत्वर्थप्रयोगदर्शनम् ।

१	मन्त्रे चतुर्होत्रमन्त्रस्य प्रयोगदर्शनम्,	४१८
२	" षडहोत्रमन्त्रस्य प्रयोगोक्तिः,	४१९
३	" षडहोत्रमन्त्रस्य प्रयोगनिरूपणम्,	४२०

	विषयः ।	पृष्ठे
४	मन्त्रे सप्तहोतमन्त्रस्य प्रयोगोक्तिः,	४२१
५	" सम्भारयजुर्मन्त्राणां क्रत्वर्थप्रयोगविधिः,	४२२
६	" सम्भारयजुर्मन्त्राणामेव स्थानविशेषकथनम्,	४२३
७	" क्रत्वर्थीभूतदेवपत्न्याख्यमन्त्रोक्तिः,	४२४
८	" देवपत्नीनां स्थाननिरूपणम्,	४२५

३ अनुवाके चतुर्होतमन्त्रग्रहभागयोः पुरुषार्थ- प्रयोगोक्तिः ।

१	मन्त्रे युक्ताद्युपक्रमाद्वारा कर्मविशेषविधानम्,	४२५
२	" प्रजापतिस्तुतिपूर्वकपुरुषार्थीभूतप्रजापत्यनुसन्धा- नोक्तिः,	४२६
३	" चतुर्होतमन्त्रस्य पुरुषार्थप्रयोगविधिस्तुतिः,	४२६
४	" इन्द्राग्नीविधानम्,	४२७
५	" पञ्चहोतमन्त्रद्वाराग्रहहोतविधानम्,	४२८
६	" आदित्यध्यानकोक्तिः,	४२८
७	" प्रकारान्तरेणादित्यध्याननिरूपणम्,	४२९

४ अनुवाके होतमन्त्रप्रशंसा ।

१	मन्त्रे दशहोतमन्त्रप्रशंसा,	४२९
२	" चतुर्होतमन्त्रप्रशंसा,	४३०
३	" पञ्चहोतमन्त्रप्रशंसा,	४३१
४	" सप्तहोतमन्त्रप्रशंसा,	४३३
५	" सामवेदगतस्त्रोत्रप्रशंसा,	४३३

५ अनुवाके दक्षिणाप्रतिग्रहमन्त्रानु-
वाक्याख्या ।

	विषयः ।	पृष्ठ
१	मन्त्रे प्रतिग्रहप्रकारविधानम्,	४३७
२	" प्रतिग्रहानुमन्त्रयामिनाददर्शनम्,	४३८
३	" रथप्रतिग्रहमन्त्रेऽङ्क्तिः,	४३९
४	" अस्यामिति पदतात्पर्यदर्शनम्,	४३९
५	" वदःशब्दतात्पर्यदर्शनम्,	४३९
६	" मयःशब्दस्य तात्पर्यदर्शनम्,	४३९
७	" कश्चिदस्य इत्यादिप्रतिपाद्यकत्वदर्शनम्,	४३९
८	" दानप्रगृहीतेषां कामस्य प्रेरकत्वदर्शनम्,	४४०
९	" दातृत्वप्रतिगृहीतत्वेन कामपर्यवसितत्वदर्शनम्,	४४०
१०	" कामशब्दस्य समुद्रनुल्लेखविधानम्,	४४०
११	" कामेनेत्यस्य काम्यमानफलसिद्ध्यर्थदर्शनम्,	४४०
१२	" कामशब्दोक्तेर्यात् कामदेवतायामेव दक्षिणाफलं वाञ्छनीयमिति तद्विधिः,	४४०
१३	" साङ्क्षेपेण प्रतिग्रहमन्त्रतात्पर्यदर्शनम्,	४४०

६ अनुवाके दशमाहगतहोतमन्त्रविधानम् ।

१	मन्त्रे सर्पराक्षीनाक्षीभिर्ऋग्भिःस्तुतेर्विधानम्,	४४१
२	" स्तवने ऋक्सङ्ख्याविधानम्,	४४१
३	" उक्तर्तुमानसगानविधानम्,	४४२
४	" ऋमातसर्पराक्षीसम्बन्धप्रशंसा,	४४२
५	" होतमन्त्रपाठविधानम्,	४४२

६	मन्त्रे अहर्विशेषमन्त्रविशेषसम्बन्धप्रशंसा,	८४२
७	" औदुम्बरीशाखापरिरम्भणे कर्त्तव्यम्,	८४२
८	" अहोरात्रिध्यानानन्तरवाग्विसर्गनिष्पद्यम्, ..	८४३

७ अनुवाके सप्तहोतमन्त्रसाध्ययज्ञप्रशंसा ।

१	मन्त्रे सप्तहोतमन्त्रप्रशंसार्थमुपाख्यानकथनम्, ..	८४४
२	" दृष्टेर्विशेषाकारकथनम्,	८४४
३	" उक्तदृष्टिज्ञानप्रशंसा,	८४५
४	" सप्तहोतमन्त्रप्रशंसा,	८४५
५	" ग्रहभागविशेषप्रशंसा,	८४६

८ अनुवाके होतमन्त्रगतसोमयागाङ्गत्वाभिधानम् ।

१	मन्त्रे होतमन्त्रसम्बन्धियज्ञसम्बन्धविधानम्,	८४७
२	" मन्त्रविशेषगतयज्ञसम्बन्धोक्तिः,	८४८
३	" सवनगतहोतमन्त्रप्रयोगोक्तिः,	८४८
४	" होतमन्त्राणां युनः प्रशंसा,	८४९
५	" प्रैषादियहाणामुपाख्यानमुखेन प्रशंसा,	८५०
६	" उपाख्यानमुखेन छन्दःसामादीनां प्रशंसा,	८५१
७	" सोमयागसमीपागमनविधानम्,	८५१

९ अनुवाके होतमन्त्रोत्पत्तिकथनप्रसङ्गप्राप्तजगत्सृष्टिः ।

१	मन्त्रे जगत्सृष्टिकथनम्,	८५२
२	" समुद्रोत्पत्तिकथनम्,	८५५
३	" होतमन्त्रसृष्ट्युक्तिः,	८५५

३	नन्वे परमात्मतपोवेदनप्रशंसा,	४५६
४	“ लोकात्रयवृष्टिदर्शनम्,	४५६
५	“ असुरवृष्टिर्वर्णनम्,	४५७
६	“ मनुष्यादिवृष्टिदर्शनम्,	४५७
७	“ दलक्तादिकाजानिमानियुरवृष्टिकथनम्, ..	४५७
८	“ देववृष्टिप्रदर्शनम्,	४५७
१०	“ अन्नप्रयोक्तृताद्यर्थपरिज्ञानप्रशंसा,	४५७
११	“ देवतार्थज्ञानप्रशंसा,	४५७
१२	“ अहोरात्रजन्मज्ञानप्रशंसा,	४५७
१३	“ परमात्मनःप्रशंसा,	४५८
१४	“ ब्रह्मवृष्टिवेदनप्रशंसा	४५८

१. अनुवाके देववृष्टिमध्यावस्थितस्य इन्द्रस्य देवाधिपत्यकथनम् ।

१	नन्वे इन्द्राधिपत्यमूढोभूताख्यायिकोक्तिः,	४६०
२	“ कनामवेत्तुरिन्द्राधिपत्यवेत्तुश्चाख्यायिकापृथ्वीं वेदनफलदर्शनम्,	४६१
३	“ चन्द्रमःशब्दयुत्यप्तिः,	४६२
४	“ त्वर्यनामयुत्यप्तिः,	४६३
५	“ इन्द्रशब्दयुत्यप्तिः,	४६३
६	“ परमेष्ठिनामयुत्यप्तिः,	४६३
७	“ इन्द्रस्य सर्वदेवसेव्यत्वदर्शनम्,	४६३
८	“ प्रजाभ्य इन्द्रकर्तृकः करादानप्रकारः,	४६४
९	“ पूर्वोक्तार्थज्ञानप्रशंसा,	४६५

१ अनुवाके प्रकृतहोतृमन्त्राणां चतुर्होतृमन्त्राणां क्षेत्र-
द्विप्रयोगानां कथनम् ।

विष्णुः
१	तन्त्रे दशहोतृमन्त्रप्रयोगः,	१६६
२	" द्विप्रयोगेतिमन्त्रस्य प्रयोगः,	१६६
३	" अग्निर्होतेतिमन्त्रस्य प्रयोगः,	१६७
४	" त्वयं ते चतुरितिनन्त्रस्य प्रयोगः,	१६७
५	" महाहोतृहोतेतिमन्त्रस्य प्रयोगः	१६७
६	" उक्तहोतृमन्त्रप्रयोगे कामधेनुमुखेय प्रशंसा,	१६७
७	" कामधेनुमुखेयप्रशंसा,	१६७
८	" होतृमन्त्राणां विशेषेण प्रशंसा,	१६७
९	" अग्निहोत्राद्युपयोगिहोतृमन्त्रप्रयोगवार्थज्ञान- प्रशंसा,	१६८

इति द्वितीयः प्रपाठकः ।

तृतीयप्रपाठके दशहोत्रादिमन्त्रशेषकथनम् ।

१ अनुवाके सर्वहोतृमन्त्राणां चतुर्होतृमन्त्रेण व्यवहारस्तद्वर्णनम् ।

१	मन्त्रे उक्तव्यवहारसिद्धिमूलकब्रह्मवादिप्रश्नोत्तरोक्तिः,	१७१
२	" होतृमन्त्राभिमानिदेवतातादात्म्यज्ञानयोजोक्तिः,	१७२
३	" उक्तमन्त्राणां चतुःप्रकारफलदर्शनम्,	१७२
४	" दशहोत्रादिशब्दानां सर्वव्यवहाराभावे कारण- दर्शनम्,	१७३

२ अनुवाके होढमन्त्राणां नैमित्तिकलोपपादनम् ।

	विषयः ।	पृष्ठे ।
१	मन्त्रे दक्षिणाप्रतिग्रहविशेषदर्शनम्,	४६५
२	" होढमन्त्रेण नैमित्तिकस्य विधानम्,	४६५
३	" नैमित्तिकहोमविधिः,	४६६
४	" नैमित्तिकान्यप्रयोगोक्तिः,	४७१
५	" वाग्धोतिमन्त्रप्रशंसा,	४७७
६	" प्रतिग्रहमन्त्रविशेषोक्तिः,	४७८
७	" गवाश्वप्रतिग्रहे विशेषः,	४८६

३ अनुवाके केशनिष्ठान्तनविषयकध्यानविशेषाख्यानम् ।

१	मन्त्रे अन्वययतिरेकेण केशनिष्ठान्तनवेदनस्य विधानम्,	४८६
२	" अग्न्यादिसम्पादितपुष्टिदर्शनम्,	४८०

४ अनुवाके प्रतिग्रहमन्त्रान्तर्गततत्तन्मन्त्रज्ञानोक्तिः ।

१	मन्त्रे हिरण्यप्रतिग्रहमहिमावेदनम्,	४८१
२	" वस्त्रगवादिप्रतिग्रहार्थतत्तन्मन्त्रवेदनविधिः,	४८२
३	" उत्तानमन्त्रवेदनविधानम्,	४८३

५ अनुवाके अध्वर्यादिप्रश्नोत्तररूपब्रह्मविषयकथनम् ।

१	मन्त्रे उक्तार्थानुवाचिब्रह्मवादिसंवादकथनम्,	४८४
२	" अध्वर्युगृहपतिवाक्यप्रश्नोत्तररूपप्रदर्शनम्,	४८४
३	" ब्रह्मणः प्रश्नोत्तरनिरूपणम्,	४८४
४	" होढप्रश्नोत्तरदर्शनम्,	४८४

५	मन्त्रे होत्रकप्रज्ञोत्तरोक्तिः,	४८३
६	" होत्रप्रज्ञोत्तरविधिः,	४८४
७	" उक्ताप्रज्ञनिर्णीतगृह्यतिवेदनम्,	४८५
८	" अर्चनाख्यगृह्यतिविशेषप्रशंसा,	४८६
९	" प्रकारान्तरेणार्चनाख्यगृह्यतेः पुनः प्रशंसा,	४८६
१०	" चतुर्होत्रमन्त्रज्ञानप्रशंसा,	४८७
११	" होत्रमन्त्राभिमानोदेवविषयकवेदनप्रशंसा,	४८७

६ अनुवाके क्रतूनामृत्विग्विशेषव्यवस्थापनम् ।

१	मन्त्रे अग्निहोत्रैकत्विग्दर्शनम्,	४८८
२	" दर्शपूर्णमासयोर्ब्रह्म होक्तादिप्रदर्शनम्,	४८९
३	" प्रतिप्रस्थाप्यसहितचतुर्होत्रत्विग्दर्शनम्,	४८९
४	" मैत्रावरुणसहितपञ्चत्विग्दर्शनम्,	४९०
५	" सोमयागीयसप्तहोत्रनिरूपणम्,	४९०
६	" संवत्सरसत्रगवामयनान्तर्गतसर्वक्रतुदर्शनम्,	४९१
७	" यकाध्वर्युनिष्पाद्याग्निहोत्रप्रशंसा,	४९१

७ अनुवाके सर्वक्रतुसम्पादकीभूतोक्ताग्निहोत्रप्रशंसा ।

१	मन्त्रे होत्रमन्त्राणां प्रजातिशरीररक्षकत्वस्य निरूपणम्,	४९२
२	" कुसिन्धुरच्चादर्शनम्,	४९२
३	" अग्निहोत्रगतचतुर्होत्रफलदर्शनम्,	४९३
४	" पञ्चहोत्रफलदर्शनम्,	४९३
५	" षड्होत्रफलदर्शनम्,	४९३

३ मन्त्रे उद्भवदेवसद्वदगतसङ्ख्यावाराष्ट्रउतादिहोतृ-

फलदर्शनम्, १६३

८ " दशहोतृफलदर्शनम्, १६४

८ अनुवाके होतृमन्त्रदानार्थप्रशंसा ।

१ मन्त्रे आसुरहृदिप्रथमम्, १६८

२ " दिव्यहृदिप्रकारः, १६९

३ " ननुव्यहृदिदर्शनम्, १७०

४ " देवहृदिनिर्दिष्टम्, १७१

५ " उक्तलक्षणेर्निगमनम्, १७२

६ " एतत्तुहृदिप्रकरणज्ञानप्रशंसा, १७३

८ अनुवाके होतृमन्त्रसमष्टिदेवस्वरूपवायूपासनाक्तिः ।

१ मन्त्रे उक्तार्थे श्रद्धात्पादनम्, १७७

२ " उक्तार्थे श्रुतेरुपन्यासः, १७८

३ " ध्यातव्यनिरूपणम्, १७८

४ " पृथिव्यादौ ध्यातव्यनिदर्शनम्, १७९

५ " वायौ प्राणदिनाम्नां ध्यानस्य विधानम्, १८०

६ " नातरिन्धनामध्यानाक्तिः, १८०

७ " पवमाननामध्यानविधिः, ५००

८ " सवितृनामध्यानकथनम्, ५००

९ " वायुसाधनाङ्गीभूतोत्पत्तिविशेषप्रदर्शनम्, .. ५०१

१० " वायुध्यायिना निन्दकस्य च दक्षिणादिदिग्गतस्य

पुण्यपापसम्बन्धः, ५०१

१३	मन्त्रे विन्दितधातुगुणविधानम्,	५०७
१४	" विन्दितह्रस्वादिनिष्ठाव्ययम्,	५०८
१५	" भिन्नाद्यनकारवर्जनम्,	५०८

१० अनुवाकौ होतृमन्त्रास्तत्रोक्तौतिः

१	मन्त्रे उक्तप्रयोगाङ्गीभूतोपाख्यानम्,	५०९
२	" उक्तप्रयोगविधिः,	५०९

११ अनुवाकौ दक्षहोतृमन्त्रानामप्रवृत्तिनिमित्तोक्तिः

१	मन्त्रे दक्षहोतृमन्त्रप्रवृत्तिनिमित्तोक्तिः,	५१३
२	" दक्षहोतादिनामप्रवृत्तिदर्शनम्,	५०७
३	" चतुर्होतृमन्त्राभिमानिमुखविशेषप्रशंसा,	५०८

इति तृतीयः प्रपाठकः ।

चतुर्थप्रपाठक उपहोममन्त्रपूर्वभागः ।

१ अनुवाकौ नानाविधोपहोममन्त्रनिर्दिष्टम् ।

१. ४	मन्त्रेषु अग्निदेवताकोपहोममन्त्रचतुष्टयम्,	५११
५, ८	" इन्द्रदेवताकोपहोममन्त्रचतुष्टयम्,	५१२
६, १०	मन्त्रयोराग्निदेवताकोपहोममन्त्रद्वयम्,	५१३
११	मन्त्रे काम्येष्टिसंवाच्यामन्त्रैकम्,	५१४
१२	" अग्निदेवताकोपहोममन्त्रैकम्,	५१५
१३, १४	मन्त्रयोः पूषदेवताकोपहोममन्त्रद्वयम्,	५१५
१५, १८	मन्त्रेषु अग्निदेवताकोपहोममन्त्रचतुष्टयम्,	५१६
१६, २२	" वायुदेवताकोपहोममन्त्रचतुष्टयम्,	५१७

२३, २४	मन्त्रयोः अग्निदेवताकोपहोममन्त्रद्वयम्,	५१६
२५, २६	,, कानदेवताकोपहोममन्त्रद्वयम्,	५१६
२७, २८	,, मन्युदेवताकोपहोममन्त्रद्वयम्,	५२०
२९, ३०	,, अग्निदेवताकोपहोममन्त्रद्वयम्,	५२१

२ द्वितीयानुवाकीयोपहोममन्त्राः ।

१, २	मन्त्रयोरग्निदेवताकोपहोममन्त्रद्वयम्,	५२२
३, ४	,, निष्कर्तदेवताकोपहोममन्त्रद्वयम्,	५२३
५, ६	मन्त्रेषु शुक्रनाशविषयकोपहोममन्त्रपञ्चकम्,	५२४
१०	मन्त्रे आदित्यदेवताकोपहोममन्त्रैकम्,	५२५
११, १५	मन्त्रेषु अग्निदेवताकोपहोममन्त्रपञ्चकम्,	५२५
१६	मन्त्रे वरुणदेवताकोपहोममन्त्रैकम्,	५२७
१७	,, सोमदेवताकोपहोममन्त्रैकम्,	५२७
१८, १९	मन्त्रयोरिन्द्राग्नीदेवताकोपहोममन्त्रद्वयम्,	५२८
२०, २४	मन्त्रेषु इन्द्रदेवताकोपहोममन्त्रपञ्चकम्,	५२९

३ तृतीयानुवाकीयोपहोममन्त्राः ।

१	मन्त्रे वशिष्ठपुत्रविषयकोपहोममन्त्रैकम्,	५३०
२, ३	मन्त्रयोः सरस्वतीदेवताकोपहोममन्त्रद्वयम्,	५३१
४	मन्त्रे याजमानजपविषयकोपहोममन्त्रैकम्,	५३२
५, ६	मन्त्रयोरिन्द्रदेवताकोपहोममन्त्रद्वयम्,	५३२
७	मन्त्रे सधिताग्निमन्त्रणप्रयोज्यमन्त्रैकम्,	५३३
८, ९	मन्त्रयोर्दाक्षावणीयेष्टिविनिधौज्यमन्त्रद्वयम्,	५३४
१०, १३	,, विष्णुदेवताकोपहोममन्त्रचतुष्टयम्,	५३४
१४	मन्त्रे आदित्येष्टिकोपहोममन्त्रैकम्,	५३६

१५, १६ मन्त्रयोरिन्द्रदेवताकोपहोमः,	५३७
१७, १८ ,, अश्विदेवताकोपहोमः,	५३८
१९, २० ,, सोमदेवताकोपहोमः,	५३८
२१, २३ मन्त्रेषु विष्णुविदेवताकोपहोमः,	५३९
२४ मन्त्रे प्रातःसवनीयोपहोमः,	५४१
२५ ,, विहृतषोडशस्तोत्रान्तर्भावनीयोपहोमः,	५४२
२६ ,, इन्द्रदेवताकोपहोमः,	५४३
२७, ३१ मन्त्रेषु इन्द्रलिङ्गकप्रस्थितयज्ञोपहोमः,	५४३
३० मन्त्रे आश्विनग्रहीयोपहोमः,	५४५
३३, ३४ मन्त्रयोरश्विनकर्मापयोगिकर्म,	५४६

४ चतुर्थानुवाकीयोपहोममन्त्राः ।

१, ५ मन्त्रेषु श्वेतरोगनिवारणौषधभिमन्त्रणार्थोपहोमः, ..	५४७
६ मन्त्रे विजयार्थेन्द्रकर्मापहोमः,	५४८
७, ८ मन्त्रयोः कर्मविशेषयज्ञानुवाकीभृतोपहोमः,	५४९
९, १० ,, विजयार्थाम्रेयकर्मापहोमः,	५५०
११, १५ मन्त्रेषु कर्मविशेषविषयकसङ्गच्छन्मिच्छाद्युपहोमः, ..	५५०
१६ मन्त्रे आग्नेयकर्मापहोमः,	५५२
१७ ,, सावित्रकर्मापहोमः,	५५२
१८, १९ मन्त्रयोरैन्द्रकर्मापहोमः,	५५३
२०, २५ मन्त्रेषु पापक्षयार्थोपहोमः,	५५३

५ पञ्चमानुवाकीयोपहोममन्त्राः ।

विषयः ।

पृष्ठे

१, ६	मन्त्रेषु ऐन्द्रसौमिककर्मापहोमः,	५५५
७, ८	मन्त्रयोः नद्वापितयस्त्रीयान्यभागोपहोमः,	५५८
९, १०	" मित्रावरुणकर्मापहोमः,	५५८
११, १२	" सौर्यकर्मापहोमः,	५५९
१३, १६	मन्त्रेषु पर्जन्यदेवताकोपहोमः,	५६०
१७	मन्त्रे आग्नेयकर्मापहोमः,	५६२
१८, १९	मन्त्रयोः शुनासौर्यकर्मापहोमः,	५६०
२०	मन्त्रे सदोऽभिनिर्गन्तार्योपहोमः,	५६३
२१, २२	मन्त्रयोः ऐन्द्राग्रकर्मापहोमः,	५६३

६ षष्ठानुवाकीयोपहोममन्त्राः ।

१, २	मन्त्रयोः सारस्वतकर्मापहोमः,	५६४
३, ४	" विष्णुदेवताकोपहोमः,	५६५
५	मन्त्रे आग्नेयकर्मापहोमः,	५६५
६	" सौर्यकर्मापहोमः,	५६६
७	" भारुतकर्मापहोमः,	५६६
८, ९	मन्त्रयोः सावित्रकर्मापहोमः,	५६६
१०	मन्त्रे वार्हस्पत्यकर्मापहोमः,	५६७
११	" मित्रावरुणशस्त्रोपहोमः,	५६७
१२	" वार्हस्पत्यकर्मापहोमः,	५६७
१३, १४	मन्त्रयोः कन्यालाभार्थकर्मापहोमः,	५६८
१५, २०	मन्त्रेषु कन्याभिरसितयुग्मनिक्षेपार्थोपहोमः,	५६८

२१, २२ मन्त्रयोर्विश्वात्तरदैवत्यकर्मापहोमः,	५६१
२३, २४ " लोकैष्टिककर्मापहोमः,	५६२
२५, २६ " ब्रह्मण्य ऋषभमिति विहितप्रश्नपहोमः,	५६२
२७, २८ " अरिष्टदर्शननिमित्तहोमार्थापहोमः,	५६३
२९, ३० " वाचे वेहतमिति प्रशुकर्माविनियोज्यापहोमः,	५६४
३१, ३२ " वाचे वेहतमिति प्रशुकर्मापहोमः,	५६५
३३, ३४ " सुघास्तपत्नीयेष्टियाज्यानुवाक्यादयम्,	५६६
३५ मन्त्रे आग्नेयकर्मापहोमः,	५६७

७ सप्तमानुवाकीयोपहोममन्त्राः ।

१ मन्त्रे ग्रावाभिमन्त्रणम्,	५७७
२ " यजमानाभिमन्त्रणम्,	५७८
३ " आशीर्वादार्थकर्मापहोमः,	५७८
४, ७ मन्त्रेषु ऐन्द्रवभीयप्रशुकर्मापहोमः,	५७८
८, ९ मन्त्रयोर्विजयार्थेन्द्रकर्मापहोमः,	५७९
१०, ११ " आग्नेयकर्मापहोमः,	५८०
१२, १३ मन्त्रेषु ऐन्द्रकर्मापहोमः,	५८१
१५ मन्त्रे जपविशेषविनियोगः,	५८१
१६, १७ मन्त्रयोर्वायव्यकर्मापहोमः,	५८२
१८, २२ मन्त्रेषु राजाशीर्वादविषयकोपहोमः,	५८२
२३, २४ मन्त्रयोर्दिवश्चेनीयेष्टियाज्यानुवाक्यादयम्,	५८५
२५ मन्त्रे आग्नेयकर्मापहोमः,	५८५
२६, २७ मन्त्रयोर्ब्रह्मार्थभीयप्रशुकर्मापहोमः,	५८६

२८ मन्त्रे वृषोपस्थानकर्मविनियोगः,	५८७
२९, ३० मन्त्रयोराग्नेयकर्मोपहोमः,	५८७

८ अष्टमानुवाकीयोपहोममन्त्राः ।

१, २ मन्त्रयोराग्निधानविषयः,	५८८
३, ६ मन्त्रेषु आज्यभागीविनियोगः,	५८८
७, ८ मन्त्रयोः सोमीयश्यामाकहविर्याज्यापुरोनुवाक्यद्वयम्,	५८९
९, १० " ऐन्द्राग्रदादशकपालयाज्यानुवाक्यद्वयम्,	५९०
११, १२ " अग्नीन्द्रकर्मयाज्यानुवाक्याद्वयम्,	५९१
१३, १४ " वैश्वदेवहविर्याज्यानुवाक्याद्वयम्,	५९२
१५, १६ " द्यावापृथिव्यैककपालीययाज्यानुवाक्याद्वयम्,	५९२
१७, १८ " खिष्टिद्वत्संयाज्याद्वयम्,	५९२
१९ मन्त्रे श्यामाकहविःप्राशनविनियोगः,	५९३
२० " ब्रीह्याग्नयणशेषभक्ष्यविनियोगः,	५९३
२१ " यवाग्नयणशेषभक्ष्यविनियोगः,	५९४

इति चतुर्थः प्रपाठकः समाप्तः ।

पञ्चमप्रपाठके उपहोमार्थमन्त्रशेषोक्तिः ।

प्रथमानुवाकीयोपहोमार्थमन्त्राः ।

१, २ मन्त्रयोः प्राणदेवताविषयः,	५९५
३, ४ " मनोदेवताविषयः,	५९६

५. ६	वाग्देवताविषयः,	६२७
७. ८	चक्षुर्देवताविषयः,	६२८
६. १०	श्रोत्रविषयः,	६२९

२ द्वितीयानुवाकीयोपहोमार्थमन्त्राः ।

१. ८	मन्त्रेषु अश्वमेधीदान्वजलोद्गमनविषयः,	६३१
६. १०	मन्त्रयोरामेयकर्म,	६३२

३ तृतीयानुवाकीयोपहोमार्थमन्त्राः ।

१. २	मन्त्रयोर्नष्टधनपुनःप्राप्तकैन्द्रकर्मविषयः,	६३५
३	मन्त्रे ऐन्द्रकर्मापहोमः,	६३६
४. ६	मन्त्रयोरिन्द्राकूतिदेवतार्थापहोमः,	६३६
७	मन्त्रे प्राचक्षीदेष्टिस्त्रिष्टिष्ठत्युरेनुवाकैकम्,	६३७
८. ६	मन्त्रयोः पशुवधकाशीनयजमानजप्यम्,	६३७
१०, ११	मित्रविन्देष्टिदाज्यानुवाक्यद्वयम्,	६३८

४ चतुर्थानुवाकीयोपहोमार्थमन्त्राः ।

१. २	मन्त्रयोरैन्द्रकर्मविषयः,	६०६
३. ८	मन्त्रेषु निष्कैवल्यशस्त्रान्तर्भावनीयोपहोमः,	६१०
६, ११	आग्नेयकर्मापयोगिकर्म,	६१३
१२, १३	मन्त्रयोरश्विसहितपूषदादशकपालनिर्वपनवाज्यानुवा- क्यद्वयम्,	६१३
१४, १५	सरस्वत्सत्यवाक्चर्वित्यस्य वाज्यानुवाक्यद्वयम्,	६१५

५. पञ्चमानुवाकीयोपहोमार्थमन्त्राः ।

विषयः ।

श्लो

१. २	मन्त्रयोर्दिवक्षेनीयेष्टिगतवज्रायचरमेतत्स्थलीय	
	याज्यानुवाक्यद्वयम्,	६१५
३. ४	" भगदेवताकर्मविशेषोपयोगि	६१७
५	मन्त्रे प्राजःपत्यकर्म,	६१७
६. ७	मन्त्रयोर्प्राहोरात्रदेवताकर्मविशेषः,	६१८
८, ९	" मासतकर्म,	६१८
१०, ११	" वैष्णवकर्मापयोगिमन्त्रद्वयप्रतीकम्,	६२०
१०, १३	" बार्हस्पत्यश्चतपशुसूक्तीयकर्म,	६२०
१२, १५	" दैष्टिककर्म,	६२१
१६, २१	मन्त्रेषु वनवासिजपितव्याः स्थानीमन्त्रजपः, ..	६२२

६. षष्ठानुवाकीयोपहोमार्थमन्त्राः ।

१. २	मन्त्रयोरेन्द्रकर्मविषयः,	६२६
३, ७	मन्त्रेषु जातकर्मविनियोगः,	६२६
८	मन्त्रे बृहस्पतिसत्रयागीययजमानाभिवेकविनियोगः, ..	६२८
९	" ऐन्द्रकर्म,	६२९
१०, ११	मन्त्रयोरोषधिदेवताकर्मयाज्यानुवाक्याद्वयम्, ..	६३०
१२, १३	" दिवःक्षेत्रीयेष्टिगतमनुवित्तैचरमितिस्थलीययाज्या-	
	नुवाक्यद्वयम्,	६३१
१४	मन्त्रे उषोदेवताकर्म,	६३२

१७ मन्त्रे फलचमसविनियोगः,	६४४
१८ " अग्न्युपस्थानविनियोगः, .. .	६४४
१९ " अरणीसमारोहविनियोगः, . . .	६४५
२० " आग्नेयकर्म,	६४५
२१ " निवर्त्तमानाभिमन्त्रणविनियोगः,	६४६
२२, २७ मन्त्रेषु ऐन्द्रकर्म,	६४६
२८, २९ मन्त्रयोरुत्तरवेदिगताभिष्ठापनकर्म,	६४६
३० मन्त्रे इन्द्रःसुनवदित्यादि,	६५०
३१, ३२ मन्त्रयोः शुनासोरगुणककर्म,	६५१

इति पञ्चमः प्रपाठकः समाप्तः ।

पष्ठे प्रपाठके कौकिलसौचामणिकथनम् ।

१ अनुवाके गृहमन्त्राः ।

१, मन्त्रे सुरायाल्लोकादिभिः संसर्जनम्,	६५२
२, ४ मन्त्रेषु सुरोत्पवनम्,	६५३
५, मन्त्रे सुराशोधनम्, .. .	६५४
६ " पयोगृहग्रहणार्थं पुरोरुक्कम्,	६५५
७, ९ मन्त्रेषु पात्रे पयोगृहणम्,	६५६
१०, १२ " पात्रत्रयपयश्चासादनम्,	६५६
१३, १५ " सुरोपस्थानम्,	६५६
१६ " प्रतिप्रस्थाद्वकट्सुराग्रहणम्,	६६६

विषयः ।

पृष्ठे ।

७, ८	मन्त्रेषु पात्रत्रयेपयोयहणं,	६५६
१०, १२	" सुरासादनं,	६५६
१३, १५	" सुरार्थोपस्थानं,	६५६
१६	मन्त्रे नानेतिपुरोरुक्पाठः,	६५६
१७, १८	मन्त्रेषु सुराष्टद्वयठनीयत्वविधिः,	६५७
२०, २२	मन्त्रेषु सुराष्टहणम्,	६५८
२३, २६	" सुराष्टहोपस्थानम्,	६५८

१ अनुवाके गृहोपस्थानमन्त्राः ।

१, ५	मन्त्रेषु गृहोपस्थानम्,	६५९
------	-------------------------------	-----

२ अनुवाके गृहहोत्राभिधानम् ।

१, २	मन्त्रयोः सुराक्षीरहोत्रः,	६६२
३	मन्त्रे अर्घ्यकर्तृकान्विनभागभक्षणम्,	६६३
४	" प्रतिप्रस्थातृकर्तृकसारस्वतभागभक्षणम्,	६६३
५	" आहवनीयदर्शयभागे प्रयःशेषप्रदानम्,	६६३
६, १५	मन्त्रेषु आहवनीयाग्नेर्दक्षिण उपस्थागम्,	६६४
१६, १७	मन्त्रयोः अर्घ्यप्रतिप्रस्थातृकर्तृकसुराहवणम्,	६६५
१८	मन्त्रे सुराशेषस्य वत्सीकप्रतिपादनम्,	६६६
१९	" ब्रह्मयजमानकर्तृकहविःशेषभक्षणम्,	६६६

४ अनुवाके उपहोममन्त्राः ।

२, १६	मन्त्रेषु उपहोमकर्म्म,	६६७
-------	------------------------------	-----

५ अनुवाके अभिषेकोक्तिः ।

- विषयः ।

पृष्ठे ।

१	मन्त्रे औदुम्बरासनस्थापनम्,	६७०
२	" चर्मसन्तमणं,	६७०
३	" तदासनोपवेशः,	६७०
४	" तत्रोपविष्टाभिमन्त्रणम्,	६७०
५, ७	मन्त्रेषु तत्रस्थितयजमानाभिषेकः,	६७०
८	मन्त्रे यजमानप्राणिस्पर्शः,	६७०
६, ११	मन्त्रेषु यजनानाङ्गानम्,	६७०
१२	मन्त्रे यजमानशिरोमुखाद्यङ्गप्रत्यङ्गस्पर्शः,	६७०
१३	" यजमानस्यासनादवरोहणम्,	६७१
१४	" यजमानकर्तृकजपः,	६७१
१५, १६	मन्त्रयोर्यजमानकर्तृकहोमः,	६७२
१७	मन्त्रे यजमानाङ्गस्पर्शः,	६७२

६ अनुवाके अवष्टयस्थानविधिः ।

१, ५	मन्त्रेषु अवष्टयङ्गहवनम्,	६७३
६	मन्त्रे अवष्टयाभिमन्त्रणम्,	६७५
७, ८	मन्त्रयोर्यजनानावष्टयस्थानम्,	६७५
९	मन्त्रे आदित्योपस्थानम्,	६७५
१०	" अध्वर्युकर्तृकापपरित्यागः,	६७५
११, १३	मन्त्रेषु अध्वर्युकर्तृकहोमः,	६७५
१४, १५	मन्त्रयोरध्वर्युकर्तृकाग्न्युपस्थानम्,	६७७
१६	मन्त्रे अध्वर्युकर्तृकहोमः,	६७७

एतेषु षडानुवाकेषु अध्वर्युरन्त्यम् ।

७ अनुवाके वैचावस्यपाठनीटैकादशप्रथमप्रैषोक्तिः ।

	विषयः ।	पृष्ठं ।
१	मन्त्रे प्रथमप्रैषोक्तिः,	६८८
२	" द्वितीयप्रैषविधिः,	६८९
३	" तृतीयप्रैषकथनम्,	६८९
४	" चतुर्थप्रैषप्रपञ्चः,	६९०
५	" पञ्चमप्रैषनिरूपणम्,	६९०
६	" षष्ठप्रैषनिर्वचनम्,	६९१
७	" सप्तमप्रैषाभिधानम्,	६९१
८	" अष्टमप्रैषदर्शनम्,	६९२
९	" नवमप्रैषोदाहृतिः,	६९०
१०	" दशमप्रैषाख्यानम्,	६९३
११	" एकादशप्रैषावृत्तिः,	६९३

८ अनुवाके पूर्वोक्तप्रथमैकादशपुरोहितगुक्तिः ।

१, ११	मन्त्रेषु षष्ठप्रपाठकस्याष्टमेऽनुवाके उत्तरोत्तररुक्मेकाद- शानां प्रयाजपुरोहितां कथनम्	६९४
-------	--	-----

९ अनुवाके ऐन्द्रपशुवपापुरोडाशहविर्थाज्जानुवाक्या
कथनम् ।

१, २	मन्त्रयोवपाप्रतीकद्वयम्,	६९६
३	मन्त्रे पुरोडाशपुरोऽनुवाक्याकथनम्,	६९०
४	" पुरोडाशप्रयान्योक्तिः,	६९०

५	"	हविःपुरोऽनुवाक्याख्यानम्,	७००
६	"	हविर्वाज्याभिधानम्,	७००

१० अनुवाके अनूयाजौकैकादशमैत्रावरुणप्रैषोक्तिः ।

१.११	मन्त्रे षष्ठप्रपाठकस्य दशमानुवाके अनूयाजौकैकादशमैत्रा- वरुणप्रैषकथनम्,	७०१
------	---	-----

११ अनुवाके प्रयाजप्रैषमन्त्राः ।

१.१३	मन्त्रेषु षष्ठप्रपाठकस्यैकादशेऽनुवाके प्रयाजार्थमैत्रावरुण- त्रयोदशप्रैषोक्तिः,	७०७
------	--	-----

१२ अनुवाके प्रयाजचाज्याप्रीमन्त्राः ।

१.१२	मन्त्रेषु षष्ठप्रपाठकस्य द्वादशानुवाके द्वादशप्रयाजचाज्याप्री- कथनम्,	७१७
------	---	-----

१३ अनुवाके वपापुरोडाशहविषां चाज्यानुवाक्योक्तिः ।

१	मन्त्रे प्रथमवपापुरोऽनुवाक्या तृतीयवपायाज्या, ..	७२१
२	" प्रथमवपायाज्या द्वितीयवपापुरोऽनुवाक्या, ..	७२१
३	" द्वितीयवपायाज्या तृतीयवपापुरोऽनुवाक्या, ..	७२१
४	" प्रथमपुरोडाशपुरोऽनुवाक्या तृतीयपुरोडाश- याज्या,	७२२

५	"	प्रथमपुरोडाशवाज्या द्वितीयपुरोडाशपुरोऽनुवाक्या, ६००	
६	"	द्वितीयपुरोडाशवाज्या तृतीयपुरोडाशपुरोऽनुवाक्या, ६००	
७	"	प्रथमहविःपुरोऽनुवाक्या तृतीयहविर्याज्या .. ६०३	
८	"	प्रथमहविर्याज्या द्वितीयहविःपुरोऽनुवाक्या, .. ६०३	
९	"	द्वितीयहविर्याज्या तृतीयहविःपुरोऽनुवाक्या, .. ६०३	

१४ अनुवाके अनूयाज्यामैत्रावरुणप्रैषमन्त्रकथनम् ।

१.११	मन्त्रेषु षष्ठप्रपाठकस्य चतुर्दशानुवाके एकादशानुवाज्याः मैत्रावरुणप्रैषोक्तिः, ६०४	
------	--	--

१५ अनुवाके सूक्तवाकप्रैषनिर्वचनम् ।

१	मन्त्रेषु षष्ठप्रपाठकस्य प्रचदशप्रपाठके सूक्तवाकप्रैषकथनं. ६०६	
---	--	--

१६ अनुवाके पित्र्यज्ञविषयकमन्त्रोक्तिः ।

१	मन्त्रेषु पित्र्यज्ञीयसामिधेनी, ७३०	
२,३	मन्त्रयोः पित्र्यज्ञीयान्यभागपुरोऽनुवाक्यादयं, ७३२	
४,५	" पित्र्यमत्सोमयागीयपुरोऽनुवाक्यादयम्... .. ७३२	
६	मन्त्रेषु पित्र्यमत्सोमयागीयवाज्या, ७३२	
७,८	मन्त्रेषु वर्हिःपित्र्यागीयपुरोऽनुवाक्यादयम्, ७३२	
१०	मन्त्रेषु वर्हिःपित्र्यागीयवाज्या, ७३२	
११	" अग्निष्वात्तापित्र्यागीयपुरोऽनुवाक्या, ७३२	
१२	" अग्निष्वात्तापित्र्यागीयद्वितीयपुरोऽनुवाक्या, .. ७३२	
१३	" अग्निष्वात्तापित्र्यागीयवाज्योक्तिः, ७३४	

१३, १६ मन्त्रेषु कथ्यवाह्यामीयं पुरोऽनुवाक्याद्वयं याज्यैकञ्च, .. ७३३

१७, १८ मन्त्रयोः स्विष्टकृत्वामीयो पुरोऽनुवाक्या याज्या च, .. ७३४

१७ अनुवाको ऐन्द्रपशुसम्बन्धिप्रयाजमैत्रावरुणप्रैषोक्तिः ।

१.११ मन्त्रेषु षष्ठप्रपाठकीयसप्तदशानुवाको प्रयाजार्थैकादशमैत्रा-

वरुणप्रैषकथनं, ७३६

१८ अनुवाको आप्रीनामकप्रयाजयाज्याकथनम् ।

१.११ मन्त्रेषु षष्ठप्रपाठकीयाप्रीनानकैकादशप्रयाजयाज्या-

कथनम्, ७३९

१९ अनुवाको ऐन्द्रपशुसम्बन्धिवपापुरोडाशहविर्याज्यानु-
वाक्योक्तिः ।

१.२ मन्त्रदोर्वपायाः पुरोऽनुवाक्या याज्या च, ७४४

३, ४ " पुरोडाशस्य पुरोऽनुवाक्या याज्या च, ७४५

५, ६ " हविषः पुरोऽनुवाक्या याज्या च, ७४५

२० अनुवाको ऐन्द्रपशुसम्बन्धनूयाजमैत्रावरुणप्रैषकथनम् ।

१.११ मन्त्रेषु षष्ठप्रपाठकीयैकादशानूय जमैत्रावरुणप्रैषोक्तिः, ७४६

इति षष्ठः प्रपाठकः ।*

* षष्ठप्रपाठकीय सप्तदशानुवाक्येषु होत्र निरूपणम् ।

सप्तमप्रपाठके सवनामकैकाहकथनम् ।

१ अनुवाके वृहस्पतिसवनिरूपणम् ।

	विषयः ।	पृष्ठः ।
१	मन्त्रे वृहस्पतिसवीयस्तोमविधानम्,	७५०
२	" सोमयागसंस्थाविशेषविधानम्,	७५०
३	" पृथुक्तीर्त्तयदन्तरनियमोक्तिः,	७५१
४	" होतृगतविशेषवधर्मवचनम्,	७५१
५	" वृहस्पतिसवप्रयोगविधिः,	७५२
६	" दक्षिणागतवैशिष्ट्योक्तिः,	७५१
७	" दक्षिणागतापरवैशिष्ट्योक्तिः,	७५२
८	" सवाभिषेकविधानम्,	७५२
९	" अभिषेकद्रव्यम्,	७५२

२ अनुवाके वैश्वसवोक्तिः ।

१	मन्त्रे वैश्वसवार्हविविधानम्,	७५३
२	" तदीयद्वितीयहविविधिः	७५४
३	" तदीयतृतीयहविरुक्तिः,	७५४
४	" तदीयचतुर्थहविराख्यानम्,	७५४
५	" तदीयपञ्चमहविःप्रपञ्चः,	७४४
६	" तदीयषष्ठहविरभिधानम्,	७५५
७	" तदीयसप्तमहविविधानम्,	७५५
८	" हविःसङ्ख्यादर्शनम्,	७५५
९	" वैश्वसवीयमश्रुक्तिः,	७५५
१०	" उक्तसवीयाभिषेककालविधिः,	७५५

११	"	अभिषेकार्हासनोक्तिः,	७५५
१२	"	अभिषेकद्रव्यम्,	७५६

३ अनुवाके ब्राह्मणसवाभिधानम् ।

१.	८	मन्त्रेषु ब्रह्मवर्चसकामब्राह्मणह्वयमानाष्टहविबुक्तिः,	..	७५६
८		मन्त्रे हविःसहोक्तिः,	७५८
१०	"	अभिषेकद्रव्योत्पवनम्,	...	७५८
११	"	अभिषेककालीनाधारेक्तिः,	..	७५८
१२	"	अभिषेकद्रव्योक्तिः,	...	७५९

४ अनुवाके सोमसवाभिधानम् ।

१		मन्त्रे सोमसवसम्बन्धिपशुरूपविधिः,	७५९
२	"	अभिषेकमन्त्रोक्तिः,	७५९
३	"	सोमसवगतकर्तव्यतोक्तिः,	७६०
४	"	अभिषेकार्थसोमीया ऋक्,	७६०

५ अनुवाके पृथिसवोक्तिः ।

१		मन्त्रे पृथिसवोक्तिः,	७६१
२	"	पृथिसवीयाभिषेकः,	७६१
३	"	पृथिसवकर्तव्योक्तिः,	७६२
४	"	पृथिसवीयनराशंसीया ऋक्,	७६२

६ अनुवाके गोसवोक्तिः ।

	विषयः	पृष्ठे
१	मन्त्रे गोसवोक्तिः,	७६३
२	" गोसवप्रशंसा,	७६३
३	" गोसवानुष्ठानज्ञानयोः प्रशंसा,	७६३
४	" गोसवीर्यदक्षिणोक्तिः,	७६३
५	" अभिवेकद्रव्यम्,	७६३
६,७	मन्त्रयोर्गोसवीयाभिवेकार्थदेशकालोक्तिः,	७६४
८	मन्त्रे बृहत्सामीयस्तोत्रप्रशंसा,	७६४
९,१०	मन्त्रयोर्गोसवीयाभिवेककथनम्,	७६५

७ अनुवाके ओदनसवोक्तिः ।

१,४	मन्त्रेषु ओदनसवोक्तिः,	७६६
५,८	" आज्यक्षीराद्यभिमन्त्रणम्,	७६७
९,१२	" सक्तुमन्यश्रयणप्रकारः,	७६७
१३,१५	" आज्यमन्याभिमन्त्रणम्,	७६८
१६,१८	" पयोमन्याभिमन्त्रणम्,	७६८
१९,२१	" दधिमन्याभिमन्त्रणम्,	७६८
२२,२४	" उदमन्याभिमन्त्रणविधिः,	७६९
२५	मन्त्रे ओदनप्राशनकालीनयजमानाभिमन्त्रणं,	७६९
२६	" यजमानस्य हिरण्यवन्धनम्,	७६९
२७	" अपां गृहैर्यजमानाभिवेचनम्,	७७०
२८	" अभिविक्तयजमानाभिमन्त्रणम्,	७७०
२९,३२	मन्त्रेषु अभिवेकार्थजलयद्वयं,	७७०

८ अनुवाके ओदनसवीयरथारोहणमन्त्राः ।

	विषयः ।	पृष्ठ
१	मन्त्रे रथावस्थितिविधिः,	७७२
२	" रथारोहणमानयजमानाभिमन्त्रणं	७७२
३	" रथचक्रस्पर्शः,	७७२
४, ८	मन्त्रेषु रथस्थयजमानाभिमन्त्रणम्,	७७२

९ अनुवाके ओदनसवकथनम् ।

१	मन्त्रे ओदनसवाभिधानं	७७५
२	" सिंहव्याघ्र इत्यादिमन्त्रहवनोयान्नोक्तिः,	७७५
३	" मन्थकल्पनमन्त्रतात्पर्योक्तिः,	७७५
४	" हिरण्यादिदानाधिकारी,	७७६
५	" हिरण्याभरणकर्णधारणं,	७७६
६	" होमद्रव्यशेषप्राशनं	७७६
७	" ओदनसवप्रयोगोक्तनक्षत्रं,	७७६
८	" ओदनसवे कालः,	७७७
९	" एतत्सवार्थज्ञानप्रशंसा,	७७७
१०	" अवष्टयशोधनप्रकारः	७७७
११	" दर्भपुञ्जीसङ्क्राविधिः,	७७८

१० अनुवाके पञ्चशारदीयविधिः ।

१	मन्त्रे पञ्चशारदीययज्ञविधिः,	७७८
---	--------------------------------------	-----

६	"	पञ्चशारदीयप्रशंसा,	६७६
७	"	उक्तयज्ञतद्देनप्रशंसा,	६७६
८	"	सम्बत्सरसङ्ख्याप्रशंसा,	६७६
५	"	स्तोमावधिविधिः,	६७६

११ अनुवाके पञ्चशारदीययज्ञपशुकथनम् ।

१	मन्त्रे उक्तपशुसम्बन्धिसामविशेषविधानं,	६८०
२	" उक्तयज्ञीयप्रशवः,	६८०
३	" यजनवेदनयोः प्रशंसा,	६८१
४	" पञ्चशारदीययज्ञप्रशंसा,	६८१
५	" पुनर्यजनवेदनयोः प्रशंसा.	६८१
६	" पशुदेवतामरुत्सम्बन्धद्वाराकृतप्रशंसा,	६८१
७	" पञ्चशारदीयस्य पञ्चसम्बत्सरमभिधाप्यकर्तव्यतोक्तिः, ६८२	
८	" स्तोमावसानमतसप्तदशसङ्ख्याप्रशंसा,	६८२

१२ अनुवाकेऽग्निष्टुद्यज्ञीयगृहपुरोरुक्- कथनं ।

१	मन्त्रे ऐन्द्रवायवीयपुरोरुक्,	६८३
२	" मैत्रावरुणगृहीयपुरोरुक्,	६८४
३	" आश्विनगृहीयपुरोरुक्,	६८४
४	" शुक्रगृहीयपुरोरुक्,	६८५

५	“ नन्धिगृहीयपुरोक्तम्,	७८५
६	“ आग्रयणीयपुरोक्तम्,	७८६
७	“ ऐन्द्राग्रपुरोक्तम्,	७८६
८	“ वैश्वदेवगृहीयपुरोक्तम्,	७८७
९, ११	मन्त्रेषु मरुत्वतगृहीयपुरोक्तत्रयकथनं	७८७
१२	मन्त्रे माहेन्द्रगृहीयपुरोक्तम्,	७८८
१३, १५	मन्त्रेषु आदित्यगृहीयपुरोक्तत्रयकथनं,	७८९
१६	“ सावित्रपुरोक्तम्,	७९१

१३ अनुवाके इन्द्रस्तुत्यागीयगृहपुरोक्त- कथनम् ।

१, २	मन्त्रयोरेन्द्रवायवीयपुरोक्तद्वयोक्तिः,	७९३
३	“ मैत्रावरुणगृहीयपुरोक्तम्,	७९३
४	“ आश्विनगृहीयपुरोक्तम्,	७९३
५	“ शुक्रगृहीयपुरोक्तम्,	७९३
६	“ मन्धिगृहीयपुरोक्तम्,	७९४
७	“ आग्रयणगृहीयपुरोक्तम्,	७९४
८	“ ऐन्द्राग्रपुरोक्तम्,	७९५
९	“ वैश्वदेवगृहीयपुरोक्तम्,	७९५
१०, १३	मन्त्रेषु आदित्यगृहीयपुरोक्तत्रयकथनं,	७९५
१४	मन्त्रे सावित्रगृहीयपुरोक्तम्,	७९७

१४ अनुवाके अतोर्दानविधिकथनं ।

१	मन्त्रे अतोर्दानविधानार्थाख्यादिकेतिः,	६६८
२	“ अतोर्दानक्रतुविधानं	६६९
३	“ अतोर्दानक्रतुनिर्वचनं,	७६९
४	“ उक्तक्रतुगतसर्वकानसाधनत्वात्तिः,	८००

१५ अनुवाके राजाभिषेकीयहोममन्त्राः ।

१,७	मन्त्रेषु होमप्रकारः,	८००
८	मन्त्रे अभिषेककाकीजोषवेष्टार्थं याव्रचर्मास्तरणम्, ..	८०४
९	“ उक्तचर्मापविष्टराजाभिषेकः,	८०४
१०,१७	मन्त्रेषु तौक्मादूर्वावास्तावाराजाभिषेकः,	८०४
१८	मन्त्रे राजाभिमन्त्रणम्,	८०५
१९	“ राजबाहुप्रसारणम्,	८०६
२०	“ राजबाहुसङ्कोचः,	८०६

१६ अनुवाके राजाभिषेकाङ्गीभूतरथारोहणेतिः ।

१	मन्त्रे राज्ञो रथारोहणं,	८०७
२	“ आरुह्यमानराजाभिमन्त्रणम्,	८०७
३	“ रथचक्रस्पर्शः,	८०७
४	“ पुरोहिताभिमन्त्रणः,	८०८
५	“ सारथ्यभिमन्त्रणम्,	८०८
६	“ प्रयहाभिसर्पः,	८०८

७.१२ मन्त्रेषु रथारूढस्याभिषेकः,	८०६
१३.१३ मन्त्रयो राजभिमन्त्रणं,	८०६
१५ मन्त्रे राजपाठ्यः,	८१०
१६.१८ मन्त्रेषु पुनाराज्ञाभिमन्त्रणं	८१०
१६.२० मन्त्रयो राज्ञाद्यादित्यदर्शनं,	८११
२१ मन्त्रे राजकर्तृकजनपदानुवीक्षणम्,	८११

१७ अनुवाके रथारोहणाङ्गीभूतराज- केशवपनमन्त्राः ।

१.२ मन्त्रयोराज्यविद्वयहोमः,	८१२
३ मन्त्रे आसन्द्याखरक्षुराजाभिमन्त्रणम्,	८१४
४ “ आसन्द्यासीनराजकेशवपनम्,	८१४
५ “ प्रक्षिप्यमाणकेशानुमन्त्रणं,	८१४
६ “ केशप्रक्षेपस्थानोक्तिः,	८१५
७ “ राज्ञ आन्यप्रयोष्यक्षयस्य मन्त्रः,	८१५
८ “ राजशिरसि आन्यप्रयोष्यक्षयम्,	८१६

१८ अनुवाके विघनसाख्यैकाहविशेषकथनम् ।

१ मन्त्रे विघनसंश्रुत्युत्तिदर्शनं	८१७
२ “ विघनसाख्यक्रतुविधानं	८१७
३ “ विघनसाख्यक्रतुधिकारी,	८१७

४	"	विघनसाख्यक्रतुस्तोत्रविशेषः,	८१८
५	"	विघनसाख्यक्रतुवेदनोक्तिः,	८१८
६	"	विघनसाख्यदागस्य तद्देदनस्तु च पुनःप्रशंसा, ..	८१८
७	"	द्वादशचतुर्विंशस्तोमद्वयस्थानविशेषविधानं, ...	८१९
८	"	उक्तस्तोमानुष्ठानवेदनप्रशंसा	८१९
९	"	उक्तस्तोमाधारीभृतर्गिशेषकथनं,	८१९
१०	"	उक्तस्तोमगानकालविशेषविधिः,	८२०
११	"	यत्तिषङ्गप्रकारदर्शनद्वाराप्रशंसा,	८२०
१२	"	पुनः प्रकाराकरेणप्रशंसा,	८२१

इति सप्तमप्रपाठकः ।

अथाष्टमप्रपाठककाम्यपशुयाज्यानुवाक्या

कथनम् ।

१ अनुवाके तत्तद्देवतापशुसृक्तकथनम् ।

१	मन्त्रे	वायवीचश्चेतपशुदागीयपुरोनुवाक्या,	८२३
२	"	उक्तयागीयवपायाज्या,	८२३
३	"	उक्त वागीयपुरोडाशयाज्यानुवाक्याप्रतीकद्वयदर्शनं	८२४
४	"	उक्तयागीयहविः पुरोनुवाक्योक्तिः,	८२४
५	"	उक्तयागीययाज्याकथनं	८२५
६	"	प्राजापत्यपशुयागीयपुरोनुवाक्योक्तिः,	८२५
७	"	उक्तयागीयवपायाज्याविधिः... ..	८२६
८	"	उक्तयागीयपुरोडाशपुरोनुवाक्या,	८२६
९	"	उक्तपुरोडासंयाज्याकथनं	८२७

६०	"	उक्तयागीयहविःपुरोनुवाक्या,	८२७
६१	"	उक्तहविर्याज्याविधानं	८२८
६२	"	सोनपूवसन्विपशुसूक्तीयवपायाज्यापुरोनुवाक्या- प्रतीकद्वयदर्शनं,	८२८
६३	"	उक्तसूक्तीयपुरोडाशपुरोनुवाक्योक्तिः,	८२८
६४	"	उक्तपुरोडाशीययाज्याकथनं,	८२९
६५	"	उक्तसूक्तीयहविः पुरोनुवाक्याविधानं,	८२९
६६	"	उक्तहविर्याज्योक्तिः,	८३०
६७	"	वरुणसूक्तीयवपापुरोडाशहविषां प्रत्येकं याज्या- पुरोनुवाक्याप्रतीकोक्तिः,	८३०
६८	"	पशुप्रजाप्रात्यर्थकपशुसूक्तीयवपापुरोडाशहविषां कनेण याज्यापुरोनुवाक्ययोः प्रतीकदर्शनम् ...	८३१

२ अनुवाके वशादिपशुसूक्तोक्तिः ।

१	मन्त्रे	आदित्यदेवताकपशुसूक्तीयवपापुरोनुवाक्या, ..	८३२
२	"	उक्तसूक्तीयवपायाज्याकथनम्,	८३३
३	"	उक्तसूक्तीयपुरोडाशपुरोनुवाक्या,	८३३
४	"	उक्तसूक्तीयपुरोडाशयाज्या,	८३३
५	"	उक्तसूक्तीयहविः पुरोनुवाक्या,	८३४
६	"	उक्तसूक्तीयहविर्याज्या,	८३४
७	"	आग्नेयसूक्तीयवपापुरोनुवाक्या,	८३५
८	"	उक्तसूक्तीयवपायाज्या,	८३५
९	"	उक्तसूक्तीयपुरोडाशपुरोनुवाक्या,	८३६
१०	"	उक्तसूक्तीयपुरोडाशयाज्या,	८३६

११	मन्त्रे	उक्तसूक्तीयहविःपुरोनुवाक्या,	८३७
१२	"	उक्तसूक्तीयहविर्याज्या,	८३७
१३	"	संहित्यामैत्रीमिति पशुसूक्तीयवाज्यानुवाक्याप्रती- कद्वयं,	८३८
१४	"	उक्तसूक्तीयपुरोडाशपुरोनुवाक्या,	८३८
१५	"	उक्तसूक्तीयपुरोडाशयाज्या,	८३८
१६	"	उक्तसूक्तीयहविःपुरोनुवाक्या,	८३९
१७	"	उक्तसूक्तीयहविर्याज्या,	८३९
१८	"	क्षेतां बार्हस्पत्यमिति पशुसूक्तीयवपायाज्यानु- वाक्याप्रतीकद्वयं,	८३९
१९	"	उक्तसूक्तीयपुरोडाशपुरोनुवाक्या,	८४०
२०	"	उक्तसूक्तीयपुरोडाशयाज्या,	८४०
२१	"	उक्तसूक्तीयहविर्याज्यानुवाक्याप्रतीकद्वयं... .. .	८४१
२२	"	सारस्वतं मेघमिति पशुसूक्तीयवपादिप्रतीकदर्शनं,	८४१
२३	"	उक्तसूक्तीयहविर्याज्या,	८४१

३ अनुवाके सौम्यादिपशुसूक्ताभिधानम् ।

१	मन्त्रे	सौम्यपशुसूक्तीयवपापुरोनुवाक्या,	८४२
२	"	उक्तसूक्तीयवपायाज्याप्रतीकं,	८४३
३	"	उक्तसूक्तीयपुरोडाशपुरोनुवाक्याप्रतीकं,	८४३
४	"	उक्तसूक्तीयपुरोडाशयाज्याप्रतीकं,	८४३
५	"	उक्तसूक्तीयहविः पुरोनुवाक्या,	८४३
६	"	उक्तसूक्तीयहविर्याज्या,	८४३
७	"	वैष्णवपशुसूक्तीयवपापुरोनुवाक्यादिप्रतीकद्वयं... .. .	८४३

૮	૬.૧૧	ઉક્તસૂક્તીયપુરોડાશયાજ્યા,	૮૬૭
૯	"	ઉક્તસૂક્તીયહવિર્યાજ્યાનુવાક્યાપ્રતીકથયં	૮૬૮
૧૦	"	इन्द्रायमनुमते इतिपशुसૂક્તીયવપાદિપુરોનુવા- ક્યાદે:પ્રતીકથયં,	૮૬૯
૧૧	"	ઉક્તસૂક્તીયપુરોડાશયાજ્યા,	૮૭૦
૧૨	"	ઉક્તસૂક્તીયહવિ: પુરાનુવાક્યા,	૮૭૧
૧૩	"	ઉક્તસૂક્તીયહવિર્યાજ્યા,	૮૭૨
૧૪	"	इन्द्रायमनुमते इतिपशુસૂક્તીયવપાપુરોનુવાક્યા,	૮૭૩
૧૫	"	ઉક્તસૂક્તીયવપાયાજ્યા,	૮૭૪
૧૬	"	ઉક્તસૂક્તીયપુરોડાશપુરોનુવાક્યા,	૮૭૫
૧૭	"	ઉક્તસૂક્તીયપુરોડાશયાજ્યા,	૮૭૬
૧૮	"	ઉક્તસૂક્તીયહવિ: પુરોનુવાક્યા,	૮૭૭
૧૯	"	ઉક્તસૂક્તીયહવિર્યાજ્યા,	૮૭૮
૨૦	"	इन्द्रायवचतुरे इतिपशुસૂક્તીયવપાપુરોનુવાક્યા,	૮૭૯
૨૧	"	ઉક્તસૂક્તીયવપાયાજ્યા,	૮૮૦
૨૨	"	ઉક્તસૂક્તીયપુરોડાશપુરોનુવાક્યા,	૮૮૧
૨૩	"	ઉક્તસૂક્તીયપુરોડાશયાજ્યા,	૮૮૨
૨૪	"	ઉક્તસૂક્તીયહવિ: પુરોનુવાક્યા,	૮૮૩
૨૫	"	ઉક્તસૂક્તીયહવિર્યાજ્યા,	૮૮૪

૪ અનુવાકે અભિમાતિહેન્દ્રાદિપશુસૂક્તોક્તિ: ।

૧	મન્ત્રે	इन्द्राय अभिमातिह्य इतिपशुસૂક્તીયવપાપુરોનુ- વાક્યા,	૮૮૫
---	---------	---	-----

१	नन्वि	उक्तसृक्तीयवपायाज्या,	८३
२	"	उक्तसृक्तीयपुरोडाशपुरेनुवाक्या,	८४
३	"	उक्तसृक्तीयपुरोडाशयाज्या, १.	८५
४	"	उक्तसृक्तीयहविःपुरेनुवाक्या,	८६
५	"	उक्तसृक्तीयहविर्याज्या,	८७
६	"	इन्द्रायवज्रिये इतिपशुसृक्तीयवपायाज्यानुवा- क्याप्रतीकानि,	८८
७	"	उक्तसृक्तीयहविःपुरेनुवाक्या,	८९
८	"	उक्तसृक्तीयहविर्याज्या,	९०
९	"	यो अष्टव्यवानिति पशुसृक्तीयवपापुरेनुवाक्या,	९१
१०	"	उक्तसृक्तीयवपायाज्या,	९२
११	"	उक्तसृक्तीयपुरोडाशपुरेनुवाक्या,	९३
१२	"	उक्तसृक्तीयपुरोडाशयाज्या,	९४
१३	"	उक्तसृक्तीयहविःपुरेनुवाक्या,	९५
१४	"	उक्तसृक्तीयहविर्याज्या,	९६
१५	"	धावापयिथ्यामितिपशुसृक्तीयवपापुरेनुवाक्या,	९७
१६	"	उक्तसृक्तीयवपायाज्या,	९८
१७	"	उक्तसृक्तीयपुरोडाशपुरेनुवाक्या,	९९
१८	"	उक्तसृक्तीयपुरोडाशयाज्या,	१००
१९	"	उक्तसृक्तीयहविःपुरेनुवाक्या,	१०१
२०	"	उक्तसृक्तीयहविर्याज्या,	१०२
२१	"	अष्टव्यवानितिपशुसृक्तीयवपापुरोडाशहविषा- विदिप्रतीके,	१०३

५ अनुवाके ऐन्द्राग्निपश्वादिस्तृतीयवम् ।

१	नन्वे ऐन्द्राग्निपश्वस्तृतीयवपादिषट्प्रतीकदर्शनं, ..	८६७
२	" ब्राह्मणस्यत्वमितिपश्वस्तृतीयवपापुरोनुवाक्या, ...	८६३
३	" उक्तस्तृतीयवपायाज्या,	८६३
४	" उक्तस्तृतीयपुरोडाशपुरोनुवाक्या,	८६४
५	" उक्तस्तृतीयपुरोडाशयाज्या,	८६५
६	" उक्तस्तृतीयहविः पुरोनुवाक्या,	८६६
७	" उक्तस्तृतीयहविर्याज्या,	८६६
८	" यैत्र्यंशामितिपश्वस्तृतीयवपादिप्रतीकत्रयं, ..	८६७
९	" उक्तस्तृतीयपुरोडाशयाज्या,	८६७
१०	" उक्तस्तृतीयहविः पुरोनुवाक्या,	८६८
११	" उक्तस्तृतीयहविर्याज्या,	८६८
१२	" मारुतं यज्ञमितिपश्वस्तृतीयवपापुरोनुवाक्या, ...	८६९
१३	" उक्तस्तृतीयवपायाज्या,	८६९
१४	" उक्तस्तृतीयपुरोडाशपुरोनुवाक्या,	८७०
१५	" उक्तस्तृतीयपुरोडाशयाज्या,	८७०
१६	" उक्तस्तृतीयहविः पुरोनुवाक्या,	८७१
१७	" उक्तस्तृतीयहविर्याज्या,	८७१
१८	" ऐन्द्राग्निपश्वस्तृतीयवपापुरोनुवाक्या, ...	८७२
१९	" उक्तस्तृतीयवपायाज्या,	८७३
२०	" उक्तस्तृतीयपुरोडाशपुरोनुवाक्या,	८७३
२१	" उक्तस्तृतीयपुरोडाशयाज्या,	८७३
२२	" उक्तस्तृतीयहविः पुरोनुवाक्या,	८७४
२३	" उक्तस्तृतीयहविर्याज्या,	८७४

६ अनुवाके सावित्रादिपशुसूक्तयजन्

१	नल्ले	सावित्रनुपञ्चकमिति पशुसूक्तीयवयापुरोनुवाक्या, ...	८०१
२	"	उक्तसूक्तीयवयायाज्या, ...	८०२
३	"	उक्तसूक्तीयपुरोडाशपुरोनुवाक्या, ...	८०३
४	"	उक्तसूक्तीयपुरोडाशयाज्या, ...	८०४
५	"	उक्तसूक्तीयहविः पुरोनुवाक्या, ...	८०५
६	"	उक्तसूक्तीयहविर्याज्या, ...	८०६
७	"	वैश्वदेवमिति पशुसूक्तीयवयापुरोनुवाक्या, ...	८०७
८	"	उक्तसूक्तीयवयायाज्या, ...	८०८
९	"	उक्तसूक्तीयपुरोडाशपुरोनुवाक्या, ...	८०९
१०	"	उक्तसूक्तीयपुरोडाशयाज्या, ...	८१०
११	"	उक्तसूक्तीयहविः पुरोनुवाक्या, ...	८११
१२	"	उक्तसूक्तीयहविर्याज्या, ...	८१२
१३	"	मैत्रावस्यमिति पशुसूक्तीयवयापुरोनुवाक्या, ...	८१३
१४	"	उक्तसूक्तीयवयायाज्या, ...	८१४
१५	"	उक्तसूक्तीयपुरोडाशपुरोनुवाक्या, ...	८१५
१६	"	उक्तसूक्तीयपुरोडाशयाज्या, ...	८१६
१७	"	उक्तसूक्तीयहविः पुरोनुवाक्या, ...	८१७
१८	"	उक्तसूक्तीयहविर्याज्या, ...	८१८
१९	"	रौद्रीं रोहिणीमिति पशुसूक्तीयवयापुरोनुवाक्या, ...	८१९
२०	"	उक्तसूक्तीयवयायाज्या, ...	८२०
२१	"	उक्तसूक्तीयपुरोडाशयाज्यानुवाक्याप्रतीकद्वयं, ...	८२१
२२	"	उक्तसूक्तीयहविः पुरोनुवाक्या, ...	८२२
२३	"	उक्तसूक्तीरुहविर्याज्या, ...	८२३

२८	“	रौद्रयशुविकल्पितसृक्तीयवपानुवाक्यादिप्रतीकप्र-	
		द्वकं,...	२८९

७ अनुवाके सौर्यादिपशुसूक्तकथनम् ।

१	सूक्त	यो वृक्षवर्चसकाम इतिपशुसूक्तीयवपापुरोनु-	
		वाक्या	२८८
२	“	उक्तसूक्तीयवपायाज्या,	२८८
३	“	उक्तसूक्तीयपुरोडाशपुरोनुवाक्या,	२८९
४	“	उक्तसूक्तीयपुरोडाशयाज्य,...	२८९
५	“	उक्तसूक्तीयहविः पुरोनुवाक्या,	२९०
६	“	उक्तसूक्तीयहविर्वयाज्या,	२९०
७	“	उक्तसूक्तीयहविर्विकल्पितपुरोनुवाक्या	२९१
८	“	उक्तसूक्तीयहविर्विकल्पितयाज्या,	२९२
९	“	त्वायृमितिपशुसूक्तीयवपापुरोडाशप्रतीक-	
		चतुष्टयं,	२९२
१०	“	उक्तसूक्तीयहविः पुरोनुवाक्या,	२९३
११	“	उक्तसूक्तीयहविर्वयाज्या,	२९३
१२	“	नैवं श्वेतमितिपशुसूक्तीयवपायाज्यानुवाक्याप्रती-	
		कद्वयं,	२९४
१३	“	उक्तसूक्तीयपुरोडाशपुरोनुवाक्या,	२९४
१४	“	उक्तसूक्तीयपुरोडाशयाज्या,	२९४
१५	“	उक्तसूक्तीयहविः पुरोनुवाक्या,	२९५
१६	“	उक्तसूक्तीयहविर्वयाज्या,	२९६

१७	मन्त्रे	आश्विनं धृन्मितिपशुसूक्तीयवपापुरोनुवाक्या...	८६६
१८	"	उक्तसूक्तीयवपायाज्या,	८६७
१९	"	उक्तसूक्तीयपुरोडाशपुरोनुवाक्या,...	८६७
२०	"	उक्तसूक्तीयपुरोडाशयाज्या,	८६८
२१	"	उक्तसूक्तीयहविःपुरोनुवाक्या,	८६८
२२	"	उक्तसूक्तीयहविर्याज्या,	८६९
२३	"	अग्नीषोमीयपशुसूक्तीयवपापुरोनुवाक्या,...	८६९
२४	"	उक्तसूक्तीयवपायाज्या,	८७०
२५	"	उक्तसूक्तीयपुरोडाशपुरोनुवाक्या,	८७०
२६	"	उक्तसूक्तीयपुरोडाशयाज्या,	८७०
२७	"	उक्तसूक्तीयहविर्याज्यानुवाक्याप्रतीकद्वयं, ...	८७१

८ अनुवाके वेहतादिपशुसूक्तोक्तिः ।

१	मन्त्रे	वेहतपशुसूक्तीयवपापुरोनुवाक्या... ..	८७२
२	"	उक्तसूक्तीयवपायाज्या,	८७३
३	"	उक्तसूक्तीयपुरोडाशपुरोनुवाक्या,...	८७३
४	"	उक्तसूक्तीयपुरोडाशयाज्या,....	८७४
५	"	उक्तसूक्तीयहविःपुरोनुवाक्या,	८७५
६	"	उक्तसूक्तीयहविर्याज्या,	८७६
७	"	उक्तसूक्तीयहविर्विकल्पितपुरोनुवाक्या, ...	८७७
८	"	उक्तसूक्तीयहविर्विकल्पितयाज्या,	८७७
९	"	वेहताख्यवायवपशुसूक्तीयवपायाज्यानुवाक्याप्रती-	
		कद्वयं,	८७८

१०	मन्त्रे	उक्तसूक्तीयपुरोडाशपुरोनुवाक्या,...	६०८
११	"	उक्तसूक्तीयपुरोडाशयाज्या,...	६०९
१२	"	उक्तसूक्तीयहविः पुरोनुवाक्या, ...	६०९
१३	"	उक्तसूक्तीयहविर्याज्या, ..	६१०
१४	"	उक्तसूक्तीयहविर्विकल्पितान्ययाज्याः, ..	६१०
१५	"	ऋद्धादेवताकपशुसूक्तीयवपापुरोनुवाक्या, ..	६११
१६	"	उक्तसूक्तीयवपायाज्या, ..	६१२
१७	"	उक्तसूक्तीयपुरोडाशपुरोनुवाक्या, ..	६१२
१८	"	उक्तसूक्तीयपुरोडाशयाज्या,...	६१२
१९	"	उक्तसूक्तीयहविः पुरोनुवाक्या, ..	६१३
२०	"	उक्तसूक्तीयहविर्याज्या, ...	६१३
२१	"	ब्रह्मण ऋषभमितियशुसूक्तीयवपापुरोनुवाक्या, ..	६१३
२२	"	उक्तसूक्तीयवपायाज्या, ..	६१४
२३	"	उक्तसूक्तीयपुरोडाशपुरोनुवाक्या, ..	६१४
२४	"	उक्तसूक्तीयपुरोडाशयाज्या,...	६१५
२५	"	उक्तसूक्तीयहविःपुरोनुवाक्या, ...	६१५
२६	"	उक्तसूक्तीयहविर्याज्या, ...	६१६
२७	"	उपहोमीवप्रथमाऋक्, ..	६१६
२८	"	उक्तहोमीया द्वितीया ऋक्,...	६१७
२९	"	उक्तहोमीयायाः तृतीयायाः चतुर्थ्या ऋचः प्रती कदयं, ..	६१७
३०	"	उक्तहोमीया पञ्चमी ऋक्,...	६१७
३१	"	उक्तहोमीया षष्ठी ऋक्, ...	६१८
३२	"	उक्तहोमीया सप्तमी ऋक्, ...	६१८
३३	"	उक्तहोमीया अष्टमी ऋक्, ...	६१९

८ अनुवाके शुक्लकल्पपञ्चादिसूक्तैः ।

१	मन्त्रे	सूर्याचन्द्रमाभ्यामितिपञ्चसूक्तीयवपापुरोनुवाक्या,	६००
२	"	उक्तसूक्तीयवपायाज्या,	६००
३	"	उक्तसूक्तीयपुरोडाशपुरोनुवाक्या,	६०१
४	"	उक्तसूक्तीयपुरोडाशयाज्या,	६०१
५	"	उक्तसूक्तीयहविः पुरोनुवाक्या,	६०२
६	"	उक्तसूक्तीयहविर्याज्या,	६०२
७	"	अग्निविहृतमितिपञ्चसूक्तीयवपापुरोनुवाक्या,	६०३
८	"	नासदासीयसूक्तीयसजिलोपहोमस्य प्रथमा ऋक्,	६०३
९	"	उक्तसूक्तीया द्वितीया ऋक्,	६०४
१०	"	उक्तसूक्तीया तृतीया ऋक्,	६०४
११	"	उक्तसूक्तीया चतुर्थी ऋक्,	६०७
१२	"	उक्तसूक्तीया पञ्चमी ऋक्,	६०८
१३	"	उक्तसूक्तीया षष्ठी ऋक्,	६०८
१४	"	उक्तसूक्तीया सप्तमी ऋक्,	६०९
१५	"	उक्तसूक्तीया अष्टमी ऋक्,	६११
१६	"	उक्तसूक्तीया नवमी ऋक्,	६११
१७	"	भगायवासितामितिपञ्चसूक्तीयवपापुरोनुवाक्या,	६१२
१८	"	उक्तसूक्तीयवपायाज्या,	६१२
१९	"	उक्तसूक्तीयपुरोडाशपुरोनुवाक्या,	६१३
२०	"	उक्तसूक्तीयपुरोडाशयाज्या,	६१३
२१	"	उक्तसूक्तीयहविः पुरोनुवाक्या,	६१३
२२	"	उक्तसूक्तीयहविर्याज्या,	६१४
२३	"	उक्तसूक्तीयविकल्पितहविर्याज्या,	६१४

इति द्वितीयकाण्डस्य सूची समाप्ता ।

CONTENTS,

OF THE SECOND BOOK OF

THE TAITTIRIYA BRAHMANA.

CHAPTER FIRST.

THE AGNIHOTRA SACRIFICE.

SECTION I.

Preliminaries regarding the Agnihotra.

<i>No. of Mantras.</i>	<i>Page</i>
1.—Anecdote of Aṅgirasah and a lean cow, in praise of the Agnihotra sacrifice,	363
2.—Ditto of the Pitris poisoning its fodder and obtaining a share in the sacrifice,	364
3.—The merit of giving the share,	365
4.—Anecdote of a calf which extorted a promise from certain sacrificers not to milk a cow within the first ten days after calving, and to let the calf suck for a fifth of the day after every milking,	<i>ib.</i>

SECTION II.

Agnihotra defined.

1.—Anecdote of Prajapati chasing Agni,	366
2.—Merit of knowing the Anecdote,	367
3.—Origin of the word Swāhā,	368
4.—Merit of knowing it,	<i>ib.</i>
5.—Its application in a Homa,	<i>ib.</i>
6.—Meaning of Agnihotra,	<i>ib.</i>
7.—The time of offering the Homa to Agni,	369

<i>No. of Mantras.</i>	<i>Page</i>
8.—The morning reserved for the Sun, ...	370
9.—Praise of the above, ...	<i>ib.</i>
10.—The second offering of the morning to be given without a mantra, ...	<i>ib.</i>
11.—Offering to Agni and Sūrya together (Sañs'rishta homa,) ...	371
12.—The object of the Vesper oblation explained in the mantra for the Vesper oblation, ...	372
13-17.—The objects of the different parts of the mantras explained, ...	373

SECTION III.

Purification and Manipulation of the clarified butter, &c.

1.—The spot where, and the burning charcoal upon which, the jar of the clarified butter is to be placed, ...	375
2.—Necessity of the burning charcoal, ...	376
3.—Water to be dashed on it should the frumenty, when being cooked, boil over, ...	<i>ib.</i>
4.—The desirer of divine glory (<i>brahma-varchasa-kāma</i>) should not dash the water, ...	<i>ib.</i>
5.—A difference of opinion about it, ...	<i>ib.</i>
6.—The necessity of looking at the butter with a burning straw in hand, ...	377
7.—Turning a burning straw round the butter jar, ...	<i>ib.</i>
8.—The same to be repeated three times, ...	<i>ib.</i>
9.—How the jar is to be removed from the fire, and the side where it should be kept, ...	<i>ib.</i>
10-19.—Details of different manipulations and purifications, ...	377-382

SECTION IV.

Subsidiary details regarding the performance of the ceremony.

1.—The quantity of oblation should gradually increase according to the number of offerings, ...	382
2.—The reverse unpropitious, ...	<i>ib.</i>
3.—Oblatory articles to be re-arranged after every oblation, ...	383
4.—Hotá to look at the Gārhapatya fire after every oblation, ...	<i>ib.</i>
5.—Place where the second oblation should be poured, ...	<i>ib.</i>
6.—Oblation spoon (<i>s'ruva</i>) how to be cleaned, ...	384
7.—Remains of the oblation to be eaten and the effect thereof, ...	<i>ib.</i>
8.—Praise of the oblation, of the clearing, and of the tasting of the oblation, ...	385
9.—Praise of Agnihotra as to how it is gratifying to all, ...	384
10.—How to wash the mouth after tasting the oblation, ...	<i>ib.</i>
11.—Heating the spoon before offering the oblation, ...	385

<i>No. of Mantras.</i>	<i>Page</i>
12.—Raising the fire, ...	387
13.—Striking the Kus'a grass, as in the <i>Darsha Paurṇamīsa</i> sacrifices, forbidden, ...	<i>ib.</i>
14.—Place where washings of the oblation jar should be thrown, ...	<i>ib.</i>

SECTION V.

Subsidiary details regarding the articles required for the sacrifice.

1.—Agnihotra described to have been the first created sacrifice, ...	388
2.—Agnihotra to be deemed as equal to the Soma Yāga, ...	<i>ib.</i>
3.—Anecdote in praise of Agnihotra, ...	390
4.—The milk of two cows required for the sacrifice, and how it should be manipulated, ...	<i>ib.</i>
5.—The four articles of sacrifice, clarified butter, milk, sour milk and barley, ...	391
6.—Praise of the above articles, ...	<i>ib.</i>
7.—Praise of the location (<i>Upashad</i>) of clarified butter, ...	392
8.—Praise of the oblation of Agnihotra, ...	393
9.—Propriety of touching the clarified butter in the evening after it has been duly purified by mantras, ...	<i>ib.</i>
10.—Praise of the details of the Agnihotra sacrifice, ...	394

SECTION VI.

Creation of the sacrificial cow, the boiling of the sacrificial milk, and the omission of the Homa.

1.—Anecdote of the creation of the sacrificial cow by Prajāpati, ...	397
2.—Advantage of knowing the above, ...	<i>ib.</i>
3.—Vāyu claims of Agni and S'urya, as his share, that portion of the sacrificial milk which boils over, ...	399
4.—Anecdote on the evil of not performing the Homa. Agni having been created by Prajāpati, wanted to eat him as his food. Prajāpati created S'urya who offered an oblation to Agni and saved himself, ...	<i>ib.</i>
5.—Accidental omission of the Homa for a short period, not objectionable, ...	<i>ib.</i>

SECTION VII.

Milk in its different states and the divinities who like it most in those states.

1.—Milk, &c., ...	400
-------------------	-----

SECTION VIII.

Details of milking a cow.

1.—On bringing the calf to the cow,...	...	401
2.—On the side facing which the cow should be milked (north and east,) ...	...	<i>ib.</i>
3.—Certain members of a family have separate teats assigned to them to begin milking, ...	...	402
4.—The teats not to be squeezed before the calf has sucked,...	...	<i>ib.</i>
5.—Milk, drawn as directed, becomes gratifying to different deities, ...	...	<i>ib.</i>
6.—The advantages of the Homa performed with the aforesaid milk, ...	...	<i>ib.</i>

SECTION IX.

Some Mantras of the Agnihotra.

1.—Two Mantras for offering the oblation defined in Section II. M. 11, ...	...	403
2.—Mantras for the Prāyaschitta Homa, ...	...	405

SECTION X.

Different states of the sacrificial fire and the advantages of offering oblations thereon.

1-7.—Seven different states of the fire, ...	...	406-7
8.—Advantages of knowing the above, ...	...	407

SECTION XI.

Different modes of pouring the oblation.

1-2.—On pouring the oblation, ...	...	408

CHAPTER SECOND.

DAS'AHOTRA SACRIFICES.

SECTION I.

Details of Chitti, Chetta and other sacrifices to the number ten described in the Aranyaka. (C. III.)

1.—Anecdote regarding the origin of the Das'ahotra, including 1 Chitti, 2 Chetta, 3 Vāk, 4 Adhita, 5 Keta, 6 Vijāta, 7 Vākpati, 8 Mana, 9 Prāna, 10 Sāma, the ten sacrifices, being emblematic of the ten essentials of a sacrifice, ...	...	411

<i>No. of Mantras.</i>	<i>Page</i>
2.—Propriety of reciting the mantras regarding those sacrifices mentally,	413
3.—Oblation spoon to be filled by putting on butter a dozen times,	<i>ib.</i>
4.—Optionally it may be filled by four additions,	414
5.—The oblation may be poured on a tuft of Kus'a grass,	<i>ib.</i>
6.—On placing a brahmin on the right as an observer of the ceremony,	<i>ib.</i>
7.—Praise of Grahabhāga,	<i>ib.</i>
8.—On the mode of performing the ceremony by those who wish for fame,	<i>ib.</i>
9.—Praise of the tuft of grass recommended in the preceding, (m. 5.)	415
10.—Praise of the observer of the ceremony, (m. 6 above,)	416
11.—A cow to be given to the observer,	<i>ib.</i>
12.—On the fourfold application of the Mantras regarding the Das'ahotra sacrifice,	416
13.—On the excellency of the ceremony,	<i>ib.</i>
14.—Place of the ceremony,	417
15.—Charms for destroying those who are inimical to the ceremony,	<i>ib.</i>

SECTION II.

Employment of different numbers of priests in different sacrifices, and the application of certain preliminary Mantras.

1.—Anecdote of Prajāpati wishing to create the Das'ahotra permanence, to illustrate the employment of four sacrificial priests (Chaturhotri,)	418
2.—Do. creating the Chāturmāsya sacrifice, to illustrate the employment of five sacrificial priests (Panchahotri,)	419
3.—Do. creating the Pashubandha sacrifice, to illustrate the employment of six officiating priests (Shadhōtri,)	420
4.—Do. creating the Soma sacrifice, to illustrate the employment of seven sacrificial priests (Saptahotri,)	421
5.—Necessity of reciting the <i>Sambhāra</i> mantra, or verse regarding the articles necessary for a sacrifice,	422
6.—The proper place for its recitation,	423
7.—Necessity of reciting the mantra regarding the wives of the Devas,	424
8.—The proper place for the said wives,	425

SECTION III.

Praises of the Chaturhotra mantras, &c.

- 1.—Anecdote regarding the performance of ceremony during the waxing and wane of the moon, ... 425
- 2.—How Prajapati is to be reflected upon, ... 426
- 3.—Anecdote of the creation of Indra in praise of the Chaturhotri mantra, ... *ib.*
- 4.—Do. in connexion with the wife of Indra, ... 427
- 5.—Anecdote in praise of the Pañchahotri mantra, ... 428
- 6.—Do. do. in praise of Aditya, ... *ib.*
- 7.—Do. do. in a different way, ... 429

SECTION IV.

Praises of the mantras regarding the hotri-sacrifices.

- 1.—Anecdote of Prajapati in praise of the Das'ahotri mantra, 429
- 2.—Do. do. Chaturhotri mantra, ... *ib.*
- 3.—Do. do. Pañchahotri mantra, ... 431
- 4.—Do. do. Saptahotri mantra, ... 433
- 5.—Do. do. certain stomas of the Sāma Veda, ... *ib.*

SECTION V.

Acceptance of Dakṣiṇā or fee for performing a sacrifice.

- 1.—Anecdote on the mode of accepting the Dakṣiṇā or fee, 437
- 2.—Each article of the fee having its appropriate divinity, the acceptance of a fee by a priest is in reality an acceptance by the divinity, ... 438
- 3.—Mantra to be recited in accepting a car (*ratha*) as fee, ... 439
- 4-7.—Explanations of certain words in the mantras regarding the acceptance of fees, ... *ib.*
- 8-12.—Cupidity the incentive to giving and receiving fees; its attributes, &c., ... 440
- 13.—Advantage of knowing the above in receiving a fee, *ib.*

SECTION VI.

Hotri mantras in connexion with the 10th night of the Dasahotri ceremony.

- 1.—Praise of the *s'ruti* beginning with *Sarpardjñī*, &c., ... 441
- 2.—The number of Riks to be repeated, ... *ib.*
- 3.—In reciting the above, parts to be repeated mentally, ... 442

<i>No. of Mantras.</i>		<i>Page</i>
4.—Praise of the sruti <i>Sarparājñi</i> , &c.,	...	419
5.—Hotṛimantra to be repeated after the above,	...	<i>ib.</i>
6.—Relation of certain mantras with certain days,	...	<i>ib.</i>
7.—Authority for certain directions of the Sutrakāra,	...	<i>ib.</i>
8.—Authority for certain other Sutrakāras, regarding meditation and reciting of mantras,	...	<i>ib.</i>

SECTION VII.

Praises of the Sapta-hotṛi-mantra.

1.—Anecdote of the creation of, and of Prajāpati naming, all created objects,	...	441
2.—Do. creation of Indra,	...	<i>ib.</i>
3.—Advantage of knowing the above,	...	445
4.—Anecdote of the wars of the Devas and Asūras in praise of the Sapta-hotṛi-mantra,	...	<i>ib.</i>
5.—Do. do. with reference to the reward to be wished,	...	446

SECTION VIII.

Relation of the Hotṛi-mantras to the Soma Yāga.

1.—The general relation of sacrifices with each other,	...	447
2.—Especial relationship of certain mantras of sacrifices,	...	448
3.—Application of Hotṛi-mantras to Sāvana sacrifices,	...	<i>ib.</i>
4.—Anecdote in praise of the above,	...	449
5.—Praise of Praisha, Nivit, Aprī, and Graha mantras in connexion with the subject at hand,	...	450
6.—Praise of the Chhanda, the Sāma and the Uktha in connexion with subject at hand,	...	451
7.—Fruit of the Soma sacrifice,	...	<i>ib.</i>

SECTION IX.

Creation of the world in connexion with the origin of Hotṛimantra.

1.—Creation of primary matter,	...	452
2.—Ditto of the oceans,	...	453
3.—Ditto of the Dasa-hotṛi-mantra,	...	<i>ib.</i>
4.—Merit of knowing the above,	...	<i>ib.</i>
5.—Creation of the three regions,	...	456
6.—Ditto of Asūras and darkness,	...	457
7.—Ditto of men and moonlight,	...	<i>ib.</i>
8.—Ditto of the seasons,	...	458
9.—Ditto of the Devas and day,	...	<i>ib.</i>
10.—Merit of knowing the above,	...	<i>ib.</i>
11.—Merit of knowing the origin of the Devas,	...	<i>ib.</i>

<i>No. of Mantras.</i>	<i>Page</i>
12.—Merit of knowing the origins of the day and the night,	458
13.—Praise of the mind which is directed to a knowledge of the creation, ...	459
14.—Merit of knowing the whole narration, ...	<i>ib.</i>

SECTION X.

Supremacy of Indra.

1.—Anecdote regarding an interview of Indra and the Devas, ..	460
2.—Ditto regarding his being appointed their sovereign, ...	461
3.—Creation of the moon, ...	462
4.—Origin of the word <i>S'urya</i> or the sun, ...	463
5.—Ditto Indra, ...	<i>ib.</i>
6.—Ditto <i>Parameshthi</i> , ...	<i>ib.</i>
7.—Anecdote on the propriety of Indra being revered by the Devas, ...	464
8.—Ditto regarding the subjugation of the creation by Indra, ...	<i>ib.</i>
9.—Merit of knowing the above, ...	465

SECTION. XI.

Application of the Hotri mantras.

1.—Application of the <i>Dasa-hotri</i> mantra, ...	466
2.—Ditto of the <i>Hotri</i> mantra beginning with <i>prithivi hotá</i> , &c., ...	<i>ib.</i>
3.—Ditto ditto <i>Agni hotá</i> , &c., ...	467
4.—Ditto <i>S'uryam te chakshus</i> , &c., ...	<i>ib.</i>
5.—Ditto <i>Muhá havir hotá</i> , &c., ...	<i>ib.</i>
6.—Praise of the above five as a <i>kamadhenu</i> , or a cow that gratifies all our desires, ...	468
7.—Ditto ditto as the bestower of heaven, ...	<i>ib.</i>
8.—Ditto, ...	<i>ib.</i>
9.—Merit of knowing the uses of the <i>Hotri</i> -mantras, ...	469

CHAPTER THIRD.

DAS'AHOTRA SACRIFICES CONCLUDED.

SECTION I.

On the Uses of the Chatur-Hotri-mantra, i. e., those used by the four officiating priests Hotá, Adharyu, Agnidhra and Brahmá.

1.—Anecdote explanatory of the <i>Chatur-hotri</i> -mantra, ...	471
2.—Presiding deities of those mantras, ...	472
3.—Merit of knowing the above, ...	<i>ib.</i>
4.—Anecdote explanatory of the fact that the <i>Chatur-hotri</i> does include the <i>Das'a</i> , ...	473

CONTENTS.

<i>No. of Mantras.</i>	<i>Page</i>
------------------------	-------------

SECTION II.

On the Application of the Hotri-mantras to periodical rites.

1.—Mode of accepting the sacrificial fee, ...	475
2.—Application of the Hotri-mantras to periodical rites, ...	ib.
3.—Ditto illustrated in a different way, ...	476
4.—Ditto ditto, ...	ib.
5.—Anecdote in praise of the mantra beginning with <i>Keg-hotá</i> , &c., ...	477
6.—Special mantra for accepting, as sacrificial fees, things other than what are mentioned in the ordinary mantra regard- ing it, ...	478
7.—Ditto ditto for accepting cattle and horses, ...	479

SECTION III.

On shedding the hair of the head in connexion with Hotri rites.

1.—Merits of shedding the hair intelligently or otherwise, ...	479
2.—Ditto of the knowledge, ...	480

SECTION IV.

Purport of the mantras for the acceptance of fees.

1.—The fruits of accepting gold intelligently or otherwise, ...	481
2.—Ditto ditto cloth, cattle, horses, servants, bedding and carriages, ...	482
3.—Mode of accepting fees, ...	483

SECTION V.

Questions to be asked by the officiating priests on the 10th day of the twelve-day rite, and the replies thereto by the householder.

1.—Anecdote regarding the subject, ...	483
2.—Interlocution between Addharyu and the householder, ...	484
3.—Ditto Brahmá and ditto, ...	ib.
4.—Ditto Hotá and ditto, ...	ib.
5.—Replies to the Queries of the Hotá, &c., ...	485
6.—Reply to the Query of the Hotá, ...	ib.
7.—Fruits of knowing the above, ...	ib.
8.—Further fruits of ditto, ...	486
9.—Ditto ditto, ...	ib.
10.—Fruits of knowing the Chatur-hotri-mantra, ...	487
11.—Ditto ditto the presiding deities of the above mantra, ...	ib.

No. of Mantras.

Page

SECTION VI.

Number of Rittikas to be employed on different sacrifices.

1.—Anecdote shewing that in the Agni hotra, there should be only one <i>rittika</i> , ...	458
2.—Ditto shewing that in the Dars'a-purnamāsa rite there should be four <i>rittikas</i> , ...	459
3.—Ditto shewing that in the Cháturmāsya rite, there should be five <i>rittikas</i> , ...	ib.
4.—Ditto shewing that in the Pas'ubandha rite, there should be six <i>rittikas</i> , ...	490
5.—Ditto shewing that in the Soma rites, there should be seven <i>rittikas</i> , ...	ib.
6.—Ditto shewing that in the Sámvratsara satra, there should be ten <i>rittikas</i> , ...	491
7.—Praise of the above, ...	ib.

SECTION VII.

On the Merits of the Agni-hotra.—The advantages of employing different numbers of rittikas to officiate at different rites.

1.—Anecdote regarding the preservation of Prajapati's body by the Hotri mantras, ...	492
2.—The merit of employing one <i>rittika</i> , ...	ib.
3.—Ditto of four <i>rittikas</i> , ...	493
4.—Ditto five ditto, ...	ib.
5.—Ditto six ditto, ...	ib.
6.—Ditto seven ditto, ...	ib.
7.—Ditto ten ditto, ...	494

SECTION VIII.

On the Merits of the Agni-hotra. (continued.)—The creation of the Asuras, the Pitris, mankind and the Devas—through the Hotri mantras.

1.—Anecdote on the creation of the Asuras, ...	494
2.—Ditto ditto of the Pitris or the manes, ...	495
3.—Ditto ditto of mankind, ...	496
4.—Ditto ditto of the Devas, ...	ib.
5.—The above four compared to water, ...	497
6.—The merit of knowing the above, ...	ib.

*No. of Mantras.**Page*

SECTION IX.

On the mode of reflecting upon the Agni-hotra and the advantages thereof.

1.—Anecdote shewing the propriety of reflecting upon the Hotri mantra as air, ...	497
2.—Merit thereof, ...	498
3.—The three-fold qualities of air, ...	<i>ib.</i>
4.—The action of air in relation to the earth, Agni, space, sun, sky and the quarters, ...	499
5.—Air when blowing from the East should be reflected upon as <i>Prāna</i> , ...	<i>ib.</i>
6.—Ditto from the South should be reflected upon as <i>Mātaris'vá</i> , ...	<i>ib.</i>
7.—Ditto from the West should be reflected upon as <i>Paramāna</i> , ...	500
8.—Ditto from the North should be reflected upon as <i>Sávitri</i> , ...	<i>ib.</i>
9.—The traducer of those who reflect upon the <i>Prāna</i> , traduced, ...	501
10.—Ditto ditto in connexion with the other three, ...	<i>ib.</i>
11.—Traduction a source of delight to those who are traduced, How so, explained, ...	502
12.—The advantage of not taking offence at traduction, ...	503
13.—The advantage of begging by those who reflect upon the air in the way described above, ...	<i>ib.</i>

SECTION X.

On the Praises of the Hotri mantras.

1.—Anecdote on the secretion of the Vedas by Soma and its recovery by Sitá, the daughter of Prajapati, who appeared before him ornamented with <i>sthágara</i> an incense obtained by her through the Hotri mantras, ...	504
2.—The advantage of putting on the <i>sthágara</i> , ...	506

SECTION XI.

On the Praises of the Hotri mantras, (concluded).

1.—Anecdote regarding the origin of the term <i>Dusa-hotri</i> , ...	506
2.—Ditto ditto <i>Sapta-hotri</i> , &c., ...	507
3.—Especial praise of the <i>Chatur-hotri</i> , ...	508

FOURTH CHAPTER.

MANTRAS FOR SUBSIDIARY SACRIFICES OR UPAHOMAS.

SECTION I.

Upahoma Mantras.

1 to 4.—Upahoma mantras addressed to Agni, ...	510
5 to 8.—Ditto to Indra, &c., ...	512

<i>No. of Mantras.</i>	<i>Page</i>
9 to 12.—Ditto to Agni, ...	513
13, 14.—Ditto to Pushá, ..	515
15 to 18.—Ditto to Agni, ...	516
19 to 22.—Ditto to Váyu, ...	517
23, 24.—Ditto to Agni, ...	519
25, 26.—Ditto to Káma,...	<i>ib.</i>
27, 28.—Ditto to Manyu, ...	520
29, 30.—Ditto to Agni, ...	521

SECTION II.

Upahoma Mantras, (continued).

1, 2.—Upahoma mantras addressed to Agni, ...	522
3, 4.—Ditto to Nirriti, ...	523
5 to 8.—Ditto to Agni, ...	524
9.—Ditto to Indra, ...	525
10.—Ditto to the region of the sun, ...	<i>ib.</i>
11 to 15.—Ditto to Agni, ...	<i>ib.</i>
16.—Ditto to Varuna,...	527
17.—Ditto to Soma, ...	<i>ib.</i>
18, 19.—Ditto to Indráni, ...	528
20 to 24.—Ditto to Indra, ...	529

SECTION III.

Upahoma Mantras, (continued).

1.—Upahoma mantra addressed to the sons of Vashistha, ...	530
2, 3.—Ditto addressed to Sarasvati, ...	531
4.—Ditto applicable in Yájamánajapa, ...	532
5, 6.—Ditto addressed to Indra, ...	<i>ib.</i>
7.—Ditto to Agni, ...	533
8.—Ditto to Agni and Vishnu, ...	534
9 to 13.—Ditto to Vishnu, ...	<i>ib.</i>
14.—Ditto to Agni, ...	536
15, 16.—Ditto to Indra, ...	537
17, 18.—Ditto to the two As'wins, ...	538
19, 20.—Ditto to Soma, ...	<i>ib.</i>
21 to 23.—Ditto to Vishnu, ...	539
24.—Ditto to Hari, the horses of Indra, ...	541
25 to 31.—Ditto to Indra, ...	542
32.—Ditto to the Hotá and the two As'wins, ...	545
33, 34.—Ditto to the Ritviks in reference to the As'wins, ...	546

No. of Mantras.

Page

SECTION IV.

Upahoma Mantras, (continued).

1 to 5.—Upahoma mantras addressed to certain medicaments for the cure of white-leprosy,	547
6.—Ditto to Indra for success in war,	548
7, 8.—Ditto to the Maruts,	549
9, 10.—Ditto to Agni,	550
11 to 15.—Ditto to the officiating priests, the Aswins and Vrihaspati,	ib.
16.—Ditto to Agni,	552
17.—Ditto to Savitā,	ib.
18, 19.—Ditto to Indra,	553
20 to 25.—Ditto to the Adityas and the Visvedevas for the removal of sin,	ib.

SECTION V.

Upahoma Mantras, (continued).

1 to 6.—Upahoma mantras addressed to Soma and Indra,	555
7, 8.—Ditto to Soma and Agni,	555
9, 10.—Ditto to Mitra and Varuṇa,	ib.
11, 12.—Ditto to Surya,	559
13 to 16.—Ditto to Parjanya,	560
17.—Ditto to Agni,	562
18, 19.—Ditto to Suna and Sira,	ib.
20.—Ditto to the Ritviks,	563
21, 22.—Ditto to Indra and Agni,	ib.

SECTION VI.

Upahoma Mantras, (continued).

1, 2.—Upahoma mantras addressed to Sarasvatī,	568
3, 4.—Ditto to Vishṇu,	565
5.—Ditto to Agni,	ib.
6.—Ditto to Surya,	566
7.—Ditto to the Maruts,	ib.
8, 9.—Ditto to Savitā,	ib.
10.—Ditto to the Ritviks with reference to Vrihaspati,	567
11.—Ditto to Mitra and Varuṇa,	ib.
12.—Ditto to Vrihaspati,	ib.
13, 14.—Ditto to Indra,	568
15 to 20.—Ditto to Prajāpati in connexion with the ceremony of marriage,	ib.
21, 22.—Ditto to Vaisvānara,	571
23, 24.—Ditto to Pṛithivī,	ib.

<i>No. of Mantras.</i>	<i>Page</i>
25, 26.—Ditto to be recited in connexion with the sacrifice prescribed by the ordination <i>Brahmana Rishava</i> , &c.	572
27, 28.—Ditto to Rátrí to overcome the evil effects of bad dreams,	573
29, 30.—Ditto to the Goddesses of Speech (<i>Vácha</i>), ...	574
31, 32.—Ditto ditto under the name of Gaurí or the fair, ...	575
33, 34.—Ditto to Indra,	576
35.—Ditto to Agni,	<i>ib.</i>

SECTION VII.

Upahoma Mantras, (continued).

1.—Upahoma mantra addressed to Soma,	577
2.—Ditto to Vishnu,	578
3.—Ditto to Indra,	<i>ib.</i>
4 to 7.—Ditto to Indra,	<i>ib.</i>
8, 9.—Ditto to Indra,	579
10, 11.—Ditto to Agni,	580
12 to 14.—Ditto to Indra,	581
15.—Ditto to be recited in connexion with a certain japa (unknown),	<i>ib.</i>
16, 17.—Ditto to Váyu,	582
18 to 22.—Ditto to Indra, Dyávapṛithiví and Rájan, ...	584
23, 24.—Ditto to Agni,	585
25.—Ditto to Agni,	<i>ib.</i>
26, 27.—Ditto to Prajapati, &c.	586
28.—Ditto to the Yupa or the sacrificial post,	589
29, 30.—Ditto to Agni,	<i>ib.</i>

SECTION VIII.

Upahoma Mantras, (continued).

1, 2.—Upahoma mantras addressed to Agni, to be meditated upon,	588
3 to 6.—Ditto necessary for the Ájyabhága,	589
7, 8.—Ditto addressed to Soma,	<i>ib.</i>
9, 10.—Ditto to be recited in offering the twelfth oblation to Indra and Agni,	590
11, 12.—Ditto addressed to Agni and Indra,	591
13, 14.—Ditto to the Ritviks and the Visvedevas,	<i>ib.</i>
15, 16.—Ditto to Dyávapṛithiví,	592
17, 18.—Ditto to Agni,	<i>ib.</i>
19.—Ditto to Agni,	593
20.—Ditto to the Devas,	<i>ib.</i>
21.—Ditto to Indra recited at the sacrifice for celebrating 'harvest home,'	594

FIFTH CHAPTER.

MANTRAS FOR SUBSIDIARY SACRIFICES OR UPAHOMAS (CONCLUDED).

SECTION I.

Upahoma Mantras, (continued).

1, 2.—Upahoma mantras relating to Prāpa addressed as a divinity,	595
3, 4.—Ditto ditto to Mind ditto,	596
5, 6.—Ditto ditto to Speech ditto,	597
7, 8.—Ditto ditto to Vision ditto,	598
9, 10.—Ditto ditto to Audition ditto,	ib.

SECTION II.

Upahoma Mantras, (continued).

1 to 8.—Mantras to be recited when the sacrificial horse is to be brought out from the water after bathing,	...	600
9, 10.—Ditto addressed to Agni in certain fire and marital sacrifices,	...	604

SECTION III.

Upahoma Mantras, (continued).

1, 2.—Mantras to be addressed to Indra in sacrifices for the recovery of lost wealth,	605
3.—Ditto ditto in the performance of the Upahoma for the above,	606
4 to 6.—Ditto to Akuti to be recited at the Sankalpa of a ceremony,	ib.
7.—Ditto to Agni being the invocatory in the Swistakṛita oblation of the funeral sacrifice,	607
8, 9.—Ditto to be recited by the householder when an animal is being sacrificed,	ib.
10, 11.—Ditto to be recited for the invocative and oblation mantras in the sacrifice called Mitravindā,	608

SECTION IV.

Upahoma Mantras, (continued).

1, 2.—Mantras addressed to Indra,	609
3 to 8.—Ditto ditto to be silently repeated in the Shashtra called <i>Nishkathalya</i> ,	610

<i>No. of Mantras.</i>	<i>Page</i>
9 to 11.—Ditto ditto addressed to Agni—meet at sacrifices to the fire, ...	613
12, 13.—Ditto ditto to the two As'wins—meet at the oblation ordained by the words <i>As'wibhyām pushnah purodūsam</i> , &c., ...	614
14, 15.—Ditto ditto to Sarāsvatī, being the invocatory and oblation mantras of the ceremony ordained by the words <i>Sarāsvate satyavūche charun</i> , &c., ...	615

SECTION V.

Upahoma Mantras, (continued).

1, 2.—Mantras to serve for the invocatory and oblation mantras of the sacrifice called <i>Divahsyeni</i> , ...	616
2 to 4.—Ditto addressed to Bhaga, ...	617
5.—Ditto meet at sacrifices to Prajāpati, ...	<i>ib.</i>
6, 7.—Ditto ditto to Ushā and Ahorātra, ...	618
8, 9.—Ditto ditto to the Maruts, ...	619
10, 11.—Ditto ditto to Vishnu, ...	620
12, 13.—Ditto ditto to Vrihaspati, ...	<i>ib.</i>
14, 15.—Ditto ditto to Pushan, ...	621
16 to 21.—Ditto to be recited by dwellers in forests for their preservation, ...	622

SECTION VI.

Upahoma Mantras, (continued).

1, 2.—Mantras addressed to Indra, ...	626
3 to 7.—Ditto ditto to Kumāra Vātapatnī, &c. to be recited at the <i>jātakarma</i> of kshetrias, ...	<i>ib.</i>
8.—Ditto ditto to Vrihaspati to be recited when throwing water on the householder at the <i>Vrihaspati sava</i> , ...	629
9.—Ditto ditto to Indra, ...	<i>ib.</i>
10, 11.—Ditto ditto to Oshadhi, ...	630
12, 13.—Ditto ditto to certain Devas—meet at the sacrifice called <i>Divahsyeni</i> , ...	631
14.—Ditto ditto to the Ushās, ...	632

SECTION VII.

Upahoma Mantras, (continued).

1.—Mantra addressed to Agni in the <i>Sāvitrī chayana</i> , ...	632
2.—Ditto ditto to Agni in collecting fire for oblation to Indra, ...	633
3.—Ditto ditto, ...	<i>ib.</i>

<i>No. of Mantras.</i>	<i>Page</i>
4.—Ditto ditto to the ear ornament called <i>pravarta</i> ,—meet in sacrifices for long life, ...	634
5 to 7.—Ditto ditto to Savitá, Agni and Prajapati, ...	<i>ib.</i>
8 to 17.—Ditto ditto to Agni, Soma, Varuna, Mitra, Indra, Vrihaspati, Savitá, Pushá, Sarasvatí and Tastrá, being meet for the Upahoma of the Mitravindá sacrifice, ...	635

SECTION VIII.

Upahoma Mantras, (concluded).

1.—Mantra addressed to Indra, to be inaudibly recited in the <i>Mádhyaúdina savana</i> , ...	637
2, 3.—Ditto ditto to Indra—meet in some ceremony (unknown), ...	638
4 to 6.—Ditto ditto, meet in the performance recommended by the words <i>Indráya sunásiráya</i> , &c., ...	639
7.—Ditto ditto to Indra when placing the scarf on the left shoulder; in the Soma sacrifice, ...	640
8.—Ditto ditto to the Maruts, meet in cases when the Soma oblation is spoiled, ...	<i>ib.</i>
9.—Ditto ditto to the Devas for the cure of ocular diseases, ...	<i>ib.</i>
10.—Ditto ditto to the institutor of the sacrifice in preparing the Soma, ...	641
11.—Ditto ditto to the lord of sacrificers, (<i>Pravargya swámin</i>) to be mentally repeated by the institutor of the sacrifice when the yeast is put in the Soma juice, ...	642
12 to 14.—Ditto ditto to Apa, ...	<i>ib.</i>
15, 16.—Ditto ditto to Sarasvatí, ...	643
17.—Ditto ditto to Agni, ...	644
18.—Ditto ditto to Agni, ...	<i>ib.</i>
19.—Ditto ditto to Agni, ...	645
20.—Ditto ditto to Agni, ...	<i>ib.</i>
21.—Ditto ditto to Játavedah, ...	646
22 to 27.—Ditto ditto to Indra, ...	<i>ib.</i>
28, 29.—Ditto ditto to Agni, ...	649
30.—Ditto ditto to Indra, ...	651
31, 32.—Ditto ditto to Indra, ...	<i>ib.</i>

SIXTH CHAPTER.

KAUKILA SAUTRĀMAṆI OR THE SACRIFICE WITH SPIRITUOUS LIQUOR.

SECTION I.

On the Preparation of the spirituous liquor.

- 1.—An invocation to spirit (or rather its ingredients, viz. germinated paddy (*tokma*), fine powder of slightly-baked barley mixed with sour milk, and covered with grass (*māsara*), and coarse powder of the same or *nagnahu*;) to ferment itself; to be repeated when mixing the ingredients, ... 652
- 2.—A mantra to be repeated when powdered barley (*saktu*) is to be sprinkled over the fermenting liquor and milk dashed thereon, ... 653
- 3, 4, 5.—Three mantras to be repeated over the mixture to cast out its froth (?), ... 654
- 6.—A mantra for its purification, ... *ib.*
- 7.—Ditto to be repeated when further manipulating the mixture, ... 655
- 8, 9, 10.—Three ditto when the liquor is poured into three separate vessels, ... 656
- 11, 12, 13.—Ditto ditto when the vessels are arranged, ... *ib.*
- 14, 15, 16.—Ditto ditto in the room where the liquor is being prepared, ... *ib.*
- 17.—A ditto when taking out the liquor, ... 657
- 18, 19, 20.—Three ditto when the liquor is stored, ... 658
- 21, 22, 23.—Three ditto, ... *ib.*
- 24 to 30.*—Seven ditto to be repeated over the stored liquor, *ib.*

SECTION II.

Addresses to the spirit.

- 1 to 5.—Mantras to be addressed to the spirit, ... 659, 662

SECTION III.

Homās or fire-sacrifices in connexion with the spirit.

- 1, 2.—Mantras for the offering of milk, ... 662
- 3.—The share of the Aswins to be eaten by the Addharyya, ... 663
- 4.—The share of Sarasvatī to be eaten by the Prati-prasthātri, 664
- 5.—The remainder of the sacrificial milk to be offered to the manes, ... *ib.*
- 6 to 15.—Ten mantras to be recited after the above, ... *ib.*

* The Viniyoga Sangraha quotes the initials of only twenty-nine mantras though it alludes to thirty, and the thirty occur in the text.

<i>No. of Mantras.</i>	<i>Page</i>
16, 17.—Two mantras to be recited by the Adharyya and the Prati-prasthátri respectively, ...	665
18.—The remainder of the spirit after sacrifice to be thrown on an Ant-hill, ...	666
19.—The Brahmá and the Yajamána to drink the remnant of the oblations, ...	ib.

SECTION IV.

Upahoma or subsidiary sacrifices in connexion with the above.

1 to 16.—Mantras to be repeated when offering oblations of animal soup in vessels of horns and hoofs to ensure the perfection of the future body of the institutor of the sacrifice, ...	668
--	-----

SECTION V.

The Abhisheka or bathing-ceremony of the institutor of the sacrifice.

1.—Address to the bathing-chair of Udumbara wood, ...	677
2.—Ditto to the leather that is to be spread thereon, ...	ib.
3.—Mantra to be repeated when sitting upon the chair, ...	ib.
4.—Ditto to be repeated after sitting thereon, ...	678
5, 7.*—Ditto ditto when the priest seated facing the west, sprinkles water on the Yajamána seated facing the east, ...	678
8.—Ditto ditto while touching the hand of the Yajamána, ...	679
9, 11.—Ditto ditto when calling him, ...	ib.
12.—Ditto ditto while touching his head, mouth, hands, fingers, &c., ...	680
13.—Ditto to be repeated by the Yajamána when descending from the chair, ...	681
14.—Ditto to be repeated inaudibly after descending from the chair, ...	ib.
15, 16.—Ditto to be repeated by him in offering two oblations thereafter, ...	682
17.—Ditto ditto when touching the different parts of his own body, ...	ib.

SECTION VI.

Bathing after the completion of the ceremony.

1, 5.—Mantras to be repeated by the Adharyya in offering the five fold oblations before the conclusional bath, ...	683
6.—Ditto ditto to be repeated preparatory to bathing, ...	685
7, 8.—Ditto ditto while bathing, ...	ib.

* Three according to the *Viniyoga Sangraha*, but the text and the commentary give only two mantras.

<i>No. of Mantras.</i>	<i>Page</i>
9.—Ditto ditto addressing the sun after the bath,	... 656
10.—Ditto ditto in throwing away the water,	... <i>ib.</i>
11, 13.—Ditto ditto in offering three oblations with religious wood after the bath,	... 652
14, 15.—Ditto ditto in address to Agni,	... 657
16.—Ditto ditto in pouring out the last oblation,	... <i>ib.</i>

SECTION VII.*

Eleven exhortations (Prayāja Praisha) to be addressed by Mitra and Varuṇa to the Hotā.†

1, 11.—Mantras repeated by Mitra and Varuṇa in reply to the exhortation of the Addharyya beginning with the words <i>samidbhya preshya, &c.</i>	... 688 to 693
---	----------------

SECTION VIII.

Eleven addresses (Puro-ruk) in connexion with the above.

1, 11.—Mantras addressed to Indra as the regent of the quarters,	... 694, 698
--	--------------

SECTION IX.

Invocatory and Oblative Mantras for animal sacrifices to Indra.

1, 2.—Initial words of the invocatory and the oblation mantras for the offering of the Omentum,	... 699
3.—Ditto of the invocatory mantra for the offering of rice-cake,	700
4.—Oblative mantra for ditto,	... <i>ib.</i>
5.—Invocatory mantra for the offering of clarified butter,	... <i>ib.</i>
6.—Oblative ditto for ditto,	... <i>ib.</i>

SECTION X.

Eleven exhortations (Praisha) in connexion with the Anuyājas or subsidiary oblations.

1, 11.—Mantras to be recited by Mitra and Varuṇa as exhortations in the Anuyājas,	... 701, 707
---	--------------

* The first six Sections refer to the duties of the Addharyya, the rest to those of the Hotā.

† The Hotā probably repeats them, enacting the parts of Mitra and Varuṇa.

*No. of Mantras.**Page*

SECTION XI.

Exhortations (Prayāja Praisha) with reference to the three animals to be sacrificed in the Kaukila Sautrīmāni.

- 1, 13.—Mantras, &c., as above, ... 707, 715

SECTION XII.

Oblative mantras (Prayāja Yājñā) corresponding to Exhortations of the eleventh Section.

- 1, 12.—Oblative mantras as above, ... 717, 720

SECTION XIII.

Invocatory and Oblative Mantras for the offering of Omentum, rice-cake and clarified butter, each three times.

- 1.—Invocatory mantra for the first offering of the Omentum.
(It serves as the oblation mantra of the third offering.) 721
- 2.—Oblative ditto for ditto. (It serves as the invocatory of the second offering.) ... ib.
- 3.—Oblative ditto for the second offering. (It serves as the invocatory of the third ditto,) ... ib.
- 4.—Invocatory mantra for the first offering of the rice-cake.
(It is the oblation of the third ditto,) ... 722
- 5.—Oblative ditto ditto. (It is the invocatory of the second ditto,) ... ib.
- 6.—Oblative ditto for the second ditto. (It is the invocatory of the third ditto,) ... ib.
- 7.—Invocatory of the first offering of clarified butter (it is the oblation of the third,) ... 723
- 8.—Oblative ditto ditto. (It is the invocatory of the second ditto,) ... ib.
- 9.—Oblative ditto of the second ditto, (it is the invocatory of the third ditto,) ... 724

SECTION XIV.

Exhortations (Praisha) of Mitra and Varuṇa in relation to the Anuyājas.

- 1, 11.—Mantras addressed by (the Hotā in behalf of) Mitra and Varuṇa, in relation to the Anuyājas, ... 725

SECTION XV.

Exhortation to Sutravāka.

- 1.—Mantra addressed to Sutravāka, ... 729

No. of Mantras.

Page

SECTION XVI.

Mantras relating to offerings to the manes.

- 1, 10.—Initial words of ten mantras regarding the sacrifices to the manes described in the chapters on Rájasúya and the Cháturmáśya rites, ... 732
- 11.—The second invocatory mantra in regard to the above, ... *ib.*
- 12.—Ditto ditto that may be optionally used for the above, ... 733
- 13.—Oblative ditto for the above, ... 734
- 14, 15, 16.—Initial words of two invocatory and one oblativ mantras that may be optionally substituted for the above, *ib.*
- 17.—Invocatory mantra for the Sishṭakṛita offering, ... *ib.*
- 18.—Oblative ditto for ditto, ... 735

SECTION XVII.

Exhortations (Praisha) for the Prayāja in animal sacrifices to Indra.

- 1, 11.—Eleven mantras to be addressed by (the Hotá in behalf of) Mitra and Varuṇa in the sacrifice to Indra ordained by the words *Indráya rayodhase Pashumálabhate*, 736, 740

SECTION XVIII.

Oblative mantras called Aprí.

- 1, 11.—Oblative mantras called Aprí of the Prayāja sacrifice, ... 741

SECTION XIX.

Invocatory and oblativ mantras for the sacrifice alluded to in Section XVII.

- 1.—Invocatory mantra for the offering of the Omentum, ... 744
- 2.—Oblative ditto for ditto, ... *ib.*
- 3.—Invocatory ditto for the offering of the rice-cake, ... 745
- 4.—Oblative ditto for ditto, ... *ib.*
- 5.—Invocatory for the offering of clarified butter, ... *ib.*
- 6.—Oblative ditto for ditto, ... *ib.*

SECTION XX.

Exhortations (Praisha) in connexion with the Anuyájas.

- 1, 11.—Mantras to be addressed by (the Hotá in behalf of) Mitra and Varuṇa in connexion with the Anuyájas, 746, 749

SEVENTH CHAPTER.

EPHEMERAL SACRIFICES OR SAVAS.*

SECTION I.

VRIHASPATI SAVA or the sacrifice for attaining the rank of Vrihaspati.

1.—A stoma appropriate in this sacrifice noticed,...	...	750
2.—A condition of Somayāga pointed out,	ib.
3.—Rathantara hymns not required in the Vrihasatoma,	751
4.—The Hotā for this sacrifice described,	ib.
5.—Object of the sacrifice defined,	ib.
6.—Especial fee for the sacrifice,	ib.
7.—Another ditto,	752
8.—Sprinkling of sanctified fluid on the institutor of the rite or <i>abhisheka</i> after the completion of the sacrifice,	ib.
9.—The ingredient of the sprinkling (melted butter),	ib.

SECTION II.

VAIS'YA SAVA or the sacrifice for the attainment of nourishment or prosperity.

1, 7.—Mantras for offering seven oblations of butter,	753
8.—Object of limiting the number of the oblations,	755
9.—Animal most appropriate for the sacrifice (a white four-year old goat),	ib.
10.—Proper time for the sprinkling of sanctified fluid after the sacrifice,	ib.
11.—Seat most appropriate for the priest when sprinkling (a bull hide,)	ib.
12.—Fluid most appropriate for the sprinkling (curdled milk),	...	756

SECTION III.

BRĀHMĀNA SAVA or the sacrifice for the attainment of the glory of *Brahmā*.

1, 8.—Mantras for the offering of eight oblations of butter,	756
9.—Object of limiting the number of the oblations,	758
10.—Manipulation of the fluid for sprinkling,	ib.
11.—Seat most appropriate for the priest when sprinkling (hide of the black antelope),	ib.
12.—Fluid most appropriate for the sprinkling, (melted butter),	...	759

* A sacrifice lasting generally one day and deifying any one with an especial object, is called a *sava*. *Sāyate is'varatvena abhisichyate evam sac'dh ekad'vīśa*.

No. of Mantras.

Page

SECTION IV.

SOMA SAVA or the sacrifice for the attainment of offspring.

1.—The animal to be sacrificed, (one that has become barren after first issue.)	759
2.—Mantra for sprinkling the sanctified fluid,
3.—Especial duty in connexion with this sacrifice,	760
4.—Mantra intended to be recited when sprinkling the sanctified fluid,	ib.

SECTION V.

PRITHI SAVA or the sacrifice for the attainment of Supremacy.

1.—Origin of the sacrifice,	761
2.—Mantra for the sprinkling of sanctified fluid,	ib.
3.—Especial duty in connexion with this sacrifice,	762
4.—Mantra proper to be recited when sprinkling,	ib.

SECTION VI.

GO SAVA or the sacrifice for the attainment of independence.

1.—The sacrifice explained,	763
2.—Praise of the sacrifice,	ib.
3.—Merit of knowing and performing it,	ib.
4.—Further ditto,	ib.
5.—Especial fee for its performance,	764
6.—Fluid fit for sprinkling, (fresh milk),	ib.
7.—Time and place of the sprinkling,	ib.
8.—The sprinkling ordained,	ib.
9.—Praise of the Brihat Sâma stotra,	ib.
10, 11.—Mantra for the sprinkling,	765

SECTION VII.

ODANA SAVA or the sacrifice for the attainment of profusion of aliment.

1, 4.—Mantras for four oblations of butter,	766
5, 8.—Mantras to be repeated when mixing butter, milk, sour milk and water,	767
9, 12.—Mantras for cooking clarified butter and powdered barley,	ib.
13, 15.—Ditto for sanctifying the same,	768
16, 18.—Ditto for sanctifying milk,	ib.
19, 21.—Ditto for sanctifying curdled milk,	ib.

<i>No. of Mantras.</i>	<i>Page</i>
22, 24.—Ditto for sanctifying water, ..	763
25.—Mantra to be repeated when the institutor of the sacrifice eats the remnant of the sacrifice, ...	<i>ib.</i>
26.—Ditto ditto when putting on gold ornament, ...	<i>ib.</i>
27.—Ditto when sprinkling sanctified water, ...	770
28.—Ditto to purify the institutor of the sacrifice after the sprinkling, ...	<i>ib.</i>
29, 32.—Ditto to be repeated when the cooks receive the holy water, ...	<i>ib.</i>

SECTION VIII.

ODANA SAVA (Continued.) *Mantras to be repeated when ascending a car.*

1.—Mantras to be repeated when the Yajamana proceeds to ascend the car as it stands before the Ahavaniya fire, ...	772
2.—Ditto ditto when he is ascending, ...	<i>ib.</i>
3.—Initial words of the mantra to be repeated in touching the wheels, ...	<i>ib.</i>
4, 8.—Mantras to be repeated to sanctify the institutor, ...	<i>ib.</i>

SECTION IX.

ODANA SAVA (Concluded.) *Its origin and details.*

1.—Anecdote regarding the origin of the sacrifice, ...	775
2.—Grains to be used in this sacrifice, ...	<i>ib.</i>
3.—Object of the mantras for sanctifying the barley-cake, ...	<i>ib.</i>
4.—Object of giving gold to Brahmanas, ...	776
5.—Necessity of wearing gold on the ears, ...	<i>ib.</i>
6.—The propriety of eating the remnant of the sacrifice, ...	<i>ib.</i>
7, 8.—The Nakshatra most appropriate for this sacrifice, ...	<i>ib.</i>
9.—Merit of knowing the above, ...	777
10.—Substitute for bathing after the sacrifice—a bundle of dūr- vā grass, ...	<i>ib.</i>
11.—The number of stalks necessary to form the bundle, ...	778

SECTION X.

Rules for the Panchas'raditya sacrifice.

1.—Anecdote regarding the origin of the sacrifice, ...	778
2.—Praise of the sacrifice, ...	779
3.—Merit of knowing it, ...	<i>ib.</i>
4.—Origin of its name, ...	<i>ib.</i>
5.—The limits of the stomas connected with it, ...	<i>ib.</i>

No. of Mantras.

Page

SECTION XI.

Animal meet for the sacrifice aforesaid.

1.—Sāma hymn to be repeated when commencing the sacrifice,	780
2.—Animals enumerated—17 bulls to be sacrificed in five days, three on each of the first four days, and five on the last day,	... ib.
3.—Merit of knowing and performing the sacrifice,	... 781
4, 7.—Merit of the sacrifice,	... ib.
8.—Ditto ditto, if performed for five years,	... 782
9.—Praise of the stomas connected with it,	... ib.

SECTION XII.

Addresses (Puroruks) in connexion with the Agnishṭut sacrifice, (kratu.)

1.—Address in connexion with an offering to Indra and Vāyu,	783
2.—Ditto ditto to Mitra and Varuna,	... 784
3.—Ditto ditto to As'vina,	... ib.
4.—Ditto ditto to S'ukra,	... 785
5.—Ditto ditto to Manthi,	... ib.
6.—Ditto ditto to Agrayana,	... 786
7.—Ditto ditto to Indra and Agni,	... ib.
8.—Ditto ditto to Visvedeváh,	... 787
9, 11.—Ditto ditto to the ten Maruts,	... ib.
12.—Ditto ditto to Mahendra,	... 789
13, 15.—Ditto ditto to Aditya,	... ib.
16.—Ditto ditto to Savitá,	... 791

SECTION XIII.

Addresses (Puroruks) in connexion with the Indrastut sacrifice.

1, 2.—Address in connexion with an offering to Indra and Vāyu,	792
3.—Ditto ditto to Mitra and Varuna,	... 793
4.—Ditto ditto to As'vina,	... ib.
5.—Ditto ditto to S'ukra,	... ib.
6.—Ditto ditto to Manthi,	... 794
7.—Ditto ditto to Agrayana,	... ib.
8.—Ditto ditto to Indra and Agni,	... 795
9.—Ditto ditto to Visvedeváh,	... ib.
10, 12.—Ditto ditto to Aditya,	... ib.
13.—Ditto ditto to Savitá,	... 797

*No of Mantras.**Page*

SECTION XIV.

Aptoryāma rite by which animals intended for sacrifice, if lost, may be regained.

- 1.—Anecdote of Prajāpati who first created animals. The animals sallied forth from his house and would not return to be sacrificed. He tried himself, and then through Indra, Agni and Visvedevāh, to bring them back, but failed; at last Vishnu obtained them, 793
- 2.—The ordination for the same, 799
- 3.—Derivation of the word Aptoryāma, *ib.*
- 4.—Object of the rite, 800

SECTION XV.

Rules for emblematic coronation ceremony.

- 1 to 7.—Mantras to be repeated in offering seven oblations before bathing a king, 800
- 8.—Ditto for spreading a tiger skin with its face to the east, the hairs pointing to the north, 804
- 9.—Ditto to be repeated when the king sits thereon, *ib.*
- 10 to 17.—Ditto for sprinkling over the king water in which *Dūrva* sprout has been steeped, *ib.*
- 18 to 20.—Ditto for blessing him, 805

SECTION XVI.

Coronation ceremony (continued). Ceremony to be observed on first ascending a car, Rathārohana mantra.

(Vide ante, Section VIII.)

- 1.—Mantra to be recited when the car is brought before the sacrificial fire, 807
- 2.—Ditto when it is placed before it, *ib.*
- 3.—Ditto to be repeated while touching (according to one interpretation) the two wheels and the two sides, or (according to another) the four wheels (only) of the car, *ib.*
- 4.—Ditto to be addressed to the Purohita or household priest, 808
- 5.—Ditto ditto to the driver, Sārathī, *ib.*
- 6.—Ditto ditto to the reins, *ib.*
- 7 to 12.—Six ditto to the king, 809
- 13, 14.—Two to be recited by the king, *ib.*
- 15, 16, 17.—Three to be addressed to the king, *ib.*
- 18, 19.—Two to be addressed to the king as a blessing while he faces the sun, *ib.*
- 20.—To be repeated by the king while observing his people around him, 811

*No. of Mantras.**Page*

SECTION XVII.

Coronation ceremony (Concluded.)

1, 2.—Mantras for offering oblations on the fire after the ceremonials of the preceding Section,	812
3.—A mantra to be repeated when, after the above, a couch of Udumbara wood is placed in the room and the king sits thereon,	814
4.—Ditto when the priest is shaving the king,	<i>ib.</i>
5.—Ditto when the hair is falling off the head,	<i>ib.</i>
6.—Ditto when the hair is collected and placed on a bundle of <i>dúrrá</i> grass,	815
7.—Ditto when the king is anointed with a mixture of milk and ghee,	<i>ib.</i>
8.—Ditto when that unguent is applied to the head,	816

SECTION XVIII.

Ephemeral or Vighana ceremony.

1.—Origin of the ceremony. The maruts having refused to pay tribute to Indra, the latter performed a ceremony in a single day to overcome their determination, hence is it called Ephemeral or Vighana ceremony,	817
2.—Advantage of performing the same,	<i>ib.</i>
3.—The party who should perform this ceremony. The king, when his subjects refuse to pay tribute and when Brahmans become vicious, should perform the ceremony,	<i>ib.</i>
4.—To begin the ceremony, the two <i>stomas</i> entitled <i>dvádas'a</i> , and then the two others called <i>chaturvins'a</i> , should be repeated,	818
5 6.—The advantage of knowing this ceremonial,	<i>ib.</i>
7.—The aforesaid two couplets to be recited in connexion with other <i>stomas</i> of odd numbers, such as 13, 15, 17,	819
8.—The advantage thereof,	<i>ib.</i>
9.—Their connexion with a particular Rîg hymn,	<i>ib.</i>
10.—In reciting them, they should be mixed with hymns of different meters,	820
11, 12.—The advantages thereof,	821

EIGHTH CHAPTER.

SACRIFICES WITH ESPECIAL PRAYERS (KÁMYA).

SECTION I.

Sacrifices of goats &c.

1.—Sacrifice of a white goat to Váyu for the attainment of wealth. Invocatory and oblation mantras for the offering of omentum, rice-cake and butter respectively,	823

<i>No. of Mantras.</i>	<i>Page</i>
2.—Sacrifice of a castrated goat to Prajāpati for the attainment of dependants and cattle. Mantras as above, ...	825
3.—Sacrifice of a Traita (three goats ?) to Soma and Pushan for the attainment of cattle. Mantras as above, ...	825
4.—Those who are affected by Varuṇa, (dropsy ?) should sacrifice to him a black goat with a white foot. Mantras as above, ...	830
5.—Those who wish to be rich in subjects and cattle, should sacrifice a barren sheep to Āditya. Mantras as above,...	831

SECTION II.

Sacrifices of sheep.

1.—Sacrifice to Āditya of a sheep. Invocatory and oblation mantras as above, ...	832
2.—Sacrifice of a black-necked sheep to Agni, by those who wish for divine glory (<i>Brahma-varchasa</i>). Mantras as above, ...	835
3.—Sacrifice of a <i>sanhitā</i> or pregnant sheep (?) to Indra. Mantras as above, ...	838
4.—Sacrifice of a white sheep to Vrihaspati. Mantras as above, ...	839
5.—Sacrifice of a sheep to Sarasvatī. Mantras as above, ...	841

SECTION III.

Sacrifices to Soma, Vishnu, Indra, &c.

1.—Sacrifice of a black-necked sheep to Agni, and that of an ichneumon (or a cow according to the Bhāgavat Purāṇa) to Soma. Invocatory and oblation mantras as above, ...	842
2.—Sacrifice of a dwarf ox (?) to Vishnu. Mantras as above, ...	844
3.—Sacrifice of a drooping-horned bull (?) with a blaze on the forehead to Indra the author of sacrifices. Mantras as above, ...	845
4.—The sacrifice of a thick legged cow (?) (<i>prishni saktha</i>) to Indra the regent of wind. Mantras as above, ...	847
5.—The sacrifice of a drooping-horned bull with a blaze on the forehead to Indra, the destroyer of Vṛitra. Mantras as above,...	850

SECTION IV.

On the sacrifice of animals to Indra, &c.

1.—The sacrifice of white-blazed drooping-horned cattle to Indra the destroyer of enemies. Invocatory and oblation mantras for the offering of omentum, rice-cake and clarified butter,...	853
--	-----

<i>No. of Mantras.</i>	<i>Page</i>
2.—Sacrifice of the above to Indra, the wielder of the thunder-bolt. Initial words or entire mantras as above, ...	855
3.—Sacrifice, by one who has enemies, of a barren cow to Vishnu and Varuṇa. Mantras as above, ...	856
4.—Ditto of a cow to Dyāvāprithivī. Mantras as above, ...	859
5.—Ditto, by one who wishes for subjects, of a cow that has lately miscarried, to Aushadhayah (medicaments personified.) Initial words of the several mantras for the same, ...	862

*SECTION V.

On the sacrifices of animals to Indra and Agni.

1.—Initial words of the six mantras for the sacrifice to Indra and Agni of a bull that has been already sanctified at a marriage or other ceremony, ...	863
2.—Sacrifice of a polled ox to Brahmanaspati. Mantras as above, ...	<i>ib.</i>
3.—Sacrifice of a black or a lean cow (shyámā in the text without a noun) to Pushan. Initial words of, or entire, mantras as above, ...	867
4.—Sacrifice to the Maruts of a cow that has brought forth only once, ...	869
5.—Sacrifice to Indra of a brown ox (Aruṇa) for invigorating the faculties. Mantras as above, ...	872

SECTION VI.

On the sacrifices of animals meet for Savitā.

1.—Sacrifice to Savitā of a speckled or a piebald ox (?) Invocatory and oblation mantras for the offering of omentum, rice-cake and butter, ...	875
2.—Sacrifice to Visvedevā of a Vahurupā (a chameleon? or a many-colored cow?) for profusion of aliments. Invocative and oblation mantras as above, ...	879
3.—Sacrifice of a Dwirupā (a cow having two colours?) to Mitra and Varuṇa. Mantras as above, ...	881
4.—Sacrifice to Rudra of a red cow (rohini.) Mantras as above, ...	884
5.—Initial words of six mantras used optionally instead of the last, ...	887

SECTION VII.

On the sacrifices of animals meet for Sūrya (Sauryālipas'ṇ.)

1.—Sacrifice to Sūrya of a white barren cow or a white she elephant (basā) for the attainment of divine glory. Invocatory and oblation mantras for the offering of omentum, rice-cake and butter, including two additional mantras for the last which may be used at option, ...	<i>ib.</i>
--	------------

<i>No. of Mantras.</i>	<i>Page</i>
2.—Sacrifice of a mare* to Tvastrá. Mantras for the offering of omentum, rice-cake and butter,	892
3.—Ditto to Mitra of a white ox (♀). Mantras as above,	894
4.—Ditto to the Asvinikumáras of a brown (red and black, dhumra) ox (♀). Mantras as above,	896
5.—Sacrifice of a goat to Agni and Soma for the attainment of plenty of food. Mantras as above,	899

SECTION VIII.

On the sacrifices of animals that have miscarried.

1.—The sacrifice, at a Sannayya ceremony, of a cow that has miscarried from taking the bull unseasonably. Mantras for the offering of omentum, rice-cake and butter, including mantras that may be optionally substituted for that prescribed for the offering of butter,	902
2.—Sacrifice to Váyu of a cow as above. Mantras or their initial words for the offering of omentum, rice-cake and butter, including mantras that may be optionally substituted for that prescribed for the offering of butter,	908
3.—Sacrifice to Sraddhá of a cow as above. Mantras for the offering of omentum, rice-cake and butter,	911
4.—Sacrifice to Brahmá of a bull. Mantras as above,	913
5.—Eight mantras for the upahoma or subsidiary oblation ordained by the canon अजावा अयम्, &c.,	916

SECTION IX.

On the sacrifice of black and white animals, &c.

1.—Sacrifice to Súra and Chandramas of animals born twins but one black and the other white. Mantras for the three-fold offering as above,	920
2.—Sacrifice to the Waters (Adbhyah) of a cow that has miscarried. Initial words of the six mantras as above,	923
3. Nine mantras for the offering of oblations of water in connexion with the above sacrifice,	923
4.—Sacrifice to Bhaga of an elephant (or cow ?) fit to conceive. Invocatory and oblativé mantras for the offering of omentum, rice-cake, and clarified butter, and a mantra that may be optionally substituted for the above in the offering of clarified butter,	932

According to modern Sanskrit *badarā* is a mare, its masculine being *Asva*, not *badava*, but in the MSS. *badavam* is used. Probably it is due to an error of the copyist.

